

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ignatii Loiolae Vita

Maffei, Giovanni Pietro

Antverpiae, 1605

urn:nbn:de:hbz:466:1-11486

H 11
12

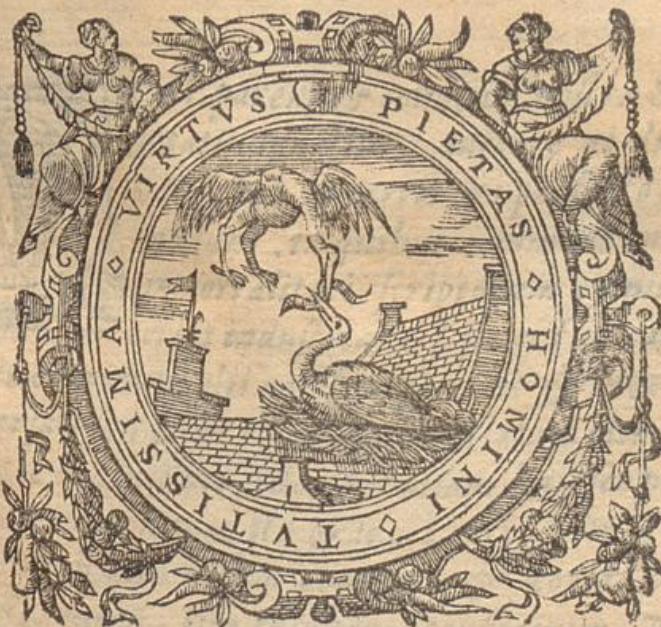
H. 4947.

Ex legato Clem' Princeps Ferdin:
Epi Paderb. et Almatiser:
Anno 1883

IGNATII
LOIOLÆ
VITA,
POSTREMO
RECOGNITA.

ANTVERPIA,
Ex Officina Martini Nutij, ad insigne
duarum Ciconiarum,

ANNO M. DC. V.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

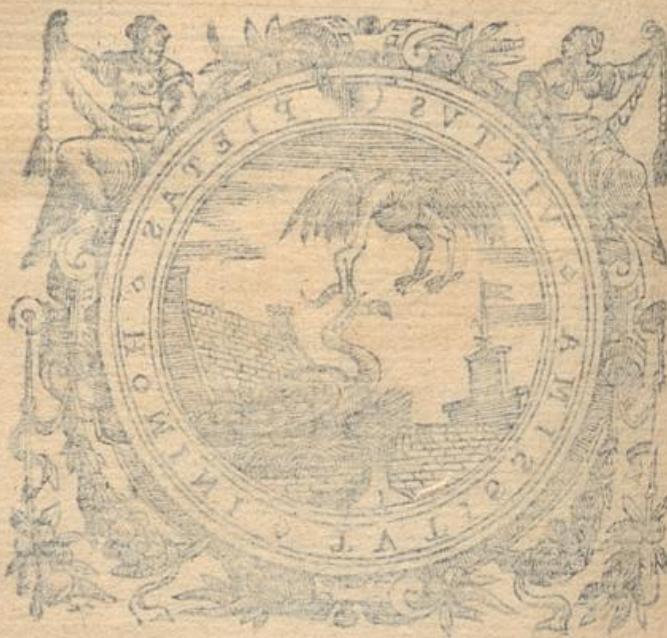
I G I A N T I

L O I O L E

A T I V

P O S T R E M O

R E C O G N I T A .

A N T A R P I

E X O F F I C I A M A T T I N I V N C I S Q U I M U L T I

Q U A D R U M C I C O N I S M U

A N N O M DC A

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

I

CLAVDIO
AQVAVIVÆ
PRÆPOSITO GENE-
RALI SOCIETATIS
I E S V.

Ioannes Petrus Maffeius S. D.

V A E parens & conditor nostræ Socie-
tatis Ignatius, auctore ac duce
Deo gessit in terris; ea profectò di-
gna sunt, in quibus commendandis
immortalitati, scriptorum omnium
certet industria. Id scilicet fuit cau-
se, cum in eo munere alii non sine pietatis & ingenii
laude versati sint, cur ego quoque, delatam olim ad
me à Patre nostro Euerardo nonnullam huiusc pro-
vinciae partem, neque ita graviatè receperim; &
receptam, si minùs cum apparatu & copia, cer-
tè cum fide curaq;, Deo adiuuante confecerim. Nec
sanè dubium, quin, qui talem mihi laborem iniunxe-
rat, huic potissimum laboris eius & operæ fructus ac
prima libamina deberentur. Nunc, quando, prius-
quam in vulgo exirent lucubrationes mee, ad bea-
tos ipsius Ignatii complexus, ut speramus, ille dece-
sit;

A 2

⁴ sit; et nempe, qui in utriusque Præpositi locum
curas mutu diuino successit, optimo iure dicandæ fue-
runt. Actibi quidem, Pater humanissime & opti-
me, in præclarum illud exemplar dies noctesque in-
tuenti, minimè dubito quin opus hoc qualemunque
gratum acceptumq; futurum sit. Ceteris ut perinde
incundum ac fructuosum accidat; nimis irum ab

I E S V , tuis incensis officio & ca-
ritate precibus & sacrificiis,
impertrabis.

Journal of Cell and Molecular Biology

IGNA-

ATIV ITANDI
I G N A T I I
VITAE LIBER
PRIMVS.

Ortus eius, & educatio.

C A P V T . I .

N ea Hispaniae regione, quæ ad Pyrenæum pertinet, ac vulgi sermone Guipuzcoa nominatur, in primis clara est Loioleia familiæ. Eius familiæ princeps Bertramus, Ognis & Loiolæ dominus, quæ loca sunt in finibus urbis Aspeithiæ, in matrimonium ducta Marina Sone, æquè clari generis femina, quinq; suscepit ex ea filias, filios octo: quotum minimus natu fuit Ignatius is, quem Societas Iesu parentem agnoscit; cuius de vita & morib; quæ nobis fuerint comperta, in vnius Dei gratiam gloriamque litteris mandare decreuimus. Hisce ergo parentibus natus Ignatius est anno post Virginis partum M. CD. XCI. regnantibus in Hispania Fernando & Elisabetha, cognométo Catholicis. Ac de prima ipsius pueritia id vnum constat, haud ita seuera disciplina educatum à suis fuisse; atque ab ipsis incunabulis, vt in opulēta domo, profanos admōdum hauisse spiritus: deinde litteris vixdum à limine salutatis, cùm esset eximia & animi & corporis indole, continuò in Fernādi regiam à patre missum, veteri Hispaniæ more, quo in regno principum liberi ea ferè conditione ac iure nascuntur, vt maximus ætate dunitaxat in patrimonio imperioq; succedat; reliqui, siue ad acuendam gentis industriā, siue ad familiæ splendorem in uno capite retinendū, portiuncula quadā hæreditatis aspersi, quæ tenuem in vietum cultumque sit satis, vel studiis doctrinæ militiæ dant operam, vel aulae regumque præsidio ad opes gloriæque nituntur. Hic ille cùm honorarios inter ephebos aliquandiu apparuisset, aulicis imbutus moribus ad Antonium Manricum

IGNATII VITÆ

6
sese contulit Naiarensiū ducē; ex iis, quos in Hispania magnates appellant;; quo cū Loioleiæ gēti necessitudo vetus intercedebat. Atque apud hunc domi fortisque in honore habitus, rei militaris tyrocinia posuit:& quod iis ferme vſu venit, qui nondum cœlestis delicias degustarunt, id ipsum Ignatio contigit, vt ardentī laudis humanæ studio & communis consuetudinis impetu abreptus, cūm esset in corporis ornatū elegantissimus, equorumque & armorum vſu præcelleret; quod sibi datum fuerat temporis ad negotiationem salutis æternæ, id ille miserabiliter, vt pleriq; mortalium, partim in factionum rixarumque periculis, partim in amatoria vœsania, & cætera sæculi vanitate cōsumeret. Verumtamen inter eiusmodi virtia, & cœcos errores, præclara quadam micabant bonæ ac religiosæ mentis indicia. Primū enim in fā licentia militari, tamquæ corruptis hominū moribus, quamuis animo cōsternatus esset interdum, & multis vndiq; cinctus angustiis; nulla tamē ipsius atrocior vñquā audita vox est, quales multæ à nefaris hominibus in Deum ac Dei prouidentiam vulgo iactantur. Nec solū ab omni verborū impietate semper abhorruit, sed etiā sacra omnia sacrorumq; antistites naturæ perpetuo instinctu admodum religiosè reveritus est. Erat præterea intactus ab auaritiæ sordibus, & a lucri cupiditate vehementer alienus: quod cūm alias, tum verò in expugnatione vrbis Naiaræ, que in Catabriæ finib; est, perspici potuit: quā iure belli cūm dux militi diripiendā dedit; Ignatius, quāvis ad ipsum victoriae passus exigua pertineret; tamen nec præsentis prædē dulcedine, nec cæterorum exemplo adduci potuit, vt sese alienè rei cōtactu pollueret; nō Christiano solū, sed etiam ingenuo homine id indignum existimans. Quæ ipsius altitudo animi in priuatis quoque dissidiis ac similitudinibus eminebat, vt si quando ex certamine dignitatis (vt sit) ad manus pugnamque venisset, si locus recōciliationi daretur, illlico vñā cū armis odiū omne deponeret, & cum inimicis in gratiā planè bona rediret fide. Neq; verò eidē in magnis arduisq; negotiis capessendis alacritas, vel gerēdis cōsiliū & cautio deerat; quo cīrca inter quosdam Catabriæ populos graui orta seditione legatus ad eos a duce Naiaræ, brevi controuerbias omnes magno partis vtriusque cōsensu & approbatione diremis; ac licet iuuenis admodum esset ætate, in agendo tamē, tractansque hominū ingenii, iā tum senilis quedā in eo maturitas apparebat; prorsus, vt negotiū nullū ferme suscepere, q; nō ad opatum exitū sua lenitate ac virtute perduxerit: quāquā ob impietā serū diuinarū, hæc tā egregia animi bona & quasi talēta non optime

LIBER PRIMVS.

7

optimè collocabat interdum ad hominum videlicet gratiam, ac
sui ipsius incrementa iis artibus vrens, quas ad unius Dei honore
& gloriam omnino referri oportuerat.

CONVERSIO EIVS AD CHRISTVM.

CAPUT II.

BUN C maximè in modum adolescentia atque ipso ætatis flore consumpto, cùm annum ageret iam nonum circiter & vigesimum, à miserabili errore certoque æternæ vita periculo in rectum salutis iter summo Dei beneficio reuocatus est. Tota autem conuersonis ratio fuit eiusmodi: Ardebat eo tempore Hispania intestini belli tumultibus; quam nactus occasionem Franciscus Galliæ Rex, Nauarræ Vasconum quę Guipuzcoam attingit, Henrico Aliberto cognato suo recuperadæ, cuius pater ex eo regno Fernandi Catholici armis olim exactus fuerat; Andréa Foxiū, cognomento Asparotum, cù exercitu iussit in eas regiones imperium facere. qui celeritate vsus, cù aliquot loca improuiso aduentu cepisset; cumq; nobilitas Hérici cupida ad Gallicum sese quotidie adiungeret; Naiaræ dux, qui Nauarræ summo cum imperio præterea Pompe lone custodiæ causa relictis. Ac cæteri quidem appropinquante Gallorū exercitu, magnitudine pedestrium & equestrium copiarum exterriti, & simul diffisi oppidanorum animis, temporis cedere & urbem relinquere omnino decreuerat: Ignatius vero, multis verbis homines ab eo consilio reuocare conatus, vbi se nihil proficere hortando perspexit, ardentibus oculis detestatus ignauiam perfidiamque, spectantibus omnibus in arcem solus introiit, paratus illam cum aliquot in præsidio relictis omni ope tueri: quo virtutis exemplo permotus alias quidam Ignatii in studio bellicæ laudis æmulus, eandem aleam subiit: reliquis vero salus, quam aut fides aut gloria fuit antiquior. Venum deinde in consilium est à custodibus de summa rei: cumque in tanta propugnatorū paucitate contra tantas hostiū copias negarent plerique locū obtineri posse diutius, ac seniorū præsertim sententiæ ad profecionem inclinarent; Ignatius, quo erat anima & corporis robore, quam acerrimè sese rursus opposuit, remque disiecit. Interea Galli, resistente nemine, propius ad urbem accedunt, & magna ciuium voluntate admissi, castris ad arcem positi.

I G N A T I V I T A E

hirs, praefectum praesidii ad colloquium euocant. Ille accepta si-
de cū tribus dumtaxit egreditur; in quibus erat Ignatius; qui cū
ab hostibus proponi conditiones inquiiores vidisset, exarbitur; nimirum,
easque conditiones tam acriter ac vehementi oratione commi-
litonibus dissuavit, ut ad extrema omnia perperienda potius, quā
arcem deserendam cunctos accenderit. Nec mora: Galli omisso
colloquio acrius instare, tormentis mœnia quatere, atque dñe-
re; vndique ascensum tentare. Hispani contra Ignatij praesertim
exempli atque adhortationibus incitati, fortiter lese defendere,
suebuntēm hostem gladiis, telis, contis arcere; quoad Ignatio, an-
te alios dimicanti, globi vi excusus ē muro lapis lauanī haud ita
grauiter læsit tibiam; globus verò ipse quamquam impetu refra-
cto subsiliens, dexteram adeò labefactauit atque confregit, ut è ve-
stigio semianimis alienata mente corruerit. Tum vero debilitati
animis cæteri, & deditio facta. Ignatium porrò stratū, vel ad col-
ligendam clementiæ famam, vel etiam virtutem in hoste admira-
ti, Galli benignè suscipiunt, & in urbem ex arce translatū, in pri-
stino hospitio collocauit, medicisque adhibitis, & rebus omnibus
necessariis diligenter curant. Huic Gallorum benignitati, pro
sua animi magnitudine, egregiè respondit Ignatius, quippe tan-
tum aberat, ut eos odisset, à quibus in illam calamitatem viraq;
discrimen erat adductus, ut cū in lecto decuberet, singulos bla-
dè comiterque compellans, omnia ferè sua in eos amoris causa
diuiserit; atque hunc clypeo, illum pugione, alium thorace dona-
rit. Interiectis deinde aliquot diebus, cū grauius laboraret, quā
vt breui tempore sanari posse videretur; ad cæteram humanitatē
illud etiam additum à Gallis, vt Ignatium lectica Loiolam usque
(neque enim longè aberat) deportādum curarent. qui peraman-
ter à suis acceptus, cū ingrauescente in dies morbo periculosis
agrotaret, accersiti confessum vndique medici, crure inspecto, se-
uerè pronuntiant, ossa illa, siue id prioris chirurgi vitio siue iti-
neris agitatione contigerit, nequaquam esse bene locata: neque
verò, nisi ea coagmentatione denuo resoluta frustisque suo loco
repositis, posse villo modo fieri ut coalecant. Qua tam acerba de-
nuntiatione Ignatius minimè exterritus, nō modò statim æquo
animo lese paratum ostendit ad omnia subeunda; sed etiam inter
ipsam curationem, quamvis esset asperrima, nullum aliud indi-
cium dedit doloris, nisi ut coactus in pugnum digitos valde con-
stringeret. Ex eo die morbus maiorem in modum est auctor; cum,
que iam Ignatius omnes ferè cibos haustus quæ stomacho fasti-
diente respueret, aliaque in eo cernerentur lethalia signa; suoni
admo-

LIBER PRIMVS.

9

admonitu sacris, quæ ad expiandum animum pertinent, ritè procuratis, ipso B. Petri Apostoli peruigilio, cunctis mœritibus, eo deductus est, ut medici prorsus actum affirmarent, nisi ante mediā eam noctem vis morbi remitteret. Venerabatur iam dudū Ignatius præcipuo quodam cultu principē Apostolorum: quin etiam eius laudes militariter olim carmine Hispanico celebrauerat: cuius profecto pietatis fructum non exiguum tulit: siquidem illa ipsa decretoria nocte per quietem videre sibi vitus est eundem Apostolum, optatam sibi valetudinem diuinitus afferentem. nec sanè in irritum ea visio recidit: quippe continuò leuari doloribus, ciboque refici est cæptus. Iamque Dei beneficio periculum mortis euaserat, magnaque suorum gratulatione melius habebat in dies: cum repete animaduertit os quoddam genu sub ipso fecidius prominere: quod quoniam præter cetera incommoda impedimento etiam sibi videbat fore, quominus graphicè, quam soleret ac veller, ocreatus incederet, (vt erat idem & patientiæ militari, & urbana munditiæ & elegantia apprime deditus) percontatus est medicos, postlēne illo pacto deformitas tolli. qui cum respondissent posse utique, sed dolore omnium, quos ad eam diē sensisset, maximo & acerbissimo, propterea quodd in eam sedem fragmenta iam firmiter coaluerant, non dubitauit Ignatius, ingenti omnium vel admiratione vel metu, concinnum ac decorū corporis habitum anteferre manifesto vitæ discrimini: secarique de sententia medicorum os iussit, clariore etiam, quam antea, fortitudinis ac patientiæ documento: quandoquidem in ea carnificina (quæ quo lentior, eo fuit horribilior) non modò ligari tenebrie se non est passus, verùm etiam iis, qui aderant, paucore propemodum exsanguibus, ab omni prorsus querimoniagem itaque se ipse continuit. Post hæc, doloribus magna iam ex parte mitigatis, nondum tamen gressu recuperato, nec pedibus ad infistendū idoneis, interea dum iacentis corpus terrestres medici persanare conantur, eiusdem animi vulnera curare medicus cœlestis aggreditur. Cum enim affixus lectulo Ignatius, fallēdi temporis causa, prophanū quem pia librū poposcisset ex iis, quos antea per otium lectitare consueuerat, diuino planè consilio factum est, nullus ut eo tempore domi liber esset eiulmodi: at verò longè meliores alii duo reperti sunt, Hispanico sermone conscripti; quorum alterius, Vita Christi, alterius (quo selecta virtutum exempla continebatur) Sanctorū flores, erat inscriptio. Ea videlicet lectio sa- lutaris initiu attulit homini. Dum enim oblatos sibi libros variis locis quasi aliud agens delibat, sensim capi cæptus est pulchritu-

A 5

dine

IGNATII VITÆ

10
dine corū, quæ scripta reperiebat; atque adeò inter ipsā lectionē,
vbi quidpiam insigne cognouerat, subsistere, secum ipse delibe-
rans: Quid si præclarū hoc sancti Dominici facinus, quid si hoc
sancti Francisci, Deo fretus aggrediar? Neque verò, cùm hæc &
alia sibi multa proponeret, res occurrebat vlla tam ardua, tamq;
difficilis, quam non perficere sese posse generosa quadam alacri-
tate consideret. Quæ cùm apud se diutius agitasset, emergebant
rursum rerum inanum voluntates, & sæcularia desideria: quorum
sese nonnullis adeò manciparat, ut dum eorum vel adipiscendi
rationem exquirit, vel potiundi spem animo cōcipit, plures inte-
rim horas per imprudentiam in ea cogitatione defixus hæret.
Iamque priora illa propemodum exciderat, accensosque nuper
igniculos pietatis, voluptatum illecebræ, & perniciosa rerum fu-
tarum blandimenta restinxerant; cùm periclitanti seruulo diui-
na bonitas opem celeriter afferebat, ex eorum videlicet recorda-
tione, quæ legerat, meliorem ei mentem & consilia saniora sub-
mittens. atque in hac item commentatione tamdiu morabatur,
donec interuentu cuiuspianu aliò mentem animumque conuer-
teret. Hac ille vicissitudine & quasi confictu dies aliquot mirum
in modum exagitatus, cùm in eius pectore voluptas & virtus p-
sæ ex aequo certarent; contrarias in partes magna sua perturba-
tione distrahebatur, incertus animi, hancine viam an illâ, cùm
primùm posset, insisteret. Veruntamen inter alternas fluctuantis
animi propensiones illud intererat, quòd blandis illis rerum fu-
tarum imaginibus, quamdiu præsentes obuersabantur, tamdiu
titillabatur Ignatii mens: abeūtibus verò succedebat illico ama-
rus quidam torpor, & ægritudo, & sibi met displicentis anima-
dium. At contrà, præclari illi ad Christianam laudem impetus,
cogitationesque de adæquanda vigilantia & sobrietate Sancto-
rum, de votiis peregrinationibus, de victu cultuque in primis
horrido & aspero; non modò cùm aderant animum insolita qua-
dam iucunditate mulcebant, sed in recessu quoque, tristitia sub-
eunte nulla, securum hilaremque præstabant. Sed enim tantum
hoc ille discriben, sæculi tenebris occæcatus adhuc, hebesque
ad subtiliora hominis interni iudicia, quasi ignotum quidpiam
præteribat, quoad clariore demum o borta, sibi luce, mentis acie
accuratiūs in eam varietatem cœpit intendere; ac denique non
sine admiratione quadam animaduertit, ab illis cogitationibus,
vt erant inanes ipsæ, sic se ieunum & aridum, ab his autem, ve-
lut à pabulo salutari, lætum vegetumque discedere: liquido-
que perspexit, fucata & insidiosa voluptas quantum à vero &
solida

solido gaudio & suavitate distaret. Atque hanc primam de inti-
mis animi sensibus motibusque ratiocinationem habuisse fertur
Ignatius; ad quam vbi maior deinde rerum diuinorum usus acce-
dit, tantam in spirituum discretionem (quæ consummatæ sapietiae
virtus est) solertiam atque peritiam est consecutus, ut egre-
gia etiam illius generis præcepta in eo libro, qui Exercitorum
appellatur, posteritati reliquerit. His ergo obseruationibus &
affiduis librorum monitis è lethali animæ veterno excitatus, au-
teactæ vitæ peccata & infinitam in se Dei clementiam aliquan-
do caput agnoscere; nec solùm de mutandis in posterum mori-
bus, verùm etiam de expiandis omni ratione delictis, placando-
que numine, serio cogitare. Atque in hanc deliberationem in-
gressus, denuo sese ad Christi domini Sanctorumque sectanda
vestigia occulto quodam instinctu acriter sentiebat impelli, &
corum præcipue, qui in se ipsi quām maximè duri ac seueri exsti-
tissent; artium quippe spiritualium & Christianæ philosophiæ
rudis & ignarus adhuc, omnem ferè sanctitatis & officii perfe-
ctionem in asperitate vitæ & in voluntaria corporis afflictio-
ne statuerat. quocirca iam tum agitabat animo, simul atque per
valetudinem liceret, nudis pedibus Hierosolymā petere, ac fre-
quenti verberatione longoque ieunio tantas peccatorum pœ-
nas vltro suscipere, quantas videlicet ab excelsō magnoq; animo,
salutare odium sui, & ardens diuinæ gratiæ promerendæ studium
exigebat. Iamque rectis euntē sensibus, & optima quæque ex-
perientem, longè vehementius incitauit diuina visio. Etenim no-
ste quadam vigilanti, augustissima specie ac beatissimo lumine
fulgens, MARIA virgo vnā cum paruulo IESV non modò sese
palam ostendit, verū etiam incredibili benignitate spectan-
dam aliquamdiu præbuit: quo viso mitifice recreatus Ignatius,
tantum repente odium fastidiumque concepit eorum, quæ apud
cacos mortales prima putantur, ac præsertim quæ cum inhone-
sta voluptate coniuncta sunt, vt omnes rerum illarum quām diu-
turno usu ac vetustate corroboratas imagines ex hominis memo-
ria confessim aspectus ille deterserit. Accessit ad hæc illud quoq;
non leue Dei beneficium, quod ei in omnem deinde vitam pro-
prium ac stabile mansit: vt quoriescunque sublatis in cœlum o-
culis astra suspiceret, (quod sanè sæpe faciebat ac diu) mortalia
cuncta illi repente sordescerent; & miro quodam æternæ patriæ
desiderio raperetur.

AD

AD MONTEM-SERRATVM RELIGIONIS
CAUSA PROFICISCITVR.

CAPVT III.

INTEREA simul & animo & corpore convalescens, è lectulo surgere, & intra cubiculi fines paginatum crura explicare atque ingredi cœperat; nihilque longius ei videbatur, quam ut de cognatione sua & de domo patris exire, & prætermissa peccata quām acerimè vindicare sibi licetet. sed quia nondum erat ad iter faciendum idoneus, constituit interim p̄eclarissimas quasque Christi Domini Sanctorumque res gestas memoriae causa describere: arque ad ipsum exquisiti cuiusdam nitoris & elegantiae collēe comparato, quæ de virtutum exemplis p̄cipue admirabatur, in eum codicem vario picturæ genere quam compositissimis & quā clariſsimis litteris ordine referebat. Atque huic operi dum insit ardentiū, quamquam sua de initituendo nouo genere vita consilia mortalium nulli aperuerat; hæc tamen tanta scribendi ac legendi assiduitas, cōtemptus corporis, frugalitatis amor & patimonia, termo quotidianus non ad urbanitatem, vel ad ambitionem, vt antea, sed ad modestiam pietatenque eompositus: hec igitur, & alia non obscura immutati animi indicia, celeriter illū domesticis præsiderunt. In iis Martinus Garzia frater natu maius, qui de mortuo iam priden Bertramo in dominatu requefamiliaris administratione successerat, suspicatus id quod erat, ignatum vel morbi vexatione vel eorum quæ legerat admonitione compunctum, ac pertulsum vita prioris, nouum aliquid ac magnum moliri, atque etiam fortasse nuntiua rebus humanis vel le temere, commotus animo vehementer, hominem senocat, variisque interrogationibus blonde pertentias, ad extreum per communes parentes perque fortunas omnes obrestatus & oblectatus, videat etiam atque etiam quid agat, quid progrediatur, nea quid noui boni capiat, quod vel ipsi munitum & exploratum ad giotianam & opes iter impediatur, vel sempiternam Loioleia familiæ dedecoris notam inurat. Ad quæ Ignatius breuiter, quo se quām primū a fratre expediret, satis memorem fore se se respōdit officiū: & simul, quoniam de recuperata propemodum eius valetudine ad Naiaræ ducem nuntii venerant, in oppido finitimo,

cui

LIBER PRIMVS.

13

ex Nauarretō nomen est, eo tempore commorantem; veniam à
fratre petiit ducis pro amicitia reuisendi; ac peream causam, du-
bus dumtaxat assumptis famulis, eque in viam se dedit, ac breui
Nauarretum peruenit in columnis. Ibi duce amicisq; ita salutatis,
vt arcana consiliorum suorum quām accuratissimē tegeret, simul
etiam certa pecuniae summa in usus pios insūpta, Barcinonem
petere, vt Hierosolymas inde contendet, famulosque dimittere
statuit, quo liberiūs remotis arbitris in suum sequit corpus, & de-
bīca vita licentiūs aetate supplicia a semetipso posset exigere. So-
lus ergo per summam dissimulationem Nauarretō protectus, pri-
mūm omnium religionis causa celeberrimā Beatae Virginis æ-
dem adire decreuit, quę in Monte-serrato a monachi Benedicti-
nis incolitur, estque Barcinonem ē Nauarra petentibus minime
deuia. Deinde reputans apud animū suū partim voluntates,
quibus antea indulserat, partim etiam periculosum & ḡave bel-
lum, quod sibi rursum à carnis illecebrib⁹ atque ab inferioris ani-
mæ viribus imminebat; omni ratione se contra domestici hostis
insidias muniendum est arbitratus. Ergo non solum institutus,
ex quo die Loiola discesserat, consuetudinem obfirmato retinuit
animo, vt singulis noctibus pēnā nomine se acerrimē verberaret;
sed etiam ratus nullum continentia præsidium posse firmius in-
ueniri, quām Dei matris eiusdemque Virginis perpetuæ patroci-
nium, recenti præsertim illius in se clementia ac benignitate ini-
titatus; in eius maximē clientelam fidemque configit, ac studio
virtutis incensus, illico fecit vt eidem Virgini Beatissimæ sese ir-
reuocabili voto castitatis obstringeret. Quod religiosi animi ob-
sequium & sacrificium pro sua infinita bonitate ratum & gratum
Deus ipse videtur habuisse: quandoquidem ipsa Virgine depre-
cante videlicet, ex eo tempore ad extreum usque diem Ignatius
planè omni sensu libidinis caruit. Cæterūm quo facilius omnes
intelligant, quām sit periculosum & anceps, in Christianæ philo-
sophiæ curriculo sine rectore ac magistro versari; non omittā hoc
loco quod ambulanti in feroore spiritus per eos ipsos dies Ignat-
io contigit. Erant eo tempore in Hispaniæ finibus, Maurorum
multæ reliquiæ: quos nefariæ superstitioni Mahometis addictos,
Fernandus Catholicus haud ita pridem ē suo pepulerat regno.
Ex ea igitur fæce quidam insidens mulo, Ignatium fortè affec-
tus, comitem sese illi adjunxit; ac nonnulla primū (vt sit) de iti-
nere sciscirantur, variis deinde sermonibus eō deuentum est, vt
de singulari Mariæ virginitate differerent. quam cūm nefarius
Ile ante partum quidem integrum illibata m̄que fuisse fateretur,

à partes

à parte vero nequaquam; contrà Ignatius ab eiusmodi errore
 quibusunque poterat rationibus hominem reuocare contendere.
 ret; post multam altercationem magis magisque obstinatus im-
 pius ille, cùm oblatam sibi veritatis lucem intueri nollet, repente
 non sine rabie quadam subditis mulo calcaribus antecessit, séque
 celeriter ex Ignatii conspectu proripuit. Quo facto vehementius
 irritatus Ignatius, parum abfuit quin citato gressu persequere-
 tur abeuntem, & pugione confoderet; facinus indignum cu-
 stimans non tam contemptum relictumque superbè se, quām
 de summa castimonia & sanctitate Reginæ Angelorum auctor
 fuisse vilissimum caput ore polluto detrahere: cumque militari
 etiam rūm spiritu religionis officiique momenta perpendere, ce-
 se vix pietati satisfacturum putabat, si tantas blasphemias pa-
 teretur inultas, neque ab impuro dæmonis mancipio pœna
 petulantis lingua reposceret. Verum tamen incitatum iam gene-
 rosi pectoris impetum retardabat suspicio latentis in tam spe-
 ciosa cogitatione piaculi; metusque probabilis, ne per hanc ani-
 maduersionem, & cœlestè numen, & eam ipsam, quam defendere
 conabatur, Virginem offendere. Cùm igitur multa secum a-
 gitasset, motu corporis pariter atque animo varius; ad extre-
 mum, sanè quām præcipiti consilio statuit ad biuum usque pro-
 cedere, vnde Maurum ex habito colloquio ad proximum pagum
 nouerat diuertisse. in eo biuio laxatis oīnūno mulæ i; qua vehe-
 batur, habenis, ita de re tota interpretari, vt si bestia ipsa per-
 se Mauri vestigiis insisteret, nō dubitaret quin accepta futura es-
 set ulio Majestati diuinæ: sin minus, pro certo putaret, nequaquā
 id à se offici Deum. Beatamque Virginem postulare. Hac ille
 mente processit ad biuum: cumque pagus ille, quem diximus,
 abesset diuerticulo passuum non amplius quadraginta, via facili
 ac spatiose, planè diuinitus factum est, vt sponte sua jumentum
 angustiore via Barcinonæ versus iter arriperet. Atque hunc in
 modum Ignatius in re tam graui, nullo pia ipsius studia regere pe-
 riclitatus, lethalis noxæ criminē felicius effugit, quā sapientius. In-
 de progressus ad vicum à Monteserrato haud longè distantem, de
 peregrinatione Hierosolymitana, déq; asperiore vita quāptimū
 incunda mirè solitus, viatorum ibi coēmit ornatum; sparteos
 videlicet calceos, talarem è sacco tunicam, funemq; pro baltheo,
 tornatilem baculum, & in usum aquæ cucurbitam. Quæ omnia,
 vt Christi paupertatem non erubescere, & peruersam recti vere-
 cundiam deponere paulatim assueceret; suspensa propalam ex
 ephippiis ad montem usque latus aduexit.

ACTA

ACTA EIVS IN MONTE-SERRATO.

CAPVR IV.

Vnde simulatque peruenit, templum ingressus, ac numine salutato, nihil antiquius habuit, quam ut per sacram rationem antea etate confessionem contractas animi sordes elueret. qua confessione in primis fideliter atque accurate de scripto peracta per triduum, summa deinde cum veneracione ad Sacramentum altaris accessit. Contulit etiam cum eodem patre, qui sibi confitenti aures dederat, omnia sua consilia cogitationesque de imitatione Sanctorum, quae ad eam usque diem prorsus nemini patefecerat. præterea, quicquid habuit pecunia, totum id in Christi Domini gratiam pauperibus benignè diuisit. Dein silentio noctis eius, cui dies festus Angelicæ salutationis illuxit, pretiosa vestimenta, quibus erat ornatus, quam occultissime potuit, panno so cuidam ex infima plebe largitus, confessim optato illo sacco sese alacer induit, ac fune praecinxit; dextro pedi, quod ex reliquis morbi singulis etiam tum noctibus intumesceret, calceum induxit è sparto; sinistrum utique nudum relinquere, & capite item nudo prorsus decreuit indecere. Sed quia non ignorabat plurimos pallio tenus esse philosophos, vestemque facilius multo mutari quam mentem; omni ope sibi encedum existimauit, ut illa exterioris amictus insignia, ad intimos animi sensus occulta quadam affinitate pertingerent: Cumq; acceptisset in more positum; olim fuisse, ut nobiles equites, antequam in ordines referrentur, in sacris ædibus noctem unam armati excubarent, (quod in Hispania perugilium armorum appellant) militarem illum ritum ad rudimenta Christianæ perfectionis in semetipso transferre constituit. Igitur gladio ac pugione, quibus antea mundo meruerat, è tholo suspensis, nouo instructus armorum genere, totam eam noctem perugil ante aram sanctissimæ Virginis, modò stans, modò nixus genibus, præteriorum veniam demissè precari, diuino cultui deuouere sese, ac beatam præcipue Dei matrem intenta supplicatione propitiare non destitit. Atque hunc in modum Christianæ militiae nomen ex animo dedit Ignatius anno post Christum natum M. D. XXII. quo ferme ipso tempore, ut à multis non sine admiratione quidem animadversum est. Martinus Luther infamis hæresiarcha, magnis in Germania motib⁹ excitatis, jussus à Carolo V. Imperatore adesse Vormatiæ, male pressum ad eam diem virus opinionum suarum effudit

IGNATII VITÆ

effudit in illo conuentu palam, Sedique Apostolicæ & Catholice
veritati nefarium atque impium bellum temulentus indixit; ut
satis appareat, cum maximè furiam illam contra omnia diuina
& humana iura legesque sacratas obarmaret Satanæ; tum exal-
tera parte, præter alia militantis Ecclesiæ robora, nouum etiam
hunc ducem excitatum diuinæ prouidentiæ nutu, quem Christus
Imperator & ipsum, & sectatores ipsius, obligatos religionis ar-
etissimæ Sacramento, adactosque nominatum in verba Romani
Pontificis, furori ac libidini hæreticæ prauitatis opponere.

ARDORES EIVSDEM IN STUDIO

POENTIA.

CAPUT V.

SACRA igitur vigilia, quemadmodum dicebamus,
exacta, quo celebritatem hominum famaque
sanctitatis vitaret Ignatius, nondum certa uce,
relieto mohachis iumento, pedes ipse, obvulso
etiam tuum fastis altero crure claudicas, per sum-
mum laborem a Monteserrato discelsit, & e via
militari paulo post deflexit ad oppidum Barcinonensis agri Mi-
noretiam, (hodie Manresam vulgo appellat) nouem fere milli-
bus passuum à Monteserrato: ubi antequam longinquæ & peri-
culosæ peregrinationi Hiscofolymitanæ sese committeret, quie-
te præfertim Barcinone perid reimpus pestilentia, deuio & oblu-
ro loco aliquandiu delitescere, & humilitatis Christianæ, quæ ce-
trarum est parens custosque virtutum, solida jaceere fundamenta
dixerat. Interea mendicus ille, quem Ignatius pridie suis ve-
stimentis induerat, cum ex insolito ornatu in furti suspicionem
venisset, illico a loci magistratibus comprehenditur, & diuinam
humanum inque frustra implorans fidem in vincula cōsicitur. Cam-
que inter quæstionem ea sibi a viro quodam nobili clam donata
juriuando affirmaret, notaque corporis, ignatus nominis, &
deret, conquititur extemplo diligenter Ignatius. Cum nusquam
appareret, mittitur ad eum insequendum festinè viator, qui ægri
procedentè facile consequutus, querit ex eo, num cui quidpiam
in Monteserrato donauerit. Ad eam vocem, id quod erat, suspic-
tus Ignatius, substitit; coactusque innocentis periculo, pauperi
cuidam vestimenta sese pridie largitum esse confessus est: cumque
viator porrò instareret, quis tu, aut cuias? nullum omnino ad ea
verbum

Verbum Ignatius reddidit. sed itinere cæpto perrexit tacitus, casum insontis apud se miserans, ac semetipsum incusans, qui ne benefacere quidem sine ipsis cui benefaceret damno, vel certè discrimine, didicisset. Ut igitur Minoressam accessit, oppidum ingressus quo dicebamus amictu, ad publicum infimè plebis hospitium precariò sese contulit; ibique sanctæ paupertatis ac pœnitentia studio inter egentes ac sordidos quam exsequemur vitam exorsus est. Vicum ostiatim precibus infimis emendicare quotidie: totam hebdomadam, excepto die Dominico, iejunare; in ipso cibatu simplici pane contentus, atque ubi sitis virgeret, aqua profluente; somni parcissimus humo nuda cubare, auctoqué supplicio, singulis diebus ter sese flagellis quam acerrimè cedere. Ad hæc, horas quotidie septenas genibus nixus in oratione vocali persistere; nam eius quæ mentalis dicitur, usum & consuetudinē adhuc ignorabat. Præterea sacrificio matutino; Vesperarum & Completorii officiis attentissima cura semper intererat; obibat etiam octauo quoque die sacra Confessionis & Eucharistiae mysteria. Et quoniam superioribus annis (vt diximus) & humanæ laudis famæque appetentior, & munditarum ornatusque fuerat studiosior: ut vitium utriusque diligentiae pari neglectu rependeret, natalium suorum generisque splendorem, ne quis illi honos haberetur, studiosè celare; & capillū, quem pro eius seculi more promissum impensius comere curareque consueverat, relinqueret cæpit impexum & squalidum: quin etiam vngues ipsos excrescere per diuturnam incuriam pati: atque in hoc tam aspero tamque horrido vita instituto, constanter id omne refugere, quod villam posset afflictæ carni delectationem aut leuamen afferre. Itaque cum esset decoro vultu, & egregia rotius corporis firmitate; detractis paulatim viribus, omnis ille vigor acerrimi bellatoris & forma viridis iuuentæ prorsus elanguit.

MOLESTIÆ SCRVPVLORVM, AC TENTATIONES RIVS DEM.

CAPVT VI.

EIUSMODI vitæ cursum aliquandiu securus Ignatius magno animi fructu sine villa offensione tenuerat, nondum grauiora prælia & occultas dæmonū artes expertus, quibus incauta mens hominum ad præclara tendentium, si præserua suis viribus ipsi confidant, facile in fraudem inducitur; cum
B repente

repente quædam illi objicitur species, cuius, quamvis identidem apparentis, formam & figuram satis explicare non posset, multis distincta luminibus, & grato quodam splendore collucens, quod spectrum diabolicum postea, ut dicemus, agnouit, iisdemque fere diebus cum se illuie & squalore ob situm animaduerteret, atrocilla cogitatio nec opinantem inuasit: Quæ, malum, ratio te, miser, impulit, ut relictæ patriæ, cognatis, amicisque potentibus, pedore ac dira mæcie deformatus tristissimo & obsoletissimo vestitu, vel stipem in triuïis corrogares, vel inter infimas plebis minutæ quisquiliæ latéres inglorius nonne intermissa militia honoratae stipendia, dulcissimosque æqualium conuictus, & pristinæ fortunæ cultum victumque, maiore cum tua tuique sanguinis dignitate repeteres? Hæc & alia id genus vbi animo vehementer obiecta; auctorem sensit Ignatius illico: & quāuis initio pauper ea recordatione commotus, tamen ut se collegit, illam ita cōstanter ab se reiecit ac repulit, ut ultro etiam familiarius, quæ antea, sese cœribus atque colloquiis egentium & mendicorum insiceret; qua submissione victus princeps auctorque superbis, rursus Ignatio templum ingredienti ad officia diuina celebranda, quibus mira cum attentione ac perseverantia quotidie dabat operam, ut diximus; incæpti operis molem ac difficultatem ita repræsentauit, quasi eius æramnas & incommoda miserans diceret: Hem infelix Ignati, annis utique septuaginta, quoꝝ ætas tua recipit, in tantis tibi laboribus in tanta virtu asperitate degendū est: quos tu præsertim urgente senio tolerare quī poteris? Tū ille fortiter, nec sine contemptu: Quasi verò, inquit, mihi tu vel viuas diei spatum præstare possis. Hæc duo prima post conuersionem Ignatius de summa terum cerramina subiit: quorū utroque curpiter superatus humani generis hostis, vbi se irruptione & apertivi nihil proficere intelligit, longè diuersa bellandi ratione, dolo cuniculisque grassari constituit. Neque abnuit Christus, pugnatum eiusmodi iustissimus arbiter: qui ut neminem supra id quodd potest oppugnari permittit, sic militibus suis, quos gratiæ divinae præsidio & liberæ voluntatis arbitrio ad omnem virtutē exercet, ne parta semel victoria per otium torpeant, nouam in dies gloriösi triumphi materiam deesse non patitur. Est igitur in divisionis artibus, quas ad bonorum perniciem assidue meditat, illa vel pessima; ut quos ita videt studio virtutis ac religionis addictos, ut inde terrestrium vel honorum spe vel commodorum & voti aptatum illecebris auelli non possint, hos per speciem ipsius met honesti, quod adamarunt, ad immoderatam inediā & car-

nis macerationem acrioribus incitamentis impellat, eosdemque
præteriti temporis piacula reputantes, ac cælestis iræ seruili me-
tu percusso, in singula momenta misero quodam angore solici-
tudinæ recuperanda valetudinis paulatim ad socordiam atque ad igna-
ciam delabantur; vel assidua scrupulorum agitati molestia, dum
se ipsi calumniari non desinunt, si minus inertia, certè defatiga-
tionem ac lassitudine ab incepto defistant; cuius utrinque clavis
utinam ne tam multa nobis quotidie exempla suppeterent. Hæc
igitur eadem fraus Ignatium quoque in discrimen adduxit. Ob-
tinuerat ille, (quemadmodum dicebamus) ex quo sese ad Christū
adjunxit, in summa vitæ austeritate perpetuam animi tranquil-
litatem atque lætitiam; quam ne ex quotidiana copia vilem du-
ceret, neu suis ipse meritis per insolentiam adscriberet; ab iis, quas
diximus, temptationibus cœpit illi Pater cælestis vniuersam repen-
tē subtrahere, sic ut interdum, cum maximè gaudens exultaret in
Domino, tunc subito nulla præcedente significatione, proculs
exui nudarique se omni gaudio & iucunditate sentiret: nec iam in
precibus, neque in psalmis, neque in ceteris, quibus assueuerat,
pietatis officiis ullam inueniret omnino delectationē aut requie-
idque cum ei frequenter accideret, attonitus rei nouitate, animo
suspenso ac mirè sollicito, caussas eius varietatis & immutationis
inquirere, ac dubitare apud se, recte confessionem in Montes-
serrato, quam diximus, peregisset? quidquamne omisisset, quod
ad integrum criminum accusationem attineret? ac proinde num
idcirco forrasse Deum adhuc iratum experitetur? Quæ ille dum
anxius agitat, arrepta occasione diabolus perturbandi hominis,
deq; suo statu dejiciendi, hanc ipsam suspicionem atque formi-
dinem instituit illi vehementer etiam atque etiam incutere. Ex eo
tempore tyro vanis agitari terroribus, dies noctesque fletibus iu-
gere, nullam capere partem quietis. Itaque dum amissam recu-
perare conscientiæ pacem, & hærentem visceribus pestem omni
ratione conatur euellere; non satis habuit peccata vetera, quorū
de confessione ambigebat, iterum iterumque apud sacerdotem
exponere; sed etiam cuiusdam concionatoris monitu, qui Mi-
noretæ per eos dies agebat, totius vitæ noxas, quotquot reuo-
care in memoriam potuit, in libellum relatas, quod ad Mon-
temserratum antea fecerat, quam accuratissimè rursus explicuit.
Sed (quod sæpe contingit) quod sibi adiumento fore putabat, id
erat ei contrarium maximè; si quidem ipsa commemoratione
rerum, quas aliquando obliuisci oportuerat, fiebat ut, etiā si quid
B 2 ipfa

ipsa die mitigatum fuerat, recrudesceret. Nec iam tantum in modo superiorum annorum delicta occupatum animum amarissima superstitione torquebant, sed etiam præsentis temporis cura pauorque, ne inuisa Christo sua essent studia, neu Dominum suis omnibus dictis, factis, cogitatis offenderet. Quocirca multis iam rebus frustra tentatis, vnum dumtaxat occurrebat illi medium, nec sanè spernendum; vt sacerdos pro potestate omnino sibi posthac eiusmodi suspicionibus ac recordationibus interdiceret. Sed id ipsum consilii ad eum deferre non audebat, peruersa videlicet ratiocinatione delusus, ac veritus ne sibi minus ea medicina prodesset, cuius auctor ipsemet extitisset. Inter hasego curas, graui pressus mœstitia, cum ita faceret, vt nulla iam res mitigare dolorem posse videretur; inuasit hominem atrox & sequitatio, vti ad luctus miseriasque finiendas è fenestra cubiculi (Dominicanorū hospitio tum fortè vtebatur) semetipse principem daret. Quam ille cogitationem ope diuina cum acerrime repulisset, subiit animum firmitas & constantia cuiusdam anachoretæ, quem in Patrum historia legerat, impetrandi gratia nescio quid, quod vehementer optaret, omni cibo tamdiu abstinuisse, quoad per eam abstinentiam, propitiato numine, voti compos existeret. & quamquam periculosa admodum ea ratio videbatur, metusque suberat, ne tam audaci incæpto Deum irritaret potius, quam reconciliaret sibi; tamen tota re apud se diu multumque agitata, ne quid omnino intentatum relinqueret, illum ipsum rigorem perseverantis inedia sineulla dubitatione experiri constituit, atque ita experiri, vt nihil interea de quotidiana precatione, verberibus, & cætera corporis maceratione remitteret. Dies igitur unus, duo, tres, quatuor, nec tamen aut linqui animo, aut molestia liberari. itaque ad septimum usque diem obfirmata mente iejunium extendit, extendisseque porro, ni sacerdos idem, cui sua non modo vitia, sed etiam bona & intimos omnes animi recessus ac latebras diuino quodam instinctu nudas & apertas habebat, pro imperio vertuisset eum longius progredi, minis insuper additis, ni paruisset, illum à sacra corporis Christi communione prohibendi. hac igitur tam severa denuntiatione deterritus, cibum sumpsit Ignatius, & illo quidem ac postero die fuit illi quies: tertio vero eadem illa peccata rutsum occursare memorie. quarum cogitationum initia dum admittit incautius, ac species (vt sit) speciem adducit; sensim in pristinos fluctus æstusque solicitudinum reuolutus; cum ex una parte profus instaurandum Confessionis mysterium iudicaret,

ex altera verò id sibi non modò non profuisse, verùm etiam no-
cuisse antea cerneret; ex vehementi fluctuatione tam graue tæ-
dium præsentis miseriæ mentem eius inuasit, non quidem ut de
morte oppetenda, sed ut de abjicienda feueriore disciplina, & se-
culi commodis repetendis magno quodam impetu cogitauerit.
Verùm in tantis tenebris ac procellis nutanti, & in magnum ad-
ducto periculum, per opportunè radius diuinæ bonitatis assulfit,
cuius beneficio diabolica discussa caligine, totius tentationis ex-
ordia progressusque attentè considerans, liquido compertit,
omnes illos conscientiæ stimulos, vanasque suspicções, à
malo spiritu fraudulenter immisgas; ac proinde sine vlla dubita-
tione constituit, præteritæ vitæ labes, quòd ad confessionem at-
tineret, perpetua obliuione cōterere. Atque in huac modum, sin-
gulari Dei beneficio, non modo infelicem illam sui calumniandi
misericordiam ac pœnam euasit ipse, verùm etiam alios curandi, qui
eadem ægritudine laborarent, mira à Patre luminum facultatem
& scientiam est consecutus.

IGNATII PROPECTVS IN SPIRITU.

CAPUT VII.

HICCE igitur periculis perfunctus Ignatius, ac veluti a-
uulsus ab ybere; maiores quotidie efficiebat in solida vir-
tute processus: & quo acrior ac diuturnior probatio fue-
rat, eo magis idoneus euasit ad noua omnipotentis Dei charis-
mata capienda: in quibus fuit illud eximium. Cum enim religio-
nis causa ædem Pauli Apostoli extra oppidum peteret, & in ipso
itinere ad Rubricatum amnem, qui Minoresam interfluit, con-
stitisset; nec opinanti repente diuina quædam oborta lux est
tanta, tamque mirifica, ut momento penè temporis nullo magi-
stro quam plurima clarè perspicerit non solum de fidei Christia-
næ mysteriis, verùm etiam de aliis vel subtilissimis philosophorū
quæstionibus atque decretis: quasi nitidissimo quodam in spe-
culo perspicuè cerneret ea, quæ post multam accuratamque le-
ctionem, maximosque labores ac vigilias, vix demum solēt homi-
nes intelligentia comprehendere: atq; in eo cælesti prorsus intui-
tu, non sine summa animi voluptate, diutius acquieuit. Quo fato
tamque insigni accepto beneficio, cum ad agendas Domino gra-
tias accessisset ad Crucem in propinquuo defixam; oranti sese de-
buo in aëre spectrum illud objecit, de quo diximus antea, sed

(quæ nimis virtus ac potestas est Crucis) nequaquam pari splendore vel pulchritudine ; itaque quod si ipicatus price , guatus fuerat , tum denique clarè perspexit esse cœmonium : eodemque deinde leprous apparente , tantum abest ut mouereatur , vilius etiam baculo per contemptum abigeret . Atque eius ferè generis per id tempus planè diuinitus alia multa perceperit . Quodam die , dum indicta publica supplicatione Minores fratres religiosum agmen instruitur ; & Ignatius interim beatissimæ Virgini psallit , insistens gradibus templi Dominicanorum ; subito in Deum ita rapiens eius est , quasi per apposita quædam ; & maximè illustris symbola , Trinitatis ipsius numen augustissimum cerneret distinctū personis , ynum essentia . Qua visione tanto gaudio est delibitus , ut neque in ipso mox agmine lacrymis & singultui cœbō temperare valuerit , neque vero totum eum diem alia villa dñe , nisi de sanctissimo illo fidei Christianæ mysterio , disputare : neque tanta similitudinē & exemplorum varietate & copia , ut cuncti ob stupeficerent : quin etiam per eos ipsos dies non dubitauit homo , littarum propemodum ignarus , librum de Trinitate contuberc quoquo potuit stylo : usque adeò cœlestes typi , quos diximus , in eius memoria atque intelligentia diuinis illas rerum altissimorum notiones impresserant . Ac licet antea quoque & monadem in triade , & in monade triadem sanctissimè coleret , usque & naturæ diuinæ communiter , & separatim singulis personis preces hymnosque persolueret ; ab hoc tamen iaptu longè studior & ardentior evanescit in eodem officio pietatis , eamque laudabilem suetudinem ad extremum usque vitæ retinuit , sic , ut præcipuum caperet voluptatem , & proprio quodam seniu rerum cœlestium afficeretur , quoque unque sanctissimè Trinitati sacra perageret . Neque vero fuit hic finis mirabilium visionum : siquidem rursum per significaciones arcana , & mystica quadam exempla , oblatus est eius menti modus ipse , quem in huius universitatis molitione summus ille rerum opifex tenuit : quas illustrationes atque doctrinas , ut omnino vires naturales excedunt , sic postea negabat Ignatius posse verbis adumbrari , ne dum exprimi . Praterea cum sacrificio Missæ in eodem templo Dominicanorum intercesserit , dum a sacerdote de mere hostia salutaris attollitur , apertissimè vidit Ignatius illa specie Christum Deum eundem & hominē verisimile contineri . Factum est etiam aliquando , (idque ipsimet , qui interfuerat , testati sunt) ut alienatus à sensibus , à Completorio Sabbathi ad alterum usque proximi Sabbati Completorium in altissimo quodam excessu persistenterit ; qua ipsa hora , multis adstantibus

LIBER PRIMVS.

23

bus qui rei totius euentu attente expectabant, quasi è profundo somno excitatus, repente sustulit oculos, Iesum per quam suauiter inuocans; atque interim pii quidam homines mortuum rati, pertentato corpore, latenter in eo vitam ex tenui cordis palpitatione senserunt. Ad hæc, intento precationi, se se non semel tū Christus Dominus tum Virgo mater ostendit. quibus, & aliis id genus clementiae diuinæ subsidiis, in recta fide usque adeò cōfirmatuſ est, ut etiam si nulla extitissent Christianæ religionis monumenta vel testimonia, nequaquam tamen dubitasſet, ex iis tantummodo quæ Deo ſibi aperiente cognorat, mortem pro defenſione catholicæ veritatis opperere; & qui paulo ante vix vocalis noſſet orationis uſum, paucis mensibus tantam rerum spiritualiū peritiam ac tantam Dei familiaritatēm est nactus; ut quidam, eius omnia vel dicta vel facta curioſe obſeruantes, intēpeſta nocte ſupplicantem animaduerterint (eleuante ſpiritu ſarcinā corporis) quatuor circiter cubitis à terra ſublimem: & quidem ex conſortio ſermonis Domini (quod de Moysē ſcriptum legimus) gota facie mirum in modum radiante.

DE STUDIO COLLATO AD PROXIMOS ADIVVANDOS.

CAPVT VIII.

QUÆ omnia, quamquam egregia atque expertenda per ſe, tamen eo pluris erant in Ignatio facienda, quo magis erant cum aliorum fructu & utilitate conjuncta. Nam in cæteris ornamentis ac beneficis, quæ in eū Deus plena manu congeſſit, illud equidē vel præcipuum duxerim, quod in tanto perfectionis ardore non dedit illi ſpiritum ſolitudinis, animū vni ſibi vacantem, ſed Christianæ prodagandæ fiduci cupidissimum, ac mirè ſtudiosum diuinæ gloriae ſaltuſque cōmunis. Cūm igitur acta eius in Monteferrato (quamduam ea ipſe occultiſſima voluerat eſſe) institutamque vitę asperitatem ac sanctimoniam vicinis locis fama vulgaret, ac nobilitatē viri præcipue, rumor (ut fit) etiam in maius attolleret; ingens hominum concursus ad eū fieri cæptus partim viſendi gratia, partim etiam cōſulendi; quos ille ut omni conatu quām acerrimè ad Christum adiungeret, neuſqualor ille nimius & diutina illuuiſ ad ſe adeuntibus terrem incuteret; primū deponere ſordes, & externum cor-

poris habitum cœpit aliqua ex parte componere: deinde cum intelligeret difficultem in primis & anticipet esse curationē animorum; quo cautiū rectiusq; in re tanta procederet, ope diuina suppliciter etiam atque etiā implorata, suę conuersiois originem ac seriem, varia sive tentationum procellas ac tenebras, & subsequitam mox tranquillitatē ac lucē, quam accuratissimè feci. pendens, demum ex iis quæ partim cœlesti magistro dictante perceperat, partim etiam ipse met experiendo cognorat, de studiis ratione meditandi orandiisque præclaras obseruationes & lauberrima præcepta conscriptis; qui liber (vt antea dictum est) exercitorum spiritualium titulo, tempore procedente deinceps ab eodem auctus atque recognitus, & Romani Pontificis iudicio ac testimoniis comprobatus, ita multos omnis artatis atque ordinis homines, tum in eligendo genere vitæ, tum in compendiis moribus, perturbationibusque sedandis, ac præterim in renienda constantia salutari, mirum in modum iuuit, iuuatq; quotidie; vt iure optimo videatur hoc nō in postremis numerandum esse remediis, quæ diuina bonitas hac hominū artate vel ad corrigenda sæculi vitia, vel ad renouandā veterem Ecclesiæ disciplinam clementer adhibuit. His ergo meditationibus, quos ad bonam perfectiæ virtutis frugem Ignatius reperiebat idoneos, pauplatim & quasi per gradus cœpit excolare: ceteros interim precibus monitisque, prout se dabit occasio, a vitiorū fœditate terrens, atque ad studium eternæ beatitudinis incitans; idque colibentius atque securius, quod communicandis iis, quæ à Domino accepérat, nihil interim sibi religiosis ac spirituis deperire sentiret. Nec solū venientes ad se benigno excipiebat alloquo, sed etiam inuitatus interdum ab aliis ad prandium, minime recusabat accedere; nimisq; eo consilio, vt ex re & ex tempore sumpta occasione, qui se in Dei gratiam terrestri pauiſſent cibo, coldem ipse vicissim spiritualibus epulis & opportuna quapiam adhortatione reficeret. Atque in hunc ferè modum adiuuante Domino permultos ad arctam salutis semitam à via lata & spatiola traduxit.

E GRAVI MORBO PERICLITATYR.

CAPVT IX.

Sed in ciusmodi curam dum incumbit ardentiū, nec tamen interea ferè quidquam de affiditate precādi ac de quotidiana vitæ asperitate diminuit, morbum ex ingenti labore contraxit

ad eō

ad eò periculoso sum & grauem, vt saeuiente atrociter febri proximè ad mortem accelerit; quo tempore & oppidi magistratus periculo viri permoti, publicè diuersorum illi curarunt necessariis rebus instructum: & præter aliam amicorū turbam, honestæ matronæ, quæ vitandæ pestilentia causa Barcinone fese eò receperant, certatim ægrotanti assidere, & nocturnas agere excubias, perinde quasi in vnius vita salus omnium verteretur. Atque his populi officiis, ac pia sedulitate bonorum, eruptus è præsenti vita discrimine, in id ipsum iterum ac tertio recidit ob eam causam, quod nondum planè confirmatis viribus (blandimenta videlicet carnis & veteris hominis malitia veritus) præpropera festinatione ad pristinas occupationes corporis animique redierat: quarum pondere oppressus, denique didicit ipse, aliisque deinde præcipere solitus est, imbecilla valetudine minuendos labores, curandumque tali tempore, vt quantum de consuetis exercitationibus infirmitas demat, tantum ad Dei gloriam & proximorum ædificationem æquitas animi & exemplum Christianæ fortitudinis addat. Vatabat idem etiam corpus debito somno ciboque fraudari, multis eo tempore doctus experimentis, vt moderata sobrietate vegetatur animus, sic immoderata vigilia vel inedia vires adeò frangi ac debilitari, vt mens earum ministerio destituta, vix munere suo fungi, aut ad contemplationē rerum diuinarum possit exsurgere. Vexatus igitur, vt dicebamus, diuturna & periculosa ægrotatione, demum ita conualuit, vt ex reliquiis morbi dolore stomachi molestissimo subinde cruciaretur: quapropter calceos induere, & panni crassioris tunica cinerea, & capitis tegumento contra sauitiam hyemis munire fese piorum hominum benignitate præcibusque coactus est.

DE INANIS GLORIÆ VI.
TIO SVPERATO.

CAPVT X.

ACCESSIT ad illa corporis ægrotantis incommoda, gravis etiam animi cruciatus, ab importuna quadam inanis gloriæ tentatione profectus. Num enim ingrauescente morbo conscientiam suam diligentius excutit, seque ad extremū comparat mortis agonem, subiit illi repente, se iustum esse, neq; vlo pacto sibi de sempiterna beatitudine dubitandum. Cui suauis dum resistere yi summa conatur, intelligens vt quisque sibi

B § maximè

maximè placet, ita Deo maximè displicere; diuturnum & anceps
intra se se certamen tanta tentatione metuque sustinuit, ut minis
modis quotidie torqueretur, majoremque ex offensionis divisa
formidine, quam ex ipsa gravantis morbi vehementia, metumque
solicitudinem caperet. Versabat videlicet in omnes partes ho-
minis animum dæmon callidus, Christi permisus; & quem despe-
rationis jaculis paulo ante superare nequiuera, eundem nu-
sus nimirū confidentiæ ac vanitatis elatione supplantare & ex-
tere nitebatur. Sed contra eiusmodi cogitationes Ignatius, in
ipso (ut diximus) morbo, & recuperata postmodum valetudi-
ne, cùm diutius dimicaret; partim agendis identidem Domino
gratiis, partim naturæ humanæ fragilitatem apud se reputando;
denique diuino præsidio detestabile hoc ingrati animi vitium suum
debellauit, euulsiisque radicus, ut postea, quotiescumque salu
animarum aut Dei gloria postulareret, sua non minus bona quan-
mala, sine illa prorsus cenodoxiæ titillatione, palam & ingenu-
expromeret.

DE PROFECTIONE HIERO. SOLYMITANA.

CAPUT XI.

NTER hæc anni ferè spatio exacto, partim spi-
tualium rerum scientia instructus, partim etiam
arte quadam & consuetudine regendarum ani-
marum imbutus, cùm nihil vulgare aut exiguum
agitaret animo, sed egregia quædam & ardua
Dei gloriam ab ipso conuersionis initio conceperet; Hierosolymam,
quod iamdudum habebat in votis, petere omnino con-
stituit, non tam ut Christi Domini sacratissima incunabula ce-
neret, (tametsi id ipsum vehementer optabat) quæm ut in con-
uertendis ad Euangelii lucem infidelibus, qui ea tenent loca, vel
operae pretium faceret; vel certè martyrii palmam, cuius
audissimus erat, acquireret. Sed hoc suum de prædicando
Euangelio consilium, vitandæ scilicet humanæ laudis cauſa,
nemini prorsus aperiebat: peregrinationis verò propositum,
cùm necessariò amicis patetecisset, multi primùm id ei mul-
tis rationibus dissuadere, obtestari etiam & orare ne populum
ab se nuper è somno vitiorum excitatum ad studia virtutis pie-
tatisque, repente desereret, neu se ipse, affecta præseruit.

valetudine, itineri tam longinquo ac tam periculoso committeret. Deinde cum nec precibus nec suasionibus eum de sententia demouere possent, instare saltem & virgere, ne incomitatus abiret; multa posse in tam rem otis ignotisque sibi regionibus ac tanta rerum humanarum varietate contingere, quae praesentem cuiuspiam fidelis opem solatim que requirerent. Omnino probabilia videbantur affirme, & humano iudicio rem astimantibus etiam necessaria: nec verè deerant homines impigri, periti linguarum, qui se illi comites laboris ac periculorum libenter offerrent. Verum Ignatius, qua erat animi altitudine, in cœlum semper intentus, atque a diuina prouidentia usquequaq; pendere mirabiliter cupiens, amicis cœlia sua in eum studia profitentibus ita remisit, ut diceret, in præcipuis hominis Christiani virtutibus non modò fidem & charitatem esse, verum etiam spē. Eius porro comparanda gratia certum sibi esse non modò sine viatico, sed etiam fine comite iter id ingredi; quod clare perspicaret, si qualia multa possunt homini accidere, peregrinanti præferrim, sibi quidpiam euenisset, fieri non posse quin aliqua saltem ex parte comitis præsidio fideique confideret: proinde quidquid in eo ipso locasset, id utique ex ea detractum iri fiducia, quam totam in uno Deo clementissimo parente a rectore velle esse repositam.

NAVIGAT IN ITALIAM.

CAPUT XII.

HAC igitur mente sub initium anni M. D. XXIII. magno omnium dolore Minoresla profectus venit Barcinonem, ut in Italiam ex eo loco trajiceret. cumque peropportune paratam ibi nauem offendisset, egit cum nauarcho suppliciter, ut se mendicū egentemque gratis admittere ac transportare ne gravaretur. cui naulum quidem ille se remissurum promisit; ea tamen conditione, ut nautici saltem panis, quod erat necessarium, secum inferret. Eo responso cum vehementer angeretur Ignatius, quod commeatus copiam, quamvis exiguum, ceineret inopie illius, quam sibi summam proposuerat, legibus aduersari; post multas anxialque cogitationes totam rem denique permittere statuit arbitrio Sacerdotis, quem sibi paucis illis diebus Barcinone tum suę conscientię judicem tum interpretē diuinæ voluntatis elegerat. Ille re cognita, Ignatio respōdit, aqua postulare

yaguas.

nauarchum: proinde non resistendum esse, nec verò timendum,
 ne si cibaria, tā vilia præsertim ac necessaria, sibi parauerit, quid
 quam idcirco contra consilium perfectæ paupertatis admittat.
 Tum Ignatius quamquam soluto vixdum religione animo, tamē
 partim sacerdotis impulsu, partim etiam metu occasionis eiusa-
 mittendæ; emendicata de more pecunia, panes in nauem impo-
 suit, & ne quid præterea secum inferret, paucos qui superfluerat
 nūmos reliquit in ipso littore: deinde solutis anchoris die qua-
 ta Caietam non minùs periculosa quam celeri nauigatione dela-
 tus, Romā pedibus iter intendit, ac prima nocte diuertit ad villā
 militibus refertam; quibus nefaria quædam ac turpia molienti-
 bus tanto animi ardore ac vociferatione se objecit, vt illi partim
 verborum pondere, partim constantiæ miraculo obstupefacti, à
 flagitioso conatu destiterint. Inde laboribus maximis, cum se-
 uiente per eos dies pestilentia luridus ipse ac macilentus tec-
 ferè atque oppidis arceretur, denique in urbem Romam haud ita
 acriter custoditam, laetitudine ac fame pænè confectus, introiit
 ipso Dominico die Palmarum, cumque venerabundus religiosissima
 quæque loca obiisset, Adriani VI. Pont. Max. pedes exolu-
 latur. Mox paranti Venetas ire, vt in Palæstinam inde transmi-
 teret; rursus Hispani amici nonnulli, qui Romæ eo ipso tempore
 versabantur, profectionem dissuasere cùm aliis rationibus, tum
 præcipue nauigationis longæ & infestæ periculis proponendi;
 quippe cùm paulo antè, per summum nominis Christiani æquæ
 damnum ac dedecus, Turca Rhodum insulam expugnasset, quo
 nuntio videlicet omnis Italia cohoruerat. Sed cùm Ignatius ab
 instituta peregrinatio nullo terrore posset abduci; illud saltem
 hortari & orare institerunt, ne se daret in iter eiusmodi sine pecc-
 nia, tum in alios ysus necessaria, tum utique ad nauum pro tra-
 missione soluendum. nam vt Venetas emendicato vietu perue-
 nisset, quæ deinde ratio quæ spes homini externo & ignoto foret,
 in tam remotas regiones trajectum nanciscendi gratuitum? Pro-
 inde rectè amiceque suadentibus ne resisteret, juuariq; se in Chri-
 sti gratiam aliquo saltem viatico pateretur. Cùm hæc & alia eius-
 modi assuerantes pariter ac miserantes ingererent; sæpius eadē
 iterando, cunctantem ac tergiuersantē denique perpulerunt; vt
 in ipso discessu aureos aliquot nummos acciperet. quo ille subsi-
 dio oneratus verius quam instructus, non multum processerat
 viæ, cùm rem totam attentè contemplans, seque ipse accusans
 grauiter, quod de fiducia diuina humano metu se dejici, fixumq;
 paupertatis propositum oblato auro passus esset infringi; parum
 abf
 sed
 ter
 ter
 sci
 pra
 vex
 tap
 Ig
 rie
 gu
 ciu
 on
 lo
 ne
 re
 fa
 ua
 tr
 on
 te
 ri
 li
 Ig
 qu
 vr
 bo
 no
 tu
 de
 q
 P
 n
 Ig
 de
 il
 vi
 tu
 re
 p
 h

abfuit quin omnem pecuniam illico indignabundus abjiceret: sed quia id prodigum ac Deo ingratum fore videbatur, decrevit certe in obuios pauperes paulatim insumere. quod cum alacriter præstisset, breui & nummis omnibus vacuus & stimulis conscientiae liber eus sit. Pergentem porro Venetias, eadem quæ supra memorauimus incommoda & difficultates itinere pene toto vexarunt. Sæuiebat etiam tum locis aliquot foeda lues atque contagio; dispositique custodes aditus oppidorum assidue tuebatur. Ignatium vero ex ipso corporis habitu vel in summa cœli tempeste metuisses. Obsita erat squalore vestis & horrida; color exanguis, cauum macie caput, conditi introrsum oculi, & inanes fauicium sinus. quo circa fiebat, non solum ut exclusus a diuersoriis omnibus per nocte saepe cogeretur in publico, sed etiam ut paleore & macie peremptum, rigentemque, prætereuntes aliquando nonnulli ceu monstrum quoddam aut triste simulacrum horrerent. Ipse vero lingua imperitus, ignarus itinerum, cum præ defatigatione saepe deficeret; ad Fossam tamen Clodium Deo adjuuante peruenit, quo ex emporio breuis & quotidianus Venetias trajectus est. Ibi certior factus à viatoribus, obseruari Venetiis omnia diligentissime, & è suspectis præsertim regionibus venientes accessu prohiberi; flexit inde itinere terrestri Patauium, quo runda consilium secutus, qui id ipsum periculi metuentes, faciliorem sibi ex ea vrbe Venetias transiit fore sperabant: iidemque Ignatium adjunctum sibi comitem, præ imbecillitate haud ita æquantem gradus, in campis circum padanis repente destituunt, vnius ope Christi subnixum: qui sanè pro sua infinita clemëtia laboranti seruulo in tanta solitudine minimè defuit, sed proxima nocte sese illi, quemadmodum antea saepe fecerat, visendum obtulit, recreatumque mirifice, intra ipsa Patauina mœnia primū, dein de Venetias, sine ullo errore aut difficultate perduxit. nemo quippe ex Patauinis custodibus ad portas, nemo ex Venetis exploratoribus ad insulas frequentiores appropinquantem (cum nauim ingressi de more singulos vectores diligenter excuterent) Ignatium, nulla munitum valetudinis tessera, ne appellauit quidem: mirantibus, cognita postmodum re, Clodianis desertoribus illis; quibus per adulterata videlicet symbola introitus in urbem utramque non sine magna vel solicitudine vel contentione patuerat. Venetiarum vrbis, in recessu intimo sinus Adriatici, ea regio ac situs est, ut leniter stagnantes ex alto aquæ illam ex omni parte circumluant. ea inclytæ vrbi & ad merces copiasque inuenandas opportuna receptacula, & contra hostiles incursus munimenta

menta fieri missima sunt. Ex iis porrò æstuaris, majores minorēsque curipi totam urbem intercursantes, variis mæandris ac flexibus ita distinguunt, ut, quot in partes pedibus, in totidem ferè mari 2. ditus sit; egregio sanguine vel artis vel naturæ miraculo. Inde vicorū, insularum, ac pontium ingens numerus: ut qui diutius ibi versati non sunt, viarum locorumq; modò varietate modò similitudine sèpe fallantur. Sed contra eiusmodi ambages certū paratumque remedium est maxima multitudo cymbarum, quæ usquequaque dispersæ, nominatim ad omnia & publica & priuata loca quælibet haud ita magna mercede trajiciant. Ignatius naui Patauina, ex iis quæ per Medoacū flumen assidue comeant, in area Marciana sub noctem expositus, cùm neque vias ad publica xenodochia nosset, nec portitori conducendo suppetarent nummi; affuerus longo; us malè cubare, sub porticu Procuratoria, quam appellant, residentibus iam se tenebris, vacuum opificis cuiusdam fulcrum elegit, in quo fessos artus utcumque reficeret. Tenet fama, litterisque multorum est memoria traditum, dum ille ibi noctem exigit, vicinum senatorem M. Antonium Triuisanum (quem ipsi multo deinde post eiusdem ciuitatis principem vidimus) cœlesti roce excitatum, increpitumq; quod in multa veste molliq; strato decumberet ipse, cùm interim Dei famulus peregrinus non longè à vestibulo illius ædium jacerebat in publico pauper, & omni humana ope ac solatio destitutus. Itaque ingenti metu & horrore perfusum prosiliisse confessim, & quæsitum diligenter Ignatium cepisse per honorificè. Sed ille postridie cùm in amicum veterem Cantabrum incidisset, a lautiore hospitio sese ad eum familiariter transtulit.

NAVIGAT IN PALÆSTINAM.

CAPVT XIII.

Ibi cùm aliquamdiu moraretur, in omnem nauigandi occasionem intentus; ecce tibi nouæ amicorum pugnæ, (quos illi vbius breui conciliabat cognita viri virtus atque modestia) eu variis terroribus ab instituta peregrinatione reuocare conantibus, quibus ille, Deo fretus, ita resistebat, ut diceret, pro certo habere se, ut cetera cuncta desiceret, vel una solummodo tabula quod cupiebat utique peruenturum. Nec enim sefellit bonitatis diuinæ fiducia. Cùm enim eo anno formidine Turcarum, ut diximus, lus

lito minor esset in Iudeam peregrinatum numerus, & quotquot
erant, simul omnes paulo ante soluissest; desperata iam a ceteris
re, Ignatius repente fit certior, nauem in Cyprum parari patricio
Veneto, praetori eiusdem insulae designato: cum que inde non ig-
noraret breuem atque facilem esse trajectum in Palæstinam; nul-
lo adhibito deprecatore, cum tamen multi nec aspernandi sup-
peterent, ad Venetorum Ducem Andream Gritum adiit ipsem, (100 100)
in signi non minus humanitate quam prudentia principē: ac Deo
faucete facile ab eodem impetravit, ut gratis in Cyprum usque
deuehetetur. Sed interea dum praetoria ornatur nauis, in febrim
Ignatius incidit, factum diuinitus est, probandæ scilicet eius con-
stantiae causa, ut quo die pharmacum hauserat, eo ipso nautæ si-
gnum profectionis ediderint. qua re minimè conturbatus Igna-
tius veniam petit ab hospite; qui pertinaciter ipsum etiam atque
etiam retinere conatus, cum nihil omnino proficeret, consultur
medicus. ille verò sine cunctatione respondet, hominem ad in-
toritum ruere. Attamen Ignatius nihil magis immutatus, & cæ-
lestis nimirum medici ductum sequutus, felici sanè cōsilio (quod
ramen admirandum potius quam imitandum aliis duxerim) flu-
tuante etiam tum in stomacho potionē conscendit; factumque
est Dei beneficio, ut ora soluta, inter nauigandum, ex ipsa ma-
ris agitatione tantam vim pestiferi ac vitiati humoris euome-
ret, ut morbo planè leuatum fese celeriter senserit. Recuperata
valetudine institit suo more, quoscumque poterat factis di-
stisque ad virtutem & pietatem adhortari. cumque in eadem na-
ui per summam impudentiam committi grauia quædam flagitia
comperisset, non dubitauit apertum dedecus detestari palam; &
impuros illos homines tanta orationis acrimonia reprehendere,
ut ii facta cum nautis conjuratione molestum sibi monitorem in
deserta quadam insula exponere, atque ab suo conspectu & con-
suetudine procul amouere decreuerint. quam rem odorati è ve-
storibus quidā Hispani ad Ignatium pro amicitia detulere, sua-
dentes etiam atque etiam, ut in loquendo cautiōr esset, sibiq; cō-
suleret. sed ille nihilominus turpiter peccantes objurgare perre-
xit, diuinæ prouidentiæ ope subnixus: cuius beneficio factum est,
ut ad insulam sceleri destinaram appropinquantes nautæ, aduer-
so repente vento rejecti, volentes nolentes Ignatium in Cyprum
usque peruerxerint: ubi cum stare ad salinas peregrinam nauem,
de qua supra diximus, audisset; illuc itinere terrestri se contulit:
in eamque gratis admissus, nihilo plus viatici secum intulit,
quam in priores intulerat; Christo uno videlicet fret°, qui tota illa
nauis.

nauigatione sese illi non semel ostendit; eumque magnopere cōfirmauit; ac denique incolumem ad portum Palæstinæ perduxit.

PALÆSTINÆ LOCA SANCTA
PER LVSTRAT.

C A P V T X I V .

INDE cum cætera peregrinorum turba progressus, ut ad conspectum sacratissimæ yrbis est ventus, incredibilem ex ipso illius intuitu cepit animo voluptatem; ac deinceps partim in comitatu, partim etiam solus, loca illa Christi Domini, MARIA virginis, & Apostolorum nobilitata vestigiis, eximis quodam animi fructu venerabundus haud semel obiit: modò inclyti quodam templi reliquias, modò sepulchra Prophetarum intuens: hic nascentis & vagientis; illic docentis, & miracula patrantis filii Dei monumenta considerans. Vbi verò ad loca ciuidé acerbissimis pœnis insignia, & morientis in cruce sanguine consecrata, atque ad defuncti sepulchrum accederet; effusus in lacrymas, humo pia oscula imprimere, immortales agere Domino gratias, incredibili quadam spiritus dulcedine & suavitate compleri. Ad hæc, antiquum beatissimæ Virginis domicilium, itemque locum instituto primùm Eucharistia mysterio & sancti spiritus aduentu memorandum, & alia eiusmodi quam plurima, qæ per otium deinde reuiseret, à mystagogo quam accuratissime adiscere. Erat Ignatio iamdiu deliberatum, ut diximus, in angustiis illis Iudææ sedibus pedem figere, atque ad conuertendos ad Euangelii lucem infideles toto pectore incumbere; quod non riperit vel vbi sanctius in terris vitam degeret, vel in quo mente fructuosius operam collocaret. Neq; plurimis iam experimentis diuinæ bonitati confidere, & in diem paruoque vivere assutum, rerum, quæ ad corpus pertinet, habebat cura ylla sollicitum. Id verò laborabat vnum, fragilitatis humanæ videlicet conscientie spiritui quotidie deficienti, & noxariis lordeis aliquas contrahenti, opportuna sacræ pœnitentiae ablutio & cœlestis panis alimēta deessent. Quam ad rem idoneum ratus ministerium fratrum è Franciscana familia, qui loca illa religiosa tuentur, & peregrinis aduenientibus præstò solent esse; adit ille ad custodem cœnobii, ac litteras ei, quas ex Italia commendatitias attulerat, reddidit; & quod ad conuersionem iafidelium attinet, nihil ei

suorum

suorum consiliorum impertit; voluntatem verò suam in eisdem sedibus commorandi habitandique demonstrat: roget proinde, uti se fratres dumtaxat tecto recipiant, sibiique Cōfessionis & Eu- charistiæ sacramenta ministrent: se, quæ ad victimum cultumque spectent, nullo prolsus eorum incommodo curaturum. Custos, partim commēdatione amicorum, partim postulari moderatio- ne permotus, bene sperare iubet Ignatium, ita tamen, ut rem in aduentū Prouincialis Ministri differret, qui per eos dies in Beth- leem oppido versabatur; nec dubitauit Ignatius, quin aequè faci- lem Prouincialem esset habiturus, atque custodē habuerat; ita- que cùm reditus iam peregrinorum instaret, litteras ad amicos in Occidentem scribere aggressus est, quibus eos de suo statu fa- ceret certiores. Cùm igitur maximè scribebat, quod in posterum diem peregrinis erat indicta profectio; ecce tibi à custode nun- tius, adesse Prouincialem, & Ignatium accersere; ad quem bona- spei plenus cùm exemplo adiisset, collaudat ille primò piā ho- minis voluntatem; sed re apud se diligentius deliberata, videri si- bi ait satius, ut recedat; idq; cùm alias ob causas, tum verò quod ante id tempus nonnulli eodem studio accensi, dum securius va- gantur, à Turcis excepti, vel misere periissent, vel certè in acerbe seruitutis calamitatem incidissent, quos deinde propter officium ac vicinitatem Franciscani fratres non sine magno cœnobii de- trimento redimere cogebantur, proinde se in diem insequentem cum cœteris peregrinis ad iter accingeret. Ad quæ cùm ita re- spondisset Ignatius, vt sibi certū fixumque esse affirmaret, Hie- rosolymis omnino restare; simulque modestè significaret se, quā- uis aliter sentiente Prouinciali, nequaquam, nisi aliqua oblata religione, à proposito recessurum: tum ille potestatem se à sum- mo Pontifice habere subiunxit sacris interdicendi, si quis inuito se ibidem remanere conatus esset: iamque potestatis eius diplo- ma proferre paranti confessum Ignatius, ut omnia ecclesiastica iura & imperia valde reuerebatur, nihil prolato opus esse respō- dit, credere se quæ diceret; & quoniam ita iuberet, dicto audienc- tem fore. Dum igitur ad hospitium tendit mœrens, ut se ad redi- tum comparet; acris illum incessit repente cupiditas montis O- liueti illius celeberrimi reuisendi, quo in summo cernuntur ad- huc Iesu Christi ascendentis in cælum expressa vestigia: ac ne quis fortè in tantis temporis angustijs impedimento sibi esset, re- nemini patefacta, & (quod periculosius est) nullo propter inopiam Turca secum adhibito ex iis, qui mercede conducti peregrinis in ea regione præsidio sunt; solus ad montem excurrat: cumque a-

C.

custo-

custodibus non admittetur, cultellum è calamaria theca de-
tractum mercedis loco iis dedit, sacri montis cacumen subiit a-
lacer, & diuinorum pedum notas multas cū prece & ingenti gau-
dio veneratus, ad Bethphage properauit: vbi dum singula curio-
sè perlustrat, subiit illius animum subito, minus diligenter in O-
liveti fastigio se se animaduertisse, vtra ex cæli plaga dextrum
tra sinistrum esset Christi vestigium: qua dubitatione quasi qui-
basdam calcaribus incitatus, illico ad montem recurrit, adno-
rauitque intentis oculis vel minutissima quæque sic, vt locus in
posterum dubitationi non esset: vsque adeò inexpibile studium
sacrosancta illa redemptionis humanæ monumenta & incuna-
bula Christianæ religionis penitus etiam atque etiam cognoscē-
di recolendi que mente eius inuaserat. Interea, cùm abesse di-
tius, nec in turba peregrinorum appareret, ad Franciscanos de-
ferrur desiderari ex eo numero Ignatium. Franciscani suspicā-
id quod erat, ac veriti ne per eā solitudinem Ignatius in aliquod
vitæ vel seruitutis discrimen incurreret, Armenium quendam in
eo cœnobio ministrantem ad illum perquirēdum celeriter mi-
runt; qui descendenti ex Oliuero commodū Ignatio factus ob-
uiam, fuste primū ac truci vultu acriter minitari, ac temera-
rem aspere admodum increpare: deinde immissa manu & bra-
chio ferocius apprehensum, ad diuersorum trahere minimè la-
nè tenitentem, quin etiam nouo cælestis gaudii rore perfusum,
quod inter eas contumelias Christum sibi præsentem, & usque
ad hospitium præeuntem, incredibili quodam genere consola-
tionis aspiceret.

IN HISPANIAM REDIT.

CAPVT XV.

Vigitur postera dies illuxit, cum reliquo peregrinorum
agmine Ignatius abiit præ desiderio tristior, & relata
prouinciam sine fine relipiens: nec ramen, quoniam præ-
senti necessitate victus inde recederet, de muniendo in
posterum sibi quandoque reditu ac mansione desperans. Cumq;
primo traiectu Cyprum tenuisset in columnis, tres ibi oneratis in
Italiam paratas offendit: quārum una erat Veneti mercatoris,
maxima, & omnibus rebus instructa; altera minor, sed bene fir-
ma, Turcarum: tertia Christianorum, parua, & male compacta.
Accete i peregrini, quod tempus erat hybernum & obnoxium
tempestatibus, pro se quisque tendere, ac certa mercede pacisci,

et in primam ascenderent: cumque Ignatius propter egestatem
a nauarcho repudiaretur, iudeo illum enixa precari, ut hominem
sibi notum probum, atque adeo sanctum ne recusaret admittere;
quibus ille non minus amare quam inepte facetus: Atque san-
cto nihil opus est (inquit) nauis; calcabit et quora multorum ex-
empli. neque unquam exorari se passus est: sed magno ei stetit
cauillus & contumacia. Cum enim Ignatius inde per contem-
plum exclusus, faciliter obtinueret iisdem deprecatoribus, ut in il-
lam debilem gratis admitteretur: cumque simul omnia nauigia
vento secundo soluissent; repente cooritur atrox adeo ac fera
tempestas, ut Turcica nauis in omnium conspectu miserantur
in modum fluctibus hausta, nullo prorsus evadente perierit; Ve-
neta vero in scopulos illis naufragium fecerit, saluis famen ho-
minibus: tercia tantum, qua vehebatur Ignatius, minime valida,
ventis ac fluctibus diu multumque agitata, altero denique men-
se in Apuliam lacera ac valde fessa peruenit: quo ex loco ipse de-
inde Venetas petiit, tam longa & periculosa navigatione mire
vexatus. Etenim studio paupertatis, quae fuit illi semper omni-
bus commodis & emolumentis antiquior, nudis cruribus hy-
eme saeuiente concederat, femoralibus tantum est tela, concisaque
ad humeros aploide, ac scissili tunica breuiore semiamicus, cum
est caelo densa caederet nix, ac tristi gelu cuncta inhorrescerent;
atque ad has caeli iniurias accedebant quotidianæ vitæ discri-
mina, vigiliaeque, & cætera maris incomoda: quibus ille pa-
ne confectus cum Venetas peruenisset Ianuario mense anni
M. D. XXIV. ab hospite Cantabro clementer acceptus, num-
misque aliquot ad iter faciendum, atque ad fouendum Roma-
num nimio frigore languentem panni quodam frusto donatus,
Ferraria in venit; ibi maximum urbis templum ingressus, dum re-
ligiosè numen adorat, mendicus quidam ex iis qui sacrarum æ-
diuum vestibula conterunt; precatio apprime intentum intui-
tus, confessim ad illum accedit, manuque ad stipem porrigit
supplex: cui cum Ignatius ex ea quam habebat pecunia nummu-
lum hilari vultu dedit, atque is (ut sit) rem ad cæteros pauperes
deculisset. alius aliisque deinceps ad Ignatium accurrere: quos
ille cum se per Christum obsecrantes frustari fas esse vix dacebat,
a minoribus numeris ad maiores paulatim progressus, breuio-
tam crumenam ita penitus exhaustus, ut sibi deinde ad cibum illo
die capiendum ostiatim emendicare necesse fuerit: quam rem
pauperes iudicis conspicati, & maxima quadam admiratio-
ne correpti, sanctum, sanctam illuc exclamanti, quibus plausibus

vocibusque nequaquam inflatus ipse, cùm uno bonæ conscientie testimonio niteretur, Genuam inde sine villa cunctatione profecit. Etus est. Graue per id tempus inter Christianos. Reges vigebat bellum; & præcipua quæque Cisalpinæ Galliae loca vel Hispanicæ vel Gallicæ præsidiis tenebantur: cùque ob id ipsum valde infesta cædibus ac latrociniis itinera esse constaret; admonitus à bonis quibusdam viris Ignatius est, vt per occultos tramites avia regia declinaret, ni cum ingenti vitæ periculo in manus militum vellere incidere. At ille, quem ardens odium sui & amorem itande Christi patientiæ intrepidum redderet, recta nihilominus impetreret; neque ita multum viæ processerat, cùm ad oppidum necio quod in stationes circumsidentium Hispanorum incurrit, qui tam periculoso ac suspiciose tempore exploratore sine dubio rati, comprehendens Ignatum, & in domunculam quandam sedentem, blandè primum interrogant; deinde omni vestimento, & ipsis denique calceis ferociter exuunt, singulas partes protent simul & curiosè pertractant, num quid ad obsecros vel buntii vel litterarum afferat, diligenter exquirunt; cùm nihil eorum quæ putauerant, neque percutiendo elicerent, neque perscrutando invenirent; ira commoti: Atqui te Praefecto sistemus, inquit, & confessionem, quam pertinaciter suppressim, exprimemus: cùm nihil recusaret Ignatius, ac tantum modo peteret, vt sua se tunica rectum incedere paterentur; illi vero, ludibrii & ignominia causa, brachatum per media castra vulgo inspectante atque iridente perducunt, quam ille tam insignē contumeliam exceptit ac subtiliter, cum aliis nominibus, tum præcipue quod interea sibi species quædam est obiecta Christi Domini, cùm a Pilato per medium urbem ad Herodis tribunalia missus esset, ab eo per summam iniuriam atque indignitatem spreti & illusi; & vniuerso iridente ac sibilante populo, per hominum ora semel iterum que traditi: cuius opprobrii se quoque factum esse vt cumque partem mirificè latrabatur: sed ubi ad Praefecti diuersorum appropinquavit, repentina quodam timore perfusus, caput subito cogitate apud se, quonam modo ipsum alloqueretur. Etenim Ignatius quod olim in regia, sermonis florculos & verborum elegantias nimium studiose captasset, ad eam vanitatem expiadam, consulto post conversionem instituerat rudi & agresti sermone cum ipsis quoque dynastis ac principibus agere; & quo magis vulgo contemneretur, omne liberalioris educationis & nobilitatis indicium studiosè cælare; tum igitur subiit illius animum, expediente rati tempore quidpiam de suscepta seu tarditate seu rusticitate.

citate deponere. Sed cùm rem totam accuratiùs intuens, ab humano timore profectam animaduertisset; vsque adeò in semetipsum animo concitatus est, vt nulla habita ratione periculi, non modò mutata consuetudine, ad orationis lenocinia non descendere, sed nullum prorsus neque gestus neque verborum honore habere Præfecto decreuerit. Quæ res cuiquam fortasse temeritatis potius quam consilii videatur esse: sed utique seruorum Dei, præsertim in ipso feroce pœnitentia, facta vel dicta ad cōmūnem sensum ac normam exigenda non sunt. Cùm igitur eorum illo stetisset; vt erat seminudus & squalidus; ne aperto quidē capite, oculos humi defigit; multa ac vatis sciscitantib[us] nullam omnino reddit vocem, tantum ad illam interrogacionem: Esne speculator? non esse, respōdit; idque ob eam caussam, ne si trahit cōtradixisset, silentio ipso, quod aiunt, rem affirmasse, & meritò quæsitorem in suam perniciem efferasse videretur. Tum ille insanum ratus Ignatium, acriter milites increpat, quod in cōpeçtum suum, non bene cognitæ te, dementem adduxerint; & simul, Abigite hunc, inquit, liberumque dimittite; qua reprehensione magis magisque irritati, cùm aduersus Ducem hiscere non auaderent, sui doloris pœnas ab innocente Ignatio repetunt; nec modò iurgia & probra certatim ingerere, sed etiam impetu facto, pugnis, cubitis, calcibus hominis latera faciemque contundere, mirabiliter in ipso verberum dolore lœtantis, quod aliquid innoxio ibi ad Christi exemplum perpeti contigisset. Cumque verberando & conuictiando fessi denique destitissent, miseratus alius quidam miles exceptit exanimem, ac souit, ciboque recreatum in sequenti luce tutum abire permisit. Sed antequam Genuam accederet, rursus in statua Gallorum incidit, verum euentu admodum dispari, siquidem Dux, vt eum in Guipuzcoa natum audiuit Vasco ipse eidem regioni finitus, quasi popularem elementer agnouit, ac benignè tractari à militibus iussum postridie dimisit in columem. Inde cùm Genuam peruenisset, Rhotericum Portundum ibi offendit Cantabrum, Hispanensi classi præpositum, in Fernandi quondam regia sibi notum; cuius beneficio dum Barcinonem trajicitur, nihilo pacatori usus est marius quam terrena paulo ante usus fuerat. Etenim à piratis conspectanatis, qui valida per eos dies classe infestum habebant mare Ligusticum, ingenti nautarum labore metuque manus insectantium effugit.

C 3 BAR

BARCINONE AD STUDIA LITTERA-

RVM AGGREDITVR.

CARVTO X.V.I.

IN AFRICA Ignatium Hierosolymitana cōmoratione prohibitum, grauis coquebat cuna, quid ageret, quodnam portatum, vitæ genus eligēret, ac multa secum agitantivere, rat illi pugnare in mārem, cœnobium aliquod ingredi vītū dissolūsum, ut ibi, dum lapsam religionis disciplinam & verbo & exemplo conatur ad veterum instituta retinere, & ceteris aliquatenus profidet, & ipse interea (quod necessariò futurum videbat) ab his, qui restinxerūt se sollempni, multa pro Christi nomine patet. Sed in certius numid nāximē ad Dei gloriam pertinet, quām videlicet vnam in omni actione spectate conueniat, multa ac diligenti prece & ieiunio explorat nominis voluntatem: ac diu perplexus, in eam tenuique mentem fese divinitus planè sensit impelli, ut sine dubitatione statueret, primum operam suam, qualis qualis esset, nequaquam intravnius familiæ cancellos in aludere: deinde, quo latius pateret utilitas ac fructus animorum, eiusdem consilii ac propositi idoneos aliquot adlegere socios atque adiutores: postrem, ut sive hominibus admiratione versari, in adiuvia dis hominibus posset ad sancti spiritusunctionem, doctriñā quoque subsidium ac litterarum cognitionem adjungere, praeservint quod ea commēdatione facultatem etiam repētendæ atque obtinendæ Hierosolymitanaprovinciæ (eius illi circa vīnebat in pectore) facilem ab ecclesiis magistratibus aliquando in petraturum sperabat. Et quidem quod ad litterarum studia pertinet, cū nōdum intelligeret quā illa subiectum hominem ferē vindicent, ratus posse interim se annūcias quoque adiuvandis vacare; Minoressam ad gregem illum suum reuerti decretuerat, vbi & sparsa in hominum metibus pietatis, virtutisque semina ad bonam frugem perducere, & Oisterciensis cuiusdam monachi, spectatae sanctitatis ac doctrinae virtutis conservudine perfui, cum industria erudit magnopere cupiebat, sed cū illum, contrā quam putarat, demortuum reperisset; Barcinonem sibi studiorum idoneam sedem putauit fore, propter eam maximē causam, quod cū paupertatem perpetuū colere, nihilque ab domo sua & cognatis accipere debeat, in ea vrbe multos habebat spirituali necessitudine sibi conundos in Iis Ardebalum quendam peritum, ut locis ac temporibus illis, ludimagistrum; & Elisabetham Rosellam primariam seminarum quorum

quorum alter operam illi gratuitam in docendo, altera in quotidianos usus quidquid opus esset benignè detulerat. Ut igitur Barcinonem fecerit, seque Ardebalo dedit in disciplinam, re-puerascere in gratiam Christi matura iam ætate vix (quippe tertium circiter ac trigesimum agebat annum) & elementarius pro-pemodum fieri non erubuit. Ceterum ad illa spinosa rudimenta grammaticæ capienda, ediscendasque verborum inflexiones & nominum, cum alia erant ei impedimento, tum illud præcipue, quod animum ad rerum cœlestium sensa concipienda longo iam usu promptum & agilem, si amandi vocabulum vel alia quæpiam euimodi vox admonuisset eorum, quæ pie ac religiose cogitate & commentari consueverat, subito pæne abstractus a lenibus, in contemplationem diuinæ caritatis ac sempiternæ beatitudi-nis tota mente raperetur. Ex quo siebat, non solum ut nihil habi-mandate memorie posset, sed etiam ut si quid anteā impressum esset, id ipsum concursu nouarum & præstantiorum imaginum illlico deleretur, quæ ipsam rem, quasi futura præagiens, pro sua parte adiuuabat etiam vafer humani generis inimicus, eo maxime tempore crebra intelligentiæ lumina eidem offerens, & re-condita patefaciens scripturæ sacræ mysteria. Quod ille cum certineret, cumque adhibito lape conatu euagationem hanc frustra prohibere tentasset; pro ea discretione spirituum quæ diuturna ex-ercitatione parauetat, facilè sensit diaboli fraudem se se a littera-sum studio reuocare conantis, ac, quo consilio Barcinonem sele-contulerat, id ipsum labore ac diligentia consequi maiore in modum exoptrans, hanc iniit rationem eius abigendæ molestiæ. Tempum erat beata Virginis, cui a Mari cognomen est, gymnalio proximum, in id templum fusis ritè ad Deum eandemque Vir-ginem precibus, Ardebalum pro amicitia accersit; rem illi tota, vt erat, exponit; deinde se ad pedes abjicit homini, etiam atque etiam obrestans, ne ab incerto desistat; se utique, modò sibi pa-nis & aqua nō desit, in proximū biennium & eo amplius, si opus fuerit, ad scholas frequentem esse venturum, seduloq; daturū o-peram litteris: petere & rogare, vt ab se quotidie non minus quā a ceteris pensum exigat; cessantem, quasi quemlibet vnum è gre-gé puerorum, arbitratu suo & verbis & plagis accipiat. Miratus viri humilitatem ac probitatem Ardebalus, bonum animum iu-bet habere, suamque illi operam dentio pollicetur. Atque hac submissione vietus deniq; dāmō abscessit, & importunis illustrationibus Dei beneficio recedētib⁹, opera pretiū Ignatius facere, & liberius in grāmatice cognitione cœpit excurrere. Inter ea dis-

cendi mirabiliter avido, & omnia studiorum compendia perquisi-
xenti, suasere nonnulli, ad pietatem videlicet cum elegantiore
doctrina jungendam, ut Erasmi Roterodami, qui ea tempestate
Latinitatis auctor idoneus habebatur, Enchiridion militis Chi-
stiani studios, perlegeret; quod ille facere cum cæpisset, celeriter
sensit ea lectione spiritus feraorem in se quasi frigida superflua
restingui; consultoque per preces Deo ita librum illum abiecto,
ut neque in manus postea sumpergit ipse, & multo post, Gener-
lis creatus, omnia scriptoris illius opera in Societate legi
vetuerit, non quod singula hæretico veneno infecta putaret; sed
ne quis forte captus facetiis ac dicacitate viri, sensim, ut sit, ab
incorruptis ad vitiosa descenderet. Nec tamen eo tempore Ignatius,
quamquam studio litterarum adeo intentus, conuera can-
tatis officia & studium pœnitentia omisit, quin immo cum Ba-
cicnonem valentiore, quam inde abierat, stomacho reuertisset, o
ille quidem ad saccum rediit, neque orationi ita multum tempo-
ris tribuit; sed tamen vestitu admodum vili usus est, & calceos ad
ostentationem vitandam ita perforauit, ut soleis paulatim magis
magisque discerptis, hyeme iam saeuiente, nudis humi plantis in-
cederer; atque etiam subleciuis operis, erecto è scholasticis exer-
citationibus tempore, institit pia passim colloquia serete, plebe
inhimam doctrinæ Christianæ præceptis imbuere; quodammodo
spiritualibus exercitiis, ad virtutem ac perfectionem informare.
Quarum rerum admiratione permoti præ cæteris viri quatuor,
Icle ad Ignatii ductum atque institutum aggregarunt, (quibusdam
yen, ut suo loco videbimus, in proposito constantia defuit) Cal-
listus quidam, qui auctore Ignatio peregrinationem Hierosoly-
mitanam nuper obierat; alterum Artiagæ cognomento appellau-
bant; tertius fuit è Gotholaniæ Proregis familia, nomine Care-
res; ad quos ultimo loco Ioannes adolescentis natione Gallus ac-
cessit. His ille sociis auctus, tametsi studiorum metam quampon-
tium attingere optabat, quo liberius omnem curam atque ope-
ram in hominum salute consumeret; tamen quod sibi nodum si-
firma grammaticæ fundamenta jecisse videbatur, numquam ad-
duci potuit, ut ab Ardebalii disciplina discederet, (quaus ad supe-
riores artes vulgo idoneus haberetur) quoad insignis quidam
Theologæ doctor, cui se se excutiendum examinandumque tra-
diderat, facto periculo, ad reliquorum sententiam accessit. Quis
auctoritatem & iudicium ne contemnere videtur, licet ipse se
bi haud sanè placeret, ad grauiora studia Complutum yna cum
sociis abiit.

EIVS.

EIVSDEM COMMORATIO
COMPLVTENSIS.

C A P V T XVII,

IBI cùm ad publicum xenodochium suo more diuertisset: ar-
tium, ut appellant, currículum iniit non admodum felici sus-
cessu: quippe qui eadem illa præpropera festinatione incita-
tus, nullo pâne seruato vel ordine vel disternime disciplinæ, mul-
ta & varia vno eodemque tempore aggressus est; & in logicis ter-
minos, quos appellant, in physicis Albertum, in Theologia Ma-
gistrum sententiarum (qui maximè libri tum in Hispania tere-
bantur) euoluere; & plures quotidie in scholis audire cœpit in-
terpretes; quæ res in speciem utilis & compendiaria vel maxi-
mo ei in id ipsum, quod properabat, impedimento fuit. Etenim,
quod in rebus humanis ferè sit, cùm audiē sequeretur omnia,
nihil pro pœmodum assequebatur: & ipsa iuventas ac multitudo
seruum intelligentiæ tenebras tum verò memoriae pertur-
bationes & confusio hem afferebat. Ad hæc illud etiam accede-
bat incommodi, quod in summa paupertate non solum ex emen-
datio viuebat ipse cum suis, verum etiam aliorum in opiam ac
difficultates, conquisitis vndique eleemosynis, magno labore &
corporis & animi subleuabat. Præterea, quod eius cursus vel
maximè retardauit in litteris, tanta cupiditate atdebat erran-
tes animas ad bonam mentem atque ad legem Euangelicam re-
uocandi, ut se, quamuis alieno tum tempore, continere non pos-
set, quo minus & in scholasticorum circulis de vera virtute ac
pietate sermones injiceret, & in triuis pueris plebemque fidei
Christianæ præceptionibus erudiret, & omnium ordinum homi-
nes passim ad cultum Dei studiumque religionis acri ac vêhe-
menti oratione incitatet. Quibus adhortationibus cōmoti multi
cùm ad sanitatem & officium redirent, & crebris altisque suspiriis
veram cordis contritionem ac pœnitentiam testarentur; ab im-
peritis quibusdam Ignatius in suspicionem & crimen beneficij
vocari est cœptus; quasi homines oratione sua cardiacos redderet.
Præterea cùm insignes quadam in populo repente morum ac vi-
ta mutationes existerent, & major in dies hominum concursus
ad Ignatium fieret; breui rem ad sacros Inquisidores Toletū per-
tulit rumor. Gliscebat eo maximè tempore apud Germanos Lu-
theriana pestis, manabatque malum quotidie latius. Quin etiam

IGNATII VITÆ

42

in Hispania ipsa, insani conatus eorum qui sese illuminatos ser-
bant, paulo ante magistratum diligentia oppressi fuerant. Quo-
circa sacri Quæsitores in omne eiusmodi contagionis periculum
excubantes animo, atque ex hac hominum frequentia & insuf-
to agendi genere vertiti ne quod nouum incendium existet,
Complutum celeriter aduolant, in Ignatii doctrinam ac mores
diligenter & quæ ad dissimilaher inquirunt. cum nihil nequa-
dictis neque in factis à recta fide alienum inuenirent, Ignatii
ne appellant quidem; tota re delegata Vicario Archiepiscop,
Ioanni Figheroæ, qui deinde Regio consilio præfuit, Toleto ipi
ad sua tribunalia reuertuntur. Neque ita multo post Vicarius ip-
se, magis usurpandi iuris causa, quam quod rem vlla animadver-
sione dignam putaret, ad Ignatii diuersorium adit quiete & pa-
ca quædam ab eo percunctatus, ad extrenum exponit, inquisi-
tus in ipsius & sociorum vitam esse acriter, neque inuentum quicquid
vitiosum; proinde more suo animarum saluti operam datur, com-
eo tamen, ut non uno eodemque omnes habitu incederent, neq;
adi tempore nouam aliquam sedam inducere viderentur. Nam
coloris lanea veste cuncti vrebantur, jussit ille Ignatium & Am-
gam nigro, Callistum & Cazerem rufo colore distingui, adolescentem
Gallum nihil mutare, nec recusauit Ignatius, vt erat magi-
stribus apprime obediens. Interjecto deinde quartuor ferè mi-
nium spatio, cum nihil de instituta docendi ratione remitteret,
nec persuadere sibi Vicarius posset, homines idiotas, in instruc-
tis quæ ad Christianæ fidei dogmata pertinent, nusquam labi, im-
sus in eos clam instituit querere, sed cum nihil minus sana cuncta
deperisset, rem totam sine ullo judicii tumultu suppressit. Nec-
men ita multo post Vicarius idem tertiam in Ignatium quisto-
nem exercuit, quorundam calumniis ac suspitione compulso.
Confluebat ad nouum doctorem audiendum, vt diximus, populi
vulba p[ro] omisca, in illis femina duæ honesto loco natæ, grandis
natu niater, & filia forma eleganti. ha[bitu] publicis Ignatii adhorta-
tionibus incitatæ, vt est sexus ad pietatem propensus, adeò exer-
sere, vt cuncta Hispania valetudinaria peragrare, & in Christi
Domini gratiâ toto vita sua tenore pauperibus ministriare de-
creuerint. Hoc animi propositu Ignatio cum aperuissent, disflu-
sit ille magnopere cū alias ob causas, tū ne cuius oculos animiq;
solicitaret aspectus adolescentulæ, non deesse Compluti paupe-
res, quos officii causa, si vellent, iniuiserent, posse eti[m] opera dare
sacra Eucharistia ferculo p[ro]sequendo, & alia id genus obire per-
multa, viriusque sexui, alterius etiamp[er] ratin[us] agis congruens.

Quibus

Quibus rationibus & simul auctoritate viri deterritæ, cogitatam
quidem illæ deposuere prouinciam; resutam eadem agitatæ ipi-
ritus vi, temperare sibi postea nequiuerunt, quo minùs incólito
atque in scio prorsus Ignatio, pedibus ac mendicantium specie ai-
liud genus peregrinationis longæ difficultique susciperent. Gien-
nium in Baetica est vrbs, quam nonnulli Mentesani Oretanorum
falsò putarunt, saero Sudario in primis vilenda in quo crucem si-
bimet bajulantis expressa Christi Domini adoratur effigies. Ad
id Sudarium veneradum, pedibus, ut dictum est, paucis admodum
conscis profectæ, duodecim ferme dierum itinere, cum in vrbe
non apparerent, admiratio primum assinum ac vicinorum orta:
deinde ubi a familiaribus cognitum est peregrinatiū habitu petiis-
se Giennium, varie pro suo quisque sensu rem interpretari. Non ul-
li probare factum, pleriq; se prehedore quod eo loco feminæ sine
comitibus nullo apparatus in iter periculosum dedissent. Do-
ctor vero Cirolius, cuius in tutela erant mulieres, auctorem eius
cōsilii suspicatus Ignatum vehementer excanduit, facinus indi-
gnū exclamans, hominē exterrit & ignotum in alienā patria suis
concionibus cuncta misceire, & ipsas matres familias a cura do-
mesticarū rerū avocare, nubiles vero puellas in pudicitia distri-
nū adducere. Atque his querimoniis Vicarium perpulit, vt Ig-
natium in carcerem, missio repente viatore, conjiceret. Erat æ-
stuū anni tempus, & satis laxa custodia, itaq; ad eum totis iam
illis finib; celeb̄, vel spectandi vel audiendi causa plurimi ven-
titabant, quibus ille securitate mirabili tum Christianæ doctrinæ
rudimenta, tū etiā, vbi res exigeret, spiritualium exercitationum
præcepta more suo tradebat. Georgius quidē Nauerius, insignis
etépestate doctor, & magna apud Carolū Cæsarem gratia, cum
ad eū visendū accessisset, animi magnitudinem & diecendī vim ad-
miratus, ut primū ad suos domū reuertit. Hodie ha die vidi Pati-
lām (inquit) in vinculis. Iamq; septimum decimum diem ibi trans-
eget non solū innoxius, verū etiam protus ignarus cuius
criminis nomine accerseretur; cum eius interrogādi graſa (mul-
ta quippe ad eum ab inquis delata fuerant) Vicarius ipse cum
scriba publico in carcerem venit. At primū (vt sit) variis quæstio-
nibus versat in omnes partes Ignatij animum: deinceps citatur ex
eodem, obseruet ne Sabbatho. cui ille: Utique, in honorem beata
MARIÆ Virginis (inquit.) nā cæteroquin & Iudaicos ritus iorno-
rō, & verò ludæum patria m'ea fert nullum. Postrem dō, nosti? ait,
mulieres quasdā duas matrem & filiam? Cūm Ignatius annuisset,
Numquid auctor illis fuiſti (adjungit) peregrinandi Giennium?

Nihil

Nihil verò minus, ait Ignatius: quin immo credas mihi iurato re-
m, eiusmodi concursationes & itinera in viuersum utriusque
dissuasisse me: & si profecte sunt, me ignaro atq; adeo invito pro-
fectas. Tum hilari vultu Vicarius, humeros Ignatii leniter ap-
prehendens: Atqui ob id ipsum, inquit, in custodiam te leito fuil-
se cōjectum. His ita peractis, ac tota serie quæstionis per scribam
in commentarios relata, Vicarius abiit. Interea peregrinatione
confecta, secundo & quadragesimo denique die mulieres reue-
tuntur, è quibus Ignatii innocentia clarè perspecta, venit in ca-
cerem scriba, & Vicarii sententiam Ignatio recitat: qua primum
jubebatur ipse cum sociis cæterorum scholasticorum habitu in-
cedere, deinde quadriennii perfiniebatur spatium sacræ Theolo-
giæ cognoscendæ, ante quod exactum spatium, de fidei Christia-
næ mysteriis ad populū verba ne facerent. Quibus auditis, quod
ad habitum pertinet, nihil sanè reçusabat Ignatius, dummodo in
id ipsum egenti sibi necessaria præberentur: illam vero temporis
finitionem ægre admodum tulit, quod ea re sibi viam ad proca-
randam animorum salutem obstrui cerneret. Itaque sine villa du-
bitatione Salmanticam ad sua prosequenda studia migare con-
stituit, cùm sequiānum circiter Compluti moratus, inter eas ip-
fas difficultates & occupationes, non nihil tamen è logicis, phy-
siciisque, & ex ipsis Theologiae fontibus degustasset. Sed interim
ad gloriam Dei, ne quid in doctrina moribusque suis resideret in
famia, Toletanum Archiepiscopum (cuius in diœcesi Complu-
tum est) sibi ex itinere adeundum, rotamque ei rem gestam &
omnem consiliorum suorum rationem explicandam existimavit.
Iserat Alfonso Fonseca, morabaturque eo tempore Pintæ: à
quo benignè acceptus, animatusq; ad cœpta strenuè promouen-
da, nec non instructus viatico, Salmanticam venit, quò comites
iam ante præcesserant; quorum ille diuersorum ignorans, primum
omnium sacram ædem ingreditur, ubi orantem conspicata pia
quædam mulier, instinctu videlicet numinis, vltro ad eū accessit,
& sciscitata nomine, ad socios iam sibi notos leta perduxit. Verum
Ignatio ne Salmantice quidem quiete sse diutius licuit. Cùm c-
enim quod supererat à studiis otii, in cohortadis ad virtutē ac pi-
tatem & priuatum & publicè nō modò plebeis, verū etiā principi-
bus viris insumeret; neq; vero, adjuuante Domino, frustra operā
collocaret, omnium in se oculos repente conuertit, vrbemq; ro-
tam celeriter eius nominis fama perusit. Erat omnino inusitata
res, & ipsa nouitate valde mirabilis; laicos homines, & externare
nulla differentes à cæteris, (etenim eos Figheroa suo sumptu Cō-
pluti

pluti scholasticorum vestimentis ornarat; Apostolico ac pastora-
li propemodum munere fungi palam, & sacerdotes ipsos ad par-
tes suas ritè obeundas accendere. Et cùm eiusmodi vitæ genus
valde probarent, suspicerentque permulti, tum verò non deerant,
qui totam rem secus interpretarentur, ac diligenterius cautiusque
examinandam putarent. In iis Dominicani fratres è diu Stephani
præclaro cœnobio, quamquam eorum pro potestate non erat
eiusmodi quæstio, tamen, quo, erant caritatis ardore, sat suum ra-
ti quod communem ad rem totius Ecclesiarum pertineret; Ignatium
noscere, spiritumque ipsius, & doctrinæ genus, & vitæ institutum
expendere omnino constituant. Interim ignarus huiusc consilii
Ignatius confessarium ex ipso cœnobio sibi delegerat. Is igitur
confessarius aduenam justū Vicarii (nam Prior seu cœnobiorum
tum aberat) in proximum Dominicum diem ad prandium inui-
tat, nec renuenti, Fac (inquit) paratus accedas, querenda ex te nō
pauca. Ac nihilominus, ubi dies aduenit, sine cunctatione promis-
sa fecit Ignatius. Exceptus est cum uno è comitibus Callisto co-
miter. Sublatis deinde mensis, utrumque Vicarius cum eodē con-
fessario & alio è fratribus in sacellum quoddam seducit, cōsident
omnes. Tum blando vultu Vicarius Ignatium intuens, gaudere se
admodum inquit, ac valde probare, quod ille cum sociis Aposto-
licum in morem peregrinando populos doceat, atque ad cultum
Dei ac studium pietatis impellat. Verum tamen auere se nosse qui-
bus maximè litteris operam dederint. Cùm id quod erat, Ignatius,
minimè doctos fateretur esse: Quid igitur, inquit, expertes
doctrinæ, conciones de rebus diuinis habetis? Nos verò nequa-
quam concionamur, ait Ignatius; verum de virtutis pulchritudi-
ne, de virtutis fœditate, cùm occasio sese dat, familiariter & ex equo
loco differimus, atque homines ad odium peccatorum amorem
que probitatis hortamur. Ad ea Vicarius: Sed utique de virtutibus
virtutisque sine liberalium artium cognitione disputari nō potest,
vel a magistris & libris accepta, vel infusa diuinitus: vos verò ne
que litteris, neque doctoris operam dedistis, ut ipsi fateamini:
restat igitur ut Spiritu sancto vobis hæc tradita sint. Atqui hoc
ipsum est de Spiritu sancto, quod maximè querimus. Tum Ignatius
ut peti se videtur pente dilemmate, cùm aliquantulum sub-
stituisse: De his, inquit, hactenus. Cùm nihilominus instaret ille,
ac Spiritus sancti verbo hominem urgeret, oppressus Ignatius tamen
perseveranti interrogatione, in eodem tamen gradu constantia
persistit, séque nihil præterea responsurum affirmauit, nisi quibus
legitimè interrogandi jus esset. Quo loco Vicarius: Ita ne verò
inquit.

inquit. Cùm nouæ impostorum sectæ quotidie pullulent, & in errore ac fraudem ita multos inducant; vos in reddenda vestra doctrinae ratione tergiuersamini? Acqui efficiam ut omnino reddaris. Triduum deinde in sacros cœnobii fines detinentur, atque humanissimè tractantur à fratribus. Eo spatio exacto, ecce tibi à Baccalaureo Fria, Vicario Salmanticensis Episcopi, notatus ambos perducit in carcerem, includitque separato à reliqua reotta turba conclavi, mirum in modum squalido ac peruetusto, odorisque deterrimi; cuius tectum medium stipes ligneus fulciebat, ac stipiti ferrea catena erat affixa dodrantium longitudine circiter nouem, bifida ad extremū serie. huic ergo catena altero vtrumque pede adstringunt, sic, ut nūquam alter sine altero progressi aut loco penè mouere se posset. Igitur tota ea nocte, persimilum corporis in cōmodū nulla capta quiete, in hymnis & cantis perstiteret. postridie ut per urbē vulgata res est, continuò boni vii complures cum stragolis, culcitrisque, & ciborū apparatu adfuerunt, quorum benignitate recreatus Ignatius, ac paulo clementius haberi deinde in ea custodia cæptus est. Itaq; ut antè Compluti, sic eo tempore cōcursus ingēs hominum ad eum fieri, ad quos ille admirabili tranquillitate de contemptu rerum humanaarū, defaturo extremo judicio, deq; semipternis præmiis atq; suppliciis disserebat. In his Frāncisco Mendozā (qui postea S.R.E. Cardinalis & Episcopus Burgensis est mortuus) miseranti casum ipsius, & amicē ex eo quarenti, grauitet ne ferret custodiā & vincula: Tūtumne malum tibi videtur esse carcer? inquit Ignatius, atqui, scito, vrbē Salmantica tota non ita multas esse cōpedes, manicavē, quin ego plures Christi Domini causa vehementer exoptem. Interea Baccalaureus Fria ad carcerem accedit, Ignatiū & Callistū diuersos interrogat, ac variis percontacionibus, quales habent iudicibus solent, vtriusque sensus & animum diligenter explorat. Cùm illi congruentia responderent, nec modò sibi, sed etiam inter se mirè constarent, denique librum Exercitorum, de quo inaudierat, poscit: nec recusat Ignatius: quinetiam sibi præterea else tres in eadem vrbe socios aperit, editque diuersorii nomen, ac notas, quibus inueniri sine errore possunt: neq; verò supersedit ille misilis lictoribus eos in carcerem tradere inferiorem: ne quod iis colloquium cu n Ignatio new qua communicatio colligatur eſet. Post hæc, ablatum Exercitorum librum & ipsius et accuritè perlegit, & examinandum præterea trādit tribus Theologis doctoribus: qui dgn singula diligenter expendunt, accidit interea res ad innocentiam Ignatii & Sociorum declarandam

randam non leuis momenti. Cum enim cæteri, qui in vinculis
tenebantur, per negligentiam custodum effracto carcere om-
nes repente dilapsi essent; Ignatius comitesque soli in summa
fugiendi licentia postridie ibidem inuenti sunt, & cunctis ad-
mirantibus, approbantibusque, confessim in amplam do-
mum & commodam inde magistratum jussu traducti. Ci-
tatus præterea Ignatius ad Baccalaureum & reliquos libri sui
recognitores, cum & de Exercitiorum ratione & de præcipuis fi-
dei Christianæ mysteriis multa ex eo quærerentur, paucis ac
demisè præfatus, neque se vacasse admodum litteris; & quæ-
cumque sentiret, diceretve, Ecclesiastico judicio & censuræ
cuncta submittere; ad singulas quæstiones de sanctissima Tri-
nitate, de Incarnatione Domini, de Sacramento Eucharistia,
aliasque complures ita respondit, ut iudices ipsi pœnè obstupef-
cerent. Præterea è iure canonico proponitur ei difficilis quidam
nodus, quem ipse, cum item responsa Doctorum se ignorare
dixisset, illico soluit egregiè. Postremò jussus primum Decalogi
præceptum, ut consueuerant ad populum, sic ibidem repente ex-
plicare; in eam sententiam usque adeò variè & copiosè dixit, ut
omnem illis præterea interrogandi cupiditatem exemerit. His
rebus ita peractis, cum dies vinculorum esset secundus iam & vi-
gesimus, nra cum sociis euocatur ad iudicium sententiam audiendam.
cuius erat summa, innoxios eos & ab omni hæretica labe
intactos videri, ac proinde posse arbitratu suo in adjuuandos ho-
mines ac plebem erudiendam incumbere: tantum ne intra qua-
drinium in Theologiæ studio exactum, quæ cogitatio lethali
quæ veniali crimen teneretur (qui locus in toto pœnè iure Ponti-
ficio ac Theologia difficillimus est) auderent ipsi per se definire
atque statuere: id autem propterea quod in Exercitiorum libro
signa quedam tradita viderant judices ad peccata capitalia à ve-
nialibus dignoscenda: quæ tamen, quod nihil continerent à recta
fide alienum, nominatim improbare nō audebat. Recitata senten-
tia; cum honorificè tractatum ab se Ignatium putarent iudices;
ille verò suis rebus è conscientia apprime confidens, vehementer
indoluit, ab iis quos veræ & Catholicæ fidei tutores ac præfides
agnoscebat, nullo in suis neque dictis neque scriptis deprehenso
vitio, tamen in re tanta tamque necessaria sibi silentium imponi;
arque iter ad excolendos ac pro viribus adjuuandos homines im-
pediri. Quæ ipsa res inclinatū iam antè animū eius impulit, ut si sa-
tius judicaret ex hisce difficultatibus, quas in Hispania objici sibi
subindevidebat, ad scholas Parisienses in Galliā ultra se se trasferre:

vbi

vbi tū ob suam nouitatem & eius linguae inscitiā sibi minus inter-
rim negotii putabat fore, tum propter illius academiae celebri-
tatem atque frequentiam non defuturos deitide, quos ad suum in-
stitutum, atque ad Apostolica vestigia lectanda perliceret.

LUTETIAM PROFICISCITVR.

CARVT XVIII.

ET quoniam ad iter adeò longinquum & anceps non idem
erat sociis animus: atque etiam, vt maximè incolumes eo
peruenissent, incertum erat, apud ignotas nationes quam
copiam in studiis litterarum degendi essent habituri; communi-
cato cum iis consilio statuit Ignatius antecedere solus ipse Lut-
etiam: & siquidem res facultatem habitura videretur, vt eos ibidē
alere posset, ipsos euocare per litteras; sin minùs, tota de refacere
certiores; vt quamquam diuersis locis, eadem tamē conjunctio-
ne animorum, emenso intetim philosophiae ac Theologie curri-
culo, intermissam ad tempus consuetudinem Deo volente dein-
de repeterent. Rebus igitur ita compositis, quāquam è principiis
Salmaticensi nobilitate multis ægre ferentibus, ac majorem in
modum renitentibus, vigesimo circiter die quam è custodia exi-
rat, in viam se dedit Ignatius, onustum libris assellum præse-
ac Barcinonē deuenit. Hic verò, vt inter veteres amicos ac
miliares, omni ope certandum illi fuit, vt se à lachrymis atque à
complexu carorum auelleret, etiam atque etiam deprecantum
ne patriam cum externa regione mutar et, neu se tali tempore in
manifestum vitæ periculum vltro demitteret. Vigebat adhuc bel-
lum inter Hispanos Gallosque, & circa regni vtriusque præcipiū
limites infesta latrociniis loca, & recentes multorum cedes ad
metum proponebantur. Sed ille nec t errore nec precibus de sus-
cepto consilio demoueri se passus, certe illud recusare nō potuit,
quominus tum ad sumptus itineris, tnm ad necessaria Parisis cō-
paranda, nummorum aliquid partim in numerato, partim in no-
minibus ab Elisabetha Rosella & aliis quibusdam amicis acci-
peret. Quibus ille subsidiis ac præcipiè diuinæ bonitatis opti-
munitus, hyeme sumnia, pedibus, vt solebat, nullo duce vel comi-
te inde profectus est sub initium anni M. D. XXVIII. cumque la-
nuarium totum in itinere posuisset, Februatio mense Lutetiam
fospes introiit, ibi quod ad studia pertinet, respiciens perex-
guin præteriti temporis fructum, rationibus suis accuratè sub-
ductis,

ductis, ad Dei gloriam statuit in litteras toto pectore incumbere; cumque experiendo iam cognouisset, eam esse humanæ mentis imbecillitatem, ut in plura uno eodemque tempore vix atque ægre sufficiat, damnata priore festinatione, in posterum, cōpendiis omissis, regia via procedere, & studiorum suorum nouum initium ordiri decreuit. Igitur ad Montis acuti collegium itare quotidie, ibique inter procacium puerorum greges, matura iam ætate vir, grammaticæ rudimenta repetere non de dignatus est. Simul etiam de stato precarionis tempore, & vexatione corporis, quo plus otij ac virium studio supereret, multū imminuit, sic tamen, ut illa præcipue tria nunquam omiserit: primum, ut quotidie sacrificio Missæ religiosè interesset: alterum, ut octauo quoque die post penitentia sacramentum cœlesti pane sese reficeret: extrellum, ut bis quotidie sua eius diei dicta, facta, cogitata quam diligentissimè recognosceret; conferensque hodiernū cum hesterno die, hebdomadam cum hebdomada, mensemque cum mense; suos in spiritu vel progressus vel regressus per quam accuratè exploraret atque perpenderet. Procurationem quoque alienæ salutis, & institutam consuerudinem agendi cum proximis, tantisper dum litteris ac præsertim philosophiæ vacaret, aliqua ex parte remisit, nunquam tamen omnino depositit.

EXTREMÆ IN OPIÆ IN COMMODA SUPERAT.

CAPVT XIX.

IAM verò satis vsu ipso edoctus, quantum detrimentum studiis afferat mendicitas, & cura tolerandæ in singulos dies vitæ; & nihilominus optans Christi Domini & Apostolorum exemplo nihil prorsus in hoc sæculo possidere: piorum benignitate ac facultatibus totam rem ita moderari constituit, ut neque in diem, ut antea, precario vicitaret, & nihil idcirco de voluntaria paupertatis proposito meritoque deperderet. Sed ea res primis utique mensibus minimè cessit illi è sententia. Cum enim se in Hispanorum aliquot contubernium contulisset, qui plurimi Parisiis ipso belli tempore versabantur, & exactam è syngrapha Barcinonensi pecuniam cuidam ex eadem natione custodiendam dedisset, eam ille clā suos in usus non optima fide conuertit, cumque postea reddendo nō esset, reliquis iam nūmis insumptis Igauius, & a locupletibus amicis, quorū ope adiuuari posset, lō-

go interuallo disiunctus, tanta subitò rerū omnium inopia op-
pressus est, vt ei cibum ostiatim quæritare quotidie, & in hospiti-
alem sancti Iacobi domum, infimis precibus exorato eius loci
præfecto, demigrare necesse fuerit graui sanè incômodo. Quip-
pe Lutetia Parisiorum, vrbs in primis Europæ totius & magni-
tudine & celebritate visenda, trifariam est diuisa, partem vnam,
quam Sequana fluuius insulam efficit, regia vetere, foro, & tri-
bunalibus nobilem, vulgo Ciuitatem appellant; altera, qua no-
uam regiam continet, Oppidum dicitur, tertia pars, iam inde à
Carolo Magno dicata Musis, Vniuersitas nominatur, in hac, pre-
ter ceteram incolarum turbam, scholastici maximè inhabitant;
ac numerantur ibi collegia pèrmulta libero aditu, cum suis v-
num quodque liberalium artium discipulis & doctoribus, & præ-
fecto collegii, quem Primarium vocant. Igitur ex ea vicinitate
in sancti Iacobi hospitium, quod procul inde est in suburbio, ex-
trema necessitate compulsus Ignatius, in tanto locoru interual-
lo, cùm aliis afflictabatur incommodis; tum verò quòd cùm an-
te lucem in academia inciperent scholæ, nec nisi nocte defini-
rent; ipse, illius hospitij legibus, nec manè ante solis ortum ege-
di poterat, & vespere ante occasum regredi cogebatur, sic ut in-
ter eundum & redeundum, quamvis industrio ac vigilanti disci-
pulo, multum & de magistri dictatis & de tota scholarum exer-
citatione deperiret. Cui tanto detimento cùm in præsentia nul-
lum aliud remedium occurreret, consilium cepit more schola-
sticorum egentium ea conditione locandi operam suam alicui
ex academiæ Primariis, doctoribus; vt quod sibi à rebus dome-
sticis otii superesset, id totum in scholastica disciplina studiisque
doctrinæ consumeret. Sed magis magisque probante Deo con-
stantiam & patientiam viri, conditionem eiusmodi, quāvis ma-
gna adhibita diligentia, nactus est nullam. Itaque deiectus hac
spē, cùm id ærumnosæ vitæ genus aliquamdiu tolerasset; & quos
in Hispania reliquerat socios, de statu rerum suarum per literas
monuisset, hortatus vt ibidem ex condicto circulum studiorum
absoluerent; rationem iniit multo cōmodiore, vt indictis vaca-
tionum feriis, in Belgium, atque interdum etiam in Angliâ sive
Britanniam, ad Hispanos negotiatores excurseret: quorum be-
nignitate cum facile obtinuisse annuam pecunia sumمام Lu-
tetiacæ toto studiorum tempore certis pensionibus exigendam,
cōmodius multo cœpit in liberalium disciplinarum cognitione
versari. Cumque octodecim ferè menses Latinæ linguæ tribuisset
in Môtis acuti collegio, in collegiū cui à sancta Barbara nomen
est,

est, ad Philosophiae studia transit alacritate mirabili: ac primùm
occursantes denuo rerum cœlestium importunas imagines, quā-
quam eximia cum animi delectatione coniunctas, eadem spiri-
tus constantia, qua superiores illas, iterum ab se reiecit ac repu-
lit; deinde magistris attentè audiendis, multa ac diligentí eorum
quæ audierat cōmentatione, quotidianis denique gymnasii ex-
ercitationibus, triennio & mensibus sex (quod spatiū temporis
curriculo philosophiae in academia illa tribuitur) ita profecit,
ut honorifico magistri iudicio ac testimonio, (is erat Ioannes Pé-
na philosophus) post consueta certamina, ritu solemni, laurea
cæterisque doctrinæ insignibus decoratus sit. Post hæc in cœno-
bii Dominicanī gymnasio sacram Theologiam aggressus est, in-
gēti sanè labore & industria, cùm præter cæteras lucubrationes,
hyeme saeuiente, quotidie manè ante lucem ad scholas, quæ illa
circiter hora ibi habebantur, accederet; atque ex eo studio tan-
tum Deo adiuuante percepit, quod satis esset ad fidei doctrinæ
que suæ rationem, sine suspicione vlla nouitatis, ex Patrū decre-
tis atque auctoritate reddendam.

VARIE PROPTER CHRISTVM EXERCETVR.

CAPVT XX.

NE QVÆ verò, quamuis interim à plebis catechesi atque
à publicis actionibus abstineret, idcirco tamen, quoad
per scholas licitum est, ab adiungendis ad Christum ho-
minibus animandisque ad studium verę laudis & gloriæ destitit;
quapropter multi nec infimè sortis viri, priuatis ipsius colloquiis
ac monitis incitati, partim castigato vetere luxu, Christianę di-
sciplinę seueritatem induerunt; partim etiam solemni voto varia
religiosorum instituta professi sunt; partim denique, ingēti aca-
demiae totius admiratione, in Christi gratiam pecunia egentibus
distributa, pauperem vitam agere, atque adeò ad conculcandum
penitus omnem sœculi fastum, & expianda superbiæ crimina,
palam per vicos & compita manum ad stipem ipsi porrígere, vi-
ctumque palam emendicare cœperunt; quos tamen amici, rem
indignè ferentes, cùm neque precibus neque minis à proposito
re uocare valuissent, facta manu denique ab hospitali domo san-
ti Iacobi, quò sese cōtulerat, vi armisq; in pristinum academiæ
diuersorium ad sua prosequenda studia retraxerunt. Ignatius ve-
ro tantam eiusmodi rerum inuidiam subiit, ut præter cæteras in-

IGNATII VITÆ

juriā & maledicta, falsis etiam criminatioibus ad sacrum Inquisitorem semel iterum delatus fit. Is erat ea tempestate Matthæus Ori, ex Dominicana familia Theologæ magister, tum eruditione tum probitate conspicuus; qui accusatorum fraude comperta, Ignatium non absoluit modo, sed etiā miris ornauit laudibus, ipsumque Exercitiorum librum, qui præcipue in suspicionem crimenque vocabatur, tantum absuit ut damnaret, ut si hibi etiam eiusdem exemplum Ignatii permissu desumpserit; præterea abolutionis ac sententiæ formulam, publici scribæ chirographo & signo munirat, quam contra iniurorum calumnias, quandocunque opus esset, proferret, tametsi minus gratum id potentibus quibusdam viris fore videbat, Ignatio petenti cōcessit. Neq; verò pro Christi nomine solum hac falsæ accusationis procella defunctus Ignatius est; sed eorum ipsorum opera, qui illum deinde vel maximè dilexerunt, virgatum quoque publicè periculum adiit. Mos est Parisiis in scholasticos improbos ac scditiosos, ad sanciendam academiæ disciplinam, in hunc ferè modu animaduertere. Dissimulato consilio, ad condicione diem in aulam collegii Primarius magistriique nodosa instructi virginē uenient, comprehensumque repente noxiū, & in medio confessu nudatum, certo plagarum numero singuli afficiunt. Id supplicii genus cùm ad sensum corporis peracerbum est, tum verò ad ignominiam ac dedecus longè turpisimum, de quæ ipsius loci nomine aula vulgo appellatur. Hunc igitur cruciatum ac noram maleficis constitutam, Ignatio insonti, quod condiscipulos festis præcipue diebus à schola ad oratorium & sacra mysteria Confessionis Altarisque traduceret, vehementer iratus magister ipse Joannes Penna parauerat, Iacobo Gouea Lusitano collegii Primario in suam sententiam facile adducte, quippe qui iam antè priuatim erat infensus Ignatio, quod familiarem quendam suū, Amatorem nomine, seuerioris vitæ præceptionibus imbuisset, atque (vt pieratem ferè interpretantur homines) infatuasset abductum à curis inanibus, & incundo coniunctu amicorum, atque à pristina consuetudine. Ut igitur dicta supplicio dies illuxit; adventans iam ad scholas ab amico fideli maturè monetur Ignatius, ne intra collegii septa vrique illo die inferat pedem, cōcittatos in eū esse omnium animos, pœnas aulæ daturū extēplo, nicaueat. Ad cuius rei nuntiū ancipiti deliberatione distractus Ignatius, quod & pro Christi nomine verbēa & contumelias perpetui mali hęc optabat, & supplicii apud homines adeò turpis infamia nesciebat, ne complures è iuuentute, ipsius opera iā ad meiora

Hora conuersos, nec dum in bono stabiles, à sua cōsuetudine atque auctoritate auocaret, iterque sibi ad alios etiam deinceps Christo lucrificiendos abrum pereret, totam rem ad ipsius Goueæ arbitrium iudiciumque rejicere statuit: quod ille re cognita decreuisset, id ex diuina maximè gloria & voluntate futurum; neq; de eiusmodi sententia vllis amiici denuntiationibus precibūsve demoueri se passus, quamquam horrenti pœnae imminētis acerbitatē & renitenti carni vim fortiter intulit: ingressusque collegium, & rectā Goueam petens nondum è cubiculo egressum, placido ac sereno vultu, & altam animi pacem ac securitatem indicate: Si meæ mihi (inquit) existimationis & incolumentatis, quā,, diuinæ gloriæ salutisque animorū cura prior esset ac potior, ne „ quaquam hodierno die pedē intra fines huiuscē collegii posuif „ sem; neque enim antequam huc venirem, ignarus eram Gouea,, quantum è vestra omnium indignatione dedecoris, quā acerba,, tormenta me maneant. Sed quoniam nihil omnino mihi vel ad,, meritum optabilius vel ad veram dignitatem præclarious duco,, quā Christi Domini cauſa, tam grauia rāq; multa pro me per,, functi, viceſſim probra, plagaſ, mortem denique perpeti; idcirco,, nimirum ad ſcholas acceſſi, & vltro memet in tantum & corpo „ ris & famē diſcrimen obieci. Verū enim verò mihi non modò,, quid votis meis ac desiderio, sed etiam quid proximorum ratio-,, nibus & ſempiternæ ſaluti conduceat, caritatis lege conſideran „ dum est. Multos habeo adolescentes Dei beneficio nuper ē cœnc „ flagitorum emersos, ac vix dum auulſos ab improborum pesti „ lenti conſortio; hos ego vereor, ne si me in tam honesto conuen „ tu publicè vapulaffe conſtiterit, à meo ſermone congreſſuque,, protinus auocet infamię metus; ac proinde, ut ſunt flexibiles ho „ minum voluntates, ad eadē illa ſaxa, quibus paulo antè adhac „ ferant, ingenti dæmonum gaudio, & feruor ætatis, & prauæ con „ ſuetudinis æstu abripiat. Simul etiam (verum vt fatear) tui me,, Gouea doctorisque mei Pennæ me miseret, qui Christianam pie „ tatem ac fidem ſacramento profeffi, cæterisque ad exemplū iu „ ſtitiae virtutisque præpositi; C H R I S T I famulum, C H R I S T I „ cauſam agentem, adeò acerbè infectamini; & qui, qua pœna lex „ affici iubet eos, qui ſcholaſticos deprauare, magistris illudere, ſe „ ditiones conflare voluerint; eadē dignū iudicatis eum, qui iuuē „ tutē à viuīs, doctores à iurgiis, academiam à tumultibus vindica „ re conatur: quæ quoniam mecum ipſe reputans, non leuis mo „ menti ducebā eſſe, quamquam cupidus inimicorū odiū vel meo „ ſanguine explendi, tamen pro noſtra necessitudine deeffe nolui,,

“quominus eadem tibi quoque, integra etiamnum re, consideran-
“da proponerem. Mihi, ut dixi, pro Christi nomine vexari actor.
“queri optatissimum est: iamque si videtur, sponte ad patibulum
“pergo; tu, Lutetiæ Parisiorum, a sanctæ Barbaræ collegio, in eius-
“modi causa tale documentum vel pietatis vel æquitatis dari an-
“expeditat, pro tua sapientia ac religione constitue. Vixdum Ignati-
“tius dixerat, cum Gouea, vir &, n̄ concitaretur aliunde, suopte
“mitis ingenio & rum instinctu diuino valde compunctus, illico
“capta damnavit, ac maiorem in modum detestatus est, apprehen-
“sumque amicissimè Ignatium deduxit in aulam, quò iam colle-
“gæ cum reliqua turba parati conuenerant. Ibi silentio indicto,
“repentè contra omnium exspectationem de Ignatii laudibus o-
“rationem instituit; viri fortitudinem, innocentiam, caritatē ex-
“tollens; se ipsum & cæteros, qui innoxio periculum struxerat,
“vehementer accusans; quam in sententiam cum multa dolenter
“grauiterque dixisset, ad extremum obortis lacrymis, ad Ignatii
“genua prœcidit, precatusque delicti veniam, & apud cæteros illū
“in admirationem gratiamque restituit, & ipse in omni deindevi-
“ta Ignatium & socios præcipuo amore studioque complexus.

DE SOCIIS AD IGNATIVM ADIVNCTIS.

CAPVT XXI.

HASCE igitur aliasque eiusmodi insectationes atque
“pericula Ignatius Christi caussa contraxit, attamen idem
“plurimorum quoque sibi gratiam ac benevolentiam o-
“ptimis artibus peperit. Fuit enim in illo, præter diuinitus insula
“charismata, mirum etiam atque efficax ingenium & studium ad
“animos hominum demerendos. In principum amicitias oppor-
“tunè insinuare sese, easdemque obsequio & submissione tueri; pa-
“res facilitate ac suavitate morum allicere; inferioribus & egen-
“tibus auctoritate, opera, necnon è suis angustiis etiam pecunia
“præstò esse; morbo aliquo laborantes vel cum valedudinis & cō-
“tagionis periculo adire, solarique amantissimè; eorum quibus
“cum viueret, ageretve, vel difficultatem naturæ & arrogantiam
“perpeti; vel ineptias ac stultitiam, quoad ita res ferret, exforbare
“dissimulatione mirabili; ad aliorum arbitrium ac voluntatē, qui-
“busunque rebus honestè posset, semper accommodare se ac fle-
“ctere; omnibus denique in Christi gratiam omnia fieri: ubi peni-
“tus in hominum sensus ac voluntates irrepererat, tum demū offi-
“cīus

ciis ac benevolentia comprehensos occupatosque, pro suo quēque captu, sensim & cautē progrediens, Christianæ religionis & officiū præceptionibus excolebat. Atque his ferme artibus, & simul sanctimoniac ac frugalitatis exemplo, multos, vt diximus, à turpi ac flagitiosa vita non modò ad sobrietatem & continentiam, sed etiam ad contemptum rerum mortalium, atque ad salutaria consilia Christi conuertit. Complures præterea hæreticos, gransante iam tum peste Luteriana, tempestius disputationibus monitisque conuictos, ad sacra Quæstorum tribunalia volentes adduxit; & cum sancta Romana Ecclesia in gratiam secreta abiuratione restituit. Iā verò, quod ei vel in primis propositum initio fuerat, vt aliquos ingenio doctrinaque præstantes ad suum institutum ac vitæ rationem aggregaret; in id ipsum per Theologiam maximè tempus incubuit: adiunxitque sibi, Deo bene iuante, iuuenes nouem ex academia vniuersita lectissimos. quorum primus fuit Petrus Faber Allobrox, pago Villareto Gebennensis diœcesis humili natus loco, sed egregie pius, quippe qui duodecimo ætatis anno per summum sanctimoniac studium virginitatē Deo voverat; idemq; ad litteras à vita pastorali traductus, tātum ingenio industriaque profecerat, vt eum in locis Aristotelis diffilioribus magister ipse Penna consuleret. Hunc igitur Ignatius & studiorum & contubernii communione sibi conjunctum, līcet socium gloriosi operis ipso initio destinasset, non tamen cōtinuò illi rem aperuit, neque ad tantam perfectionem impellere confessim aggressus est; sed conscientiam exutere, & in se ipsum quotidie diligenter inquirere primum edocuit, deinde ad totius antē actæ vitæ noxas per sacrā Cōfessionē expiādas adduxit, postremq; cūm iam philosophiae curriculum exegisset, spiritualibus exercitationibus perpoluit; adeò propensum ad pœnitentiam, tantoq; animi ardore succēsum, vt hyeme summa, cōcretū glacie flumē Sequanā plaustris impunē premētibus, in separata Iacobēi vici domuncula propositas meditationes, & quidem insidēs niui, sub dio peregerit, sexque ipsos dies omni prorsus cibo potuque abstinuerit, inediā longius vtique protracturus, nisi cum, re animaduersa, cōsultoq; suppliciter Deo, vetuisset Ignatius; & sanè respōdit operi fructus. Cū enim antea in eligēdo certo vitæ genere Faber mira animi sollicitudine variisq; scrupulorū molestias adeò torqueretur, vt prē nimio angore sese in auias abdere solitudines, ibiq; radicibus herbarū vicitare pēnē decerneret; ex hac spirituali exercitatione vocari se vnā cū Ignatio ad animorū subsidium non dubiē sentiens, tantā ipse pacem ac trāquillitatē

conscientia consequitus , ut ex vehementissima tanquam agitacione ac fallo placidum tutumque portum se denique natum esse profiteretur . Ex eodem contubernio Franciscus quoque Xauerius nobilis Cantaber , idemque non vulgari eruditio ne , quippe qui lautea magistrali donatus Lutetiae postmodum publicus Aristotelis interpres extiterit ; quamquam principio ita non studiosus Ignatii , vt eius pietatem (vt sit) etiam procaciter irriteret ; tamen viri tum patientia tum obsequiis adeo delinitus est , vt ad illius ductum abitumque fere omnino contulerit . Huc & diuitiarū affluentia , & vivido ingenio , & viribus corporis preferocem , admirabilē prudētia ac lenitatem mansuefecit Ignatius , in eamque rerum humanarum despicientiam & caritatis ardorem paulatim adduxit , vt inter ipsa Exercitia spiritualia , tum a carnis macerationem quattuor dies ieiunus omnino transgetit ; tū vero , quod dōter iuuenum greges desultor eximius , corporis agilitate tibi nimium placuerit ; ad eius placulum vanitatis , membris valido fune persticlis , non sine acri sensu doloris , dies aliquot in commentandi oratione labore atque attentione perstiferit . Hic est Xauerius ille , qui non multo deinde post , Ioannis Lusitaniae regis rogatu , ex auctoritate Pontificis Romani missus in Orientem , plenus Apostolico spiritu , tota India maritima summis laboribus ac periculis peragrata , in ultimas Iaponiorum terras Euangelii lumen primus intulit , atque ingenti infidelium numero ad CHRISTVM adiuncto ; multis clarus miraculis , in ipso aditu Sinarum excessit evita . Porro Xauerium & Fabrum imitati sunt Iacobus Laines Seguntinus , qui deinde Societate nostrae proximus ab Ignatio praeftuit , vir de Christiana republi in primis optimè mentis ; & Alfonsus Salmeron Toleranus , Græcis & Latinis litteris admodum eruditus : uterque confecto Compluti philosophiæ curriculo , Parisiosque partim Theologiae causa partim etiam Ignatii nescendi gratia profecti , cuius de landibus iam tum in Hispania , constanti hominum sermon , multa cognoverant . Acceslit ad hos etiam Nicolaus Bobadilla Valentinus , doctus iuuenis , & philosophiam publicè professus in oppido Hispaniae Pintia : itemque præstanti indole Simon Korengius Lusitanus ; & post aliquanto Claudio Iaius Gebennensis , & Ioannes Codurius Ebredunensis , Paschasiusque Broetus Ambianensis , Fabri præcipue (cuius iam erat nomen Parisis celebre) monitis & exemplo permoti . Hi omnes , impulsu planè diuino , cum alter alterius consilium ignorarent , post exactissimā

tonus

totius vitæ confessionem spiritualibus exercitiis ab Ignatio per quam diligenter exulti, vehementi quadam spiritus motione se fæ non quidem in umbram ac solitudinem, sed in solem ac puluerem euocari ad prælia Domini prælianda senserunt. nec fuit è nouem illis ferè, quin ad propiciandum celeste numen, eiusque voluntatem suppliciter exquirendam, præter cæteram abstinentiam & incommoda voluntaria, tridui, ut minimum, totius inediā sponte pertulerit, nimis audaci fortasse consilio; nisi eos & multorum exēpla & feruor simul ætatis ac pietatis excuset. Hocce igitur socios Dei beneficio nactus Ignatius, (quorum tres erat superstites hæc scribente me, Salmeron, Roterigius, & Bobadilla) quodiam diu moliebatur & agitabat animo, re ipsa aggredi primo quoque tempore statuit; ut Hierosolymam Pontificis maxi- mi permisso repeteret, gentesque finitimas Christiana quondam religione præstantes, deinde Mahometis nefaria superstitione de- ceptas, vel à miserabili errore ad veritatem Euangelii reuocarer, vel certè (quod erat proximum) sanguinem ac vitam in causa rā- pia tamque gloria profunderet. Neque sanè difficile fuit, cœte- ros iam ponte currentes, & Dei amore incensos, in eandem sen- tentiam & propositum adducere. & quia plerique Theologiz studia nondum absoluuerant; ne interim conceptus ardor animi refrigericeret, & simul ut ipsorum eo gratiū diuinæ majestati ob- sequium esset, quo majorem sibi met ipsi necessitatem seruitur ac religionis imposuissent; implorato beatissimæ Virginis patro- cino, ac sancti Dionysii Areopagitæ, cuius in tutela Parisi sunt; in æde suburbana, quæ mons martyrum dicitur, sub Confessionis & Eucharistia mysteria sese voto obstrinxere singuli, emensis Theologiz spatiis continuò mortalibus rebus nuntium remit- tendi, atque in paupertate perpetua seruendi gloriæ diuinæ sa- lutisque animorum: ac nominatim, ad constitutam diem Hiero- solymam eo cōsilio nauigandi, ut in conuersionem infidelium to- to pectore incumberent; palmamque martyrii studiosè captaret. id consilium si qua re impediretur, anni circumacto spatio deni- que Romam adirent, suamque operam summo Pontifici Christi Vicario ad spirituale proximorum auxilium sine vlla vel præmi- pactione vel temporum aut locorum exceptione deferrent. Id votum in eo templo vouere ingenti consensu & alacritate, anno post Christum natum M. D. XXXIV. decimo octavo Kal. Se- ptembris, quo die Assumptionis Mariæ Virginis anniuersaria gratulatio celebratur. idemque votum eodem loco dieque pari- ter anno proximo ac tertio renouarunt, atque ea res tum ad con-

Spirationem ac vinculum animorum, tum ad confirmandas suscepto consilio mentes omnium, mirificè valuit. Incendebat præterea studium alter alterius omni genere officii & caritatis duce ac moderatore simul Ignatio, quem omnes ut parentes eundem & vnicè diligebant, & valde reuerebantur. ac primus rituales modò apud hunc modò apud illud agitare cœtus; ibi suauissima de rebus diuinis habere colloquia, & sese mutuò a Christianam laudem & decus hortari; deinde in studiorum discultatibus locisque obscurioribus adjuuare inter se; & lucubrations quisque suas, lumenque doctrinæ & ingenii, cum resigeret, in commune conferre: præterea inuicem sibi omnibus rebus adesse certatim: denique a frequenti Sacramentorum visu, & assiduitate precandi meditandique, nullo pacto recedere. quibus rebus & varias dæmonum insidias tentationesque, conauit eos ab incæpto reuocare, vicerunt: & breui tanta coaluere concordia, ut quamquam è diuersis nec non infensis inter se orti nationibus, gratia tamen superante naturam, intra cosdem alij pietates, atque adeò ex uno propemodum omnes vetero in lucem editi viderentur.

LIBRI PRIMI FINIS.

IGNA

IGNATII VITÆ LIBER SECUNDVS.

Aeger Hispaniam repetit.

CAPUT I.

NTEREA Ignatius graui morbo, partim è maximis laboribus vigiliisq;, partim etiam è Parisiensis cœli grauitate contracto; vexatusque subinde stomachi iampridem affecti doloribus acerbissimis; post multa remedia incassum adhibita, jubetur à medicis ad patrum solum & incunabula se referre; quod vnum ad inueteratas corporis ægritudines certissimum perfugium vulgo arbitrantur. Nec recusauit ille, nō tam valetudinis ratione, vel desiderio suorum adductus, quā duabus aliis maximè causis: primū, vt quibus olim in regionibus, malo publico, juuenilis licentia ac vanitatis ipsem et specimen extitisset, ibidem ad spiritualem ædificationem vicissim aliqua Christianæ humilitatis atque modestiæ documēta præberet; popularesque suos & verbo & exemplo ad studium pœnitentiæ salutatis accenderet. deinde, vt, quoniam sociis aliquæ erant in Hispania rei familiaris tricæ; eas eodem itinere atque opera ipse expeditet; neque per eam causam illi vel auocarentur à studiis, vel recenti etiam tum vocatione, & expeditionis tam arduæ tamq; laboriosæ consilio, patriæ dulcedinis ac domesticæ temptationis, qua nulla ferè periculosior est, aleam subire cogerentur. Simul etiam, è relictis olim in Hispania sociis, cogitabat, si quem in proposito constantem inueniret; secum in eandem expeditionemducere. Cæterum ne quid è suo discessu res Parisiensis caperet detrimenti, primū commilitones ad perseverantiam ac fidem paucis adhortatus, Petrum Fabrum, & annis & vocatione antiquissimum, illis præposuit; cui interim obtemperarent, quem parentis

IGNATII VITÆ

60

rentis ducerent loco: deinde tempus certum edixit iisdem approbantibus, quo tempore cuncti, rebus omnibus præter viaticum & necessaria scripta ex voto abdicatis, nauigaturi Hierosolymam Italianam peterent, sequē iam antegressum Venetias conuenirent. Dicta profectiō dies est viij. Kal. Februarii, anno M.D.XXXVII. ineunte, qua die Apostoli Pauli conuersio beata recolitur. His in constitutis, anno M. D. XXXV. per autumni tempus ipse nonne lacrymis mutuique amoris magna significatione singulos in digressu complexus, cū vellet de more pedibus quāquam agro corpore proficisci; coempto à sociis equo uti coactus est: breue partim ex ipsa rectatione locorumque mutatione, partim etiam è studiorū intermissione morbo leuatus, Pyreneo superato Guipuzcoam prouinciam attigit. Eius de aduentu propinquī festi præmoniti ab iis qui hominem ad Aquas Augustas, quam hodie Baionam appellant, in transitu agnōrāt; exemplō, quod regi limes latrociniis infestus esset, armatos homines ad eum excipiēdū tuendumque dimiserant: atque hos primū Ignatius in Guipuzcoæ finib⁹, deinde etiam, quæ iam tum erat fama de sanctitate viri, clericos omnes agmine compōsto ad oppidum Aspeitiām honoris causa obuios habuit. cumque ab iis & ab ingenti præterea gratulantium turba deduceretur ad ædes paternas; ille, ut ostenderet quanto pere ab eiusmodi fastu pompaque abhorret, ut primū potuit, ex eo comitatu sese proripiens, ad publica hospitale domum diuertit, victumque continuo emendicare. statim cœpit; frementibus videlicet cognatis, eātique rem/vitē deprauata sunt Christianorum quoque judicia, & pauci ex animo crucem amplexantur) summi dedecoris atque ignominia locosibi ducentibus. Deinde, quamquam in uitis iisdem, institutis plenē Christianæ doctrinæ rudimentis imbuere, priuatissime colloquisi eos qui ad se ventitabant, è peccatorum veterno excitare, festis verò diebus etiam conciones habere rāta hominum frequentia, ut cū eos templa non caperent, in agrum prodire necessariō cogeretur, vulgoque arbores audiendi causa condescendent. Et sane operæ fructus egregius Dei beneficio constituit. Cōplures ad virtutem ac Dei cultum a vita prauitatem cōuersi, multa sublatæ discordiæ, & odia inueterata restinēta, contra aleatores lata publicè lex, pœnaque propositæ: institutum præterea, ut preces pro salute quotidie funderentur eorum omnium, quibus lethalis noxæ piaculo obstrictis, in singula momēta exitialis existus immineret: itemque ut ex Ecclesiæ Romane consuetudine salutationis Angelicæ signum daretur manè, meridie, & vespere.

iam verò grauia quādam vitia, quæ non in populum modò sed etiam in sacerdotes irrepererant, magna ex parte correcta. deniq; morbo incurabili affectis, & extrema pressis inopia, ne vel oppi- do errarent, ve' strati passim in compitis cælum miserabili questu completerent, publico sumptu consultum. Atque hasce leges mo- resque custodiendi, ne (quod ferè fit) bene cæpta propediem ob- solecerent, curam & munus Loioleia familia, placata postmodū Ignatio, sibi desumpsit. qui cùm in eo xenodochio aliquādiu ita versatus esset, ut satis appareret ipsum exemplo Christi Domini laboribus & paupertate multo magis, quam otio & rerum af- fluentia delectari; ad extreum quotidianiis propinquorum pre- cibus exoratus, ne cognitioni aut nihil omnino dedisse, aut etiā inimicitias palam denuntiassè videretur, in paternam domum ex hospitali se transtulit; ibique aliquot moratus dies, restituta do- mestica disciplina, cunctis ad officium ac pietatem animatis; va- lentior multo quam Lutetia discelerat, ad seiorum expedienda negotia proficisci constituit. Atque hīc nouum ecce tibi certamē Ignatium inter & cognatos exoritur; cùm ille pauperis habitu prols & pedes iter facere destinasset animo: illi contrà, quoniā quidem eum apud se diutius retinere non possent, certè non nisi bene comitatum & pecunia instructum abire permetterent. Ve- rū certaminis denique is fuit exitus, ut Ignatius ne frustra diu- tius tenderet, ad viæ modicum in speciem deduci se passus, breui domum & famulos & catera cuncta remiserit, pedibusque porrò perrexerit; Gallicano equo ministris valetudinarii iam antè reli- cto, quem illi deinde in Ignatii memoriam, veluti sacrum & im- munem ab opere, vagari in pascuis ad extreum usque senium permisere. Ignatius igitur Nauarra primū, deinde Castella per- agrata, mandatisque recentium sociorum exhaustis, de veterum statu ac voluntate cognoscere nequaquam omisit: verū illi par- tim exspectationis ac moræ tædio vici, partim etiam aspero vir- tutis itinere fatigati, in alia ferè omnia dudum abierant. Ioannes tantum Gallus, ne de animi salute periclitaretur, monasticæ se addixerat vitæ. Callistus ab animorum cura ad pecuniæ lucrum studio repente conuerso, in Indiam nauigauerat, vnde aliquando post benenummatus ingenti omnium admiratione, qui eum an- tea norant, Salmanticam rediit. Cazares cùm Segouiam patriam petiisset, mollioris vitæ commodis & domesticorum consuetudi- ne delinitus, otio ac voluptati sese dediderat. Artiaga verò, curri- culum honoris & ambitionis ingressus, & è Commendatorio fa- tus Episcopus, cùm aliquandiu in eo dignitatis gradu vixisset, ad

extre-

extremum ægrotus, epota per imprudentiam veneni lagunula
(cùm duæ starent, altera salubris aquæ, altera sublimati, quod ap-
pellatur, medicamenti) miserabili genere leti defunctus est,

VENETIAS INGENTI LABORE
CONTENDIT.

CAPVT II.

Ignatius ergo cùm in Italiam properaret, & hosce quos dicit
socios tam longè lateque dispersos in vnum redigendi atque
ad pristina reuocandi consilia spes nulla fe ostenderet; occulta
Dei judicia secum expendens, fusis pro ipsorum salute ad super-
ros precibus, Valentiam venit, vbi videlicet nauem stare parata
audierat. ibi dissuadentibus multis ne se tali tempore mari com-
mitteret, quod præter cæteras difficultates etiam nobilis archi-
pitata Aenobarbus loca opportuna & littorum flexus valida ob-
sideret classe; nullis terroribus de sententia decepsit Ignatius. &
nauis prædones quidem effugit, veruntamē fœdissima tempesta-
re coorta, clavo defracto, fusisque armamentis, cùm iam de
salute vectores nautæque omnino desperassent, lacera & quassa-
ta fluctibus Genuensem portum ægerrimè tenuit. Atque hæc
ta maris incommoda non sanè leuius terrestris itineris discrimine
excepit. Cùm enim solus ignarusque regionum Ignatius perh-
pennini tramites Æmiliam peteret, viam ingressus initio spatio-
sam, sed in arctum deinde magis magisque coéuntem; stu-
dio procedendi sensim in eas penetrauit angustias, vnde se
se expedire humana ope vix posset. Primo igitur solicite vestigia
facere, deinde cùm neque progredi neque iam regredi tutum
esset, in exilitate salebrosa & horrenda crepidine, torrente ra-
pido minaciter superfluenite, hæsit aliquantis per stupenti si-
milis, vbi repente sese tot periculis cinctum animaduerit. Sed
ad extremum fidenter implorato diuino auxilio, quod vnum re-
liquum esse videbatur, humili procubuit; & genibus manibusque
reptando, quadrupedis in star, ac prominentia modò laxa modo
à saxis enata virgulta prensando, tandem evasit labore, quos al-
eam diem pertulisset, omnium maximo. Inde per immensa
altitudinis inuias rupes ac solitudines diu errabundus, cùm ad
radices montium denique deuenisset, omnia rursus offendit
partim niuium tabe partim etiam hybernis imbris impedita.
Cumque nihilominus vrgeret progredi necessitas, via teter-

timia (& est mollis & cretosus ager, ac semitæ per horum temporum incuriam exiguo munimento, nec vllis, vt olim, stratae lapidibus) cum profundo ac tenaci limo diu multumque luctatus, ad Bononiæ portas tandem aliquando peruenit. Atque hic, ne quid deesset ad probandam æquitatem ac patientiam viri, ad cæteras miserias illud etiam ludibrium accessit; vt in ipso urbis introitu, è ponticulo in fossam, limo cœnoso margine lubricante, decideret, emersusque luto deformatus ac madidus, ab iis qui tum aderant, non sine joco & facetiis (vt sunt procacia in alienis malis hominum ingenia) rideretur. Sed ille nimirum identidem exerceri se à Patre cœlesti prudenter intelligens, & in gratiarum actione persistens, sole siccatis utcumque vestibus, lassitudine ac fame confectus, cùm urbis magnam partem frustra emendicando perambulasset, in collegium Hispanicæ nationis demum exceptus, ibique dies aliquot clementer est habitus. Inde cùm itinere iam facili & certo Venetas peruenisset, exacta pecunia quam illi per trapezistas eadem Elizabetha Rosella benignè curauerat; interea dum socios è Gallia præstolatur, in varia pietatis opera ex instituto cœpit incumbere. Nec sanè frustra: siquidem complures omnium ordinum homines partim Christianæ doctrinæ præceptionibus imbuimus, partim ab impura & flagitiosa vita ad castum Dei timorem studiumque virtutis eodem Deo adjuuante convertit. Quibusdam etiam primariis viris, tum patritiis indidem tum externis, praua animi affectione ac vitio laborantibus, non sine copioso fructu, spiritualium exercitiorum expertæ virtutis medicinam adhibuit. In iis Didacum Guiam & Stephanum germanos fratres è præcipua nobilitate Cantabriæ, sibi quondam Compluti familiariter notos, ac tum Hierosolymis redeuntes, earumdem commentationum beneficio tantam ad rerum diuinarum intelligentiam & humanarum contemptum adduxit, vt omnibus diuinitis & honoribus abdicatis, C H R I S T I consilia omnino sequi decreuerint. Atque hos imitatus est postmodum Baccalaureus Hozius, item Hispanus, Theologæ peritus: qui cùm ad easdem commentationes peragendas valde propensus esset, verumtamen ex quibusdam iniquorum sermonibus haberet suspectam Ignatii doctrinam ac dogmata; demum se Ignatio exercendum atque colendum ita commisit, vt multos in cubiculum, quo secessit, secum afferret libros, quibus Ignatii dicta scriptaque ad sanctorum patrum & conciliorum trutinam expenderet. Sed ubi appositas ab Ignatio epulas

IGNATII VITÆ

epulas degustauit; tantum abfuit, vt in iis veneni deprehenderet quidquam, vt etiam ardenti quodam rerum cœlestium amore inflamatus, mortalibus commodis nuntium sponte remiserit, que vltro ad Ignatii voluntatem & vitæ rationes adhæserit. En Veneta verò nobilitate in primis eo secessu ac meditatione profecit Petrus Cōtarenus Zachariæ filius, is qui multo pôit, magis cum integritate ac sanctimoniae laude, Paphensem Episcopatum administravit. Sed & aliorum ex Ignatii consuetudine insignitæ morumque mutatio est consecuta. Quæ quoniam nec abscuris hominibus & incolis celeberrimæ ciuitatis siebant, breui, ut aliis locis antea, sic tum Venetiis Ignatii pietas in crimen inuidiamque vocari cœpta, non ferente diabolo, tantam sibi prædam è faucibus eripi: statimque vulgatum ab eiusdem emissariis est, Ignatium prauitatis hæreticæ semel iterumque conuictum in Hispania elapsum è custodia, in Galliam profugisse; ac proinde eius effigiem ab Hispanis Inquisitoribus ignominiaæ causa publicè concrematam. eundem Parisis nouas molientem res, incendiæ temque pernicioſæ doctrinæ labi scholasticos: ubi delatum suum nomen ad sacra tribunalia odoratus fuisset, fuga præuectissimorum manus & consilia magistratum. Quas criminationes Ignatius cum non modò in vulgus, iniquorum opera sparsas, rerum etiam ad Legatum Apostolicum Hieronymum Verallum, qui deinde S. R. E. Cardinalis fuit, delatas inaudisset; non tanquam sua, quam de Sociorum existimatione sollicitus, vltro ad Legatum adiit, & acriter institit, ut eorum criminum questio exerceretur, quod ita factum, & veritate comperta, honorificè à Legato absoluſtus, incumbente in eius causæ cognitionem Gaspare Doto legati aſſecta; qui ex eo tempore Ignatium vnicè dilexit, ac sacratissimæ domui Lauretanæ deinde præpositus, in Societatem universam plurima egregiæ voluntatis officia contulit.

VENETIAS AD IGNATIVM SO-
CII VENIVNT.

CAPUT III.

DVM hæc in Italia gerit Ignatius, interim bello inter Christianos ingrauelcente Reges, cum exercitu formidabili Cæſar per Inſubrum & Allobrogum fines in Galliam irruperat. Ea fuit sociis Ignatii cauſa & profectionis matrandæ, & itineris per Thuringiam, seu Lothoringiam atque Germaniam,

maniam, sānē in commōdo anni tempore faciēdi. Igitur pecunia
rebusque omnibus, præter viaticum & scripta, in Christi Domi-
ni gratiam distributis, mense Nōvēbri anno circiter post disces-
sum Ignatii, suo quisque baculo innixi pedites viam capellunt,
& quidem tanta cum alacritate ac feruore spiritus, ut ne à laco-
bo quidē Laine, viribus nondum è recenti morbo recuperatis,
extorqueri potuerit, quominus & pedibus ambularet ut reliqui,
& inter ambulandum insuper inualida membra discruciatet his-
pido in primis & horrenti cilicio. Vestitus erat omnium, ut pere-
grinorum & pauperum, nequaquam elaboratus, & ad modestiā
submissionemque compositus; pendebat è scapulis mantica ex
corio, in qua sacra Biblia & breuiarium afferuabantur, & scri-
ptia, quæ diximus. Rosaria vero, ad catholicam fidem vel inter i-
psos hereticos profitendam, palam gestabant è collo suspensa.
Hospitium ingressi, primūm omnium, nullo adstantium respe-
ctu, nisi omnes genibus Deo gratias agebant; eundem in eges-
tu pariter sibi propitium precabantur. Sobria & frugalis erat
mensa; oratio ac meditatio non solum in diuersoriis, verūm et-
iā in ipso itinere plurima; sacerdotibus, qui tres erant, sacrifican-
tibus, cæteri quotidie cælesti reficiebatur pane, sermo nisi de re-
bus diuinis aut necessariis ferè nullus; in decernendo, si quid in
deliberationem incideret, mira concordia: in superandis viarum
difficultatibus periculisque, summa constantia & aequitas animi.
Autumnales pluuias tota ferè Gallia pertulerunt: occurrēre mox
Alpes pane obstructæ niuibus; multa fuere subinde: famis, frigo-
ris, defatigationis incōmoda subeunda: nihil se illis obiecitt tam
arduum aut tam extimescendū, quod eorū quemquā à concepta
religione officioq; deduceret. Atque hac disciplinæ pacisq; eu-
stodia, cùm omnibus, per quorum fines transferant, populis bo-
nus odor in Christo fuisserunt; cunctis nō catholicis modo, sed etiā
hæreticis nouum ac religiosum agmē magna cum approbatione
mirantibus, ad tertium Idus Ianuarias anni M^{CCC}XXXVII. Vene-
tias ingenti omniū gaudio & mutua gratulatione sospites ad I-
gnatiū peruererūt. Atque ubi paululū è longa contentionē ac
lassitudine quietis est captum, statim Hierosolymitanæ prouin-
ciæ consilia renouantur; primūm omnium, rati gratiora superis
fore sua studia, si ad ea summi totius Ecclesiæ Pastoris auctoritas
& consensus accederet, simul atque hyems remitteret, tunc vel
maxime saua, Romam ire constituunt, & à Pontifice maximo ius
rum ad sacros ordines, titulo voluntariæ paupertatis; tum ad
mansionem Hierosolymitanam, & prædicationem Euangeliū,

sine ullo interdicti metu suppliciter petere. Interea Venetiis necessarent, atque adeò ut quædam quasi rudimenta futura militiae ponerent; publicis valetudinariis inter se distributis, agrotos ac pauperes omni ope adiuuare institerunt: Confessionis & Eucharistiae sacramenta gratis ministrare, qui per facerdotium poterant: ceteri solari iacentes, afflictos mœrentesque spe calustum bonorum erigere; adesse animam agentibus, cunctos denique ad patientiam fidemque adhortari: nec modò spiritualibus officiis fungi certatim, sed ne vilissima quidem seruilia corporibus pauperum curandis defugere ministria; sternere lectulos; euerrere sordes; purgare scaphia; cadauera defunctorum ritè curata humi condere, interdiu pariter non. Et quæ omnibus præstò esse tâta cù alacritate ac diligentia; vt cuncti obstupecerent, vulgatoque rumore, principes etiâ viri ad spectaculū cōuenirent. Quibus in officiis cùm aliquo omniū, iū Xauerii præcipue caritas ac virtus enituit. Is cùm in quendam incidunt morbo Gallico misere deformatum, atque ad eius aspectū exhorruisset, vt ea re infringi ac debilitari sensit caritatē in proximum, ita repetè in semetipsum excanduit egregius Christi miles, vt manantem sanie ex ulceribus purulentis, (cuius rei videntem aures delicatae refugiant) obfirmato animo, semel itaque nō dubitarit exfugere: quare nō modò se ipsum in præstatia præclarè vicit, sed etiam in omni répus propriam quandam atque perpetuā in elephantiacos atque ulcerosos clementiam & misericordiā est consecutus: quam deinde, vbi cùm que terratum fuit, quotiescumque se dedit occasio, diligenter exercuit. Quidam etiam è sociorum numero, pauperē leproso toto corpore cooperatum, cùm praefectus nosocomii non admitteret, in suum lectionum accepit ipse: cumque manū surrexisset cunctis ingemiscientibus eadē ipse quoque morbi seditate correptus; postridie non sine miraculo prorsus illæsus atque intactus apparuit. Hæc & alia eiusmodi vix pietatis & offici documenta cùm in ea vix edissent, (quorum ibi grata in multos annos deinde memoria vixit) appetente iam vere, vti condixerant, Romam cuncti ferè, præter Ignatium, discessere. Ipse tum ad parta in Domino tenuenda, tum ad expedienda quæ ad nauigationem pertinenter, ibidem interea substituit. Atque illi quidem eadē ferè disciplina, quam suprà diximus, iisdemque imbrum difficultatibus, iter ingressi, ad superiorē parcimoniam ac frugalitatem illud etiam addidēre, vt neque ullo prorsus viatico, diuinæ taniorū providiæ bonitatisque fiducia, Romā visque contendentes; & quia tum

Cine-

Cineralium seu Quadragesimæ tempus erat, quotidie, quamquam
in tatis laboribus, ritu catholico ieiunarent. Nec sanè defuit il-
lis & exercenda spei, & Christi Domini inopiam ac perseveran-
tiam aliqua saltē ex parte imitandi materies: acciditque ali-
quando, ut cū panis dum taxat frustulum singuli manē sum-
psissent, imbre densissimo stagnantibus latē campis, ut alicubi
pectore tenus aqua pertingeret, nullo præterea cibo, millia pas-
suum ferme triginta nudis pedibus uno die peregerint, & quidē
incredibili non modō tranquillitate animi, sed etiam hilaritate
psallentes. Diuersoriis verò cū propter inopiā excluderentur,
& ad publica xenodochia de more confugerent, quamuis oppi-
dō lassi, tamen iis, quæ suprà diximus, caritatis muneribus funge-
bantur: sequē ipsi domare ac vincere magis magisque nitebantur
in dies. Sanè Rauennæ quidā ex iis cū hospitalis lectuli sordes
ac manātia tabe stragula naufragiūdus vitalasset, quæ prima dein-
de occasio data est suimet puniēdi, nō prætermisit. In pago nescio
quo pauper phthiriasi consumprus è vita migrauerat; cū in eū
pagum nostri venissent, distributisque cubilibus nullum iam sur-
peresset, nisi quod phthiriacum fouerat, Pater ille amissam nu-
per palmam recuperare vehementer exoptans, nudus illico per
summum animi ardorem easdem subiit lodiçes, ibique sese iden-
tidē versans, cū ingentes animaliū greges ea tota pavisset nocte;
ad sudorem usque defatigatus, non leues ab se prioris fastidii ac
deliciarum pœnas exegit. Denique sanctam Vrbē ingressi, ut sa-
cra Apostolorum limina & præcipua religionis templa, castè o-
bierunt, à Petro Ortizio Hispano Cæsaris procuratore ad Ponti-
ficem maximum introducuntur. Is erat eo tempore Paulus III. è
gente Farnesia, cuius nomini plurimum utique nostra Societas
debet. Consueuerat autē super mensam non fabulatores aut mi-
mos inducere, sed præstātes philosophos atque Theologos; & i-
psem, veritatis indagandæ atque illustrandæ cauſa, ponere de
quo inter se disputeret. ea erat grauissimi senis & prudentissimi
Principis oblectatio. Ad has ergo disputationes post pedū oscula
Patres adhibiti, cū egregiū qua Christianæ humilitatis atq; mo-
destię, qua eruditionis & ingenii specimen præbuissent; nō modō
quæ volebant de sacerdotio, deque Hierosolymitana prouincia,
libēte atque approbāre Pōtifice impetrarūt, sed insuper pecunia
ab eodē instructi & fausta cū prece dimissi sunt. Ad quam dein-
de pecuniā, cū è nationis maximè Hispanicę collatione acces-
sisset, q; aureorum amplius ducētorum summam expleret, locii,
ne quid ex eo viatico præterquam in usum votiuæ nauigationis

attingerent, apud mensarios pecunia omni deposita, & Roma
victum emendantes, admirabile dedere spectaculum iis, qui co-
ram Pontifice differentes illos audierant: & deinde quemadmo-
dum venerant, sic Venetias prorsus egentes ac vacui reuertitur.

SACRIS INITIATVR IGNATIVS: ET DE
REBUS AB EODEM ET SOCIIIS IN
Veneta ditione gestis.

CAPVT IV.

PO ST hæc, diligentî adhibita præparatione, cùm ad eius
de Legati Veralli pedes perpetuæ paupertatis & castimo-
niae huncupassent vota, diuini amoris igne succensi, mira-
te ac maiorem in modum approbante populo, se se denuo ad pri-
stinos illos labores & assidua pauperū ministeria retulerunt. De-
inde in exitu mēsis Iunii, diui Ioan. Baptiste die natali, Ignatius
& reliqui laici per omnes ordinum gradus ad apicē sacerdotiū
Vincentio Negosantio Fanensi, Arbeniū Episcopo, euectis sunt,
tanta nō modò ipsorum, sed etiā ipsius Episcopi lætitia & animi
voluptate, vt se se inter eiusmodi ceremonias nihil unquam simi-
le sensisse affirmaret. Interea Patribus nec; in ea diem vlla fuerat
in Palestinam transmittendi facultas; & eo ipso tempore, cù gra-
ue bellum ex fœdere Christianorum principum Venetos inter &
Solymani Turcam exarsisset, sublato repētē commercio, om-
nis non modò peregrinorum, sed etiam institorū nauigatio con-
quieuit; vt satis appareat, cælestē numen iratum gētibus iis, quæ
creditum sibi regnū Dei per summum olim scelus negligentiam
que amisere; Apostolicum hunc devotūque sibi manipulū in-
lias longè nationes atque provincias iusto iā antē iudicio des-
nasse. Taque propter eam quæ dixi causam, spe trajiciendi subla-
ta, quamquā voti religione soluti videri propemodum poterant,
tamen ne quis omnino scrupulus animis insideret, finē anniver-
tentis, vti Parisiis antē decreuerant, prortus exspectare, sequein-
terim tum ad sacerdotii primitias diuinæ maiestati libadas omni
diligentia cōparare, tum etiā post multam precationem & absti-
nentiā proximis operam ex instituto nauare constituunt. Id quo
liberius atque commodius facerent, è tantæ urbis celebritate ac
frequentia in finitima eiusdem ditionis oppida aliò atque alio te-
cepere se: vt si fortè (quod tamen in præsentia vix fieri poterat)
bello sedato præter opinionem transitus patuisset, è propinquuo
Venetias cuncti simul accurrerent. Franciscus ergo Xauerius &

Sal-

Salmeron ad mōtē Celsum (id vico nomen, ab vrbe Patatio milibus passuum ferè quindecim) secessere: Ioannes Codurius, & Hozius, Tarusium: Claudius Iaius, & Simon Roterigius Bassanum, oppidum agri Patauini; Paschalias & Bobadilla, Veronam; Ignatius verò, Faber, & Laines cùm Vicetiam petiissent, hanc vi-
ta rationē iniére: Erat extra vrbe domuncula ruinosa & deserta,
nullis foribus aut fenestrarum obicibus, vento cuilibet peruvia. id
sibi diuersorum, ne cui molestiam exhiberent, atque vt ab vrba-
no strepitu remoti liberiūs vni Deo vacarent, memores insuper
stabuli quod Regem ipsum Angelorum nostra caussa nascentem
olim excepérat, vñanimes delegerūt, quotidianis munéribus ita
inter se distributis; vt vñus ad custodiā diuersorii & paucula
victus ministeria remaneret, (qui ferme erat Ignatius, quòd pro-
pter nimiam lacrymarum copiam grauiter ex oculis laboraret)
reliqui duo vrbum ingressi, cibum in singulos dies emēdicarent:
quod ab ea functione superesset otii, totum id omnes cœlestium
recum contemplationi tribuerent. In hoc vitæ genere cùm qua-
draginta iam dies non minori cœlestium donorum copia, & ani-
morum voluprate, quām corporum vexatione & carnis incom-
modo perstisset, quanto nimirum spatio temporis Christum
ipsum Dominum ac magistrum, antè quām turbæ sese commi-
teret, abstinuisse cibo & in eremo cum bestiis latitasse memine-
rant; ad eos reuisendos Tarusio repente Codurius affuit, cuius
accessu lati, cùm spiritus vehementiam ex ea solitudine, assidui-
tate precandi, ieuniisque conceptam diutius cohibere non pos-
sent; ad CHRISTI gloriam ex vmbra in arenam prodire, & quæ
diuinitus acceperant bona, cum proximis communicare consti-
tuunt. Nec mora: Vicetiam ingressi, descriptis inter se celeberrimi-
mis oppidi partibus, eadem omnes hora de rebus diuinis ad po-
pulum dicere incipiunt, nullo prorsus aut loci apparatu aut pō-
pa verborum. In triuīs plateisve, prout cuique locus obtigerat,
desumpto ex aliqua fortè officina scanno pro suggestu vteban-
tur; populum elata voce, & in gyrum acto supra verticem pileo,
ad concionem inuitabant; sermo, vt peregrinorum & hospitum,
ex variis linguis ferè mistus, ac minimè proprius. Verumtamen
is erat orationis impetus, adeò graues ac vera sententiæ, tanta in
omni gestu atque habitu pietas, denique is ardor in oculis emi-
cabat, vt peritissimus quisque rerum aestimator hos demum esse
Christianos concionatores germanosque præcones Euangelii
dictitaret: multi etiam, qui rei nouitate illecti cum cæteris initio
per iocum lasciuiamque ludibundi confluxerant, prudentissimis

70 IGNATII VITÆ

corum præceptis & dicendi grauitate permoti, depoſita paulatim petulantia. longè alii atque acceſſerant dimiſſa concione recederent. Quod si quis deinde ſeorsum ad Patres adiret, veritatis & officii ſtudiosior, hunc verò humaniſſimè acceptum, proprieſius ingenio priuatis institutionibus ad omnēm virtutem ac religionem informabant. Illud verò præcipue rē adiuuabat, quod neque inaneſ plauſus, ut diximus, fucata oratione captarent; neque inter ipsam concionem, aut vbi peroratum eſſet, quamquam in ſumma rerum omnium inopia, quidquam à circumfula multitudine vel peterent ipſi, vel etiam ultro delatum acciperent; breuique conſtarē cœpit, paupere tecto ciboque cōtentos, & ab omni auaritia & vanitate abhorrentes, non aures populi ſcalpere, ſed vulneribus omni ratione mederi; nec ſuum potius, quam Dei proximorumque negotiū agere. Atque haud ſanè diſſimilis fuī ceterorum Patrum in ſua cuiusque provincia probitas & induſtria; ut etiam aliqui ex magnis laboribus & incommodis extre-
mum adierint vitæ diſcriben. Neque ita multo pōſt, cūm euocati ab Ignatio ut de rebus communib⁹ agerent, cuncti Vice-
tiām conueniſſent; tanta animorum inclinatio ac beneuelentia
populi Vicetini erga peregrinos apparuit, ut qua nuper in vbe,
tribus duntaxat, cibarii panis, ac ferē mucidi, quotidiana vir-
cuitio colligebatur, quod ſatis eſſet ad vitam ægerimē tol-
randam; in eadem, iſpis iam vndecim, ex voluntariis ciuium elec-
mosynis omnia ad victū cultumque neceſſaria largē ac benignè
ſuppererent. Ibidem igitur primas diuinæ maiestati hostias im-
molauere noui ſacerdotes, uno Ignatio excepto, quippe qui ad
ſe comparandum amplius adhuc tēporis ſibi ſumpferat, & Ro-
mæ poſtea ſacrificandi fecit initium ad iſpum Præſepe & incu-
nabula Christi Domini, que in a de ſacratissima beatæ Mariæ ad
Niues religioſe coluntur.

IGNATIO ROMAM APPROPINQVANTI
CHRISTVS APPARET: ET VNDE SOCIE-
TATI IESV Nomen inditum fuerit.

CAPVT V.

ET quoniam expeditioni transmarinę preſinitū anni ſpatiū
erat in exitu; & infestū adhuc classibus mare, quid proinde a-
gendū eſſet, Patres inter ſe deliberāt: nec dubiū fuit, quin, vbi Lu-
tetię voverāt, cuncti ſeſe ad fidei Catholice propagationē, & ani-
marum

matum auxilium; Sedis Apostolicæ cultui, & Romani Pontificis obsequio mancipient. Cuius officii procuratio (quoniam satis id esse videbatur) Ignatio & duobus primariis patribus Fabro & Laini mandata est, Romam adirent, & (quod bene verteret) CHRISTI Vicario hæc sociorum studia ac vota quām primū exponerent. Interea reliqui, ne conceptus è diurna meditatio- ne & sacrificiis feruor ac spiritus euanesceret, non modò se ipsi diligentissimè custodire, sed etiā præsidii diuini fiducia proximis omni ratione opitulari decernunt. ac præcipuis vrbibus inter se descriptis, præsertim in quibus litterarū studia florere & frequē- tissimā iuuentutē versari cognouerant; Godurius Hoziusq; Pata- uiū, Roterigius & Iaius Ferrariam, Xauerius & Bobadilla Bononiā, Paschalias & Salmeron Senas profecti, eadem ferme ratione quam paulo antè Vicetiæ adhibitam diximus, & priuatim & pu- blicè cū hominibus agere, eosq; è lethali flagitorū veterno ex- citare, atque ad contemptum rerū mortaliū & cogitationē futu- ri sœculi omni conatu atque artificio impellere atque adhortari cœperunt. Cumque ipsa nouitate rei omnium in se oculos at- que ora vertissent, paucis mensibus, Deo aspirante, non modo id effecere, quod maximè optabant, vt magni animorum motus & insignes ad Christum conueriones existerent; sed etiam, quod minimè laborabant, vt ipsorum nomen ac fama Italiam ferè to- tam ingenti cum admiruratione peruaderet. At Ignatius Ro- manam duobus quos dixi comitibus rectâ contendens, & ab eorum altero quotidie corpus CHRISTI religiosè casteque suscipiens; MARIA virgine potissimum præside atque adiutrice, se ad sa- crum suo tempore faciendum, ac multa pro Christi nomine sub- eunda, dies noctesque simul intēta quadam animi cura, simul in- aëstimabili spiritus dulcedine, & noua diuini luminis copia præ- parabat. Etenim ex quo primū Hierosolymis rediens ad litte- rarum studia in Christi gratiam animum adiecerat, de rerum cœ- lestium contemplatione, vt diximus, non sine magna difficultate remiserat multum, seque ipse Domini caritate, spirituali conso- lationi deliciisque sponte subduxerat. Sed studiorum exacto cur- riculo, deinceps & Venetiis, & in Vicetino secessu, & in hoc de quo dicebamus itinere, tā crebra diuinitus lumina, tam liquidas animi voluptates, eadem scilicet Virgine fauente percepit, vt in antiquum statum illum Minoressanum (quem postea ob singula- rem & eximiam illius temporis in se Dei benignitatem religioso- ioco primituam suam Ecclesiam appellare consueverat) non so- lā ex integrō, sed etiam cum fœnore sibi restitutus esse videre-

tur. Sed præter cætera, quæ, quod mortalem naturam exsuperant, verbis exsequi difficultimum est; quo die Romam accessit, res ei contigit vel ad memoriam posteritatis insignis, vel ad confirmatum in proposito Ignatium cæterosque haud mediocriter effecit. Etenim orandi causa non longè ab Urbe templum ingresso, qualia passim imposita militari viæ cernuntur, statimque, ut saepe solebat, abstracto à sensibus, atque alta quadam animi contemplatione defixo, clarissima in luce per speciem illi se se Deus pater ostendit, Iesu filio baniianti crucem, & crudelissimis affecto supplicii, præsentē Ignatiū sociosq; cōmendans; quos ille cūm in fidem ac patrocinium libentissime recepisset, ad Ignatium placido & sereno vultu conuersus, hæc ipsa effari verba dignatus est: *Ego vos ROME PROPTIVS ERO.* Quo tanto tamque diuino solatio in tum in modum erectus & confirmatus Ignatius, ac socios deinde cōpellans: *Quid nobis, ait, Romæ futurum sit, fratres, in crucem ne an in rotam agi nos velit Deus, ignoro. unum scio, quidquid eueniat, Iesum Christum nobis propitium fore, ac simul totius visionis ordinem exposuit.* Quæ res non in præsentiatantum illos insolita quadam lætitia & voluptate perfudit, sed etiam in posterum contra omnes difficultates atque pericula magno pere corroborauit ac muniit: atque id ipsum vel in primis fuit causa, cur Ignatius confirmatæ post modum Societati salutare potissimum Iesu nomen indiderit: quam tamen deinde verboscit, proque minimam vocare solitus est, quod reliquis religiosorum familijs (quas item societates Iesu licet optimo iure appellate) cunctis omnino tum de splendore tu de antiquitate concederet.

**IGNATIUS ROMÆ CHRISTIANÆ REIDAT
OPERAM: IN CASINATI MONTE ANI-**
mam Hozii cælum intrantem videt.

CAPUT VI.

IGTVR tam secunda numinis voluntate tamque liberali promisso mirum in modum læti, sic tamen ut non sine mysterio Christum Dominum crucifixi maximè habitu apparuisse apud se reputarent, cum gratiarum actione ac prece sanctam Urbe ingressi, nihil antiquius habuere, quam ut viatici nomine sibi numeratam anno priore pecuniam, quoniam quidem navigationis consilia in irritum cecidissent, prorsus ad nummum iisdem a quibus acceperant, redderent; quæ, ut pote sacra, in alios pietatis

ris suis & opera expenderetur. Deinde, quemadmodum antē cō-
venerat, suam & reliquorum operam Pontifici maximo in Apo-
stolicis prācipue functionibus, citra honoris titulos & dignitatis
insignia, detulere. Neque aspernatus est pia Patrum studia Chri-
sti Vicarius: atque in præsentia, donec eiusmodi aliqua se se offer-
ret occasio, iussi Faber & Laines in almo Sapientiæ Gymnasio sa-
ceras litteras profiteri. quo munere dum alter in bibliis explican-
dis, alter in scholastica Theologia, ut appellant, pari cum erudi-
tionis ac pietatis laude perfunguntur, atque etiam sæpe coram
ipso Pontifice de grauibus rerum diuinarum quæstionibus dispu-
tant; interim Ignatius proximorum saluti de more operam naua-
bat cūm aliis artibus, tum verò spiritualibus præsertim exercita-
tionibus, quippe ad curandas perturbationes admodum efficaci
virtutis que iam pridem expertæ remedio: quibus ille per eos dies,
præter ceteram turbam, insignes aliquot viros diligenter exco-
luit. in iis Gasparem Contarenum Cardinalem, grauissimum Se-
natorem, eundemque temporibus illis (quod eius varia moni-
menta præclarè testantur) ingenii & doctrinæ facilè principem.
Is Ignatii prudentia & consuetudine usque adeò captus est, tan-
tumque eius præceptis consiliisque profecit, ut qualem dudum
optauerat animi regendi moderandique magistrum, denique se-
se Dei beneficio nactum esse affirmaret. idemque tradita sibi Ex-
ercitia (quod exemplum apud hæredes hodieque afferuari perhi-
bent) sua ipse manu perquam accurate descripsit. Hunc imitatus
Cæsarialis procurator, (de quo suprà dictum est) Petrus Ortizius
Theologiæ doctor insignis, easdem exercitationes ad Christi Do-
mini gloriam & suam salutem omnino experiri constituit. Id quo
liberiū simul & fructuosiū ficeret, procuratione interim vica-
riis delegata, cum paucis quotidianæ vitæ administris & Ignatio
præceptore in montem Casinatem secessit, quo in monte anti-
quissimum & nobilissimum cernitur sancti Benedicti cœnobium.
Ibi, remotis arbitris, maxima diligentia dies ipsos quadraginta
piæ meditationi ex Ignatii præscripto vacauit; idque tanto cum
animi fructu, tantaque accessione virtutis, ut quamquam Chri-
stianam philosophiam multo antē professus, tamen se tum demū
verè philosophari capisse fateretur. ac parum abfuit, quin grādis
iam natu vir, & Imperatoris legatus, illico mortalibus rebus ab-
iectis magno animo se ad laboriosum Ignatii vitæ genus adiū-
geret. sed cūm id neq; per æratem liceret, neque per suscepta ne-
gotia, certè quod proximum fuit, egregiè præstitit, ut & sancti
moniæ ac pietatis exemplo in posterū sui ordinis hominibus per-
luccret,

Iuceret, & Societatem deinde nostram, quibuscumque posset rebus, per quam studiose ornaret atque defenderet. Non omittenda videtur hoc loco res memorabilis, quæ Ignatio in illa Casinæ commoratione diuinitus accidit. Dum enim pro salute Baccalaurei Hozii, quem grauiter ægrotare cognorat, Domino supplicans, repente vidi in spiritu (quod ipsum ibidem D. Benedicto fertur olim in obitu Germani Episcopi contigisse) animam socii lucis clarissima radiantem deducentibus Angelis in sublime ferri, atq; ipsa demum cæli beatissima regna descendere. eidemque Ignatio, paulo post, dum ad rem diuinam accedit, in ipso Missæ introitu, Sanctis omnibus ritè appellandis, lucidissimum cœlestium agmen subito apparuit, sic, vt in iis Hoziū eximio fulgore micantem sine vlla dubitatione dignosceret. Qua ex utraque visione tanto est gaudio delibutus, vt multos dies præ dulcedine lacrymis temperare nequuerit. Huic Hozio Patauium (vt diximus) prouincia nuper obtigerat. vbi dum in officio, singulari cum industria & fide versatur, ex ipsa rei nouitate suspectus, & coniectus in carcere ab Antistite Patauino, moxque ab eodem dimissus perhonotifice fuerat. cumque acrius denuo in proximorum salutē incubuisse, è magnis diurnis nocturnisque laboribus lethali morbo corruptus, ex hac vita migrauerat, cum aliis miræ cuiusdam sanctimoniarum relictis in dictis, tū verò quod qui ante obitum subniger fuisset, ac vultu deformior, in eiusdem demortui facie tantus repentinor ac venustas apparuit, vt eo spectaculo Codurius cōfors prouinciae animum exsaturare & præ lætitia fletum cohibere non posset. Huius igitur tam felici exitu maiorem in modum gauisus Ignatius, è Casinate Romam vñā cum Ortizio peracta commemoratione regrediens, obuium habuit in itinere Franciscum Stratum Hispanum, præclaræ indolis iuuenē, sibi antea non ignotum: qui cum è cuiusdam principis viri familia, pertæsus aulicæ vita, militandi causa Neapolim peteret, uno Ignatii cōgressu atq; sermone (quæ hominis erat in dicendo vis) à seculi stipendiis ad Christi vexilla facilis negotio traduci se passus est: ac variis deinde locis, eiusdem Ignatii missu, & Societati nostræ & rei Christianæ vniuersalitionator egregius haud mediocriter profuit. Hoc igitur auctus commilitone Romam Ignatius reuertit: ad quem deinceps aliquot etiam alii rebus gerendis idonei diuino impulsu paucis diebus adiuncti sunt.

ROMAM

LIBER SECUNDVS.

75

ROMAM PATRES VNIVERSI CONVENIVNT: VE-
terem plebis erudiendæ morem & frequentem vsum
Confessionis & Eucharistiaꝝ restituunt.

CAPUT VII.

QUAE dum ardens Christi amore diligenter agit Ignatius, interim Patres cæteri, sua quisque prouincia bengesta, Romam (vti decreuerant) circa medium Quadragesimam conuenere. Is fuit annus post Christum natum M. D. XXXVIII. Teeto recepti sunt à Quirino Garzonio ciue Romanó, ad villam Minimorum fratum cœnobio proximam. Ibi in summa omnes egestate precario vicitantes, communī cōsilio ad rem Christianam pro viribus adjuuandam aggressi, permissuque Antistitutum varia Vrbis templa fortiti, concionibus primū ciuitatem ad omne officium atque virtutem vehementer accendere; deinde etiam veteri Ecclesiæ instituto plebem puerosq; Christiana carecheli (quæ iamdiu obsoleuerat) vicatim erudire institerūt. Ac licet piis eorum studiis dæmon omni conatu se opponeret; tamen partim exemplo vitæ, partim assiduitate dicendi hortandique cū alia multa propediem assecuti sunt, tum verò præcipue, vt sacræ Confessionis & Eucharistiaꝝ frequens vſus (quo nihil est humano generi salutarius) diaboli fraude iampridem extinctus, magno utique Christianæ Reipub. commodo in principe magistrisque orbis terrarum Ecclesia reuiuisceret. ex quo deinde pa latim effectum est, iisdem scilicet adjutoribus, non solum vt in Italia, Gallia, Hispania, cæterisq; Catholicis Europæ regionibus, verùm etiā vt in ipsa India, atque adeò in vltimis terris, vbi paulo antè ferales dæmonum dapes & nefaria sacra viguerant, iam nunc, ingenti bonorū gaudio, per pœnitentię Sacramentum frequenter elutis animi cordibus, diuina passim cōiuia celebrētur.

FALSIS CRIMINIBVS CIRCVMVENITVR
IGNATIVS, ET ABSOLVITVR.

CAPUT VIII.

QUAE nimirum satanas futura præagiens, ipsis rerum initiiis per se suosque satellites obuiam ire non distulit. Augustinus quidam erat ex Eremitana familia concionator; prorsus indignus eo nomine atque ordine. Is Lutheris impii sectator occulus, per ambages identidē perniciosa dogmata spergebat ē pulpite: ac miris artibꝝ auditores à recta in Deū fide atq; à Rom. Pōtificis auctoritate sensim abducere conabatur. Id autē eo fidétiūs, q; per eos fortè dies Pōtifex aberat, maximis debus,

rebus, quæ ad salutem Ecclesiæ pertinebant, in fines Gallia Nat.
bonensis Nicæam vsque profectus. Hanc rem odorati è Patribus
quidam; ne ad perniciem animorum latius manaret; communi
consilio totam ipsi cognoscere atque inuestigare non dubitauit,
ad eum concionatorem audiendum cum cætera multitudine se-
mel iterum quæ conueniunt; quæ ratio disputandi sit, qui scopu-
totius orationis diligenter attendunt. neq; verò peritos dogma-
tum, quæ per id tempus in controvèrsiam vocabantur, diabolici
ministri fecellit astus, ac latens lupi sub ovis pelle rapacitas. Iu-
que satis iam comperta atque explorata re, primùm ex Euangeli
præceptis priuatim ad hominem adeunt; quid ad se delatū, quid
auribus ipsius suis deinde percepint, iis potissimum verbis er-
ponunt, quibus non de populi modò salute sese, verùm etiam de
ipsius qui populum pestifera contagione inficeret, pro Christia-
na caritate sollicitos esse demonstrant: rogant, hortantur, denun-
tiant, prava dogmata corrigat, ambiguæ dicta, quæque ad con-
temptum Sedis Apostolicæ & Ecclesiasticarum traditionum ac
rituum facile trahi possint, ad conciliorum decreta normamque
sinceræ fidei quam primum interpretetur: utique à depravanda
Romana ciuitate atque à perturbādo ipso veritatis fonte in po-
sterum abstineat. Ille (qui fastus hæreticorum est) homines nim-
rum idiotas ex habitu ratus, eorum dicta primò cleuare & eli-
dere; deinde ubi se variis vrgeri ac premi argumētis & rationib;
vidit, versante animum simul ira metuque, pauca præfatus que
ad occultandam in præsentia improbitatem valerent; cum ini-
nibus promissis Dei famulos ab se dimisit. Deinde ut se è timore
collegit; diabolicis actus futiis, & amicorum opibus fretus, quo
ille sibi multos potentesque parauerat, ad institutam agendi co-
suetudinem pari scelere atque impudentia rediit. Quod ubi se-
fere Patres, in re tam atroci tamque periculosa nequaquam lea-
bus rati opus esse remediis; consilium cepere dignum hominibus
diuinæ gloriæ studiosis, dignum sacræ Theologiæ doctoribus; n
improbi concionatoris mendacia palam & ex superioro loco
suis ipsi concionibus refutarent. Id ergo cùm facere instituerent,
bonis majorem in modum approbantibus, cognita re Lutherius
vehementer excanduit; vocatisque ad se confessim amicis tra-
biem doloremque suum impertiit; etiam atque etiam obtestans,
ne tantam ac tam insignem injuriam inultam esse paterentur illi,
& eadem laborantes opinionum inlania & magistri ignominia
valde commoti, facta conspiratione, Ignatium & socios omni
dolo per fas ac nefas euertere, nec modo fama, sed etiam, si res
procedat,

procedat, vita spoliare constituunt. Primum igitur tota Vrbe fidis criminibus dissipant, Ignatum sociosque omni scelerum genere coopertos, tum in Hispania, tu in Gallia, quin etiam nuper Venetiis, taliae religionis & probri flagitiique danatos; & clausos è judicem manibus ad corrum pendam juuentutem specie pietatis Romam se contulisse; ibi, quod bonis artibus nequeant, id, alias criminando accusande que, per suu manuam injuriam querere, ut sibi apud imperitum vulgus famam sanctitatis eruditioisque concilient. Cum, aures nocti secundas, hac & alia id genus quam appositissimè ad veritatis imaginē & perse ipsi & per emissarios oppido sererent, tantam in inuidiam & odium brevi seruos Dei adduxerūt, ut eos multi iam quasi facinorosos ac fugitiuos horrent; ipsorumque congressum & consuetudinem vulgo refugent. Cūque iā res è sententia fueret, leti successu aduersarii, pectore promissis ingentibus onerant subornantque, qui iisdē ferē nominibus, quæ sparsa in vulgus fuerant, apud Vrbis Praefectum insolentes accuset. Has verò partes in expiabili scelere sibi desūpsit Michaël Hispanus quidam, qui iam ante Parisis in Ignatiū debacchatus, ac deinde singularibus ab eodem Ignatio lucrādi fratris mirabiliter cupido prouocatus officiis, egregiam viri beneficentia (ut ferē fit) minime vulgari perfidia atq; impietate repēdit; atq; ut Ignatiū & socios familiariter nouerat, cōfictis quā maximē ad similitudinem veri criminibus, apud Praefectum sanè magnā in suspicionē cunctos addusit. Omnino res erat insigni infamia; nec modò in vrbe vulgi sermonibus terebatur, sed apud exteris quoq; nationes atq; provincias aduersariorū nuntiis ac litteris percrebuerat, Ignatianos cū suo capite deniq; manifestorū scelerū hæresilq; conuictos teneri: videlicet, ut quas noxii variis locis effugissent pœnas, eas justo Dei judicio Romæ in celeberrimo totius orbis terræ theatro pertoluerent. Interea Ignatius totius machinationis nequaquam ignarus, fretusq; tu præclaro conscientiae testimonio, tu etiā Christi promissis, qui se illi Romę propitium spopoderat fore; emnes inimicorū impetus totaque belli procellam in uicto animo sustinet bat, Delimq; vna cum sociis pro aduersariorum salute precabatur assidue. Namque causæ dicendæ tempus appropinquabat; cūm incidit in eius manus epistola, quā antea Michaël, recentibus quibusdam Ignatii meritis delinitus, (quippe vel ferrea pectora interdū patiētia & caritate fleclūtur) ad amicum nescio quem summa cum Ignatii & sociorum laude perscripserat. Ea videlicet epistola, delatoris causam jugulauit. Nāque ubi judicii aduenit dies, citato ad tribunal Ignatio, multa

in eius

in eius vitam ac mores improbè mentitus est Michael. ad quum Ignatius admodum sedatè respondisset, prolata ad exten epistola ac recitata, institit ab aduersario quærere, nunquid eam rerum meminisset? num chirographum agnosceret? Tum ille inopinata percusus, victusque conscientia, repente pallescere titubare, frigido sudore perfluere, quod vbi animaduerit Praefectus (is erat Benedictus Cōuersinus, vir prudens, & in causis cognoscendis apprime versatus) confessim suspicatus contentionem dolum, data opera Michaëlem diligenter interrogat; cūmque obscuris vestigiis ad ipsa fraudis cubilia peruenisset, leuernum lumen vindicem sese præbuit: ac multis verbis increpitum a lumniatorem (quamquam Ignatio pro ipsis periculo deprecatur) insuper multauit exilio. Post hæc Ignatius flagitate & rigore, uti conspirationis nefariae principes, quæ priuatim in circulo cœtribusque iactarant, eadem coram Praefecto palam ac legimè exponerent, ut sibi diluendi crimina & se sociisque purgatio copia fieret. Misso igitur viatore, vadimonium obire coguntur illi, veteratores & callidi, & cūm in foro iudicisque diu nulamque versati, tum etiam recenti Michaëlis malo facticiatores, rabi ad tribunal adfuere, per summam dissimulationem de Ignatio ac socijs & sentire quam optimè, & ad eam diē sensisse respondeant: neque ullum esse crimen, quod ipsi quidem in eorum viua morésque conjiciant. Atque hæc & alia eiusmodi coram iudicari nimirum fore, ut Ignatius præclarè secum actum existimat, quod imminens calumniæ periculum evanisset; tam elusus fertim accepta satisfactione proinde quiesceret. At ille malitia magna, quæ ad iuuandam Ecclesiam pertinerent, mente ac cogitatione complexus; veritüsque ne si quid suspicionis incommodæ, aut si qua dedecoris nota nascenti Societati adhæresceret, omnes in posterum ipsius conatus irripos redderet, vel certe nognitum rebus gerendis impedimentū afferret, à Praefecto etiam etiā postulare, ne fictæ aduersariorū palinodiae fidē haberet: et quippe alia tū sermonibus tum per epistolam longè latē; vulgo, ac quæ tunc ad tēpus accommodata, iudicij metu perterrimuntur. quæ nisi à magistratibus ritè cognita & quæ sita publico coarguantur, malo videlicet publico per summum nefas habram in Societate magnam infamiam. proinde iure se postulari, ut in suadicta vitamque omnem diligenter inquirat; se suolique ad causam usque cognitam in vinculis habeat, ac prout ipsa cōpererit, ita pronuntiet. Hæc igitur, & alia id genus, Ignatius. Contrà, aduersarii, veriti ne si quæstio perageretur, ingenti impetu

pericolo ae damno paterent ipsorum artes atq; mendacia, per se
suisque omni ope contendere ac niti, vt Præfectus ab instituta
cognitione desisteret. Iamque, vtpote qui plurimum opibus &
gratia poterant; in suam sententiam non modò Præfectum, sed
Legatum etiam, qui Vrbi pro Pôtifice summo cum imperio præ-
erat, Cardinalem Neapolitanum adduxerant. quinetiam ex ip-
sismet Ignatii sociis non deerant, qui, aduersariis iam à suscepta
actione deterritis, & sponte cedentibus, non vltra instandum, vi-
randas lites, paci & quieti consulendum esse censerent. At verò
Ignatius in posterum longè prospiciens, eoque iudicio non tam
suam, quā Christi Domini caussam agi prudēter animaduertens;
nullis neq; minis neq; promissis nec suasionibus de sentētia de-
ducī se passus est. cùmque omni ad eā rē conatu nō semel adhi-
bito, propter aduersariorū gratiā atque potētiā nihil planè pro-
ficeret, nō dubitauit, cōsulto per sacrificia precēsque Deo, ad ip-
sismet Pôtificis maximi fidē opēmque cōfugere, qui Nicæa per
eos dies, adulta iam aetate, redierat, & in Tusculano secessu vale-
tudinis causa morabatur. Facili ergo ad principem aditu, quo die
venit, admissus Ignatius, Latino sermone (quippe qui nondum
satis Italice nosset) eidem ex fide retulit, quo consilio à militari
vita sese ad animorum auxilium atque ad litterarum studia trās-
tulisset: ac dum rem Christianam pro virili parte administrat,
quoties, quot locis, quibūsve nominibus accusatus & absolutus
fuisse. Nuper etiam ab Hierosolymitana peregrinatione bello
prohibitum (quod Pontifex ipse non ignoraret) se, ceterosque
eiusdem instituti laborisque socios, qui se vitāmque suam ad
Christianæ religionis amplificationem Sedi Apostolicæ manci-
passent, cùm maximè in vrbe Roma populū docere insistunt, pa-
ratique in omnē quamuis arduam atque longinquam expeditio-
nem, eiusdem Pontificis redditum nutumque audiē preſtolantur;
circumuentos repente iniquorum insidiis, & summam in inuidiā
non modò in vrbe, sed etiam apud remotas nationes adductos,
ne id quidem à magistratibus obtinere posse, vt jaſta in suos mo-
res vitāmque criminā in cognitionem vocentur. Sibi quidem
propriæ vtilitatis & nominis rationem (quamuis ea per se negli-
genda non sit) minus antiquam esse: sed quoniam eodem judicio
& ipsorum existimatio & animarum salus agatur, (omnium e-
nim qui ad rem publicam accendant rationes, non veritate
solū, sed etiam fama niti) petere se & orare, ne grauetur pro
sua sapientia ac potestate perficere, vt Præfectus Vrbis inchoa-
tam quæſionem primo quoque tempore peragat, ne in Vrbe
totius

totius æquitatis parente, contra paucorum factionem opesque nullum inopiae ac solitudini præsidium fuisse videatur. Sub hac audita Pontifex bono esse animo iubet Ignatium; & collaudata (quod antea fecerat) ipsius & sociorum industria & pietate, Præfetto per codicillos imperat, iudicium utique reddat Ignatius, causam rite cognoscat, ferarque pro veritate sententiam. Et quidem hoc loco adesse mihi animis velim eos, qui Deum res humanae negligenter circa cœli cardines otiani non minus inepit quam impiè fabulantur; ex iis quippe que consequuntur, nemo sanus paternam cœlestis numinis curam ac prouidetiam in locis non clare perspiciat. Cum enim tota aduersariorum actio eam maximè calumnia niteretur; Ignatium sociosque variis locis iudicatos, ambustosque iudicii, flamma per dolum effugisse, et que longum & operosum esset, nemine præsertim necessaria eam rem impendia subeunte, ex tam remotis disiunctisque provinciis rei gestæ seriem litteris confignatam testibusque firmam ex foresi formula petere; planè diuinitus factum est, ut quotquot in Italia, Gallia, Hispania Ignatii iudices extitissent, subiungum ferenda sententia tempus Romam ferè omnes aliud alia de causa conuenerint. Ioannes Figheroa, quondam Archiepiscopi Toletani Vicarius, is qui Compluti primùm de Ignati fama capiteque cognorat, graibus de causis Neapolim à Cesareo sus, in reditu cōmodūm Romæ substituerat. Venerat eodem ab ilia Parisiensis Inquisitor Matthæus Ori, Dominicatus, apud quod Ignatius, ut supra dictum est, semel iterumque ab improbis fuerat accusatus. Denique in tempore Gaspar etiam Doctus à Ventis adfuit, qui habitæ in ea vrbe in Ignatium quæstioni præfuerat. Hi omnes in iudicium adducti, aduersariorum commissa detexere, cum summa testificatione virtutis ac pietatis Ignati. Præterea litteræ ciuitatum, apud quas Italia tota Patres aliquadiu vixerant, per idem tempus allatæ, magnū pondus ad illustria ipsorum merita & refellendas iniquorum calumnias attulē. Iam vero Hercules quoque, secundus hoc nomine Dux Ferrandum, qui Patribus familiariter usus, iisdemque peccata ritu Christiano confessus, ex eorum etiam manibus corpus Domini sumpsierat; libentissimè fecit non modo ut per epistolam, sed etiam ut per legatum, perspectæ ipsorum innocentiae ac sanctitati debiti testimonium laudésque tribueret. Quibus rebus adductus Vibio Præfectus, urgente præsertim Pontificis iussu, quamquam aduersariis omni studio contraria nitentibus, denique sua sententia Ignatium & socios omni non modo culpa, sed etiam culpæ suspicione liberta-

liberavit verbis amplissimis, eiusque sententiaz ad vindicandam
insontium famam, varias in prouincias testato descriptra exem-
pla dimissa; quibus ex rebus dici vix potest quantum Patribus v-
bique honoris & existimationis accesserit. Atque hac maximè ra-
tione diu suppressâ atque occultata veritas extulit aliquando se-
se, ac malitia superata, processit in mediū: quæque machinamē-
ta diabolus ad tenerari adhuc Societatem deformandam atquo-
deò prefocandam artificiosè parauerat, ea ipsa, moderante rē-
numine, in eius maximè decus & incrementa cessare. At vero in-
fidiatorum longè dissimilis fuit exitus. Namque administer cō-
sceleratæ calumniae Michaël, fraude patefacta (quemadmodum
dicebamus) in exilium actus est: E ducibus vero (quos nominare
hoc loco necesse non est) vñus paulo post iudicium graui corre-
ptus morbo, semet acriter ac dolenter incusans, cum insigni fa-
cinoris detestatione diem obiit; alter, cùm deinde manifestis hæ-
reticarum opinionum indicis teneretur, maturè sibi fuga con-
suluit, effigiemque suam pro se iudicibus cremandam reliquit;
tertius eodem nomine cōprehensus, & cognita causa perpetuo
addictus carcere, ad extremum tandem morte iam imminente
resipuit; eidem que animam agenti quidam è Societate ad ultim-
um usque spiritum assedit; quæque illi tempori tribui solent,
pietatis & caritatis officia præstítit. Porro Lutherianus ille con-
cionator, qui totam conspirationem scelusque conflarat, intra
catholicorum castra per fraudem aliquandiu versatus, cùm reli-
gionis ac pudicitiae simulationem ultra sustinere non posset, lar-
ua deposita, palam fidei & continentiae bellum indixit, atque ad
optata hereticorum lustra popinasque se contulit.

IGNATIUS ET CÆTERI PARENTES DE CON-
STITVENDA SOCIETATE DELIBERANT.

CAPIT. X.

HAec igitur falsæ accusationis procella Ignatius sociisque
defuncti, primū omnium (ut æquum erat) ingentes &
vniuersi communiter & singuli priuatim egere diuinæ
clementie gratias: deinde, partim quod aliqui subinde ad Ignati-
i institutu aggregabantur; partim etiam quod inaudierant, ali-
quot è suo numero varias in yrbes atque prouincias iā tū rogatu
Principum à summo Pontifice destinati; visum est faciendum, ut
de stabiliēda quā maximè ad Dei gloriā salutemque animarum

Societate primo quoque tempore inter se consulentes; ad eam quippe diem, communī tantum officio ac pietate ducti, sine certis & propriis legibus ac magistratibus vixerant. Ergo precationibus, ieiuniis, & sacrificiis in eam rem quam accuratissimè adhibitis, quotidianæ vitæ munera laboresque ita partiti sunt, ut diurna tempora Dei verbo, consuetisque functionibus; nocturna vero priuatis inter se colloquuis, & necessariæ consultationi darent. Prima igitur nocte quæsum est, utrum Pontificis iussu dgressi, prout se daret occasio, suam quisque sine aliorum consensu vel respectu rem agere; an potius, quam corporibus locisque disiuncti, animorum tamen conspiratione, & meritorum communione, ut adhuc fuerant, sic in posterum coniuncti esse deberent. Dictisque sine variatione sententiis, nullum fuit dubium, qui in tam suavis, tamque arcta societas, Dei prouersus munere et tam diversis moribus linguisque coalita, omni conatu studiisque retinenda foret, tum ne qua spiritui sancto iniuria fieret, à quo diuinatus fuerant in eam consensionem adducti; tum vero, nec cordia atque unitatis bonum amitteretur, quo nihil est ad res magnas atque arduas moliendas, & obstantia quæque perumpenda, valentius. Cum hæc & alia multa in eam sententiam ingenti alacritate & gudio spirituali pro se quisque dixisset, magnopere incensis ad mutuam caritatem, & benevolentiam animis cœtus ille dimittitur. Proximo deinde confessu de religione retinendâ, placaret ne ad vota duo, Paupertatis Castitatisque nisi susceptra, tertium perpetuæ item Obediendiæ adiungere, & e suo corpore eligere, qui cæteris ampla cum potestate præcesset. In eam, quod maioris momenti videbatur esse, diœ proferri placuit, spatiumque seorsum singulis ad deliberandum dari, atque interim instauratis precationibus & sacrificiis, diuinæ sapientie lumen opemque diligenter exposci. Ut igitur eius consultationis dies aduenit, omnium in unum congruere sentientiaz, quoadquidem Christum Dominum ac magistrum sibi pro viribus imitandum cuncti susceperant, quoniam ille sese perfectum atque integrum holocaustum Deo parenti pro salute humani generis ob tulisset, prorsus oportere ut ipsi quoque pro suo modulo Christum effingerent: ac quemadmodum singulorū corporis bona per voluntariam inopiam, corpus ipsum per castimoniam Deo immolatum esset, sic animus quoque ante cælestes aras per obedientiæ spiritualis victimâ caderet, præsertim cum hoc sacrificio nullum diuinæ maiestati gratius aut suauius esse constaret. Ergo sine contraria deligendum videri, cui omnes in terris tanquam Christo parerent.

pārērent; cuius in verba iurarēt; denique cuius sibi nūtum ac vo-
luntatem instar diuini cuiusdam oraculi ducerent. Hisce ita cō-
stitutis, deinceps quāsitum de huius ipsius potestate, vtrūm certo
dierum spatio definitam, an verō perpetuam esse oporteret. Per-
petuam esse placuit omnibus, idqūc cūm alias ob causas, quas
commemorare hoc loco necesse nō est, tum verō vt negotia gra-
uiora, quā ad conficiendum non modō plenā libertatis, verūm
etiam longi ferē temporis indigent, leniter & ex animi sui sen-
tentia posset ad exitum sine vlla trepidatione perducere. Additū
ad hāc, vt Societatis candidati, cūm alīs experimentis, tum verō
prācipue spiritualibus exercitationibus, peregrinatione, & infi-
mis publici alicuius valetudinarii ministeriis probarentur. Itēm-
que, vt qui Societatis instituta profiterentur; ii ad tria solemnia
voca, quā nobis cum aliis dicatis Deo familiis ferē communia
sunt, quattuor nominatim adiungerēt; quascunque ad fideliū vel
infidelium terras Christianæ rei caussa Pontifici maximo ipsos
mittente placuisse, eō sine vlla tergiuersatione, atque aedē sine
vlla nō modō mercede, sed ne viatici quidē petitione proficisci-
di; ac simul, concepta verborum formula sese obstringerent, pue-
rili xatti per catechesim erudiendæ; quōd eo remedio nullū fer-
me efficacius foret ad intemeratam fidē tuendam, ac prauæ reli-
gionis prohibenda contagia. Hāc igitur & alia id genus nōnullæ
per eos dies ab Ignatio patribusque decreta sunt: eidēm q; Ignat-
io negotium datum, vt ea in summam redacta, Pontifici maxi-
mo primū Apostolica auctoritate sancienda atque approbanda
proponeret; deinde vt eadem ipse postea per otium fusiū expli-
caret ordinaretque, & quām accommodatissimas ad Societatis
vocationem & spiritū leges canonēsque prescriberet.

PATRES IN VARIA LOCA PONTIFI-
CIS I VSSY DISCEDVNT.

CAPVT X.

SV b hāc ferme decreta, Pontifex maximus aliquot opera-
rios ab Ignatio in varias agri Ecclesiasticivineas postulauit.
Id nostræ Societati fuit Apostolica peregrinationis exor-
diū. Ennio Verulano, S.R.E. Cardinali per eos dies cū amplissima
potestate legatio Parmensis obuenierat. Huic, Pōtificis iussu, lega-
tionis comites & rerū spiritualiū administri duo, Petrus Faber
& Iacobus Laines, ab Ignatio dati: Senas verō in Etruriā Pascha-

sus ad instaurandam sacri cuiusdā cœnobii disciplinam ab eodē Pontifice missus est. In Aenariam seu Inarim intulam. pacificationis gratia non leuis momenti, Nicolaus Bobadilla Bruxiam in Cenomannos ditionis Venetæ, Claudio i aius graubus item de caussis abiit. Ac per idipsum tempus etiam in extremas terras primū Societati patuit aditus. Brasilicam oram, & præterea quidquid inter inaccessum olim Bonæ Ipeï promontorium vi- mosque Sinas interiacet maritimi tractus, Indo & Gangæ superato, Lusitani, armatis classibus, ante annos aliquot ingenti au- su & labore, aquæ fortiter ac feliciter aperuerant; neque loannus hoc nomine tertium Lusitaniam Regem, insigni virtute ac pietate virum, villa magis angebat cura, quam ut barbaras illas nationes à misera dæmonum seruitute ad vnius veri Dei notitiam cultum que traduceret: atque ob idipsum, quos in ea mitteret locapiz- cones Evangelii, & moribus & eruditione præstantes, tota Euro- pa impendio conquirebat. Eius rei conscius Jacobus Gouea, si qui Parisiis in ipso virgarum periculo singularem Ignatii dæm virtutemque ingenti cum admiratione cognorat, procul dubio statuit, illum & socios ad Indicam expeditionem fore quam ac- commodatissimos, quoniam quidem ab Hierosolyma accessu bello impediti, quemadmodum audierat, in Italia substituerent. Neque tamen quidquam eius consilii ratus impertiendum Re- gi, antequam ipsius Ignatii voluntatem explorasset; pro amicis ad illum scribit, quam libente Lusitaniam Rege, quam spatiis bonorum industria pietatiique campus in India pateat. sibi quidem, quando illum & socios ab Hierosolymitana curatione ac- ceat bellum, sanctissimis ipsorum studijs prouinciam in primis aptam videri. Si conditio placeat, ultro semet apud Regem totus negotii fore interpretetur pollicetur. Ad ea cum gratiarū asticō rescripsit Ignatius, neque se neque socios esse iam sui iuris, quippe qui summo Christi Vicario semetipsi per perpetuo nexu Obedie- tiæ manus possent; proinde agendum esse cum Romano Pontifice; quidquid ille iussisset, id verò sine mora facturos. Quo accor- pto responso Gouea, cùm facile speraret a Pontifice impear posse, rem totam Regi suo per litteras aperit, ipsumque exéphus epistola Ignatii ad eum mittit. cum summis illius & lociorū la- dibus, etiam atque etiam suadens, ut eiusmodi virtutis opera po- tissimum vtratur, neu tam præclaram occasionem elabi patiatur e manibus, cui similem fortasse nullam sit in posterum habitu- rus. Haud incassum adhibita hortatio; quippe Rex & sua sponte iam incitatus, & Gouea talis viri monitis & auctoritate perme-

eus, confestim Petro Mascarenæ, suo apud Pontificem maximū
 Oratori, mandat mox in Lusitaniam reddituro, det operam ut quā
 plurimos ex Ignatii disciplina secum deducat, Euangelii caussa
 mittendos in Indiam, eaque de re cum ignatio quam primū a-
 gat: si res cum illo minus procedat, omni conatu cum ipso Pon-
 tifice trāfigat; vtique, ne sine tali comitatu reuertatur ad se. Hoc
 tam severo mandato legatus accepto, sine cūctatione Ignatium
 conuenit, ac pauca præfatus (vt fit) conciliandæ benevolentię;
 mandatum sui Regis exponit, Patresque minimum sex in missio-
 nem indicam postulat. Ad quem ille submissa oratione, tam ho-
 norifico Regis de se iudicio gratias cūm egressis, eadē ferme que
 ad Goueam respondit: quod ab se peratur, totum id ē summi P̄o-
 nificis voluntate imperioque pendere; qui tamē, si quid ego sen-
 tiām queris, (inquit Ignatius) vnum aut alterū fortasse tibi cō-
 cesserit, plures vero nequaquam. At ille cūm nihilominus in eo-
 dem postulato persisteret, Dei fidem & hominum testans, nusquā
 operam collocari fructuosiū posse; tum Ignatius, quasi futura
 prælagiens, familiari ac placido vultu: Deus, inquit, meliora,
 clarissime orator; quippe si ē tam exiguo numero, lex vnam dum-
 taxat in prouinciam demas, quantulum, quæso, reliquo terrarū
 orbi supererit? Neque tamen idcirco ille ab incepto desistit; quo-
 diam Ignatium electi posse diffidat, ad ipsum adit Pontificē, nar-
 rat quid sibi ab Rege mandatum sit, suppliciter etiam atque etiā
 obsecrans, ne in tam honesta caussa, tamquæ pia, frustrari se Re-
 gemquæ suum concepta peropportuni subsidiis spe patiatur. Hic
 Pontifex, quamquam latus ab urbe Roma potissimum, ut par er-
 rat, peti sacri Euangelii nuntios, & insuper, tanto Regi tamque
 de Romana Ecclesia bene merito gratificari vehementer exo-
 ptans; tamen, vt in tali negotio, ne videlicet seruis Dei ad omne
 paratis obsequium abuti pro potestate videretur, (qua erat leni-
 tate ac sapientia vir) auditio legato, rem ipsam probauit, de nu-
 mero ad arbitrium reiecit Ignatii. Is proinde (sanè quam ægre
 ferente Mascarenia, neque tamen aspernante quod datum est)
 post multas in eam rem fusas ad superos preces, quemadmodum
 antea significauerat, duos dumtaxat glorioso muneri destinauit;
 Simonem Rotetigium Lusitanum, & Nicolaum Bobadillam, qui
 cūm idcirco Romanum euocatus, graviter ischiade laboraret, ne-
 que legatus Regius maturo iam redditu exspectare diutius posset;
 ergo Bobadillæ, sibique vicem creptam dolenti, Franciscus Xa-
 verius repente sufficitur. Erat omnino laboriosa prouincia, ita
 terque lōginquum: & cūm ferè nullā in spē redditus, tum verò im-

apertum pñmè quotidie vitæ discriminem. Sed quæ alios ab his modi consilio retardassent, ea ipsa incitamenta fuere Patribus cùm se quisque tali sorte præ cæteris beatum existimaret. Ac Simon quidem parata in Lusitaniam naui celeriter antecessit; deinde Regis Lusitanæ iussu proceruque rogatu, quamvis innatus, in eadem prouincia substituit. Xauerius autem, vii delatum cum est, confessim exsiluit gaudio, datoque sibi tempore vix quod satis esset ad laceram attritamque tunicam resarcendam, & Iutandos fratres; cum legato postera die profectus est, immortales agens Domino gratias, quod se denique voti compotè esset. Perpetuas quippe clades pereuntium ex ignoratione Dei, in ultimis regionibus, animarum, iam antè miserari, & mesis potissimum Indicæ magnitudinē crebris consueverat usurpare monibus. Quin etiam per quietem non semel erat sibi vilius thanopem in humeros sustulisse usque adeò ponderosum, ut ipsi oneris magnitudine excitaretur è somno mirè defatigatus, membrisque omnibus dolens: continuoque rem omnē laccho Laini patet faciebat eiusdem cubiculi socio. Hęc igitur fuere noctis hominibus Pontificiæ missionis initia: Patresque in varia deinceps loca profecti, maiorem in modū aucta Societate, instituisse, supplementi caussa, tota ferme Europa collegiis domiblue, eas Deo duce atque adiutore gestere, quæ proprio & quidam Justo volumine ipsæ per se ad enarrandum indigeant.

IGNATIVS PLEBI FAME PERICLI, TANTI SVCCVRRI.

CAPUT XI.

NE QV E verò Ignatio & cæteris, qui remanserant Rom, negotium defuit. Erat annus à Virginis partu MDXXXVIII. insignis annonæ caritate, ac per hyemem pricipi tanta frugum inopia, ut paßim iacentes in publico pauperes, fure fameque confecti, miserandum in modum expiraret. Quo spectaculo cōmotus Ignatius, tāræ calamitati sibi omni ope subueniēdū putauit. Iamque ē Garzonii villa cum suis in Urbis frequentiora loca migrauerat, laxiore sibi ab amicis domo condita ad circum Flaminium, in ea regione quæ sancti Angeli ad forum Piscarium hodie dicitur. In eius igitur domus ampliacione sceno stragulisq; dispositis, & in pauperum alimēa electi synnis vndiq; corrogatis in omnes partes dimisit, qui in id ho-

spitium, ut quæque periclitatem extrema inopia inservissent, vel inter manus, prout res ferret, vel gestatoria sella deueherent. Cū strenuè curaretur, exhibitis etiam, vbi opus esset, adjutoribus balilisque, breui numerus decumbētum ad quadringentos ascen-
dit. Hic verò, eodem Ignatio præside ac duce, Patrium fratrumq; scle caritas ac virtus exeruit. Diluculo quotidie linteati omnes ad imperia accipienda præstò aderant. Inde ad sua quisque officia discutere sine villa perturbatione vel tumultu; alii recens illatos pauperes clementer exuere, & calida elutis corporum sordibus in lectulo collocare; alii assidere languentibus, eosdémque amissimis consolari verbis. hi cibos aut domi excoquere diligenter aut aliunde missos instruere, illi fercula inferre, & longa inedia propemodum enectis pretiosos liquores instillare: hi cubiclia steinere, illi scopis paumenta purgare: denique certatim omnes munere suo ita fungi, ut præclarè testarentur, in minimis illis agnoscere se Regem regum & Dominum dominantium. neq; verò corpora solùm egentium, sed animi quoque eadem opera curabātur. Plurimi quippe rudes, Christianæ doctrinæ præceptis probè instituti, multi à turpi quaestu fraudibusque deterriti, & quod caput est, sacra omnes confessione expiati, ac pane cœlesti longo interuallo refecti sunt. Deinde, ut aliqui cōualuerant, succedentibus inuicem aliis, cum tegumentis ad frigus arcendum & certo pecuniae subsidio mittebantur. Eares per Vrbem vulga-
ta, magnâ populi benevoletiâ cōciliauit Ignatio. atque ad eam Christianæ humilitatis caritatib; officinā visendā interdiu pro- miscua turba, noctu verò etiam viri principes ventitabant: ac rā- ta fuit exempli vis, ut quidam, cùm præsentes non suppeterent si- bi nummi, depositis illico in usus pauperum vestimentis, domum seminudi reuerterint. Alii etiam sancta æmulatione incitati, e- iusdem conditionis homines, quorum non deerat passim copia, hospitio suscepitos benignè curarunt. Multi præterea proceres, in gloriösi operis perfectionem, Ignatio pecuniae sumimam ultro, detulere non leuem. Qua in re Margaritæ Austriacæ Caroli V. filiæ, Octauio Farnesio nuptæ, Placētinorū & Parmēsiū hodie duci, pietas ac beneficentia vel in primis enituit. Atq; eius pecunia, cū Ignatius intelligeret, se vel maxima eorū qui contulerat: volū- tate, partē aliquam in suas & suorum necessitates erogare posse, tamen tanta fuit religione vir, ut ne obolum quidē nisi in exter- norum pauperum commoda insumperit, relatis in codicem ac- curatè nominibus, ut omnium prorsus ratio constaret. Atq; hunc maximè in modum labor ad exactam usque hyemem secunda ciuitatis

civitatis admirumratione perductus . ac vere demum in eunte, frumenta partim ab iis qui suppresserant, sponte prolata; partim à magistratibus aliunde coniecta sunt . Ea re non mediocriter anno laxavit; grauique perfuncta periculo plebs, Deo adjuvate, ad solitos quæstus & opifia rediit.

CONFIRMATVR A PONTIFICE MAXI-
MO SOCIEtas.

CAPVT XII.

In terea, cùm ad Ignatium studio religionis aliqui subinde se adjungerent; nequaquam immemor ille, quod ad Societatem confirmandam attinebat, negotii paulo antè suscepit; quid à publicis occupationibus otii datum est, in eam ipsam rem diligentissimè contulit . ac primum totius instituti formulam (fusius postea explicandam) ad certa capita dilucidè redigit ac breuiter. deinde nactus opportunitatem, quòd Pontificem maximus per autunni ferias è turba negotiisq; Tibur fese recuperat, eam formulam auctoritate Apostolica sanciendam eidem Pontifici suppliciter obtulit per Gasparem Contarenum Cardinalem, de quo supra dictum est, ob egregiam virtutem sapientiamque Principi in primis acceptum, nostrique ordinis amicissimum. quia ille vbi perlegit; confessim: Spiritus, inquit, Dei est hic, ac multa præterea in eam sententiam adjunxit; quare consideret recētem huiuscē manipuli ardorem, tali tempore diuinitus excitatum, afflictis Ecclesiæ rebus non leui tum præsidio tum ornamento saturum. Verumtamen, vt in tanta re ne minus consulte quidpiam statuisse videretur, totum negotium delegavit rebus viris è sacro Collegio Cardinalium, apud quos minimum loci fore putauit gratia. In iis fuit Bartolemæus Guidicionius Lucensis, vir divini humanique iuris apprime peritus, idēmque nostrarum religionum adeò non amicus, vt de iis ad certum nunquatum redigendis librum etiam conscripsisse dicatur. Is, præjudicata iam cœla, collegas nequaquam propensos in Ignatium facile in siam sententiam adduxit, certamque propemodum consecutamque rem consilio & auctoritate sua pænè discussit. Quod vbi sensit Ignatius, parum præsidii ratus in hominibus esse, ad opem diuinam de more configit, ac præter ieunia, supplicationes, cæteraque ad numen propriandum adhiberi solita, cælestes insuper hostias cotantum nomine per se & per amicos immolauit ad tria millia.

qua
pri
titu
ret,
mon
qui
stra
legi
vit
nim
ste
tum
Ea
qui
ran
ille
luctu
plor
in di
posit
cuer
tem
mon
Cesa
missu
Iaius
badil
versa
dede
rum
le arr

LIBER SECUNDVS.

55

qua procuratione, intra finem anni vertentis, cùm cæterorū cum
principiū Guidicionii ita immutata voluntas est, ut cùm de mul-
titudine religionum cohibenda idem quod antea omnino senti-
eret, huic tamen refragari se vlt̄a negaret posse, diuino videlicet
monitu & occulta spiritus operatione vehementer instinctus. Ita
qui diu valde anxious habuerat Patres, eorumque spem variis fru-
strationibus propemodum extinxerat, idem vna cum cæteris col-
legis repente placatus ac fauens, rem vltro suscepit, commenda-
uitque Pontifici, Tibure denuo commoranti; qui libentissimo a-
nimō & Societatem ipsam & Societati inditū nōmen ritē san-
cteque approbavit V. Non. Octobris, anno MDXL. idque testa-
rum voluit esse publicis litteris eodem die locoq[ue] datis, cum eo
tamen, vt in vniuersum socii ne plures sexaginta numerarentur.
Ea videlicet fuit nouellæ Societatis quædam quasi probatio. si
quidem triennio p[re]st, cùm variis locis atq[ue] prouinciis Deo aspi-
rante constaret egregius opere fructus; ab eodem Pontifice limes
ille omnino sublatus est, liberūmque Ignatio & successoribus re-
licitum, cuilibet petenti Societatem dare. quod item appetet di-
plomate dato pridie Idus Martias, anno M. D. XLIII.

PRÆPOSITVS GENERALIS CREA.

TVR IGNATIVS.

CAPVT XIII.

IGTVR post multas difficultates approbata denique Socie-
tate; gratiæ primū (vt æquum erat) actæ superis, quorum
benignitate res bene feliciterque vertifset; deinde, quoniam
in dies à P[re]fifice emissio Patribus imminebat; è suo corpore Præ-
positum Generalem (sic enim qui cunctis præcesset appellate pla-
cuerat) primo quoque tempore deligere visum est. Societatis au-
tem status per id tempus erat eiusmodi, Franciscus Xauerius & Si-
mon Roterigius in Lusitaniam erant profecti. Petrum Fabrum
Cæsaris legatus Ortizius ad Vormatiensem cōuentū Pontificis per-
missu in Germaniā adduxerat. Iacobus Laines Parmæ, Claudius
Iaius Brixiae, Senis Paschasius agebant. In Brutios Nicolaus Bo-
badilla discesserat. Cum Ignatio Romæ duo dumtaxat è Patribus
versabantur, Salmeron & Codurius: tyrones vero qui nomen
dederant Societati, partim apud Ignatum erant, partim studio-
rum causa ab eodem Parisios missi, necessaria ad bellum spiritua-
le arma caixè parabant. quidam etiam ad res domesticas compo-
nendas

E S

nendas

IGNATII VITÆ

36
 mendas in Hispaniam profecti; & concionibus iam tum & collo-
 quiis, ingenti hominum approbatione, Societatis nomen longè
 lateque vulgauerant. Hoc Societatis statu, cùm Præpositi eligen-
 di tempus adesset, Patres, qui quidem in Italia erant, per litteras
 moniti, quod rei Christianæ commodo facere possent, creandū
 Præpositi causa ad Vrbem accederēt; sub initium Quadragesima
 anni MDXLI. conuenēre omnes, vno dempto Bobadilla, quem
 in oppido Bisiniano tum maximè res gerentem abduci rufus
 opere Pontifex noluit. Is & cæteri qui longius aberant, sūc quic-
 que in schedula suffragium ritè ob-signatum, partim in discessu
 reliquerant Riomæ, partim deinde misere inclusum epistolis. At
 primū tridui supplicatio indicta, vetitū quæ inter ipsos de Præ-
 positi electione colloquium est. deinde coniectis in vnam sch-
 dulis, triduum insuper continuaæ preces: ac septimo denique die
 legitimè extractis recitatibz suffragiis, Præpositus declaratus
 Ignatius, nemine præter ipsum Ignatium discrepante: namque
 consultò, ne vnum nominatim ex omnibus deligendo, ceteros
 quodammodo notasse videretur; in schedula scripsit, se ad eum
 accedere, in quem plurima suffragia conuenirent, vno edunata-
 sat excepto. Igitur explorata iam numinis voluntate, ad Ignatiū
 venerabundi accurrunt Patres. At ille, parendi nimis longe
 quam imperādi cupidior, seuero vultu ubet eos absistere, nega-
 que se munus viribus impar suis vlla ratione subiturum: multaz
 serio disputat, cur alium potius quemlibet sibi sufficere debet.
 Sed videlicet quibus rebus putabat voluntates Patrum aliò possi
 transferri, ex ipso vel maximè studia eorum incendebant, nihil
 nim ad conciliandos homines æquè valet, atque animi modera-
 tio atque submissio. quo factum est, vt nihil eorum quæ ad mu-
 nus detrectandum Ignatius afferebat, aliquandiu non modò ad
 animum admitterent, sed ne ad aures quidem. Sed post multum
 denique altercationem egre Ignatius tenuit, vt amplius in ter-
 tium diem obsecratione protracta, rursus in suffragium iterum
 quo die cùm idem prorsus omnium consensus exstaret, neque is
 locus tergiuersationi videretur esse; tum Ignatius: Quandoquid
 dem vos in me potissimum eligendo perstatis, inquit, ego autem
 meæ conscientiæ infirmitatis, vestro iudicio salua religione assen-
 tri nequeo; reliquum est, vt huiuscce controvrsiae arbitrum deliga-
 mus eum, qui mihi à confessionibus est; quóque, vt scitis, vto di-
 uina voluntatis interprete. (is erat ante cōditam Societatem fra-
 ter quidam Theodosius ex ordine Minorum, cœnobii quod ad
 Sancti Petri in Monte aureo, qui fuit olim Ianiculus, appellatur.)
 Quod,

LIBER SECUNDVS.

91

Quod, ne frustra diutius tenderent Patres, eo facilius concesserat, quod minimè dubitabant, quin ipsorum suffragii prærogati-
uam ille quoque sua sententia comprobaturus esset. neque eos
sefellit opinio. Cùm enim rem totam ad eum detulisset Ignatius,
imbecillitatem suam corporis animique commemorans, dein e-
tiam atque etiam obtestans, ut se tanto onere leuatum vellet; ille
cognitare tantum absuit ut precibus Ignatii cederet, ut etiam
obiurgauerit hominem, quod, tam explorata diuina voluntate,
Spiritu sancto diutius restitisset. & simul, ne dissimulatione esset
locus, vltro adiit Patres, ac de suo responso certiores fecit. Qui-
bus rebus denique vixit Ignatius, omni spe in uno Deo rei bene-
gerendæ reposita, dedit manus, diemque constituit x. Kal. Maii,
quo die ad auxilium diuinum implorandum præcipua septem Ur-
bis templæ simul omnes obirent, & in diuini Pauli potissimum (quo-
niam eius maximè Apostoli vestigia sequerentur) solemnî profes-
sione sua religionis vota susciperent. Ut igitur ea dies adfuit, in
eo templo ad sacellum beatæ Virginis, ubi tum Eucharistia custo-
diebatur, quod sacellum ad imos gradus est aræ maximæ, sub
ipsam cœlestis panis communionem, ipse primùm qui sacrificia-
bat Ignatius, tum cæteri sua quisque vota clara voce de scripto
ex Apostolici diplomatis formula nuncuparunt. deinde sumpto
ex Ignatii manibus corpore Domini, post gratiarum actionem,
sacratissima eius ædis loca religiose cum adiissent; circa aram ma-
ximam, sub qua Petri & Pauli Apostolorum ossa condita sunt, cù-
eti consistunt, flentesque præ gaudio, & suavissimè amplexantes
inter se, gratulantur denuo superis, quod captis adfuerint, suam-
q; Socieratem æctiori vinculo colligarint: deinde reliqua tēpla
pari latitia ac pietate circumcunt. Quibus rebus ingenti omniū
consensu & cōspiratione peractis, magistratum Ignatius iniit. ac
primum omnium, ad cōstituendam domesticam disciplinam ad-
iecit animum, quæ digna tali instituto, digna Christianæ Philo-
sophiæ professoribus haberetur. Itaque ad cæteros prouocandos,
atque ad iacienda in tyronum animis verae humilitatis funda-
menta, in sordidis culinæ ministeriis aliquandiu versatus est ipse,
tanta cum alacritate ac diligentia, quasi tū primū, ad suā ipsius
emendationem, vitæ spiritualis curriculum esset ingressus, neque
tamen interea grauioribus negotiis deerat, tēporibus ita distri-
butis, ut quantum liceret, utrique muneri satisfaceret. Accedebat
adhæc summus paupertatis amor, summa in victu cultuque fru-
galitas: præterea in singulorum officiis exigendis erratisque
puniendis admirabli misericordia lenitate seueritas: in subleuandis verò
omniū

omniū & animi & corporis necessitatibus, cura & vigilatia plus quam paterna. cumque ad ea caritatis officia, prout res postulabat, oportunas insuper adhortationes & publicè & priuatim adhiberet; haud sanè difficile fuit, in animos, recentissimo tum Societatis spiritu sponte incēsos officio ac religione, eos mores eamque viuendi rationem inducere, ut (si cælestibus terrena comparare fas est) intra illa recta parietésque, angelorum in humanis corporibus quidam conuictus videretur esse, nullæ tum querimoniae, nullæ detractiones, nulli susurri, quibus in commodè suspiciones excitantur, & disjunguntur animi; sed acerrimum sui cuiusque deprimendi submittendique certamen; in superiorum iussis excipiendis exsequendisque alacritas ingens; mirus in communicando interpretandōque candor atq; simplicitas; oculoru ac sensuum intenta custodia; studium precatiōnis ac solida virtutis ardens; quæque ex his rebus necessariò prouenit, admirabilis in magna nationum, ætatum, ingeniorum varietate cōcordia. Itaque conjectis, ut sit, omnium oculis in ordine in nouum breui non ad nos tanta, verū ad exteris etiam, salutaris exempli manare utilitas cœpit. Adolescens quidā, egregiis natura adiumentis, è Septentrionali plaga Romam aduenet, non modo Lutheriana rabe infectus ipse, verū etiam mirè cupidus eiusdem lōgē latēq; vulganda. Is cùm ex occasione sese in hominū cœus inficeret, verbisq; venenatis clericorum vitam ac mores summi in inuidiam vocaret primū, deinde abductis à sacerdotum nuerentia mētibus praua dogmata sensim instillare quotidie pergeret; patefacta re, iussu magistratum comprehenditur, qui cū & ipsi per se, & sacræ Theologiæ magistris adhibitis, illum a opinionum insanis reuocare frustra conati essent; ne quid intentum relinquerent, æratem & ingenium miserati, prius quā in ei lege ageretur, accessito Ignatio rem totam exponunt, quoniam ipsorum neque adhortationes neq; minæ proficiant, habeat illū aliquandiu apud se, videat etiam atque etiā ut errantem ouicula ad Ecclesiæ caulas aliqua ratione traducat. Ille clemēter accepit hæreticum domum adducit neque verò sapiētes judices frustata spes est. siquidem adolescens ab Ignatio sociisque amicissimè habitus, eorū dictis, factis, & institutis accurate obseruādis pavlatim affiei atque immutari Dei beneficio est cceptus, & quā ante a respuerat medicinam, libētiū in dies accipere: ac demū perseverantibus Patrum officiis, & diligentissima curatione, cōprocessit res, ut euulsis lethalium dogmatū fibris, priorem pertinaciam gemebundus agnosceret: nec antē à salutari incæpto destitit, quā volu-

MS. A. 1. 1. fol. 92v

voluntaria abjuratione detestatus errores, ingenti honorū tum admiratione tum gaudio cum Ecclesia sancta in gratiam rediit. Is deinde, quærentibus viris graibus cur qui antea tot machinis oppugnatus pericacissimè restitisset, Ignatii denique & Patrum hospitio & consuetudine vinci se passus esset; sine cunctatione respondit, se illorum non tam disputationibus argumentisque (licet in eo quoque genere valerent plurimū) quā spectatæ sanctitati virtutique cessisse: quod ita apud se propè necessariò statuisse: à tam incorruptis moribus, tanta pace atque concordia, tam bonis operibus rectam in Deum fidem abesse nullo modo posse. Quæ res documento erit hominibus nostris; licet ad conuertendas ad Christū animas ingenii ac doctrinæ præsidia requirantur, tamen conspecta vitæ morūque innocētia plus multo quā litteris aut concertationibus profici. Alius quidam filius familias, deserti liberalibus studiis, ac repudiata omni disciplina, prorsus indomitus & effrænis, cùm neque à parentibus iam neque à magistris regi ullo modo possit: Ignatio traditur, cuius lenitate, itēque ceterorum Patrum præceptis atque institutis accuratissimè exultus, posita paulatim ferocia petulantiaque, cunctis admiratibus ita pudicos modestosque induit mores, ut vix minimum in illo vitium reprehenderes. Multi præterea omnium æratum atq; ordinum, quos præceps in omnem licentiam natura cupiditasq; corruperat, Ignatii consuetudine exemplisque incitati, collegere sese, atque ad bonam frugem Deo adjuvante rediere.

GENERALIS IGNATIVS DENVO CATE.
CHISTAE MVNERE FVNGITVR.

CAPVT XIV.

PER eos dies nomen Societati dederat è Pontificia familia Petrus Codatus Laudensis, vir honoratus, & opulento sacerdotio præditus. Is, diuino prorsus instinctu, diuitiis & cōmodis omnibus propter Christum abdicatis, Marthæ munus in Societate sibi ultro depoposcit, & egregiè præsttit; in alimenta Patrum (erat autem Vrbe tota notissimus, & apud Principes gratiosus) eleemosynis vndique corrugandis. quæ res Ignatium & socios magna molestia liberauit; quippe quos in spiritualē proximorum salutem omni studio intentos, tem porariæ curæ ad eam diem valde impedierant: Eiusdem Petri opera templum c̄tiam proprium Societas nacta est sanctæ MARIAE à Strata,

IGNATII VITÆ

non satis amplum illud quidem aut commodum, sed tamen in celeberrima vrbis regione, & ad Societatis functiones in primis idonea: cuius loco, dum hæc scriberemus, Alexander Farnesius Cardinalis, Pauli III. Pontificis maximi nepos, ædem nomini IESV magnificentissimam regio sumptu exstruebat. Ei templo deinde adjuncta domus est, quam hoc tempore patres incolunt, Philippi Archinti beneficio, Salassiorum Episcopi, qui tum Pontificis vices in diœcesi Urbana gerebat, viti de Societate vniuersa in primis optimè meriti. In eo igitur templo Ignatius, professionis lege, sex & quadraginta diebus Christianæ catechesi operam dedit è loco superiore, magna & assida non modò plebis, verùm etiam præstantium virorum frequētia: prorsus, ut quidam ex optimatibus palam gloriarentur, beatosque se ferrent, quod nullam omnino ex Ignatii concionibus omisissent. Agendi autem rationem sequebatur eiusmodi: Fidei præcepta, & mysteria cognitu necessaria, primum ad vulgi captum explanabat, iterabatque, ubi opus esset, eadem saepius: deinde opportunis digressionibus certos interim locos tractabat fusiùs, non tam ad ingenii, vel doctrinæ ostentationem, quām ad pietatem excitandam, populumque permouendum accommodatos. Idque tam vetis graibusque sententiis, tam ardenti vultu oculisque, ut diuini amoris ignem vindique spirare videretur, minimè fucata eloquentia vir, nec singulas voces numerosque sollicitæ, sed ingenti animo, prout impetus tulerat, sua sensa prosequentis. Itaque perorationem eius non ineptus populi plausus aut stulta facundiæ commendatio sequebatur, sed alta suspiria gemitusque, & anteactæ vita de testatio salutaris: ut vel desixis humi oculis, tristes ac sibi met irati discederent, vel etiam illico fese ad sacerdotum pedes abjicerent confitendi causa, tanto cum fletu atque fangultibus, ut linguam soluere aut vocem in verba formari vix possent.

SOCIETAS AVGETVR, DISTRIBVUN.
TVR PROVINCIÆ.

CAPVT XV.

INTER hæc Societas majorem in modum crescere, subtilisque Pontificis decreto cancellis, quos initio idem Pôfifer (ut dictum est) illi probandæ præfixerat, multi certatim admissi,

militiam spiritualem Ignatio dare nomina. Cumque noui ordinis sancta bonusq; odor instituti operis manaret quotidie latius; Patres variis orbis terrae locis vehementer expetebantur. Itaque ab Romana domo, tamquam à metropoli, disiunctissimas in regiones, ciuitatum Regumque inuitatu, missæ coloniæ; domusque vel collegia ingenti approbatione constituta: primùm omnium in Lusitania, atque adeò in ipsam India, sumptu ac munificencia Regum Lusitanicæ; tum aliorum pietate in Hispania, Gallia, Germania, Italia. sed cum aliæ pleræque nationes audiè Societatem amplexæ sunt, tum verò Sicilia & inuitauit per honorificè, & permisso Pontificis maximi acceptam, in primis copiosè ac benignè tractauit; adnitente præsertim Ioanne Vega Hispano, (qui regnum illud pro Cæsare administrabat) præstanti non minus religione quam prudentia viro; cuius, etiam antea, dum Romæ legatus Cæsaris ageret, plurima & maxima in Ignatium & socios egregiæ eiusdem benevolentie documenta constiterant. Itaque tam latè iam fusa Societate, non modò collegis domibusve restores præficere, vt antea, sed etiā Provinciales præpositos, quos appellant, cum ampla potestate in singulas nationes describere coactus Ignatius est. Ac primùm Lusitanicæ præposuit Simonem Roterigium, deinde Hispanicæ Antoniū Araozium Cantabrum, Italicæ Iacobum Lainem, Indicæ Franciscum Xauerium, Germanicæ Petrum Canisium, Gallicæ Paschasiū Broctium, aliisque deinceps alios. Nam urbanam prouinciam, nisi si quando graviori valetudine premeretur, ad extremum usq; ipse administravit. Interea de Societatis vniuersæ progressu, mirè solitus, à singularis Provincialibus per litteras pensum exigere, vnicuiq; mandare diligentissimè quæ è re communi essent: Romæ verò, præter domesticæ disciplinæ curam, de qua dictum est, cæteralique functiones, multa & grauia quæ ad incrementum ac defensionem Catholicæ fidei pertinerent, partim cum summo Pontifice, Cardinalibus, Legatisque Principum coram, partim etiam cum ipsis Regibus atque Principibus per epistolas interpretes agere. Accedebat ad hæc, sollicitudo ingens atque indefessus labor in sublevandis pauperum difficultatibus; orborum orbarumque educatione ac pudicitia procuranda tuendaq;; & perditis mulierculis à turpi quaestu ad frugem & contiauentiam traducendis.

VARIA

IGNATII VITÆ

VARIA IN IGNATIVM TEMPESTA
TES EXCITANTVR.

CAPVT XVI.

VIBVS ille rebus dum Christi causam agit intrepidus multorum, ut fit, odia similitatesque contraxit. In ius licus quidam (cuius nomini parcitur) eo tempore posse & gratosus, cum abductam a se mulierculam, quam miserebat, peribat, & in male nuptarum, ut appellant, cœnobio collocata ferre non posset: saeuiore in dies concepta rabie, quam libido & amor incendebat, ita demum exarsit, ut pænè furere videretur: primùm, facta manu, fenestras cœnobii lapidibus petere, custodes infestare, minari: deinde in Ignatium auctorem & socios in circulis cœtibusque omnia maledicta conferre, quin etiam erocursu probris & contumeliis eosdem incessere: denique ad eos funditus euertendos improbissimæ in ipsorum vitam calumnias dissipare: quæ domos primùm nobilium circumlatæ, celebrataque sermonibus (quos partim prona in deterius persuasio, parvum v. fani illius artificium dolorque excitabant) ad Cardinales etiam atque adeò ad ipsum Pontificem peruererunt. Igitur vulgis, ut pluma & folio leuius, quos nuper somma cum approbatione suspererat, eosdem repente contemnere, & acerbiore in dies odio execrari, & singulorum caput dira imprecatione defigere; pressus ut iam non modò cum proximis agere, sed ne pedem quidaianua tutò efferre possent. Principes vero, licet magna ex parte fictas criminaciones putarent, tamen rati subesse profecto nescio quid, quod tantæ inuidiae flammam fouveret; vel immutata vel certè labefactata in Ignatium voluntate videbantur. At Ignatius, quamvis à sua suorumque consuetudine multos abduci non sive rei Christianæ iactura cerneret; tamen ratus mitigari hominis atrociam posse, primò rem dissimulare, atque adeò officiis cum improbitate certare: deinde ubi malum serpere quotidie latius, & ipsa patientia corroborari audaciam sensit; non tam priuato dolore, quam rei publicæ detrimento permotus, ad Summum Pontificem adiit, ab eoque suppliciter impetravit, ut crimine, quod sibi suisque denuo objicerentur, acre iudicium exerceretur ab Achinto Vicario, & Francisco Michaëlio Urbis praefecto. Ii, citatis omnibus ad quos criminum vel suspicio vel conscientia pertinebat, ac per diligētem inquisitionem calumniatoris fraude cōperta,

perta, Ignatium & socios non modò absoluunt lata sententia, sed etiam debitibus laudibus & honore verborum extulerunt, incepito valde aduersario, pœnâque proposita non leui, nisi a pertulanta maledictisque desisteret; nam, ne grauius in eum animaduertetur, Ignatio in primis deprecatore perfectu est; ita, quæ anteas semper tum quoque Ignatii sanctitatem illustrauit hominum iniuria; & Deo duce virtus ac veritas, dum violatur, effulsit. Isdem ferè insidiis postmodum appetitus Ignatius est a sacerdote quodam, qui cum domum catechumenorum administraret, ferre non poterat in ea regenda familia maiorem à loci præsidibus Ignatii rationem haberi, quam sui. Sed miser, Ignatio silence ac pro eodem orante, breui perfidie pœnas dedit; atrocibus enim antea vita sceleribus iusto Dei iudicio patefactis, quæ ad eam usque diem astutè suppresserat, sacerdotio spoliatus & perpetuo carceri additus est.

REGIMENT FEMINARVM A SOCIETATE
DEPELLIT IGNATIVS.

CAPUT XVIII.

IN TERRÆ Elisabetha Rosella Barcinonensis, quæ Ignatii prima litterarum studia fouerat, Societatis IESV coalitæ & confirmatae fama commota, Romain ex Hispania contulit se, partim ut Ignatum longo interuallo reuiseret, partim etiam ut una cum quibusdam aliis piis feminis ad normam illius atque præscriptum ageret vitam. Atque Ignatius quidem spontem aduentum mulieri de se optimè meritæ gratulatus est, & omnibus officiis detulit, quæ salvo religionis instituto prestare posset: eutam vero seminarum suscipere se negavit posse, plurimis gravissimisque occupationibus impeditum. At illa nihilominus instare, sanctissima veteris amicitia iura testari; postulatis æquitatem obtendere: denique ubi magis magisque obfirnatum vidit Ignatum, ad aulicas confugit artes: atque ut erat nobilis nata loco, per viros principes facile tenuit, ut Pontifex maximus Ignatio munus idipsum, quod recusabat, iniungeret. Sed ea res magnum in Societatis commodum vertit, præter spem: ac nostros non solùm in præsens, verum etiam in posterum tam periculosa prouincia liberauit. Etenim Ignatius, Pontificis iussu ea procuratione suscepta, paucis diebus tantam difficultatem ac laborem sensit, dum querimoniias mulierum audire, su-

perstitiones euellere, inahibus & curiosis quæstionibus respondere identidem cogitur; ut pænè plus ei negotii paucæ feminæ, quam Societas vniuersa facesseret. Itaque licet Elisabethæ, prius in se promeritis, gratificari admodum cuperet; tamen reputans apud se, quantum ex huiusmodi tricis detrimenti respublica pateretur, simul etiam cogitans fore, ut harum exemplo alia deinceps religiosæ mulieres virginésse idem à Societate in posterum expererent; nequaquam ignarus quam periculosa & suspicione plena sit ea consuetudo, priuati officii ratione possidere communi utilitati, ac totum hoc genus administrationis à Societate prohibere omni ratione constituit. Igitur adhibita (quod in omnibus grauioribus caussis faciebat) præparatione diligeti, imploratoque per iteratas preces & hostias cœlesti pæficio, ad Pontificem accessit, verbisque supplicibus demonstrauit, ex onere sibi nuper imposito, quam exiguo cum fructu quantum laboris ac molestiae pertulisset; ea ipsa re monitum, quam aliena sit à Societatis instituto eiusmodi præfectura, petere se & orare, ut non ab illis modò, sed ab omnibus in perpetuum seminarium collegiis gubernandis immunem Societatem esse iubent, nō defuturos aliorum ordinum idoneos homines, qui id munus libenter & cum fide obeant: sibi quidem & suis prouinciam videi minimè accommodatam. neque verò æquum esse, qui se ad omnium gentium auxilium, sine ylla regionum aut locorum exceptione, CHRISTI Vicario mancipauerint, eorum ope tam industriam, non sine graui communis rei damno, paucis regidis mulierculis implicari. Quibus rationibus ira permotus est Pontifex, ut supplicant omnia largè ac prolixè concesserit. Itaque Societati ab eiusmodi munere vacatio in perpetuum data, eiusque vacationis auctoritas testata est trinis deinde litteris apostolicis, quæ tempore procedente magno & sui fuere nostris hominibus ad eius generis pericula & molestias abigendas.

HONORIBVS IN SOCIETATEM NOSTRAM
IGNATIVS ADITVM OBSTRVIT.

CAPVT XVIII.

AT QVE iis difficultatibus perfuncta Societas, prospero Dei beneficio cursum tenere videbatur, cum noua rufius in eam coorta tempestas est, eo quidem grauior & periculior, quo in speciem lenior blandiorque. In his, qui per Ger-

maniam variis locis Domini vineam excolebant, Claudio Iaius, è primis Patribus vnum, virtutem & sanctitatem suam cùm genti yniuersæ cum Romanorum Regi Fernando ita probauerat, vt eo Rex nullum prorsus ad curandas animas atque ad pastorale munus aptiorem existimaret. Is pro sua sapientia cùm præclarè intelligeret, regni causam cum causa religionis ita esse cōiunctā, vt quantum de catholica religione detraheretur, tantum de obsequio multitudinis & de imperii maiestate decederet; cōtra sacerdientem eo maximè tempore Lutherianam pestem, velut vnicū remedium, quam optimos animarum pastores & Episcopos omnī diligentia conquirebat. Igitur vita functo per eos dies Tergestinorum Episcopo, quę ciuitas est Istrię, (cui tum prouincię, quā dixi lues, propter vicinitatem Germanię, imminebat) circumspēctis diligenter omnibus & personis & rebus, denique ecclesiam illā Claudio Iao perspecte sibi virtutis & doctrinæ viro tradere ac demandare constituit. Sanè, vt vulgo expertuntur huiusmodi sacerdotia, minimè timendum videbatur esse, ne delatum vltro præsertim honorē Claudio repudiaret: siquidem Tergestina cathedra cū in primis eius regionis ampla & honorifica est, tū verè (quod potissimum hodie queri solet) vectigalibus haud sanè cōtemnendis instructa. Verum tamen Rex, ne quid inscio Claudio cum Pontifice maximo ea de te transigeret; primū omnium litteras ad ipsum Claudiū dat, Tridenti per id tēpus rei Christianæ causā commorantem, ac nihil cogitantem minus; quarum erat sententia, Tergestinum gregē orbū spirituale custode, circumquaque fremētibus lupis, in maximo versari discrimine; dignam esse vigiliam caritate Iaii, studioq; hominum seruandorū; petere se, vt si a Pōtifice maximo id ei muneris onerisve imponatur, nē reculset subire; & populo vtilē & sibi gratā operā vehemēter fore. Perculsum inopinata re Iaius, primò cohortuit: non quo detestandū quid sibi oblatū putaret, sed quod Episcopus, qua curā gerit animarū, diuinam pēnē virtutē & omnibus numeris ab solutā postulet sapiētiā: qua gradus honoris est, (& quidē ad cōtinendam in officio multitudinē ferme cū splendore opibusq; cōiunctus) a spiritu humilitatis ac paupertatis, quem profitetur Societas Iesu, vehemēter abhorreat. deinde, vt sese ex pauore collegit, fulus in preces lacrymasq; etiā atque etiā obtestatus est Deū, vt ab se rātu discrimē auerteret; neu se primū quasi ianitore speciosos titulos honorisve in Societate ad id tēpus intāctam inuehi fineret; tū rescripsit ad Regē, multis rationibus ei suadens, vt sam honorifico iudicio decoraret alium dignorem; longē impa-

rem suam imbecillitatem esse oneri: ac demum ita conclusit epistolam, ut omissis ambagibus, quod petebatur, præcisè negaret. Quæ res iam satis incensum studium Regis multo vehementius inflammavit, quod ita statueret, tantam in summa virtute & eruditio[n]e modestiam nequaquam priuatæ vitæ quasi tenebris delitescere, sed in editissimo fastigio, ut luceret omnibus, collat[i] oportere. Ergo cū ex litteris Claudii diffideret, vllis aut precipibus aut promissis flecti eius animū posse; per Pontificē ipsum, inconsulto ultra Claudio, rem confidere statuit. Ad eum igitur quām accuratissimè scripsit, quanto in periculo Tergestina ciuitas versaretur Episcopo destituta: se quidem pro sua parte diligenter circumspexisse, quem nominaret aptum ei muneri, nec ullum inuenisse aptiorem Claudio Iao, Societas Iesu presbytero, cuius innocentiam doctrinamque exquisitam plurimis rebus effet expertus; sed frustra per litteras tentasse eius animū, in studio Christianæ humilitatis ita defixum, & ab honorum insignibus admittendis usque adeo alienū, ut nisi pro potestate cogatur, nulla sit spes laboratis illius ecclesiæ tā opportunō præsidio subleuandæ; proinde suppliciter se etiā atq[ue] etiā orare & obsecrare, ut Claudiū pro imperio iubeat, delata sibi gubernacula manuq[ue], sine tergiuersatione recipere, quoniam ut quisque de seipsum minimè alta sentiat, ac proinde studiosè lateat, ita ecclesiasticis functionibus & ipso episcopatu dignissimus sit. Hęc igitur, & illa id genus multa, ad P[ontific]ē; & simul Didacō Lasso mandat oratori suo, ut idipsum & cum P[ontific]ē, & cum quibus opus fuerit, quām diligentissimè curet, prorsusque cōficiat. Eius rei fama cū per aulicos quosdā ad Ignatium peruenisset, primò haud ita sanè commotus est: nam & Claudiī constantiæ & Pontificis aequitati ac sapientiæ confidebat, & eiusmodi petitiones iam ante Societas, Deo adiutori, nō semel illuserat. Verumtamen ut quid esset rei clariū cerneret, cōtinuò Bernardinum Massieum (qui tunc erat Pontifici ab epistolis, ac postea in Cardinalium numerū cooptatus est) ulro cōuenit, ac tota de re familiariter pro amicitia sciscituratur. Ille haud sanè grauate ipsam epistolam Regis ostendit, ad Pontificē summis cum Claudiī laudibus & vehementi contentione perscriptam; qua lecta confessim Ignatius eadem de causa ad Regis oratorem Didacum Lassum adit; qui litteras item ad se proprie datas demonstrat, & quidem magna ex parte ipsius Regis chirographo, etiam atque etiam postulantis mandatique, det operam, ut Episcopatus ab se in Claudiū collati primo quoque tempore auctor fiat Pontifex maximus, eiusque auctori-

auctoritatis diploma ritè cōfectum ad se transmittat. His cognitis
 Ignatius, ubi tam iniquo loco rem vidit esse, pertinuit; sed, i-
 ta, ut nequaquam animo caderet: ac licet se talibus aduersariis
 longè imparem sciret esse, tamen fiducia numinis omni ope sibi
 contrā nitendum existimauit; atque in præsentia Didaco quade-
 re conatur, ut ab actione rationi Societatis tam aliena desistat i-
 pse, & simul ab ea mente Regem aliquo pacto deducat; quibus
 verbis cū nihil proficeret, quin potius ab homine rideretur,
 domum regressus quam intentissimas preces & sacrificia de mo-
 re suis indixit; deinde nactus opportunitate, facilemque aditum,
 Pótifici demonstrauit, quanto res ea damno esset futura & Socie-
 tati nostræ priuatim, & Ecclesiæ vniuersæ communiter; nō quo
 dignitatis gradus ac tituli ipsi per se mali arque improbandi sint,
 quippe ad Ecclesiâ regēdam & ordinum discrimina terinēda in-
 duchi diuinijus. Sed quod & perfectos viros requirant, quales pau-
 ci admodum omnibus sœculis exsisterint, & insuper ab huius mi-
 nimæ Societatis instituto valde alieni esse videantur. Etenim qui-
 bus artibus quovad spiritu excitata & conflata sit, eodē profecta
 alendam & conseruandā esse: non amplitudinis & splendoris ni-
 mirum, sed humilitatis & parcimoniam. Quod si aditus in Socie-
 tate honoribus pateat; multū vtique de vera caritate: imminutū
 iri, quæ nihil omnino habet in vita propositum, nisi vnius gloria
 Dei: nam (ut sunt hominum ingenia) & cōplures fortasse ad hanc
 religionē accessuros opum cupiditate magis, quam diuini obse-
 qui studio: & qui nuper adscripti sint, magnitudine laboris &
 disciplinæ asperitate defatigatos; ut primum præsentis præmii
 cōmodum affulserit, mutato repente cursu, nouæ spei vehicatu-
 ros; atque ut maxime in officio cuncti persistant; tamen nisi p̄tæ-
 senti iactura eatur obuiam, sine dubio Societati exitialem (quod
 Deus auerteret) exitū imminere. Id adeò vel inde facile perspicit
 posse, quod paucis illis annis, quattuor viris ex ea familia p̄aci-
 pūs totidem Episcopatus delati sint, quos nisi fortiter ab sese
 Patrum virtus & constantia reieccisset, yidelicet alio deinceps at-
 que alio dilabente, breui miseram Societatem ipsis luminibus ca-
 rituram fuisse. Atque hæc, quod priuatim ad conseruationem i-
 psius religionis attineat. Iam, si cōmunē spe eternis utilitatē, ne-
 mini dubium esse, quātum ex ea re detrimenti res publica perce-
 pūra sit; nihil enim omnibus ætatis & quæ deplorandum fuisse,
 atque in tanta missis copia tantā operarum inopia: atque ex ea
 ipsa paucitate, qui vnicuius agro addicti affixique sint, lōge
 minus. vtq; perficere, quā qui Apostolico ritu soluti ac liberi om-

nes ecclesiæ peruagentur, ad eamque prouissimum reipublicæ Christianæ parre subleuandam accurrant, quam maxime laborare cognoverint. Præterea, ad faciēdam populis fidem, & animos permouendos, nihil esse efficacius vitæ ac motum exēplo, itaque adhuc Societatē (absit verbo inuidia) Ecclesiæ nō mediocriter profuisse, propter ea quod minimè ab ei⁹ dictis facta dissenserint. Nunc autem, si ad id fastigium extollantur Patres, quomodo fieri posse, ut apud multitudinem, incliam arcanorum, ambitionis ac leuitatis erimen effugiant? qua porrò fronte, quo vultu, repente aucti ac decorati ipsi honorum insignibus, de imitatione Christi, de fugienda gloria, de voluntario sui contemptu ac submissione verba facturi sint? Hisce aliisque causis Pontificem maximum etiam atque etiam obtestari atque obsecrare, ut quam Societatem primus auctoritate & benignitate sua confirmaret, ornauerit, auxerit, eandé ab omni suspicione incōmoda vellet se liberam, suaquæ in eam beneficia tam periculoſo præterit tempore tueatur. Audiit Ignatium Pontifex perbenigne, ut solebat sic tamen, ut integraté hominis admiraretur potius, quam consiliū approbaret. Itaque collaudata initio iphius fide ac probitate, sensim flexit orationē, & contra sententiam Ignatii cuncta multa disseruit, tum vero ex veteri oraculo: Cor, inquit, regis in manu Dñi: quasi dicet, in Claudio eligendo tantam Fernand Regis contentiōnem planè diuinatus existisse; ac proinde clarorem esse numinis voluptatem, quam vi obhīsi ultra oportet. Quæ cūm Ignatius graviter ac dolēter accipere videtur, Pontifex, quæ erat lenitare, ne Dei famulū triste ac mōrem abdimitteret, ad extremū iubet illū super ea re amplius consultare, precesque ad Dñm fundere, se quoque idē esse facturum. Intra Didacus orator negotiū vrgebat acerrimè; itaque in tabardis, quo die in Senatu de Tergestina ecclēsia referebū erat, quæ religati cognita, confessim Cardinalium p̄nē omnium domos, quarum erant multæ longis interualis inter se disunctæ, ingenti diurno & nocturno labore circumiit, singulis eadem illa ter proponens, quæ paulo ante Pontifici maximo. Sed videlicet eorum mentes iam antē occupauerat orator. Itaque mīte obfirmatos offendit in Claudi⁹ electione approbanda; partim quod ranti Regis voluntati fauerent; partim etiam quod vigiles & custodes Claudi⁹ maximè similes, tam formidoloso tempore, in Ecclēsia propugnaculis atque speculis ipsimet collocando putarent. Hac quoque spe deiectus Ignatius, vnum reliquum videbat esse remedium, si Fernandum ipsum Regem a suscep-

consilio per litteras auocaret, quem pro ipsius pietate virtutēq;
ita in se suōsque animatum nouerat, ut minimē dubitaret, quin
cognita re, salutem Societatis, Tergestinorum rationibus ante-
laturus esset. Sed ne illa quidam ratio habebat exitum: quippe
in sequenti luce de Tergestina cathedra Senatus erat fucurus.
Ignatius igitur exelusus angustiis temporis, numquam intermis-
sus ad Deum precibus, quād ad extreūm in rebus humanis per-
fugiū sese conculit ad Margaritam Austriacam Cæsaris filiam, de
qua suprā dictum est, feminam per id maximē tempus gratia &
opibus florentissimam. Hanc pro spirituali necessitudine, (erat e-
nī illi à confessionibus) edocēam quanto in periculo Societas
esset, infimis precibus obsecrat, vti Societatis causam in se reci-
piat, & imminentem relationem auctoritate sua interposita tam-
diu differat, quoad Rēgē ipse per epistolā alloquatur, & ab eo
responsum accipiat. Fecit illa quod rogabatur, & illico datis ad
Pōtificem codicillis optatam dilatationem impetravit. ea demum
res aliquid laxamenti dedit Ignatio: etenim spatiū nactus, ad
Rēgē scripsit litteras, deprecationis & querimoniarum plenas; il-
lum etiam atq; etiam per Christum obsecras, ne Societas nuper
ad gloriā Dei tanto labore conflatam sine causa perditum ire;
nō ita de ipsius maiestate regnq; & se & socios esse meritos, vt ab
eo nulla eorum existimationis, famē, salutis denique ratio habe-
da esset. non defore idoneos viros, qui rem Tergestinam capes-
sant, sineremodò sui ordinis homines, qua cēpissent paupertatis
& humilitatis via, ad Christi gloriam & salutem animorum sine
offensione pergere. id si (vt sperabat) permitteret, sese & socios im-
mortali beneficio Regi obstrictos fore, precēsq; pro ipsius maje-
stare saluteq; nūquā intermissuros. Hisce aliisq; id genus incēsis
officii religione rationib; precib; sive minime restitit Rex: &
quāquam inuitus, tamen suis rationib; amicorū vtilitati post-
habit, quod vix fieri videbatur posse, per epistolā jussit orato-
rem suum ab instituta vel potius pñmē cōfecta actione desistere.
Quę res vulgata, & Pontificem maximum facilē in Ignatii sentō-
tiā adduxit, & Ignatium ipsum ac socios affecit ingenti lātitia.
Itaque & in posterum supplicationes decretā, & in præsentia so-
lemnis hymnus in gratiarū actionē publicē persolutus est. Ac pa-
ri deinde constantia sese Ignatius idem opposuit, cū nostris ho-
minibus pingua sacerdotia, quibusdam verò Cardinalatus etiā
deferretur, ac nominatim Franciseo Borgiae Hispano dynastæ,
qui amplissimis in eo regno perfunctus honoribus, diuino insti-
tu post uxoris obitum rebus mortalibus valere jussis, & sponte
depo-

deposito Gandiensi Ducatu, magna hominum admiratione Societati se addixerat. Quamquam in Æthiopie legatione, qua postmodum Lusitaniae Regis, rogatu à iuvmo Pontifice nostris injuncta est, cùm ad eam functionem ecclesiastica dignitatis insignia & honorum rituli necessariò quererentur, imperanti propestate Vicario Dei resisti non potuit. præsertim cùm permitterum estimatores argutè conjicerent, nouam hæc manum non ad opes & copias, verum ad labores & apertar vita pericula definari.

CONFIRMATVR A IULIO III.

Si O. C. I. E. T. A. S.

C. A. P. V. T. X. I. X.

Post hæc, Paulus III. Pontifex maximus, senio cursum perfectus, è vita migravit, comitiaque novo creando pontifici in magna studiorum ac voluntatū varietate in aliquo menses extracta sunt. Quo ipso tempore cùm Vrbis, ut idcirco interregno, annonæ difficultate vehementissime horret, nostrisque numero in dies auctis, extrema fames adesse videntur; Ignatius cùm aliorum cum præcipue sacri Collegii Cardinalium eximiā in se suosque benignitatem expeditus est, quippe in summis occupationibus Patres augustos pia nostrorum hominum recordatio subiicit: cōmuniq[ue] consilio ad eorum in plam subleuandam non leuis pecunia summa ex ipso Conclavi transmissa est: enixè in primis fauente atque adjuvante Rodolpho Pio Carpensi, quem Ignatius iam ante sibi sociisque patrum ac protectorem, vt appellant, è summi Pontificis auctoritate delegerat. Ac rebus diu multaque agitatis, Pontifici denique declaratur Iulius, eo nomine tertius, qui quid in Synodo Tridentina Legatus Fabritum, Lanem, & Salmeronē Theologos Apostolicos familiariter nouerat, multaque tum ex iure ex aliis de Societatis instituto didicerat; Ignatio supplicanti multa in Societatis incrementum ac rem admodum liberaliter tribuit; nec enim solum prioris Pontificis de ordine nostris judicia & acta firma rataque voluit esse; verum etiam eundem ordinem nouis insuper ipse testimoniis atque decretis ornauit. Cuius rei publica diplomata exstant verbis amplissimis.

MAGI

MAGISTRATV SESE ABDICARE
CONATVR IGNATIVS.

CAP V T X X.

HISCE rebus ita peractis, cùm satis in præsentia com-
municii consultum esse videretur; Ignatius qua erat hu-
militate, vigiliam suam alteri tradere, seque Generalatum
omnino abdicare constituit. Igitur Patribus, quorum commu-
nis rei commodo potuit, Romam euocatis; cùm in consiliu con-
venissent; ne, ut olim, sibi forte coram dicenti reclamaretur, per
epistolam disertis verbis exposuit, se, qui vixia noster sua, & initio
in iuriu, atque adeò coactum, Societatis gubernacula recepisse;
& nunc grauiore etiam valetudine ætatæque, multo minus ido-
neum esse tanto muneri; proinde pro Christo Domini sanguinem
petere atque obrestari fese, vt sine ullo sui respectu, communiv-
tilitati prospiciant, & quam primum sibi sufficiant vitium & ani-
mo & corpore firmorem. Id quo liberius faciatis, inquit: Ego in
nomini Patris, & Filii, & Spiritus sancti, unius Dei ac creatoris
mei, depono Generalatum simpliciter & absolute, meque abdico
hoc munere, priuatumque: & omnibus animæ meæ vitib[us] obsecro
tum professos omnes, tum si quos professi adhibere ad hanc de-
liberationem volent, vt huic meo tam iusto desiderio faueat, pia-
que oblationem libenter admittant. Hac epistola recitata, ma-
gnus animorum motus est factus, cùm partim viri modestiam ac
submissione satis admirari non possent, partim etiā pro se quisq[ue]
metueret, ne quis alius fortassis Ignatii voluntati assentiretur. Ve-
rum vt ad suffragia ventum est, idem plane cōsensus omnium in
eo retinendo exstitit, qui olim fuerat in eligendo: & enixē peteti
præcisē negatū. Denique per internuntium jussus Ignatius alia
omnia cogitare: etenim se quidlibet potius, quam alium gubernato-
rem ipso vivere passuros. Atq[ue] h[ec] cōmuniter: dimisso deinde
cœtu, priuatim singuli cum eodē expostulare, quod ab incœptis
desistere, quod vixdum constitutam Societatem, cīmīq[ue], custo-
dia egētem, quasi durus pater teneram adhuc filiam deserere co-
natetur. Pegeret porrò, & publicā rē ordinaret, legēsq[ue] prescri-
beret: Deum, cuius manus alligata non sit, in posterū quoq[ue], sicut
antea, piis ipsius conatibus adfuturum. Itaque Ignatius, quāquā
invitus, & religiosæ quietis vitæque priuatae audissimus, tamen
ne minus dicto audiēs videretur esse, Patrum auctoritati ac preci-
bus deniq[ue] cessit, seq[ue]ns ad institutum opus legum scribendarū quā.

diligentissimè retulit. Ac primum, vnius Dei gloria salutisque
nimorum sibi proposita, Societatem vniuersam, quo facilius ad
ministratio tota cōstaret, certas diuisit in classes: prouiditq; quia
tum ingenio & cogitatione assēqui valuit, cūm vt cæteris vitia-
rum verò vt ambitioni & avaritiæ, quæ duæ pernicioſiſſimæ ſu-
mortalium pestes, omnino obſtruētur aditus: veraq; humil-
tati & paupertati quām maximus & maximè diutinus hono-
rabit, ab omnibus haberetur. Ad hēc, rationē p̄aepoſiti Generaliſi-
di, neenon priuatam ac publicam disciplinā, quęque alia cœibu-
hominum regendis vñi ſolent eſſe, p̄aefcriptit. Nec modò mai-
ra, ſed minora quoque ministeria curationēſve, certis legibus
p̄aceptis, quām accuratissimè perſecutus eſt. Has deinde lege,
quamquam longo tempore ſummaq; cura elaboratas & con-
ditas, non tamen continuo pertulit, ſed per idoneos homines no-
ta. Societate promulgandas curauit, vt vñi ipso & magistrati
experientia probaretur, ſatis ne ad Societatis propositum rique
ad Apostolicam instituti formulam conuenirent. neque ame-
tas fixasque voluit eſſe, quām in proximo conuentu, Patrum tor-
re agitata & planè perspecta, legitimè ſancirentur. iſſideſ Patrum
deinceps addédi, moderádi, immutádi, ac demédi, prouinciales
videtur in Domino, plenārius ac liberam potestatem reliqua-

SOCIETATI IN HISPANIA VALDE LA-

TORANTIS SYGURIT,

CAPUT XXI.

PEridem tempus Societas, videlicet ne lētiore ſuccelli-
tum eſceret, vel ad otium ignauiamq; delabetur, vanis
in Europæ regionibus diuino permitta, vehementer exte-
cebat, idque partim ab iuividis & obreſtatoribus, partime-
tiam ab iis, qui temporibus ita periculis tam insolitam concio-
num frequētiam, tam affiduā Sacramentorū administrationē, &
reliqua instituti nostri munera, genusque doctrinæ ſuceptio-
haberent. Quo in numero in aliis provinciis alii, ſed in Hispania
vel acerrimus noſtrorum inſectator exſtitit, Ioannes Siliceus A-
chiepiscopus Toletanus. Is cūm à cæteris Societatis noſtre mini-
ſteriis valde abhorreter, tum Exercitiorum ſpiritualium, quibus
noſtri eo tempore vel maximè in erudiēdis hominibus vrebantur,
nomen ipsum pati non poterat. Compluti verò, in ſua diocēſe,
piorum ciuium liberalitate Collegium Societatis Iesu repa-
reſt.

excitatum, quòd academia illa pènè tota confluerebat; ita ægre ferebat, ut de nostris è sua ditione pellendis toto animo dies noctesq; cogitaret. Sed cum in ipsis palam imperù facere vereretur, partim spectata vita innocentia, partim etiam virorum principum gratia, & summi (quod caput est) Pontificis auctoritate subnixos; iracundia sua fulmina in populares suos, familiares nostros, aperte contorquet. Ac primum, quòd è suo clero complures nostra disciplina ac meditationibus imbutos esse cognoverat, edito minaci, iuris in Ecclesia Tolerana dicundi potestate priuat sacerdotes eos, qui è nostra formula spiritualibus exercitationibus opera dedissent; deinde, præsenti anathematis pœna proposita, yetat in academia Complutensi omnino quemquam à nostris hominibus Ecclesiæ sacramenta suscipere. Quæ res, utpote insigni infamia, varios illiço rumores hominum Hispania pènè tota commouit; cum ali nostrorum acta, mores, instituta defendarent; alii contrà, non sine graui aliqua certaque ratione tantum antistitem ira de Societate statuisse disputarent. Nostrí, quamvis Dei clementia & conscientia testimonio freti, re tamen tam atroci tamque inopinata perculi, angebantur animo; neque tam ignominia sua, quam Ecclesiæ damno permouebatur, quod ex tanta hominum alienatione tantisque calumpniis imminere necessariò videbatur. Itaque cum obsecrationibus, & sacrificiis, & voluntaria corporum castigatione cælestè numen de more propitiassent; per communes amicos Archiepiscopum docent, nihil ab se vel contra Ecclesiæ rem vel contra ipsius Archiepiscopi dignitatem esse commissum, cur in rebus diuinis occupati, & nihil nisi Dei gloriam & proximorum salutem ex Apostolica auctoritate querentes, tantis iniuriis affici, præsertim in dicta causa, debuerint. Si quid secus ab inimicis ad eum delatum sit, se ad purganda crima, atque ad omnem satisfactionem in Domino paratos esse; tantum ab eo suppliciter petere, uti conceptam iram, ad causam usque cognitam, pro sua sapientia ac pietate sustineat. Cum ille nihil idcirco de acerbitate remitteret, satisque apparet, nostri nominis odium altius in eius animo insedisse, quam ut euelli aut mitigari villa ratione posset; Ignatii voluntatem atque consilium per litteras quam primum exquirunt. Ille, circumspicitis rebus omnibus, Deumque per se suosque enixè precatus, ut ea res ad ipsius gloriam, salutemque animalium, bene ac feliciter eueneret; sine villa dubitatione, si Archiepiscopus in incepto persistat, iubet nostros ad consilium Regium prouocare; litteras Apostolicas proferre: Societatis causam cum Christi causa coniunctam

Iunctam æquè moderatè ac fortiter agere. ipse interea ad Pontificem adit supplex, Archiepiscopi factum exponit, summi tribunalis opem & auctoritatem implorat, sine villa tamen graviori querimonia vel exaggeratione verborum. Ac nostri quoque Hispania ex Ignatii præcepto rem ad consilium defetunt, Pontifica diplomata & iura Societatis legitima ostendunt, obiectum sibi aditum ad proximos adiuuandos exposulant. Quenalla ipsorum culpa ab Archiepiscopo acta esse constaret, eundem exitum habuit res, ut & Regii consilii decreto, & a Pontificis obiurgatione, Archiepiscopus edicta sua reuocari, nostrisque omni molestia atque ignominia liberare coactus sit. Quæ res lætitiam bonis omnibus attulit eo maiorem, quo magis de nostra existimatione ac farta solliciti fuerant. Arque handis multo post, Archiepiscopo vita functo, nostri a Toletana ciuitate benignè inuitati & in iis ipsiæ ædibus publicè collocatis sunt, quas idem Archiepiscopus paulo ante clericis quibusdam edificaverat, ut ab iis qui ditinam prouidentiam ex rerum humanarum eventis obseruant, non sine causa animaduersum fuerit, omesstanti Præsulis in Societatem impetus & conatus eò denique cecidisse, ut cum in maximè nostros, opinionis errore deceptus, exiueria Hispania pullos cuperet, runc ipse in sua Toletana metropoli domum illis extruderet ornatetque. Iusmodi fuit igitur Hispaniensis illius procellæ transitus. Ac pari felicitate in aliis quoque prouinciis cohortæ in nos tempestates, Ignatii lenitate prudenterque, sedatae sunt: ac Dei beneficio ubique ferè Societas maiora dies incrementa capiebat.

DE IULII III. OBITVS, ET DE MARCELLI
IN IGNATIVM NOSTROS QVE BI-
NEVOLENTIA.

CAPVT XXII.

INTER hanc Iulius anno Pontificatus quinto demoritur; et Marcellus Cervinus Politianus ingenti bonorum omnium gaudio suspectus est. quidquid enim erat spei de publicis rebus, id pñne totum eius Pontificatus annis vulgo desponderant. Ad hunc Ignatius pro veteri familiaritate cum adorandi & gratulandi causa venisset; arctè amplexatus hominem Pontifex, & suauissimè exosculatus, multa cum eo inambulans de fidei Christianæ propagatione deque restituenda Ecclesiastica disciplina serio

serio contulit: atq; ob id ipsum nonnullos ab eo petiit viros, quos
haberet apud se consiliū causa. Cæterū in primis dilexit Iaco-
bum Lainem & Martinum Olauium, quorum videlicet utrius-
que virtutem ac sapientiam optimè nouerat. nam de Francisco
Xauerio, cuius fama rebusque gestis valde permouebatur, iā an-
tē exorauerat, ut illum omnino Romā ex India reuocaret: quod
tanti virti videndi ruendique in eius amplexum miro quodam
desiderio teneretur; quin etiam nostros, quotquot ea tempestate
Romæ versabantur, ad se in palatium adduci iusserat: quod hasce
copolas receñere, & singulos corām quasi bonus Imperator mi-
litēs vellet inspicere. denique multis de nostra Societate verbis
vtrro citrōque habitis: Tu bellatores, inquit Pontifex, confice,
nos tremur. Cum ab eo congressu aliisque deinde colloquiis læ-
tus admodum discessisset Ignatius, & optima spe Societatem im-
plesset, breui ea lætitia cunctis euanuit. siquidem Marcellus al-
tero & vicesimo die quam Pontifex declaratus fuerat, febri extin-
ctus, ingenti omnium lactu Christianam rem publicam orbam ac
debilitatem reliquit.

IGNATII OBITVS.

CAPUT XXIII.

Successit Marcello Paulus eo nomine quartus, qui cū
propter nonnullas interpositas offendentes acerrimus no-
stri ordinis inimicus fore putaretur, hominum opinionem
longè fecellit. Nam & in Ignatium ipsum, cunctis admirantibus,
per honorificum sese præbuit; & Societatem multis rebus decora-
uit auxilque: & nostrorum hominum opera maximis in rebus
Ecclesiæ plurimum usus est: & de fundando collegio seu acade-
mia, quam in Urbe Ignatius magnō reipublicæ Christianæ bono
instituerat, serio cogitauit. Hunc Pontificem inter & Philippum
Catholicum Regem exorto graui & periculo bello, quod breui
deinde compositum est; cuncta misceri, compleri armatis Urbs,
tympanorum ac tormentorum horrifico strepitu omnia perso-
nare, pacis artibus patrum admodum loci esse. Quo circa Ignatius
pertulit temporum, & Societatis rebus utcumque compositis,
contemplandi studio secessit in villam, quam non longè ab æ-
de sanctæ Balbinæ, ad Thermas Antonianas, in usum præcipue
Rioni Collegii, amicorum benignitate nuper exstruxerat. Ibi,
vel teectorio noui operis male acceptus, vel urgente iam senio, le-
thalcm

IGNATII VITÆ

110
thalem in febrem incidit; sic, ut cùm eius intima videntur p̄cordia, nullus in facie pallor, nulla in toto corpore signa mortis existerent. tantum insolita quædam lassitudo in membris ac motu apparebat. Itaque domum relatus, in lectulo collocatur. ac certissimi confessim medici bono animo jubent nostros esse. At illi cùm sibi ultimum diem instare sentiret, mirantibus ceteris, misit qui à summo Pontifice sibi decedenti salutarem expiationem & indulgentiam ritu catholico precatetur. deinde cùm ad noctem de more vigilasset, quin etiam nonnulla cum domestico in rem Collegii transiegisset; sopori se dedit: itemque qui ad eum cubitum discessere, nihil admodum periculi suspicentes. at enim manè postridie duo è fratribus, eius vitæ quotidiane administrantes cubiculum visendi Patris causa introeunt; ad lectulum sensim cedunt, ac præter omnium opinionem vitali spiritu pene defunctum offendunt. Accurritur illico ad socios, alii ad medicum uolant: alii interea ad refocillandas vires (vt afolet) iuseculam porrigit: quibus ille cùm nihil iam opus esse dixisset, iesum intermortuis vocibus identidem appellans; placidissime effusa nimam hora post solis ortum prima, feria sexta, pridie Kal. Augusti, anno post Christum natum M. D. LVI. Qui vero ad Pontificem pridie sub vesperam fuerat destinatus, quod nihil taliter metueret, re in proximam lucem dilata, cùm quod volebat, fuit impetrasset libente Pontifice, & verbis amicissimis. Ignotum prosequente: grauiter deinde semet incusans, tempore non occurrit. Defuncti corpus tum inspiciendi tum exquirandi causa dissecatum summam viri abstinentiam & sobrietatem liquidò comprobauit. siquidem & stomachus venterque proctus inanis, & præ siccitate diurna mirè contractus apparuit: & cur ea ipsa de causa ita obduratum aridumque, vt pene lapidatum esset. Sanè Realdus Columbus, egregius ea tempestate sector, operiendo interfuit, in hepatis vena, quæ Porta dicitur, lapides tres sese inuenisse testatur in suo de Anatomia libro. vt proximaculo non leui habitum sit, vitalibus adeò affectis, ac propensum exustis, hominem tamdiu vivere potuisse, præsertim hinc semper eodemque vultu exsequitur. Præpositi Generalis officia munera. Mortuus est autem anno ætatis quinto & sexagesimo, conuersio ferme trigesimo-quinto, confirmata vero Societas sexto decimo. quam ille tam ex quo temporis intervallo tam longè latèque propagatam reliquit; vt iam tum ab ipsius constituta numerarentur prouinciae duodecim, & in his vallis nostrorum domicilia ferè centum. Vulgatacius motte, ingenua concilia

LIBER SECUNDVS.

332

confestim hominum concursus visendi causa domum est factus,
atque hi manus, hi pedes certatim exosculari: alia rosaria, quæ
vocantur, applicare corpori, multi etiam pilci vestiumve,
quibus uti consueuerat, frustulum aliquot enixè rogare: qui-
bus tamen modestiæ gratia nihil à nostris est datum. Cor-
pus in eodem cubiculo, ubi exspirauerat, biduo ferme serua-
tum, Sabbatho sub vesperam inclusum arcæ, post exsequias
mira populi frequentia celebratas, in templo nostro ad dex-
trum latus aræ maximæ humatum est. ac statim præsentem o-
pem ex Ignatii patrocinio nostri sensere. Non enim, ut multæ
putabant, orba tali parente Societas mærori se dedit, aut con-
cidit: quinimo stetere animis Patres; perque omnes ordi-
nes insolita quædam suavitas spiritus & mentium
vigor, ad subeuados C H R I S T I causa la-
bores, & cæpta strenuè promo-
mouenda, peruersit.

LIBRI SECUNDI FINIS.

IGNA-

112

IGNATII VITÆ LIBER TERTIVS.

HAEC NVS Ignatii toto vitæ cursu proposito, nunc picipia quædam de ipsius factis, dictis, ac moribus, & quo magis in promptu sint, per species exsequuntur, & primū de studio precandi meditandique, qua laude in primis Ignatius floruit.

DE ORANDI ASSIDVITATE, ET STUDIO PIETATIS.

CAPVT I.

NITIO conuersionis, ut antè diximus, precandi contemplandique causa magna sibi vim intulit, partim in rerum caducis, quibus assueuerat, vita recordatione, partim etiam in scrupulorum molestiis, intendendis. Procedente deinde tempore, cum magis in dies à contagione corporis, Deo adjutore, se abstraxisset, tantam eius genitrix facultatem adeptus est, non modo ut è ecclisi siderumque aloetu, quo maximè capiebatur, sed etiam ut ex intuitu floris, aut herbæ, aut levissimæ cuiuslibet rei, confessim in Dei cogitatione, amoremque suauissimè raperetur. Idque nostris hominibus propiebat esse familiarissimum, ut in singulis creatis rebus, quod eius fieri posset, creatoris potentiam, sapientiam, bonitatem agnoscerent. Eosdenmonebat, ut contra quotidianas dæmonum insidias, ne circumuenti repente in fraudem inducerentur, vel instructo, quod aiunt, agmine semper incederent, vel certè dissipatis in variis curas & negotiis viribus animi tamquam receptione, eanerent statis horis diei; & in semet ipsi descenderent, suaque omnia dicta, facta, cogitata, coram Deo quam diligentissime reputarentur.

putarent, adhibito etiam monitore, si opus esset, vel memoriaz
vel etiam notitiae causa: denique omnia probè contemplati, cō-
tra id vitium maximè pugnam capesserent, quo vitio se præcipue
vigeri & laborare sentirent; nec antè desisterent, quām Deo du-
ce debellatum esset. Sanè ipse, quamquam se habebat semper
in potestate, & ex diuī Bernardi præcepto, non se rebus tradere,
sed commodare consueuerat; tamen, qua erat diligentia, in sin-
gulas horas vltro inquirebat in se: idque, propter diuturnam ex-
citatatem, nullo negotio; magisque ac magis in spiritu pro-
ficere nitebatur, diem cum die, ut suprà diximus, hebdomadam
cum hebdomada conferens: qui cursus ad candorem animi ac
perfectionem certissimus est; neque id solùm, sed etiam statis
quotidie temporibus, erepto ex summis occupationibus otio,
contemplationi yacabat: quam ad rem aliquoties à domesticis
clam obseruatus est, hoc maximè modo se comparans: Ut enim
superiorē ascenderat ædium partē, vnde liber esset prospectus
ad sidera: stabat aliquantis per oculis in cælum defixis: tum pro-
uolutus in genua, totius huiusc pulchritudinis conditorem sup-
pliciter adorabat, deinde propter imbecillitatem, humili scabel-
lo simul atque confedisset, continuò ex oculis vberes lacryma-
rum riuli profuebant; idque nullo prorsus vel singultu vel stre-
pitū. Atque in hunc ferè modum, æquè animo & corpore im-
motus, excipiebat diuini luminis radios, ac Patri cælesti mira
quadam spiritus dulcedine iungebatur. Neque verò ad beatos
hosce confessus tantummodo sub orationis horam compone-
bat ille sese, verū in perpetua quadam erat vigilia contra om-
nes rerum mortalium illecebras, & otiosam mentis euagationē,
nec minus accuratē animum ab omni labore tuebatur, quām qui
pretiosis ornati vestibus via lutulenta coguntur incedere: inten-
ta erat custodia sensuum, quotidiana cuiuslibet omissionis con-
fessio, iugis recordatio beneficiorū Dei, in aliorū factis dictisque
interpretandis nulla temeritas; denique summa obseruabat cura
quidquid ad Christi gratiam vel tuendam vel augendam quo-
quo modo pertinere intelligeret. Mortalium rerum curas, ac
præcipue quæ ad affines cognatosve pertinerent, omnino refu-
git, illud Apostoli dictum reputans apud se: Nemo militans Deo
implicat se negotiis secularibus. Erat ei proneptis ex fratre, vir-
go, quæ deinde Ioanni Borgiæ nupsit, hodie Philippi Regis apud
Cæsarem legato; de hac in matrimonio collocanda cùm ad eum
subinde referretur; totā ille rem semper ad cognatos reiecit, nec
adduci yngquam potuit, vt vel minimam eius negotii partem

attingeret. Oranti aliquando per hyemem clauso cubiculo allatas è Guipuzcoa litteras ianitor festinè reddidit; ratus gratissimas fore, quod nimis longo & locorum & temporum intervallo afferrentur; at ille fasciculum, ut erat ligatus, illico in ignem abiectum, re ipsa ianitorem admones, qui se se cælesti militia addixerit, huic esse mortalia negligenda. Peregrinis hominibus, conditionem ipso interprete (quod multum apud principes auctoritate valereret) in aula quærentibus, negabat sibi nisi cum summi Regis aula rem esse: ad eam si aditum optarent, daturum se operam, quantum labore ac precibus assequi posset, ut essent in intimis Regis amicis ac familiaribus; quo responso vulgato, minus multi iam in eo genere molestiam illi exhibebant. Nihil maioris momenti aggrediebatur vñquam, nisi attente consulo ac propitiato Deo; nec vñllum quamvis leue religionis obibat officium, quin eius animi ardor ex toto corporis habitu, ac præsertim ex fronte atq; oculis, emicaret; ex quo facile existimari potest, quam ille se in horaria precatione psalmisque & in sacrificio Missæ præstiterit. Sanè, cùm initio sacerdotii, in medio Lateranensi templo, Christi natalitia celebraret ad Aram sacris Apostolorum Petri, Pauli, & Andreæ reliquiis inclytam, tanta est repente spiritus dulcedine delibutus, ut inter diuinam rem peragendam lacrymas tenere nulla vñquam ratione potuerit. Quo tam insolito spectaculo commotus è circumfusa multitudine quidam, ac rem longè secus interpretatus, Francisco deinde Stratæ Ignatii administrō in aurem insulsurrans; Facinorosum nempe virum, inquit, sacerdotem istum tuum, & omnibus flagitiis cooperatum, qui conscientiæ stimulis agitatus, crimina sua toto pñne sacro defleuerit. Visronum præterea exstat libellus ac lumen, quo illi ferme sacrificanti obuenire, quo maximè tempore Societati ordinabat: quas visiones ipsem pietatis & memoriaræ causa in ephemericem retulit. Eum libellum qui attentiū legat, clare perspiciat, qua præparatione, quo spiritu ad Sacramentum altaris ac cedere consueverit. Septem etiam Vrbis templā, & religione & Pontificum indulgentiis celeberrima, certis anni temporibus diligenter & castè visebat pedes, & quidē per hyemē lacernatus, haud sine mantelo: nec vlla corporis laetitudine, aut cæteros exemplo suo destitui, aut se tantorum bonorum communione fraudari patiebatur. Piacularia verò grana quæ dicuntur, & cæteras agnii cælestis effigies, pictasque Sanctorum icunculas, & alia id genus, quæ ab impiis irridentur, ita studiosè tuebatur, & caras habebat, ut in eius scrinio post mortem nihil ferè aliud apparuerit.

Pro

Pro Ecclesia catholica, ac nominatim pro Christianis Regibus atq; principibus, quotidie ardenter orabat: pro summo vero Pô-
tifice numquam sine ubertissimis lacrymis. Et quoniam denuo la-
crys marum incidit mentio; non omittenda videtur hoc loco res
memorata digna. In ceteris ornamentiis ac beneficiis, donum
eriam lacrymatum Ignatius à Christo Domino acceperat, sic, ut
in singulas preces illico fletus erumperet, qua consuetudine cō-
denique adductus est, vti proper acrimoniā humoris paulatim
exsaliūnis vi, aeiēm oculorum pānē amiserit; hac ille iactura,
quod ad ipsum priuatum attinebat, non sanē mouebatur: quini-
mo triumphabat se in obsequio Christi oculos perdere. Sed quo-
niā id fieri sine magno communis rei detimento non poterat;
suum præsertim accēdente impulsu, precari Dominum insti-
tit, vt sibi licet et interdum à lacrymis temperare, nec frustra, si
quidem ex eo tempore tantum in lacrymas ius & arbitrium ob-
tinuit, vt carūm quasi habenas, prout vellet, adduceret idem at-
que remitteret. Quæ fes cuiquam fortasse veritatis fidem excede-
re videatur: sed nobis utique in tam recenti memoria mentiendi
causa non est.

QVOD EIVS FVERIT DE PERFE-

CTIONE IUDICIVM: ITATIA A

CAPUT II,

A Clicet precationi usque adeò deditus esset, tamē eo stu-
dio, se vel à publica re administranda, vel à caritatis cæ-
terarumque virtutum officiis minimè patiebatur abdu-
ci, & quamquam certum unicuique spatiū temporis quotidie
necessarium esse dicebat ad se colligendum, viresque diuinitus
imperandas; tamē eos nō ita laudabat, qui dulcedine solitu-
dinis & diuinæ familiaritatis illecti, in arenam descendere, & sua
primum vita euellere, deinde etiam proximos adiuuare neglige-
rē; quinimmo, pluribus doctus experimentis, aiebat, qui minus
in eo genere sibi temperant, eorum plerosque (nisi periti cuiuspiā
ductum sequantur, vel præcipuo Dei fulciantur auxilio) partim
demonū illusionibus obnoxios esse, partim etiā contumaces, &
sibi placentes, & in sua sententia mirè obstinatos ac peruvicaces
euadere: qua peste nulla propemodū esset hominū cœtibus cap-
italior, itaq; suorū ille profectū nō tam ex cōtinuata precatio-
ne, vel diurno secessu, quā è solidæ virtutis officiis, ac præsertim
ex māsteria in ea atq; animi equitate, spectabat. Cūm cōfamiliari-
bus

bū nescio quis, fratrem p̄fstanti religioni collaudans, ad Ignatium cum admiratione dixisset: En hominem iugiter precationi vacantem: immo verò, mutata voce, en, inquit Ignatius, hominem sibimet acriter imperantem. Alium quempiam, quod stomaticosior esset natura, & subinde in amara verba prouumperet, fese fratrum consuetudini alieno tempore subtrahentem, Ignatius blandè compellans: Quin te, inquit, statutis horis in fratribus consuetudinem das? cùm ille iracundiam naturæ bilemque p̄tenderet; Næ tu vehementer erras, ait Ignatius: etenim hæc & huiusmodi vitia non fugiendo, sed resistendo vincuntur. Denique licet piæ precationis laude p̄æcelleret ipse, ut dictum est, semper tamen spiritum, quem vocant mortificationis, spiritui speculationis anterulit; nam ut in eloquentiæ studio cùm & ars & vñs ipse sit necessarius, longè plus tamen à sapientibus viris vñi quām p̄æceptioni tribuitur; sic in parandis virtutibus cùm & commentatio & actio requirantur; multo plus tamen agendo & pugnando, quām speculando vel cogitando proficitur.

DE CARITATE IPSIUS IN DEVUM.

CAPUT III.

CARITATE in Deum fuit, quanta pars est eum esse, qui ipsius Dei gratia rebus humanis nuntium sponte remiserit; neque solum eatenus Dominum amabat, ut p̄ illo reliqua omnia nihil duceret, quæ virtutis huiusc p̄cipua est pars: verum inerat in amore voluptas mira: profus ut quantissime pressus curis, ac molestiis fatigatus, in vnius Dei recordatione, & quasi amplexu, per summam delectationem acquiesceret. CHRISTVM verò Dominum ac liberatorem videndi sicuti est, tanta flagrabat cupiditate, ut eam ipsam ob rem solui corporis vinculis vehementius in dies optaret. Itaque si quando grauiorem incidisset in morbum; cōcepta migrandi spe, abstrahebatur illico à sensibus, non sine magno valetudinis detrimento; quo circa mentem à cœlestibus rebus interim auocate etiam atque etiam iubebatur à medicis; & quoniam acerbissima Christi mors pro salute humani generis obita Ignatio semper obuersabatur, vicissim ille pro Christo per summos cruciatus quotidie cupiebat emori millies. Quoties verò ingestâ in illum conuicta & ludibria reputaret apud se, non modò rei atrocitate permonebatur ut multi, sed etiam accendebatur generoso quodam imitandi studio; atque in semetipsum quād tanti sceleris

auctorem

auctorem acerrimè exardestebat: ac nisi eum cohibuisset existimationis ratio propter salutem aliorum, simulata dementia, ad plebem in se concitandam, nudus onustusque cornibus, aut alio scđo corporis habitu, prodire non dubitaset in publicum, & incessantes cœno vel stercore pueros, vocesque improbas, & sputa, & omnes alias insanæ multitudinis contumelias libetissimè pertulisset. Sed quoniā eiusmodi nulla se dabat occasio, certè quod erat proximum sedulò faciebat, ut immortalia Domini beneficia in se memoria coleret sempiterna, & in eiusdem vel indaganda voluntate, vel gloria quærenda, suas omnes curas cogitationesque consumeret; cuius rei vel hoc fatis magno arguento sit: Interiplam negotiorum molem perditas meretriculas tanto studio conabatur ab impuritate auocare, vt si qua ex iis resipisceret, seque intra pudicitia sepra recipere vellet, grandis iam natu vir, & præpositus Generalis, antecedere ipsem, ac per ductoris quodammodo munere fungi, Christi causa non erubesceret. In qua cum admoneretur à quibusdam, frustra tempus ac laborem ihsumi, quippe insanibiles esse eiusmodi feminas, ac licet in præsentia pœnitentiam ostenderent, breui raimen ad ingeñium sediatur: Ego vero, inquit ille, cuiuslibet istarum, vnius dumtaxat noctis impedisse flagitia & iniurias in Deum, omnis operæ ac vigilantia pretium duxerim.

DE CARITATE IN PROXIMOS.

CAPVT IV.

EX hoc tam incenso in Deum amore, egregia nimirum illa caritas in homines redundabat, quos quoniam præioso e-iusdem sanguine redemptos, ac proinde carissimos illi sciebat esse, quidquid in Deum non poterat nullius egentem rei, omne id, ipsius gratia, in proximos conferebat. Ut primum è peccatorum cœno emerit, cōfestim ad cæteros ex eodem cœno extrahendos incubuit, atque ob id ipsum (vti supra dictum est) ingenti labore & incommodo litteris operam dedit, & in Societate instituenda nihil spectauit aliud, nisi vt errantes animos ad rectum salutis iter omni ratione reduceret. Barcinone, cùm in grammaticæ studio versaretur, eodemque tempore, animorum quoque salutem acerrimè procuraret, virginum quoddam collegium, cuius nomen consulò reticeo, soluta admodum disciplina corruptisque moribus, ad veterem sanctimoniam ac sobrietatem omni studio reuocare nitebatur, suadebatque illis præci-

ipius frequentem usum sacrae Confessionis & Eucharistie. Quam
 ad rem, temporibus illis in solitam, quo facilius eas adduceret,
 præire ipse in illis palam decreuit, adhibito ad id Pualo lacer-
 doce, quo ipse ad confessiones rebatur, spectata virtutis ac la-
 citatis yero. Igitur ex eius manu corpus Domini cum subinde
 sumpsisset, seminis ex quodque spectantibus; tam præclaro exem-
 plo & assiduis hortationibus incitata, pleraque ad salutarem
 pænitentiam officiumque traductæ sunt. Quod nefari quidam
 amatores ubi sensere aditumque sibi ad optata flagitia magis
 dies obseprum videre, in extreman efferat rabiem, Ignatium
 & Pualum ex insidiis adorati constituerunt: ac die quoda est tem-
 plo redenremur merumque fustibus ita male acceperunt, ut Pual-
 tus paulo postea vulnerum dolore sit mortuus; Ignatius vero dies
 aliquot in lecto iaceverit, sed vix dum receptis viribus, nec alter-
 riis necesse nec suo malo perterritus, ad instituta caritatis officia
 rediit alacriter; cumque eum vulgo monerent, ac per Deum obte-
 starentur amici, ne denuo in capitis discrimen daret se se: Quid
 mihi optatus, inquit ille barbam pro Christo Domino meique
 iproxi misericordia Parisiis amicis à turpitudinem feminis
 sueredit frustas per quodque conatus, chius ille flagitiis cau-
 litum subinde potebat, non longe ab urbe positum, denique
 gressus hominis & itinera dissimulanter explorans, deterrendo
 eius consilium tale commentus est: Stagnum erat propriam
 qua transboundum era siti de more; quod aperte presuertens Ignatius,
 tempestate perfrigida se nudus aquis collo tenus immer-
 fit: ibique salutares amicos letebat in fidias; nam ut appropin-
 quantem aspergit, Deum precatus ut eares virisque felicitate
 contret, horribili repente in adversum intonuit vox: Quo, quo
 millestrime propteras? non intelligis in quanto versare periculum?
 Nonne in diuum in te divina iustitia gladium vides? Perge por-
 tero, perge nefariam istam explorare libidinem. Ego me hic tamdiu
 tua causa macerabo, quoad exentes iras meo malo auertam ab
 te. At ille subita voce percussus, atque ad Ignatii aspectum veluti
 deprehensus, obstupuit: demiratusque caritatem viri, nec dubio
 pudore concepto, retulit pedem, & in posterum Deo adiuante
 se se ab illa pestifera familiaritate continuit. Alius quidam I-
 gnatii alumnus, præstanti vir ingenio, magnos in virtute pro-
 cessus efficerat, ac deinde (qua humana fragilitas est) labore vi-
 etus, da mone solitance, circumspiciebat fugam; quod ybi sen-
 sit Ignatius, variis ad eum retinendum hortationibus monili-
 que incassum adhibitis, eo denique descendit, ut pro discipulis

Suaq.

H

alitate totum triduum omni cibo potuque abstineret, precēsque cum lacrymis ad superos funderet; qua pena, tamquam remedio, languenti animo applicito, resipuit ille, suumque errorem gemebundus agnouit, ac deinde in suscepto genere vitæ cum laude persistit. Parisiis, vt antea dictum est, deposita pecunia fraudatus a contubernali, sic, vt ad sese alendum stipem emendicare deinde cogeretur magno studiorum detimento, non modō iratus amico non est, verū etiam insigni beneficio rependit injuriam. Cū enim fraudator ille postea Hispaniam repetens, graui morbo ex itinere implicitus, Rhomagis substitueret, (quæ vrbis tridui ferme iter distat Lutetia) ingrauescente valetudine paulatim ad omniū rerū inopiam est redactus, cumque ut ignotus in alieno solo spē nullam subsidii cerneret, licet præterita meminisset, ac præclarè sibi esset conscius, quam male de Ignatio meritus fuisset, tamen tantam opinionem de eximia viri bonitate conceperat, vt non dubitauerit illum de suo casu per litteras facere certiorem, & a liquid opis ab eo suppliciter petere. Tum Ignatius, quasi hæreditas aliqua sibi obuenisset, sic alacer nulla interposita mora se in viam dat; Deum pro amici salute etiam atque etiā obsecrans: quineria, (quod lögē mirabilius est) ad propitiandum illi numen, iter illud totum pedibus, nullo prorsus cibo potuq;, ingenti celeritate confecit. Vrbem ingressus, conquisitum hominem amissimē inuisit, affectum semianimeque sedulo ministerio recreavit, atq; vbi morbo leuatus est, litteras ei commendatitias ad amicos in Hispaniā dedit, & mendicato ab se viatico instructum in nauem imposuit, cùm ille simul pudore gaudioque confusus, dexterā Ignatii tenens, Deum superōsque omnes inuocaret ad gratiam illi pro se referendam, satisque mirari non posset, senscente iā mundo, tātum caritatis exemplum in terris existere. Per idem studiorum tempus, tametsi multum de spirituali functione remiserat, numquam tamen potuit se continere, quominus exceptum ex litterariis occupationibus quotidie tempus aliquod in proximorum salute consumeret, itaque & condiscipulos ad virtutem ac pietatem ex occasione incitabat: & ex collatitia pecunia multorum subleuabat inopiam, & ægrotos visendo recreandoque humanissimē solabatur. In iis cùm ad quemdam adiisset, graui & contagioso vlcere laborantem, & ministrandi causa, vt sit, decumbentem subinde attractassem: in discessu metus Ignatium subiit, ne ex eo contactu dextera pestilentiam contraxisset: quæ suspicio cùm solicitaret hominem vehementius, eumque ab huiusmodi caritatis officio in posterum auocaret: ille cogni-

ta fraude confessim in semetipsum exarsit: dexteramque in os. dentidem inserens, increpuit vltro: Qui de vna toalli tam anxius es, quid vniuerso corpori facies? Atque hac fortitudine & præsentem depulit metum, & ad eadem porrò exsequenda pietatis opera sese vegetum atque hilarem præsticit. Atque hanc agrotos adiuandi consuetudinem non modò priuatus, vbiique terrarum fuit, verùm etiam Societati præpositus diligenter tenuit. Nam è nostris ut quisque in morbum incidentat, cuiuslibet esset ordinis, & exemplo acciti medicum imperabat, nihil prorsus omitti eorum, quæ is præscripsisset, oppignerans etiam diuenditisque, si opus esset, lancibus, stragulisque, & cæra supellectili. Sanè, cùm ex laicis adiutoribus quidam saua conflictaretur febri: ad eumque refocillandum delicatori cibo opus esset, quidquid nummulorum domi erat, denarios tres eam vnam in rem insumi iussit. ac resistenti paulisper obsonatori, nihilque præterea pecunia ad cæteros aleados superesse dicent: Atqui nos quidem, inquit ille, valemus: arido pane contenti esse poterimus. atque ita languenti coemptum oblonium est. Ipsi vero decumbentes inuisebat subinde ipsem, confirmans vnuquamque verbis planè diuinis atque cælestibus, dabantque operam, vt omni deposita sollicitudine, superioribus esse curæ se uanquæ salutē, sine vlla dubitatione sentirent. Homines vel de se ipso priuatim, vel de Societate communiter bene meritos diligenter simè coluit, nullumque in eos neq; viuos neq; mortuos grati ac memoris animi officium prætermisit. quippe non modò pro ipso rū salute Dominū per se suosque precabatur affidue: sed etiā dū viuerent, sape domum veniebat salutandi causa, eosdēque adeūtes ad se, quanquam alieno tempore, accipiebat in primis hiliter: deq; Societatis progressu, ac rebus præferrimi Iudicis, quarū ipsa longinquitas habet delectionē, pergebat amicissimè facere certiores: atque etiam, cùm opus esset, quibus rebus poterat, benignè adiuuabat. Hieronymo quidē Arzio, Hispano doctori, (quicū erat ei magna necessitudo) non modò graviter agrotanti frequens adsuit ipsem, sed etiam fidelibus famulis destituto, probos & industrios è Societate viros ministrādi gratia submisit. Andreas Lipomanus patritius Venetus, quem Trinitatis Prior appellabant, vir non pietate minus quam genere nobilis, Collegio nostrorum hominū constituendo Patauii, opimum sacerdotium eiusdem vrbis addixerat, dimidia tantum parte vestigium sibi quoad viueret reseruata. At vero Ignatius, ne se vinci patetur officio; patentibus litteris cum vltro perpetuum sacerdotii admī-

administratorē declarauit; neque ē vestigalibus attigit quidquā, nisi quod ab ipso Priore quotannis ad paucos ē nostris alendos per eleemosynam præberetur. quin etiam eius fratri filio pensionem decreuit annuam aureorum ad quadringentos: quam tamē bonus ille Prior nequaquam admisit. ac cæteros item, quorum beneficiis prouocatus esset, eximio quodam studio & obseruancia prosequutus est.

MANSVETVDO EIVSDEM ET COMITAS.

CAPUT V.

A Bonni fastu & moribus imperiosis vehementer abhorruit. vestigiū in eo cōtumaciæ cerneret nullum. & quod difficillimum est, lenitatem ita cum grauitate miscebat, ut neque facilitas de auctoritate neque severitas quidquam de suavitate detraheret. Parisiis per iocum inuitatus à nobili quodā, veller ne trudiculis ludere; (quibus in oblonga mensa per angustum fornicem eburnea pila trajicitur) Ego verò ludam, inquit Ignatius. At enim qua spōsione, subjicit ille. qui pecunia carcas? Tū Ignatius: Hac sponsione, respōdit, vt certo vtique dierū numero tibi deferuiā: verū tamen, arbitratu tuo, si vicēris tu; meo, si superior ipse discessero. Cūm ea conditio placuisset: Age sanè. in certamen descenditur. cūmque nihil minus calleret Ignatius. diuinus factum est, ut in singulos omnino traiectus vīctor euaderet: subinde exclamante aduersario, se merito plecti, qui Ignatium prouocasset: seque diuinum iudicium prorsus agnoscere. Peracto deinde certamine, vīctum vīctor ab inanibus curis & occupationibus in aliquot dies abductum, ē sponsione, spiritualibus exercitationibus diligenter excoluit: torpenteque situ ac deliciis animū ipsius ad salutarem Dei metum æternaque vita cogitationem excitauit. Venetiis Patauium pedibus cūm iter haberet, domestica eaque admodum attrita lacerna ob inopiam indutus, Iacobo Laine comite; pecuarius quidam puer, qui à via non longè armenta pascebatur, conspectis eminus peregrinis, ad eos repente propius aduolarat: habitusque fortasse nouitate permotus, defixis procaciter in Ignatium oculis, cachinnos tollere, eidemque licentiū cāpit illudere. cūmque Ignatius vultus placido substitisset; conuersus ad eum comes: Quin, ait, acceleras gradum pater, teque istius pueri petulantiae subtrahis? Immo verò, inquit ille. cur puerum oblata sibi prēter spem hac tanta oblectatione fraudemus? Itaque consultō etiam diutius

hæsit in iisdem vestigiis, ac se curiosius intuendum ridendusque affatim proteruo adolescentulo præbuit: plus nimisq[ue] ex hoc qualicumque sui contemptu ac ludibrio hauriens voluptatis, quā alii ex vulgi plausu faustaque acclamatione percipiunt. Atque hūc mansuetudinis tenorem diligenter in omni vita seruauit: ac satis constat, annis ipsis triginta, qui bus Christum sequutus est, neminem prouersus ab eo fuisse non modò contumeliosè tractatum, sed ne appellatum quidem acerbius. Si quid præcipieret; roganti enim propior quam iubenti. Alloquendi vero eius causa nihil erat necesse tempus opportunum, aut molles captare aditus: qualibet adiisses hora, siue corpore melius haberet sine deterius, prosperis æquè atque aduersis in rebus & accipiebat benignè, & patienter ad finem usque sine interpellatione audiebat: ac nullū quamvis infimæ sorgis hominem stare coram se, nedum aperto capite patiebatur esse, nec modò ex destinato congressu, verū etiam ex occursu fortuito, fratres ita latrīs intuebatur oculis, ut vel ex hoc insitam animo in omnes benevolentiam satis ostenderet. Amicos præterea, tum domesticos tum externos, interdum ad prandium aut cœnam, siue, ut appellabat ipse, ad pannentiam inuitabat; nec repudiabat si quis vltro se offerret; quin etiam interuenientes cœnæ vel in ipso iam exitu nihilominus iubebat accumbere, & frustula panis ipse carpendo, & simulanda appetens, conuiuum consulto extrahebat, quoad nouissimus quisque sine rubore aut solicitudine per orium absoluerebat. Si quis ab eo quidam sibi aliisve peteret; vel dabant hilare, verbis etiam, quod sunt, munus exornans; vel si abnueret, causas afferebat cuiusmodi; ut ille sese contemptum nullo modo existimare posset. ac tantum ipius erat in eo genere vel efficacitas vel suauitas, ut quid eum legati à quopiam venerant, cum id quod volebant, minime impetrassent. Ignatii rationibus interdum ita victi pacati que discederent, ut vltro ipsi mutata ratione apud eos, a quibus missi fuerant, ipsius causam pertinacissimè tuerentur.

**GRAVITAS EIVSDEM, ET IN CVSTODIA
DISCIPLINÆ SEVERITAS.**

CAPVT VI.

AB hac porro comitate, quemadmodum austeras, sicut leuitas omnis aberat & ineptias. Ita enim cōpositus fuit moribus, ut neque manum neque oculum membrum aliquod sine causa & ratione moueret; & in statu incessu, accuba-

LIBER. TERTIVS.

128

accubatione, sessione, decorum teneret. Nam in loquendo fuit adeo consideratus & parcus, ut nullum planè verbum nisi consulto ac meditato proferret. neque figuris vel amplificationibus vertebatur, sed rei gestæ seriem & rationum momenta sine fuso exponebat. qua simplicitate plus valebat in persuadendo, quam alicui calamistris & lenociniis. De se ipso, deque suis rebus, nisi necessitas cogeret, vel Dei gloria postularet, nihil dicebat vñquam ab aliorum vero factis dictisve exquirendis, nisi ad suam curam spectarent, omnino abstinebat. Consueverat etiam eos reprehendere, qui de soluta Ecclesiæ disciplina deque emendandis Principum moribus temere disputarent: quam tentationem se fugasse dicebat consideratione extremi iudicij, & eorum quæ tali tempore à semetipso proprie exigenda forent. quæ si pro se quisque reputaret, haud ita facile homines in aliorum vitam inquisituros. Denique tanta inerat in eius sermonе prouisio, tarditasque longo vñ parta, vt cum biliolus ac præferuïdus esset natura, piritutolus ob id ipsum ac lento haberetur a medicis. Atque hi mores, cu admirabili virtute sanctitate cōiuncti, incredibile est, quantum illi cōciliarent venerationis. nam vt quisque intimus erat Ignatio, ita suspiciebat eum maxime. Ludovicum quidem Confaluum Lusitanū, qui domus Romanæ minister aliquandiu vixit, magno terum vñ, magna prudentia virum, dicere solitum acceptimus: antequam cum Ignatio coram egisset, præclarè sese vni que de illo existimare solitum, qui tali Societati præcesset. at vero, postquam ipso familiariter vñus est, Societatem magnificere cœpisse, quā Deus tali præside ac moderatore donasset. Iacobus vero Laines, qui proxim⁹ ab illo Societatis gubernacula tenuit, ceterique Patres, quamvis humanissime cum illis Ignatius ageret, tamen eximiam viri virtutem ita reuerebantur, vt bene moratos vel parenti liberos, vel magistro discipulos, aditare diceres. Quod si quido, (quod tam en perraro siebat) rei necessitate coactus, vulnus indueret seueriorem, & aliquem increparet asperius; tanta erat vis pondusque verborum, ut contra ne hiscere quidem auderet quisquam. idque præsertim in causa viri cuiusdam insignis apparuit; qui cum turbulentior esset, quam ut eum diutius ferri oporterer, cumque eius animum Ignatius blandis monitis præceptilque ne quicquam sanare tentasset; ad extreum oratione conuerla, diuinam testatus iustitiam, ac cœlestis iræ minas intētans, tantum ardorem spiritus præ se tulit, ipsi ut parietes rectaque non dubio motu nutare & concuti viderentur. quo terrore percussi qui aderat, illico procubētes, Dei pacē precibus ac votis expos.

exposcere. ipse verò qui accusabatur, examinis ad pedes Ignatii
 scelus confessim abjecit, ac stupplex confusa voce, culpa veniam
 petuit, séque posthac in officio fore pollicitus est. Continuebat au-
 tem in disciplina cùm cæteros omnes, tum eos maximè, qui ve-
 insigni eruditione vel generis nobilitate præstarent: quippe quo-
 rum dicta facta ad exemplum in omnes partes valeant plur-
 um. Otium verò, ut omnium vitiorum somitem ac seminarii,
 in primis oderat: itaque duos trésve rei familiaris adjutores, cen-
 ad januam alieno tempore confabulantes e superiore loco aspo-
 xisset, illico jussit aceruum lapidum in proximo situm in sum-
 mā ædium contignationem sine cunctatione transferre. eos
 territo post mense cùm ibidem iterum otiantes animaduertisse,
 illam ipsam lapidum congeriem ut in eundem locum referent,
 unde asportauerant, imperauit: amicè insuper admonens, mihi
 in Dei famulatu periculosius esse delicia. Cum quendam intra-
 dito sibi munere valde remissum atque oscitantem inuenisse,
 quæsivit ex eo, cuinam in tali ministerio daret operam, Deo ne,
 an hominibus? cùm ille se Deo utique deseruire dixisset: plectris
 igitur, inquit Ignatius; nam in rebus humanis ministratur
 versanti iure forsitan ignouerit quispiam; at immortali Deo min-
 strari negligenter, id verò nullo pacto ferendum est. Spectacula
 publicis, quamuis alioqui licitis, vel etiam sacris, adesse nostros
 non ita facilè permittebat. quod si qui, facta potestate, se ad ea
 conferrent; eos etiam atque etiam jubebat, sine ullo arroganza
 seu leuitatis indicio modestiam ac submissionem tenere; cedet
 omnibus, & infimum semper locum (ut si aliter a circumstantibus
 cogerentur) eligere. Cùm è Romano ab se nuper instituto Col-
 legio adolescentes quosdam solutiū in publico ambulantes vi-
 dissent; castigando curauit palam, horrandoque grani oratione,
 ut quem haberent insitum animis pudorem ac verecundia, cum
 externo item corporis habitu præ se ferret: & quoniam Apostolo
 teste spectaculum facti essent omnibus, cauerent etiam atq; etiā
 ne supervacanea locutione, curioso oculorum obtutu, aliōve in-
 condito gestu motu corporis, quemq;nam offenderent; præset-
 tim cùm eo de genere toto, multa cum iprecatione lacrymisque,
 conscripta pulcherrima ipse præcepta paulo ante edidisset. Nihil
 noui moris in Societatem induci se in scio est passus: principisq;
 vigilanter & acriter obstat: quippe qui exempli vim nosset, &
 rerum incrementa fallentia. Quosdam, qui ad vineam injussu la-
 serant pila, laicum etiam saponem manus l. u. intem, haud impa-
 nè abire permisit; seditiones verò, & alienæ laudis obrectatores,
 & rerum

LIBER TERTIVS.

¶ 5

¶ rerum nouarum cupidos, non diu tulit: sed omnia expertus, quæ ad revocandam dubiam indolem, & pejore loco positam facere viderentur; si parum proficeret, ad extremum è Societate pellebat. neque per ea tempora carcerem compedésse in Societatis mores induci permisit, negans, qui vinculis constringendi forent, eosdem esse ad nostrum institutum idoneos. itaque custodiae loco januam ostentare consueuerat. acciditque aliquando, ut iusta de causa complures adolescentes exauctoratos unā dimiserint, atque huiusmodi ferè (quod silentio prætereundum nō est) è Societate pulsi homines exitalem exitum sortiti sunt, satisque constat, alios inter symphoniam lasciuè saltantes repente occidisse, alios contracta rixa imperfectos, alios denique alio misericordis lethi genere periisse. In puniendo autem id sequebatur in primis, ut nox responderet animaduersio, & in suo quisque vitio plesteretur: superuacanea verba silentio, ignauiam labore, honoris cupiditatem ignominia lueret; ac fermē animaduersiorum Ignatii genus erat illud: circulum humi describere, ex quo noxiæ ne injusso excederent: colloquiis certorum hominū nominatim interdicere, verberationes ad præfinitum temporis spatium in-jungere, & alia eiusmodi. Noxas autem leuiores & quotidianas intelligo; cuiusmodi in homines etiam studiosos perfectionis cœidunt: nam grauiores Ignatius minimè tolerasset. Solebat etiam sonibus, ad humilem mensam in triclinio accumbentibus, ob-jurgatorem inducere, infimæ plerumque conditionis hominem, sed ingeniosum & acrem; qui cunctis audientibus vitia reorum increparet, reprobaratque religionis annos & negligentiam: idēmque ceteros carpim nec opinantes repente perstringeret, nimirum edomandæ superbiae causa, mentisque è pigritia veter-no excitandæ. Sed qui deliquerant, priusquam ex consuetudine punirentur, quam lenissimè operam dabant, ut suam ipsi culpam agnoscerent; atque ultro sibimet mulctam irrogarent: quæ tamē si grauior videretur, confessione contentus, ita moderabatur, ut multum sapere acerbitate minueret.

EIVSDEM ANIMI SVBMISSIO, ET QVIDNAM DE VIRTUTE OBEDIENTIAE SENSERIT.

CAPVT VII.

NEGABAT, suo quidem iudicio, quemquam probè intel-ligere, quam vehementer in se quisque diuinæ bonitatis o-perationem impeditat: quantāve illius beneficia & dona per so-cordiam.

cordiam ignauiamque corrumpat. quo criminē fēse accusabat
 in primis, atque ita de suis demissis & humiliter sentiebat, vt
 se mortalium omnium infimum & opis diuinæ maximè egen-
 tem putaret: sibique cæteros omnes ad virtutem pietatemque
 & exemplo & incitamēto fateretur esse. Priuatæ verò viræ quan-
 to desiderio teneretur, & initio declarauit in recusando magi-
 stratu; & deinde, cùm ut redigeretur in ordinem, aliisque fibi
 succederet, omni ope contendit. quod tametsi consequitus
 non est; tamen obedientiæ studium, quibuscumque rebus potuit,
 semper ostendit. Romano quidem Pontifici, cuius in verba
 præcipuo Sacramento iurauerat, ita erat præstò, vt ad ipsius
 nutum fēse paratum exhiberet confessa iam ætate, vnius bacu-
 li adminiculo, pedibus quocumque opus esset peregre pro-
 ficiisci, vel etiam nauigium ascendere planè exarmatum, se-
 que, eodem Pontifice jubente, mari vētisque sine villa dubitatio-
 ne committere. Quem ipsius animum vir quidam primarius cum
 haud satis probaret, & in eiusmodi re consilium prudentiamque
 requireret; prudentiam quidem, non obedientis, verū imperā-
 tis esse, respondit Ignatius. Et sanè cùm in Societate nostra virtu-
 tem hanc cæteris omnibus anteferret; tum nihil huic laudiam
 contrarium dicebat esse, quām in superiorum iussis & consilio
 examinando moram, vel potius arrogantiam. negabatque obe-
 dientis nomine dignum haberi oportere, qui legitimo superiōri
 non cum voluntate judicium quoque submitteret. Id enim de-
 mūm esse Deo gratissimum holocaustum, cùm omnes animi vi-
 res, ac præsertim intelligētia & mēs, quæ summū in homine ob-
 tinent locum, in obsequium Christi coguntur. qui verò intiti ac
 dissentientes, actu exteriore dūtaxat, iusta præpositorum exequen-
 tentur; hos inter vilissima mancipia vel pecudes potius numerā-
 dos aiebat. Exstat eius epistola ad socios Lusitanos in hanc sen-
 tentiam scripta, (qua nihil ego quidē in eo genere vidi subtilius
 quam qui accurate p̄legerit, facile intelliget, quām iure Ignati
 tantum huic vni mentis & rationis obsequio tribuendū pu-
 tarit. Quin etiam in sermone quotidiano sepissime usurpare con-
 sueuerat; qui ad superioris nutū, voluntatis propensionem solūmo-
 do, nō etiā judicii cōfessionē accommodarent; eos altero tātu
 pede intra religionis seprā versati. Neq; verò eiusmodi præcepta
 verbis tantū explicabat ille, sed, quantum ei res & persona con-
 cederet, etiam factis. Medico quideam, quoties ægrotaret, ita se
 dicto audientem præbebat, vt eius monita pro oraculis duceret;
 ac quodāmodo prudētiā penitus exuisit, & omnem suæ salutis

cutam

curam & solitudinem in eundem projecisse videretur. Cū stomacho grauissime laboraret aliquando, ex nimio videlicet hepatis calore, ut supra diximus; adhibitus medicus, quo domus eo tempore vtebatur adolescenti nec peritissimo; frigidæ corporis constitutioni causam illico tribuit: nec mora, quidquid excogitare potuit ad corpus & præcordia calefacienda, præscripsit. ac primū fenestras foreisque cubiculi, ne quid afflaret aurē, obserari diligenter jussit; deinde languentem multa sub vestē continere sese; postrem quād calidissimo cibatu & exiguo mero, sed quād austerrissimo refici. quæ omnia Ignatius licet sibi, non leuibus argumentis, minimè accommodata sentiret, ac medicum ipsum nec literatissimum neque exercitatissimum sciret esse; tamen ne cū extremo quidem vitæ periculo contra eius edicta nihil vñquam effatus est. Estas erat summa: calores ut in vrbe maximi; ingenti stromatum pondere premebatur Ignatius: manabat è membris omnibus tanta sudoris copia, ut culcitrae ac uestes maderent; ac nihilominus ex præcepto se intra calida fomenta cohibebat ægrotus; ardebat siti, nihil omnino poscebat: discruciatatur doloribus acerbissimis, nullam edebat vocem; linquebatur animo interdum, neque tamen significabat; denique peruersa curatione eō adductus est; ut cū vltimum sibi discrimen adesse intelligeret, Societatis administratione Patribus delegata, aditu cubiculi domesticos prohiberet omnes, vno excepto valetudinarii curatore: atque id demum extitit signum, desperata iam valetudine, se ad vitæ exitum comparantis. Itaque Patres in re tam subita consilio habitu, cūm non decesserent, qui medici præsertim junioris placita reprehenderent; Alexandrum Petronium, ætate prouecta virum, & medicæ artis laude præstantem, exemplo acciri jubent. Is ut inspexit Ignatium, genusque & ordinem adhibitæ medicinæ cognouit; per summam indignationem vociferatur, hominem calore necatum esse: pandi confessim fenestras & ostia, leuari stragulis lectum, frigidæ haustus affatim dari æstuanti imperat: quæ res prioris medici inscitiam planè coarguit; siquidem refrigerato hepate, ventriculi tormenta quieuerē, & obedientiæ meritis Pater auctus, pristinam insuper valetudinem breui recepit. Rursus, cū ieiunia cineralia seu Quadragesimam quamuis affecto corpore persequenter nihilominus obseruasset; ipsa denique feria quarta sanctioris hebdomadæ febri correptus est, nec dubitauit idē Alexáder, quin totum id ex imbecillitate nimia proueniret; quocirca pulsi gallinacei esum ad vesperam illi præscripsit, abiitque admodum incertus animi, vtrum Ignatius tali tempore jussa facturus

facturus esset. redit deinde postridie, quæritque sollicitus, num se
 refecerit pullo. cùm annuisset Ignatius: Fatebor, inquit Alexáder,
 ingenuè id quod res est. Complures non custodita solemi absti-
 nentia nihilominus hoc triduo in morbum incidere. quibus e-
 go cùm accersitus, carnium cibarum indexerim, vix ægreque ab
 iis im petraui ut obtemperaret; propterea quod per hos dies car-
 nibus vesci nimis graue piaculum ducerent: tu contrà, peracto
 iam pænè curriculo, ad ipsas metas meo monitu nō recusasti de-
 sistere; hoc ego, Pater, satis mirari non possum. Ad ea Ignatius
 serena fronte, quæ animi tranquillitatem indicaret: Atqui obe-
 diendum est, inquit. nec plura in eam sententiam effatus est. quo
 responso mirificè delectatus Alexander, & sanctitatè viri magis
 magisque suspiciens, totā rei gestę seriē ipsem mihi deinde nar-
 rauit. Atq; ad sapientem hanc sanctam q; stultitiam cœcæ, ut ipse
 appellabat, obedientiæ; suos, vt essent ad subita ac seria prom-
 ptiores, interdum fictis etiam in rebus erudiebat. Sacerdos
 quidam, edito iam signo, paratus ad sacrificium, & calicem
 tenens, cū è vestiario pedem efferret, per nuntium ab Ignatio, qui
 totā rē è propinquo obseruabat, repente jubetur, sacro deposito
 ornatu, palliu sumere prodeudi causa. Paruit ille sine tergiversa-
 tione, ac palliatus Patri confessum apparuit. Tum Ignatius qua-
 rit ex homine; sit ne ægre passus, in procinctu iam ad immolati
 subito se juberi sacra deponere vestimenta, remque diuinam o-
 mitttere? Cùm ille se ne tantulum quidem esse commotum affi-
 maret: Atqui me, scito (inquit Ignatius) non quo te in præsenzia
 opus habeam, sed periclitandi tui obsequii gratia id fecisse de in-
 dustria: & sic habeto; plus te sacrificio deserendo esse meritum,
 quā si id ipsū, vt destinaueras, illico peregisses: nā & si altaris my-
 sterium tanti apud Deum est, quanti profecto est: tamen, ut scri-
 ptum legimus, melior est obedientia quam victimæ. Quendam
 etiam, cùm maximè confessionem nobilis cuiusdam exciperet,
 consulto vocari ad se iussit. cùm ille se peracto mysterio mox af-
 futurum dixisset: accersit eum denuo: at ipse nihilominus cōfi-
 tentis rogatu hæsit paululum. ac venienti demum Ignatius: Ita
 ne verò iterum, inquit, euocandus es? Et grauioribus verbis acce-
 pit hominē: non quo illius tum quidem opera egerer: sed obser-
 uantiam & agilitatem experiri voluerat. Sic enim aiebat: cupere
 se, quemadmodum cæteræ Deo dicatae familiae, ex instituto aliz
 paupertatem, aliæ silentium, aliæ psalmodiam, aliæ deniq; aliud
 præcipuo studio colerent: sic in Societate nihil haberí prius aut
 potius alacritate amoreque parendi: & maximè propriu insigne

nōstrorum hominum esse Obedientiam; quippe quæ, diu Gre-
gorio teste, virtus vna cæteras omnes animo virtutes inserat, in-
fertasque custodiat. Hisce ergo artibus, & huiusmodi, subinde a-
lumnos exercere consueuit: ut ad quamlibet Præfecti vocem aut
significationem parati, vel inchoatum apicem in scribendo re-
linquerent: sœque expeditos, vbi opus esset, illlico sisterent.

PAUPERTAS EIVS ET CASTIMONIA.

CAPVT VIII.

VOLVNTARIAM paupertatem (quam ille religionis
morum appellabat) ad extremum usque constantissime
coluit; nec modò ipse proprium habuit nihil, sed ne alios
quidem, quamvis genere nobiles, ac deliciis olim assuetos, quid-
quam habere permisit. quin etiam quemquam è professa domo
apud Germanicum Romanumve Collegium nisi admodum ra-
rò & iusta de causa prohibuit vesci: quo nimis, si opus esset,
furare verius posset, nihil omnino ad ipsam domum ex Collegio-
rum fructibus peruenisse. Pauperem autem spiritu eum sibi deni-
que aiebat videri, qui erga ea quibus veteretur, sic esset affectus
animo, vt instar statuæ cuiusdam videretur esse, quæ nullo pa-
cto resistit recusatve, quominus omni quâuis pretioso amictu &
ornatu confessim exuatur. Castitatis verò laudem Dei beneficio
tantam adeptus est, vt ex quo die sese in beatæ Virginis fidem ac
patrocinium contulit voto: nullam, vt initio dictum est, deinde,
quamvis præferuidus natura, carnis tyrannidem senserit. Porrò
in Societate nobilissimam hanc virtutem tanto studio custodiri
volet, vt nihil omnino neque in dictis neque in factis lasciuū
aut petulans appareret: ac quo ad fieri posset, nostri cælestem vi-
tam in terris agerent, ab omni corporis contagione sejuncti.
Quia etiam in scholis Terentiū explicari, (ni perputgatus esset)
quamquam optimum Latinitatis auctorem & Romanæ comœ-
diæ principem, vetuit nominatim, quod eum videlicet parum
verecundum ac parum pudicum arbitraretur. Noluit igitur ea
lectione puerorum animos imbui, ne plus motibus noceret,
quam prodesset ingenii; ex quo facile existimari
potest, in cæteris rebus quam acer
& vigilans custos pudici-
tiae fuerit.

CAPVT IX.

DVERSUS ea quæ videntur acerba, & contra omnes va-
 rietates quæ in vita versantur, animo fuit semper ita pre-
 senti, vt nūquam vel à statu naturæ vel à religiosi digni-
 tate discederet. Romæ cùm apud nobiles quoddam, vt lo-
 lebat, de rebus diuinis familiariter ageret, instituto iam sermo-
 ne, trepidus ab domo nuntius ei repente in aurem insulsurat, li-
 etores in domesticam supelle&tilem à creditoribus immisso, cù-
 ëta miscere & euertere: vix ab eis impetratum sustineret tatisper,
 dum ipse tota de re certior fieret. His auditis Ignatius: Bene ha-
 bet, inquit: & inchoatam disputationem admirabili tranquilli-
 tate animi absoluit. Quærentibus dein amicis quid subitæ rei
 accidisset: Noster, inquit, cœconomus, ad necessariam ædificatio-
 nem ære alieno contracto, in præsentia soluendo non est, im-
 patientes moræ creditores ad auferenda pignora ministerium fo-
 rense miserunt; ii perturbare dicuntur omnia; sed me res nō mo-
 uet; nam strata si abstulerint, humi pro nostra paupertate cuba-
 bimus; vnum vereor, ne inter tumultum, commentarii de religio-
 ne pereant, magna cura & labore confecti; hos ego sanè velim
 saluos; cætera negligo. Tum ii qui aderant, Patris patientiam ad-
 mirati, facinus indignum exclamant; domum nostram aduolant;
 prædesque pro Ignatio facti, satellitum proteruitatē magno co-
 uitio cohibeunt; neque ea res cuiquam amicorū fraudi fuit: siqui-
 dem aureis ducentis ab Hispano doctore, cuius modò memini-
 mus, Hieronymo Arzio, & quidem quid accidisset ignaro, poste-
 ra die submissis, nullo ipsorum incommodo xs alienum est per-
 solutum. Susepta negotia in finem vsque perseveranter vrgebat;
 neque verò, quos sibi socios expeditionum assumpserat, torpe
 patiebatur. Vbi necessarium iter vel quid aliud grauioris mo-
 menti destinasset in diem certam, præsertim si postularet occa-
 sio, nulla vi tēpestatis aut alia quavis difficultate deterrebatur,
 quominus ad constitutum tempus cogitata perficeret. In adeun-
 dis principibus viris, quod ille necessariò & sæpe faciebat, cun-
 etas aulæ molestias, & indignitatem, & aulicorum contumaciam
 deliciasque vorabat alacritate mirabili; acciditque aliquando, vt
 aditu exclusus, commodam admissionem horas ipsas quatuorde-
 cim ieiunus obsederit. Si quid, re bene perspecta, consiliarii etiā

IVOR

adhibitis, decreuisset, haud ita facile se ab eo deduci patiebatur. Ad Ecclesiasticam disciplinam pro sua parte adiuuādam statuerat, ne quis ex aliis ordinibus, quamuis eruditio[n]e, aut eloqua[n]tia, aut alia qualibet laude clarus, in Societatem admitteretur: quinetiam si quis per imprudentiam irrepererat, qui vel dicē vnum in alienis castris fuisset, contra nitentibus interdum aduenā pro-piūquis, amicisque gratiosis, remittebat ad pristina signa, vel si miūs pareret, certe ē Societate pellebat: ne cæteri nimirum or-dines de nobis conqueri possent, aut Societas quasi quoddā per-fagium desrroribus esse putaretur. Neque minorem animi for-titudinem præstit in iis tuendis, quos, probato ipsorum spiritu & vocatione, in Societatem adscripsisset; quorum constantia cū a parentibus (vt sit) per amplissimos etiam viros acerrimè inter-du oppugnaretur; Ignatius, ubi opus fuit, corā summo ipso Pō-tifice, suorum caussam contra opes & gratiam, diuīno fretus au-xilio, sine vlla dubitatione metuive, non solum defendit, sed etiā obtrinuit. Itaque principes etiam viros Iulius III. Pontifex maxi-mus festiuē admonebat, ne cum Ignatio contenderent; vtique nō vellent ē certamine victi discedere. Cū lege cauisset ne quis ē nostris vel exequiarum, vel sacrificii, vel cuiuspiam omnino mi-nisterii nomine pecuniam aut eleemosynam vllam acciperet, ne-dum cogeret: eam ipse legem diligenter sancteque in omni vita seruauit: neque commisit vñquam, vt fidem suam, in rebus præ-sertim sacris, temere obligaret: vel (quod vitandum est maximè) specie pietatis quæstum facere videretur; quo in genere illud in-signe memorant: Grauiter ægrotabat ætate iam deuixa idem Hieronymus Arzius; ad hunc, visendi causa (fuit enim in colen-dis amicitiis diligentissimus) cū venisset Ignatius, hominemque benigno & spirituali alloquo recreare conatus esset: ille de futura vita sollicitus, aureos ducentos ad piacularia sacra pro se facienda sudario inuolutos institit Ignatio obtrudere; quos cū obfirmato animo reieciisset Pater, quòd diceret se alieno pericu-lo doctum, ab huiusmodi conuentis iam pridem abstinere, neque plus oneris velle suscipere, quām quantum præstare cū fide pos-set: admiratus ille sanctimoniam & integritatem viri, eam ipsam summam paulo pōst ad eundem sine vlla conditione transmisit. Tum Ignatius sponte complures hostias ad expianda amici pec-cata decreuit: neque in officiis & caritatis certamine vinci se ab laico passus est. Pacem & concordiam (quoad officium & Dei glo-ria pateretur) non modò cū suis, verūm etiā cū alienis omni cura studioq; retinuit semper; & cavit ne, aut per se aut per suos, facto-

I z dictōva

dictōve quemquam offenderet. Cū Martinus Olavius, qui collegio Romano annos aliquot magna cum laude prafuit, excellenti vir ingenio doctrinaque, theses aliquot de more proposuisset, in quibus erat caput de Immaculato, ut appellant, Concepit beatæ Virginis; licet ea de re Ignatius pro sua egregia in Deum & Virginem pietate minimè dubitaret, tam enī Fratres Dominicani, qui ad disputationē inuitabantur, id ægre fertent, seque nominatim prouocari putarent, (cōtraria enim sententiam auctore D. Thoma tuerunt eorum plerique) eam thesem induci tollique omnino imperauit. Anno Christi nati M. D.LIII. cū Societas in Hispania, D. E. o adiuuante, maiorem in modum cresceret, grauiā in nostros crima repente conficta ab inquis, & Exercitiorum spiritualium præcipue liber in suspicionem apud sarcos Inquisitores magno apparatu artificioque vocatus est; quo nuntio Romanū allato, multi auctores Ignatio fuere, vt se suosque omni ope tueretur; accusatorum calumnias & improbitatē in tanto præsertim suæ existimationis ac famæ periculo redargueret. At ille, conscientiæ testimonio ac Dei bonitate subnixus, nihil extimuit, remque totam sine ullo tumultu magistratibus cognoscendam reliquit, quorū opera & veritas breui patuit omnibus, & ex eo tempore Societas in iisdem prouinciis feliciores in dies habuit progressus. Nec minor anno inseqūente in nostros, qui in Gallia versabantur, procella deseuicit. Siquidem graui aliquot illustrib⁹ Theologiæ doctorib⁹ decreto proposito, que adeò lacerata ac tantam in inuidiā adducta Societas est, ut eam nō modò profanum vulgus, verū etiam concionatores ipsi quotidianis probris & conuiciis ē superiore loco proscindarent. Ei decreto criminibusque scripto refutandis cū se aliquot ē nostris Ignatio paratos offerrent; ac res indigna minimeque toleranda cunctis videretur esse; verbis ex Euangeliō desumptis Ignatius: Pace, inquit do vobis: pacē meam relinquo vobis: neque certamen cum aduersariis ullo pacto suscipi est paſlus, quod dicteret, proculdubio fore, vt ipsa dies & nostrorum innocentia latit⁹ probaret, & inimicorū cogitationes & consilia frangeret: id q̄ nō ita multo post Dei beneficio est factum: nam & accusatio tota breui consenuit, & ipsis criminationibus illustrata Societas radices in iis regionibus egit altiores. Admirabilem verò facilitatem, vel potius animi altitudinem, Romæ ostendit Pater in acerb. illinis vicini cuiusdam iniuriis preferendis; namque is, vt nostros in proximam sibi domū immigrasse cognovit; cū Ignatium sociosque, vt alii multi, sine cauſa pessimè odisset; vna re

valde

opport
oblata
inqua
sticur:
nostris
neque
deinde
tem cu
perent
tes in e
contu
id ipsu
me ag
crimi
in ali
busq
tinyar
tende
sedato
preca
turna
duxis
ea mi
ramen
quidq
re que
talium
minib
animu
pia ve
confi
ficeret
genti
mirab
inopis
dimis
micit
anno
ipse n
ter? N

valde latus est, quod vendendi suas ædes, quippe nostris valde
opportunis, & confiendæ pecuniæ præclaram libi occasionem
oblatam putaret. Ergo, ut peregrinum ad conditiones quamlibet
iniquas cogerer, variis artibus patientiam hominis exercere cō-
sticuit: ac primam in atrii cuiusdam interjacentis, quod finibus
nostris contineri constabat, possessionem impudenter inuasit:
neque tamen Ignatius eam rem iudicio persecutus est. In id atrium
deinde pauones & alia demisit altilia; quæ obuerteris in eam par-
tem cubiculis nostris molestissimo clangore diu noctuq; obstre-
perent: nequaquam expostulauit Ignatius; eidem, triclini parie-
tes in eam partem luminis cauila perforare volenti, per summa in
contumeliam restitit ille: nihilominus quieuit Pater, atque ob
id ipsum cœco aliquot annos triclinio est vsus. Cùm hæc maxi-
mè ageret vicinus, vltro Ignatum ac socios tota Urbe institit
eximiani, bipedumque nequissimos & cupidissimos dicere, qui
in alieno solo, non contenti malè parta ingenti pecunia, domi-
busque per falsam religionē occupatis, possessiones in dies con-
tinuare, seque ipsum patriis ædibus pñè per vim exturbare cō-
tenderent. Quæ res cùm delata ad Ignatum essent, non modò
sedato animo tulit, ut cætera, sed etiam ex eo die Dominum de-
precari pro aduersario cœpit ardentius. Denique cùm ille diu-
turna importunitate nostros ad quamlibet iniquum pretiū per-
duxisset, & piorum subsidiis domus tandem esset coëmpta, ita ex
ea nigravit, ut, quasi mox æquanda solo esset, sic omnia inde fer-
menta, fores, fenestrarum obices, atque adeò elaborati lapidis
quidquid potuit, secuni asportauerit; neque tamen grauius ea de
reuestus Ignatius est, neque tali homini, aut vlli omnino mor-
talium, vlo vñquam nomine litè intendit. Neque verò ab ho-
minibus tantum, sed etiam ab ipsis pñè temporibus, inuidum
animum præstitit; siquidem nulla vñquam vel domestica ino-
pia vel publica annoꝝ caritate adduci potuit, ut cōtra Christi
consilium de crastino sollicitus esset; aut, qui nomē Societati pro-
ficerentur, modò ad institutum idonei forent, eos, quainquā in-
genti pressus familia, repudiaret. Atque hoc eo magis homines
mirabantur, quod illo ipso tempore viri locupletes ac principes,
inopiae metu, multos è domesticis cōuictoribus non sine rubore
dimitterent. Itaque cùm ex Ignatio quidā è familiaribus pro a-
amicitia sciscitaretur, quid ita alii diuites & pecuniosi in tantis
annoꝝ difficultatibus familiā sumprusque minuerent; contrà
ipse nullis vñctigalibus, nullo certo reditu fultus, eandem auge-
ret? Non satis attendis, inquit ille, quæ sit vis ac natura virtutis.

illius, quam in Theologicis virtutibus secundam Apostolum numerat; cui, certis & exploratis in rebus, locus esse qui potest? Spes enim, ut idem ait, quæ videtur, nō est spes; nam quod quis videret, quid sperat? Neque vero timendum esse, ne qui aues ex aliis pascunt, & agri lilia splendidissimo vestit ornatum, quæ neque serunt, neq; né, neque in horrea cōgregant; idē suis operariis, in Ecclesia vinea nullo stipendio laborantibus, necessaria ad exigendā vitā alimēta deesse patiatur. Quod ille videlicet cum iam inde ab ipsa cōfessione multis documentis præclarè didicisset; tunc vero post susceppta Societatis gubernacula magis magisque experiebatur in dies; quo in genere, ne sim longior, nōnulla subtilitas: Cum in sumptus quotidianos aliquando esset opus præsentī pecunia; atque ad nescio quid coēmendum Ioan. Crucifixus rei domesticæ curator exisset, incerta etiam tunc luce quidam ei repente accusatum auro plenum obtulit, ac nihil effatus, illico sese è conspectu proripuit. Ioannes vero, qua erat sumptuositate, ut auri speciem nudit, illusionem ac præstigias diaboli suspicatus, in proximam eccl. beatæ Mariæ supra Mineruam sese recipiens, diuinam opem suppliciter implorauit; domum deinde regressus, pecuniam inspectam & forma & materia probam repperit; Deique clementiam ac benignitatem admirans, in ea quæ destinauerat, sine cuiusquam dampno vel molestia insumpit. Idem, cum in magnis rei familiaris angustiis Deo suppetisque in Laterano supplicasset; in reditu ad Colossum theatrum illi subito vir quidam ignoratus aureos centum in manum dedit, ac statim apparere desit. Quare Ioannes non iactitia quam horrore perfusus, pecuniam domum attulit. Ignatius vero gratias quidem egit Domino, sed talibus iam pridie assuetus, nihil rei nouitate commotus est. Rursus nostris pecuniae inopia laborantibus, quidam è Patribus dum nescio quid exquirit in arcula tormento scrutisque vilissimis plena; nihil minus opinanti venit in manus chartaceū in nolucrum aureis refertum ita nitidis atque micantibus, ac si tum primum ex officina prodirent: quo tam insperato subsidio præsenti egestati peropportune subuentum est. Quodam die sub vesperam, cum domi panes, vinum, ligna penitus defecissent; postridie manè, prater omnium exspectationem, à nobili matrona vehes lignis onusta submittitur; ea ligna dū in cella vinaria, ut sit, cōdit ianitor; ianuam domus patentem reliquit imprudens: recordatus deinde, cum ad occludendum accurrit, repente modios aliquot frumenti & vinciados in ipso vestibulo reperit: neque adhibita quantauis diligētia umquam rescire potuit, quis ea dona misisset. Hæc igitur &

alia eius
stiman
nam in
curitat
famia

I
v
(c
fedra
tus d
maxi
illat
omo
in iis
bacu
colla
simu
tanc
cili a
Ad e
que
tion
ptim
con
vide
ac m
liqu
cum
hor
loc
qua
offi
pib
dito
iis
suo

alia eiusmodi subinde accidebant, quæ, politico supercilio rem cestimanti, friuola cuiquam fortasse videantur, sed certè & paternam in famulos, Dei prouidentiam satis declarant; & Ignatii securitatem atque fiduciam ab omni stultitiae vel temeritatis infamia vindicant.

EIVSDEM RATIO GUBERNANDI.

CAPVT X.

In consilio capiendo, & rebus gerendis, cùm Deum semper, vt dictum est, accurata supplicatione consuleret, tum verò (quod mirum forrasse cuiquam videatur) non pietatis gustū, sed rationis ductum præcipue sequebatur: vt non rationē spiritus dulcedo præiret, sed dulcedinem ratio. Hoc enim aiebat vno maximè belluis homines antecellere, quod hi ratione vtantur, illæ nequaquam. Idem ad exsequenda consilia, quoad fas esset, omnes artes & humana præsidia sic adhibebat, quasi omnem spē in iis depositam haberet; rursus ita Deum orabat, & ex eo pendebat vno, ac si nihil omnino in rebus humanis opis aut perfugiis collocaret; atque hoc pacto (quod longè optimum ac perfectissimum est) prudentiam cum pietate iungebat; ipsaque negotia, tanquam onera paribus examinata ponderibus, quamuis difficiili ac lubrico itinere, ad optatos plerumque exitus perducebat. Ad consultandum autem illud obseruabat in primis, vt in qua que re semper eius rei peritissimos adhiberet; qua. communicazione ac lenitate nimirum assequebatur, vt & rationes initet optimas, neque in arte sua se quisquam ab eo vel præteritum, vel contemptum, iure conqueri posset. Ac cæteris etiam in rebus videbat etiam atque etiam, vt vniuersiusque dignitatis, ætatis, ac meriti ratio haberetur. Petronius erat Pisauensis, qui ante aliquot annos mortuus est, egregia pietate & virtute presbyter; is, cùm tres minores natu germanos fratres ad Societatem suis adhortationibus perduxisset; eum semper Ignatius adolescentulis loco parentis ac præsidis voluit esse: neque de iis grauius quidquam, nisi ex illius auctoritate ac sententia, statui passus est. Ad officia vel negotia, quæ per se obire non posset, cum viris principibus transigenda, viros eligebat, rerū vsu ac dicendi copia præditos; atque iis ita vel scripto vel verbis mādata dabat, vt liberū iis omnino relinquere, cùm in rem præsentem venissent. suo ipsorum arbitratu cuncta ex re & ex tempore moderari.

Idemque sub vesperam ad se redeunti cuiquam ex iis, cum rei gestæ rationem ab eo reposceret, primū omnium: Satin' [arebat] ex animi tui sententia? quæ liberalitas hominis & ipsi cauia proderat multum, & suorum illi mirè deuinciebat animos: & cōdem ad exequenda negotia perquam alacres promptisque reddebat. Anno post Christum natum MDLIII. cūm ad res in Lusitania componendas Michaëlem Turrianum legaret, haud ita pridem in Societatem admissum, licet ei varia p̄ceptiones ac monita ediderit consigata litteris; tamen cūm probè nosset fidem ac prudentiam viri, non modò permisit, ut, cūm in prouinciam pervenisset, suo arbitratu cōsilia rebus aptaret; sed etiā permulta ei dedidit folia pura, suo munita chirographo, quibus i le, prout opus esset, quidquid videretur, inscriberet; ac deinde obsignatas epistolæ, cuicunque expediret, ipsius nomine redderet. atque hanc consuetudinē laxè cum procuratorib⁹ ac nuntiis agendi semper magno cum emolumento retinuit. Quin etiā p̄fectus inferioribus minimè maligne suum cuique ius ac potestate impetrare cōsueverat: cauebat que diligenter, ne, quæ per eos agenda forent, usurparet ipse; vel ea re quidquā omnino apud subiectos de illorū auctoritate vel existimatione minueret. Verum tamen in italiam habens, ut easdē adduceret quoties vellet; nec non in eorum instituta moresque & administrandi genus dissimulantes inquireret. Exstat epistola ipsius ad P̄repositum prouinciae Lusitaniae, in hanc sententiā scripta; cuius mihi partem hoc loco inserere visum est: Neque verò Prouincialis aut Generalis P̄repositi officiū est, inquit, minuta quæque, ac temporaria p̄ferrit, in administrando sectari: sed cūm ad personæ dignitatem honestius, tū ad tranquillitatē animi tutius est, ea p̄fectus inferioribus delegare, & rei confessiæ rationē ab eis deinde repertere. Evidet in meo fungendo munere id ipsū sequor: atque huiusc consilii majorē in dies fructū capio, quippe cūm & labore & sollicitudine leuari me magnopere sentiam, ac tibi quoq; valde sum auctor, ut curas & cogitationes tuas defigas in commodis & salutis potissimum universitatem prouinciae: & in rebus quidē singulis ordinandis ac disponendis; cū opus est, & ipse veriere, & hominum tuo iudicio peritorū sententiā exquiras; cæterū ab iis dē rebus pertinet te curandis transgrediisque ut plurimū abstineas, sed instar excelsi cuiusdam motoris, orbēs tibi subjunctos & qualiter & cum gravitate ciere pergas: à quibus deinde, ut à proximis causis, propriū, cuiusque effecta proueniant: quod si feceris, & plura, & magis tuo muneri conuenientia, sine tumultu ac trepidatione consece-

nis. Præterea illud est in hac ratione commodi, quod si quid in a-
gendo peccetur, eius peccati præstat in tuis administris, quam in-
te, residere culpam: ac multo magis decet, quidquid ipsi delique-
rint, corrigi abs te, quam si tu erraueris, (quod perfaciè est singu-
la curiosus persequenti) te ab inferioribus emendari. Quod reli-
quum est, nobis Dominus IESVS CHRISTVS ad ipsius voluntatem
& clarè intelligendam & rite exequendam pro sua benignitate
lumen ac vires impertiat. RONÆ XI. Kalend. Ianuarias M D L II.
Hanc our Societatis gubernandæ regulam instinctu planè di-
uino ..oat Ignatius, eamque in omnes partes plurimū aiebat
valere. Primum, quod inferioris præfecti, quo plus credi libi, &
quo libertatis tractari se vident, eo libentius, ne videlicet huma-
nitate vincantur, vltro ipsi cum superiori communicent deinde,
quod multo acris ac studiosius versentur in opere: nam ut quis-
que maximè suum habet negotium, ita summam in eius procu-
ratione vigiliam præstat. accedit, ut maior sit in dispiciendo
ac statuendo claritas, maius auxilium Dei; quippe sicut in rebus
communib[us] cum uniuersali præposito numen cœlestē præcipuo
fauore conspirat, sic idem propriis cuiusque præfecti muneribus
suo quodam ac peculiari munere assistit. quorum si facultas &
auctoritas a superioribus nimis arctè circumscribatur, & quæ per
hosce tractanda sunt illi luscipient; primum ipsa diffidentia o-
diola est, & ut in alienis quodammodo rebus, continuò langues-
cit industria, deinde per eam cupiditatem & ambitionem, pecu-
liaris ille, de quo dictum est, diuinæ gratiæ quasi concursus a-
mittitur. præterea, cum ad rem bene gerendam & facultas &
scientia necessariò requirantur: scientia plerumque inest ei, qui
rem ipsam ex officio tractat, habetque subiectam oculis; huic si
minuatur ius, & superior ipse, causa non æque bene cognita, rei
transfigendæ se immisceat: in genti prorsus malo potestas à cogni-
tione levigatur: atque hinc nimurum in omni cœtu suspiciones,
discordiæ, rixæ, cum rectores & curatores non contenti suo mu-
nere, alter in alterius partes inuadunt: perque summam confu-
sionem tollitur discrimen officiorum, & ordo ille, quo nihil est
in hac rerum uniuersitate præstantius. Ad hac ubi is, qui destina-
tus est quodpiam, certis alligatur præceptis, rarum est ut quidquā
è sententia possit efficere. magna enim consilii pars est in tempo-
re, & nouis quotidie casibus interdum ipsa negotiorum species
immutatur: quibus in rebus dum religione occupatus animus
hæret, dum fluctuat apud se, dum cogitur ad absentes referre: in-
teriorum irreparabili sape damno videlicet, occasionis præteruolat

338
 opportunitas. Quæ cùm præclarè Ignatius nosset, cum suis adiutoribus procuratorib[us]ve, nisi si res aliter postularet, ea quam dixi facilitate vtebatur. Itaque & in magnis & arduis plerumque actionibus voto respondebat euentus; & tanta erat ipso regente concordia, is ordinum consensus, vt societas tota uno eodemque spiritu ductuque agi videretur. Bencuolentiam & caritatem suorum erga se non solum affabilitate, mansuetudine, cæterisque virtutibus, verùm etiam industria quadam alebat: cauebatque diligentissimè, ne quid admitteret, cur eorum quispiam ab illo se minùs vel diligi vel probari putaret; quod in creando primum Generali Præposito seruauit, vt dictum est; ac deinde retinuit in sufficiendo sibi, cùm ægrotaret, Vicario Generali: nec non in eligendis, qui Marcello Pontifici maximo, vt item supra dictum est, Pontificis ipsius iussu, in Palatio adfisterent; quam nominationem ad ipsorum Patrum consilium reiecit; ne certos ipse appellando, cæteros ad eiusmodi munere minùs idoneos iudicasse videretur. Præterea, si quid pro imperio asperius exsequendum esset; eius inuidiam ad inferiores ministros rejicere solitus est, ipsis videlicet non inuitis; communemque parentem p[ro]acti[us] giosè tuētibus. Qui hominibus cum potestate præsunt, hos cum aliæ fraudes & mala circumstant, tum illud in primis, de quo sanctus Bernardus ad Eugenium: Est item vitium, inquit, cuius sit immunem sentis, inter omnes qui cathedras ascenderunt, sed bis me iudice solitarius, quia veraciter singulariterque leuasti supra te, iuxta Prophetam: Facilitas credulitatis hæc est, cuius callidissimæ vulpeculæ, magnorum neminem compri satiscauisse versutias. Ab hoc igitur scopulo, sicut à cæteris, magno opere Ignatius declinabat: quippe satis ad omnem animaduerzionem ipsa varietate suorum temporum eruditus; ac delatoribus ita vñ aurem præbere consueverat, vt semper alterā reo reseruaret absentem. Quin etiam accusatoris ipsius, inter dicendum, gestus, oculos, vultusque omnes attentè obseruabat: crebrisque ac minutis interrogationibus, veritatis eliciendæ gratia, fatigabat hominem: totam deinde rem, si opus esset, per se & per idoneos viros omnibus vestigiis indagabar leniter ac sine tumultu: cauebatque non modo ne quemquam damnaret indicta causa, verùm etiam ne quid omnino præiudicati ad causæ cognitionem afferret. Illud etiam, in rebus præsertim grauioribus, obseruabat interdū, vt accusatore iuberet sua manu scribere, quæ deferret: primum quod hominum naturam pronam esse ad maledicendum intelligeret, & stylum quam lingua longè facilius contineri: tum etiam,

ut si quod mendacium, vt fit, tempore procedente exstisset, id ipso delatoris chirographo teneri & coargui posset. atque hoc temperamento fiebat, vt neque si quid grauius accidisset, ignoraret Ignatius, neque innocentes per calumniam aut per factionem circumuenienti vel opprimenti sineret. Idem omnes reipublicæ partes vigilanter curabat, neque committebat (in quo grauitate à magistris ferè peccatur) ut dum vnam amplectetur, desereret alteram. Verum tamen præcipua quadam fuit observatione in hominibus ad Societatem adscribendis, quam ille remstanti momenti ducebat esse, vt cum alioquin è custodia corporis euolare quam primum optaret, hanc vnam ob causam in aliquot annos propagati sibi vita spatio cuperet; quoad nimium tyrocinii formula ac disciplina ad Societatis usum & institutum probè constituta foret. Tyrones autem ille non à naturali quadam bonitate, vel potius tarditate; sed à vigore magis ingenii, & rerum gerendarum adiumentis, legebat: negabatque, qui ad populi negotia factus non esset, eundem esse ad ministeria Societatis idoneum. Quod si quis bardum quempia eo nomine obtuleret, quod ipsum utique è scâculi naufragio diceret euasum; nihilominus recusabat Ignatius, neminem affirmans è Societate esse & dicendum esse, qui ad suam viam, non etiam ad aliorum salutem, & acriter & scienter posset incumbere. Quos autem ad probationem admiserat, eorum spiritum dabant operam ut quam plurimis experimentis cognosceret penitus: neque illos tantum ad suauem quendam sensum pietatis (quo imperiti omnia metiuntur) sed ad veritas ac solidas virtutes erudiebat: ac præsertim (quod saepiam dimicamus) ut ad nullius rei quamvis cæteroqui laudabilis amorem tamquam ad scopulum adhærescerent, sed ab omni alia cupiditate vel etiam propensione soluti ac liberi, ex uno tantum superiorem nutu ac voluntate penderent: neque assuererent abditos eorum sensus exquirere, vel imperitia sciscitari; vel quem, quibus de causis, iidem aut supra cæteros tollerent, aut etiam infra suo arbitratu deprimierent: sed illis omne iudicium & consilium à superis datum, sibi simplicitatis & obsequii gloriam esse reliqua putarent: essentque proinde ad omnia quamvis ardua & absurda & subita paratissimi. Omnes omnium querimonias perbenigne audiebat, ac solabatur verbis humanissimis. atque etiam diligenter curabat, vt salua religionis disciplina, & Praefectorū dignitate, vnicuique satisficeret. Neq; verò minori vigilantia & seueritate Praefectos ipsos quam reliquos omnes in officio cōtinebat; quin etiam tanto plura maioraq; ab illis, quā ab his, exigere solitus

solitus est, quanto superiores inferioribus, gradus & virtutum insignibus, antecellunt. Idem, in respōdendo agendoque, simplicitatem ita cum cautione coniunxit, vt satis appareret, alteram alteri non modō impedimento non esse, verū etiam ornamento atque præsidio. Suspensa, vel ambigua, vel obscura verba, perplexum de industria incertumque sermonem; vel barbaras artes, & subdola mendacii tegumenta, fideique ac societatis humanae perniciem, semper est detestatus: ac suo monstrauit exemplo vereitatis cultor eximius, quantum inter prudentiam & calliditatem intersit.

EIVSDEM RATIO PROXIMOS AD.

IVVANDI.

CARVT XI,

MIRAE fuit solertiæ in solicitandis mortalibus, & à dabolis seruiture ad Christi Domini obsequium traducendis. ac quibus artibus dæmon ad animarum peniciliæ vtitur, easdem ipse (quoad liceret, ac fas esset) ad hominum salutem ac beneficium transferebat. Voluntates ac naturas eorum, quibuscum ageret, festinè odorari; ambitiosis splendida, auaritiae, voluptuosis iucunda proponere; & suo, quod aiunt, hamo vel esca quémque piscari. Iam in congressu, maximè Principum, id obseruabat in primis, vt sermonis initia illis daret, extrema referueret sibi: cauebatque ne de rebus etiam diuinis ineptiæ vel ad satietatem ac fastidium ageret. Tristem verò & horridam sapientiam (vtique postquam in lucem hominum prodiit) semper vitavit: cumque philosophia nomen ipsum intelligeret, etiam si modestè tractetur, tamen satis odiosum esse per se; nihil in habitu suo, vel in genere vitæ, rarù aut notabile conspicui voluit: ac semper sese, quibus rebus honestè ac religiose potuit, ad cōmunem consuetudinem accommodauit; neque commisit, vt quod ipse non faceret, id in aliis reprehēdere putaretur: prorsus vt, eius mores prima fronte vel eminus intuenti, unus aliquis ē populo visideretur esse: verū quo propiū illum inspiceres, quo diutius ac familiarius vterere: eo magis præstantiam virtutesque viri, tanquam odorem ex affrictu, sentires: atque id ipsum est causa, cum nostris nullam in vestitu ornaturve religionis iniunxerit notam: sed quo facilius in hominum cœtus & consuetudinem irrepererit, ac tempestiuis colloquiis vnumquemque adiuuarēt; ybi cumque gentium

gentium versarentur, quam modestissimo eius gentis habitu ius-
fit incedere: neque ullum dare signum animi à senti communis vel
ab humanitate abhorrentis. Idem valde vituperabat moderato-
res animarum eos, qui vel una eademque via, ac ferme quam ipsi
tenuissent, ceteros etiam ad studium virtutis conarentur addu-
tere; vel, dum taxat si quis ad pietatem esset sua spōte propensus,
formandum regendumque susciperent: sed ipse nimis vel fe-
ros & barbaros homines non dubitabat aggredi, sic, ut à singulis
quod dabatur acciperet: & quos ad consilia Christi prouehere
non posset, certe ad præcepta sensim allicere nitebat. atque ut
bonus agricola non tantum rectas & fructuosas arbores, sed etiā
depravatas neque ita fertiles colit: easque vel adminiculis erigit,
vel circumcidendo castigat, vel sub aliena latenteribus umbra cœ-
lum aperit, vel telluris vitio laboratibus mutat locum: sic ille, re-
rum difficultate nequaquam exterritus, dispiciebat in primis quod
ingenium qua ratione tractandum esset; iisdemque saepè morbis,
pro varietate naturæ, non diuersas modò, sed etiam contrarias
inter se medicinas adhibere consueuerat. Quod si quem, omnia
expertus, tamen è cœno peccatorum extrahere nequivisset; non
ideo contrahebat animum, vel se angori dabat, quasi oleum &
operam perdidisset: sed conscientiæ & officii fructu contentus,
acquiescebat in alto Providentiæ diuinæ consilio. De spirituum
discretione, (quam ille scientiam habuit maximam) de que mode-
randis affectibus, multa præcepit egregie: quæ quoniam extant
scripta, (quemadmodū initio diximus) nihil est quod à nobis hoc
loco ingerantur.

VITA EIVS QVOTIDIANA ET DO- MESTICA.

CAPVT XII.

SOCIETATI Præpositus, denixa iam ætate; viuendi priua-
tim hanc ferme normam tenebat. Manè, ut primū cui-
gilasset, certum tempus dabat precationi & contemplatio-
ni bonorum cœlestium: deinde, si sacrificandum illi esset, (quod
munus, propter summam animi attentionem, & corporis imbe-
cillitatem, saepè intermittere cogebatur) sacro, sub vesperam pri-
die, ad Vrbis consuetudinem ordinato, & accuratè præcognito,
rem diuinam faciebat: quæ recitanda forent, vel in priuato sa-
cello, nemine præter administrum adstante, contra morē Hispani-
ensem

nien sem elata pronuntians voce, vsque adeò Ecclesiæ Romana
 ritus omnes & cæremonias adamauerat. A psallendo quamquā
 inuitus abstinebat, quod ei propter vim lacrymarum, & frequen-
 tem ecstasim, qua corpus mirè affligebatur, eiusmodi officio sum-
 mus Pontifex nominatim interdixerat. A sacro, si cuius negotii
 causa prodeundum esset, comite uno prodibat: si minùs, admittendis audiendisque vel domesticis vel externis operam dabant,
 serena parique semper, vt diximus, fronte: minimè suspiciosus ille
 quidem aut timidus; attamen apprime circumspectus ac prouidus; vt illi non facile quisquam posset imponere. Actiones au-
 tem omnes è diuī Basilii præcepto condiebat tacitæ precationis
 sale: seque ipsum, vt dictum est, excutiebat subinde, ne quid labis
 ex quotidiano mortaliū rerum vſu contraheret. A prandio, post
 gratiarum actionem, remissionis causa, de rebus haud ita sensis
 molestisve sermones habebat iucundos; qui tamen, vt plurimum,
 ad agendi & gubernandi scientiam facerent. Inde vel actibus pu-
 blicis, vel subscriptioni lectionique epistolarum, tempus dabat
 ac multa etiam, prout res exigebat, sua manu exarabat ipse, ut,
 si hora suppeteret, suorum acta recognoscebat. à cœna vero in-
 sequentis diei negotia disponebat; accessitisque administris vel
 procuratoribus, sua cuique separatim dabat mandata; deinde cu-
 eo, quem sibi à secretis elegerat, per otium agebat: eo demissō, ad
 multam noctem solus in ambulabat innixus baculo, maiorem in
 modum attētus meditansque apud se: postremō, quod supererat
 temporis, necessariæ tribuebat quieti: id erat spatium horarum
 circiter quattuor. Cubiculo vſus est per angusto ac tenebricolo
 cuius formam nec successores quidem adhuc religionis, vt puto,
 causa mutarunt, cibi potusque fuit adeò parcus, vt gustatu fun-
 ditus perdidisse videretur: nisi si quando pauculis vesceretur ca-
 staneis, quibus patris more puer olim assueuerat. nulli vñquam
 ferculo, quamvis famelicus ac iciunus, arrisit: nullum edulii vel
 condimenti genus cuiquam indixit: nihil vñquam inter edendā
 est questus: licet per adiutorum inscitiam incuriamve cibaria ma-
 lè cocta conditaque: vinum etiam fugiens aut acidum præbete-
 tur, nihil deniq; sibi propriè apponi voluit vñquam: & grauitate
 administrum aliquando puniit, quod vuæ racemum vni sibi præ-
 ter cæteros attrulisset. quæ sane peritus rerum æstimator haud ita
 leuia duxerit, si hominis vel ætatem ipsam, cui multa dantur,
 vel infirmitatem valetudinis plura imperant, vel denique sum-
 mam inter suos potestatem & licentiam, vt ita dicam, suo arbi-
 tratu viuendi, consideret. Munditas in vīctu cultuque dilexit;

sed faci-

sed faciles, & nequaquam exquisitas; cuiusmodi & viatorem & Christi famulum decent: placuitque ei semper, ad alliciēdos præsertim homines, ut dictum est, non incompta frugalitas. Ac de I-natio quidem (quod me non fugit) alia id genus multa narran-tur, verū singula persequi necesse non est, tantum ad viri mo-res virtutemque intelligendam hæc pauca libauimus.

PIETATIS OPERA PVBLICE PER EVM

INSTYTUTA.

CAPVT XIII.

INTER ipsam Societatis administrationem, cui potissimum in-serviebat, non exiguam partem curarum aliis quoque rebus impetravit, atque iis maxime, quæ ad salutem & commodum populi, atque ad splendorem ac dignitatem sanctæ Romanæ Ec-clesiae pertinerent. De curandis ægrotis, & pœnitentiæ sacramē-to, Innocentii tertii Papæ lex est: Aegrotos, nisi peccata ritè con-fessos, à prima inspectione medici, néve adeunto, néve curanto. Ea lex cum ipsa desuetudine propemodum antiquata esset, per-fecit Ignatius vt salutaris illa consuetudo longo interuallo re-uocaretur, visendi tamen spatio in alteram usque vicem extracto: qua moderatione videlicet, simul & publicæ existimationi, & singulorum animis corporibusque consultum est. Mulierculas à maritis cum pudicitia capitise periculo dissidentes, matronis ditionibus in officio continendas ac sustentandas diuidere con-sueuerat: sed cum cresceret numerus, ne cui grauior esset impē-sa, locum iisdem recipiendis alendisque publicè parare cōstituit; suumque consilium impertiit primoribus ciuitatis. quibus rem ita probantibus, vt nemo tamen se profiteri vellet tam glo-riosi operis principem, hanc rationem Ignatius init rei ad exitum perducendæ: Ex area templi nostri Petrus Codatus procurator lapides ingentes effoderat, cuiusmodi multi rui-nis veteribus continentur. hos igitur lapides in magna rei fa-miliaris in opia vendi, & sumiam ex iis confici aureorum centum Ignatius imperauit: eam pecuniam cum ad opus inchoandum primus in medio posuisset, tantū reliquis ardorem iniccit, (insita mortalibus natura properè sequendi quæ inchoare piguit) vt ex voluntaria collatione institutum sit cœnobium, quo eius generis feminae sese reciperent; ibique securè tamdiu delitescerent, quoad compositis controversiis in gratiam cum maritis redirent: atque

idecī-

IGNATII VITÆ

144

idcirco cœnobium (vt supra diximus) Malè nuptarum vulgo appellatum est. Ad eius autem loci costodiā atque administratiō nem Ignatius piorum hominum ſodalitatem adhibuit, prudenti ſanè consilio. Etenim in communem vtilitatem intentus, ne uno dumtaxat munere implicitus teneretur, vt quodque opus absoluuerat, confeſtim eius operis procuraſione certis atque idoneis hominibus demandata, ipſe animū & cogitationem ad alii deinceps atque alia tranſferebat. Parthenonem etiam sancta Catharinæ, cui à Funariis vel à Rosa cognomen eſt, Ignatius idem iñſtituit. quo in Parthenone puellæ forma eleganti, quarum pudicitia periclitaretur ob angustias rei familiaris, magna preſectorum diligentia conquisitæ, interdum etiam pro potestate, ſires exigat, & complexu parentum abreptæ, hodie ad centum & quinquaginta ſub clauſtris, & ſanctimonialium feminarum disciplina, magno labore & impensa educantur; eademque ſimil atque maturum eſt, vel perpetuæ religioni & caſtitati ſponte ſe conſeruant; vel idoneis viris dantur nuptui, dote à loci præſidibus perſoluta. Non minus laudabile quod ſequitur. Cūm plurimiborū interdum indolis pueri & puellæ, vt in Vrbe plena peregrinis & aduenis, deſtituti vel orbi parentibus, miſerandum in modum per plateas & cōpita ſeminudi & egentes errarent; utriusq; ſexu & commodis & ſaluti, eodem Ignatio ſuadente, prouifum eſt. Itaque ex eo tempore duabus in aedibus, hoc eſt sanctæ Maria in Aquiro, & ſanctorum quattuor Coronatorum, masculi ſeorsum ac feminæ, & gratis aluntur, & rudimentis Christianæ fidei, at partim litteris partim etiam neceſſariis ad uſum rei publicæ atibus atque opificiis imbuuntur. Utriusque autem ſexu eſt hac iepitate numerus capitum amplius ducentorum; quorum illi præter domesticas exercitiones, ad funera quoque pro ſequenda plalentes & candidati procedunt; haec, vbi adoleuerint, vel maritantur, vel in ſacratarum virginum collegia ſele conferunt. Quintam, quod olim in patria ſua perſecerat, idipſum Romæ quoque molitus eſt; vt uicerosi ac mendici per compita miſere quintantes, vnum in locu n coacti, publica impensa ex cenu & collationibus alerentur, eamque rem ingenti ciuitatis approbatione ad exitum perduxisſet, ni pauci potentes nescio quo ſpiritu impulſi, huic tam præclaræ actioni obſtitiffent. Ad haec, e quisquiliis Hebræorum ſi cuiquam Euangeliū lumen affulſerat, hunc hospitio confeſtim acceptum Ignatius pro ſua tenuitate liberaliter ac benignè traetabat, quo ad Christianis præceptionibus eruditus baptismatis fonte renaceretur. neque à procurandis neophyto-

rum c
ficiſ a
in ædi
præci
ſuſte
eſt) b
rum p
ſaria
offici
ſele c
ad C
auge
Car
dit,
doli
que
aceu
rant
stor
adhi
niæ
cūn
dem
tia ē
ſed
tiuſ,
pedi
ſe) p
ipſu
tur,

ſt

rum cōmodis antē destitit, quām ex auctoritate summi Pontificis ædes paratae sunt, quas Catechumenorum appellant: quibus in ædibus hodie masculos seorsum ac feminas, cūm aliorum tum præcipue Gregorii XIII. Pontificis maximi munificentia, largè sustentat. atque etiam (quod expressius caritatis argumentum est) baptizati ex eo loco non antē mittuntur, quām aut litterarum p̄fatio, quas interim edocentur, aut artis cuiuspiā, necessaria sibi in reliquam vitam adiumenta parauerint. quo pietatis officio multi ex eadem secta permoti, magno bonorum gaudio, felle quotannis ad Christum adiungunt. Illud verò optimū, quod ad Catholicæ fidei reliquias in Septentrionali plaga fouendas augendasque, auctore atque adiutorie in primis Ioanne Morono Cardinali amplissimo, Seminarium clericorum in Urbe condidit, dato negotio nostris hominibus, qui conquisitos bonæ indolis adolescentes Rōmam ex iisdem regionibus mitterent. atque id Seminarium, siue collegium Germanicum, ut appellant, acerbissimis deinde tempestaribus, ingenti labore ac perseuerantia tutatus Ignatius est; præstantissimis è tota Societate doctribus ad eam iuuentutem & litteris & moribus instituendam adhibitis. quod opus & Ecclesiæ Rōmanæ ornamento & Germaniæ magno adiumento & fuisse & esse hodie vel maximè constat, cūn in eius pñè collapsi instaurationem & amplificationem idem Gregorius XIII. pro sua præcipua in eas nationes clementia & voluntate vehementer incubuit. Nec Germanicæ modò, sed ceterarum quoque gentium pueros & adolescentes Ignatius, piis ac liberalibus disciplinis imbuendos, (quam vnam expeditissimam emendandi generis humani rationem ducebat esse) per se suosque admonitu planè diuino suscepit: atque ob id ipsum gymnia, quibus æquè infimi ac summi gratis eruditentur, non Rōmæ solū, sed etiam toto pñè terrarum orbe constituit, summa adhibita cura, vt ne quid professores nostri, quāvis acutum & plausibile, affertent peregrini vel noui dogmatis, nedum ab orthodoxa fide abhorreant, verū in singulis quæstionibus celeberrima quæque & probatissima doctorum placita se- querentur.

K QVE.

QVÆDAM DE IGNATIO MIRÀ.

CAPVT XIV.

PRÆTER ea quæ superioribus libris Ignatio ditinim accidisse retulimus, nō pauca de eodem admirabilia pra dicantur; quorum aliqua nobis hoc loco exponere visum est. Recentí conuersione, Hierosolymam petens, dum Barcinon transmissionem exspectat, interea diuinam rem, sacras conciones, & alia religionis officia quām accuratissimē obire non defūtit. Accidit autem aliquando, vt cūm in templo verbum Dei audiret; conspicata hominem femina princeps, peregrini habuit fœci plebis immistum, videre sibi visa sit cius caput ac faciem emīcio quodam fulgore splendentem, idque tanta sua cum animi voluptate, vt quamquam inuita ac repugnans modestia cauſa, tamen ab eo aspectu oculos nulla ratione posset auertere. Igitur concione dimissa, nihil ei fuit antiquius, quām ut mariti permis su peregrinum per idoneos homines oppidō conquisitum hōspitio acciperet; quidomum ingressus, percunctantibus illis, quis aut cuias esset; peregrinari se Hierosolymam dixit, neque de le ipso verbum vltra addidit: verumenim vero sermonem de rebus diuinis instruēs, omnes, qui aderant, cælesti quodam solatio letitiaque perfudit. Quare vehementius etiam permoti, opera dedere, vt nobilis quidam vir, ipsorum propinquus, in Italia iacturus, vna cum Ignatio conscenderet, rati, nauigium utique tali vectore perire non posse; neque eos fefellit opinio: siquidem alia nauis, cūm eodem ferè tempore vela fecisset, nō longe a portu vi tempestatis absorpta est; at verò qua Ignatius uehebatur, eterrimo cursu Caietam in columis tenuit; post reuerſionē vero, dum Barcinone, vt initio dictum est, Grammaticæ rudimentis operam dat, res accidit ad viri sanctitatem illustrandam haud lauis momenti. In parœcia beatæ M A R I Æ, cui à Mari cognomē est, ad plateam Lullianā, Lyssani duo fratres de patrimonio diuītius litigauerant. Ac denique à iudicibus lata sententia, is qui causa ceciderat, præ nimio dolore ad ultimam desperationem redactus, impulsu dæmonis è cubiculi trabe laqueo se suspendit ea re cognita vicini ad teturum illud spectaculum confluunt, mirantes hominis facinus, miserantes insaniam. Id simularque Ignatius audiuit, confessim aduolat, pendentem ex infelicitate ideo restem præcidit, hominem vel cadauer potius collocati iudeo.

in lectulo; deinde seorsum nixus genibus pro salute ipsius Deum
orare non sine lacrymis institit. Res mira; deprecante Ignatio,
euncis qui aderant in lectulum obuersis, & exspectatione suspē-
sis; miser ille repente sustulit oculos, vocisque vsum catenus dun-
taxat recepit, quod ad vocato celeriter in id sacerdoti peccata ritē
confessus; ac demam expiatus, animā ē Tartari faucibus ereptā
Domino reddidit; cuius rei fama totam urbem finesq; illos ma-
gna cum omnium admiratione peruersit; & supersunt hodie, qui
meminerint: a quibus ego id ipsum Barcinone diligenter quæsi-
ui. Ac multo pōst, Romæ, constituta iam Societate, aliud nō mi-
nus mirum Ignatio contigit. Cum Alexando Petronio, cuius an-
tē meminimus, & medico & philosopho insigni, magnum vsum
amicitiamque contraxerat. Ad eum ægrotū aliquando vicissim
ipse visendi caussa cùm adiisset, quamquam alieno tum tempo-
re, tamen pro familiaritate a domesticis introductus, occlusis fe-
nestrīs in lectulo quiescentem inuenit: & ex tenebris ratus homi-
nem sopori sese dedisse, suspenso vestigio tacitus adrepens, pului-
no sensim assedit; ac nihilominus Alexander ē somno ex citatus,
& repente Felicitatem vxorem inclamans: *Quis nouus hic splē-
dor, quæ tanta, inquit, lux cubiculum cōplet?* At illa simpliciter,
id quod erat, vnum Ignatinum introisse respondit. Tum Alexan-
der, homo grauis & prudens, non dubio argumento viri sanctita-
tem interpretatus, ex eo die Ignatiū, tamquam humano fastigio
celsiorem, magis magisque suspexit: totamque deinde rem ipse
mihi aliisq; seriò exposuit. Parisis, Michaēl quidam Hispanus,
quem Romæ deinde fallæ criminatiois ministrū in Patres fui-
se diximus, impatienter ferens patronū suum Franciscum Xau-
riū ē medio honorum cursu ad studium humilitatis Christianę
traductum fuisse, ira percitus, Ignatiū, yrpote eius rei auctorem,
interficere omnino constituit: cumque in hospitium ipsius vltro
inuasisset, strictoq; iā gladio scalas furibundus ascēderet, diuina
repente voce perterritus: *Quò tendis infelix: retulit gradū, totā-
que rē cōscientia victus postmodū ipse confessus est.* Anno à vir-
ginis partu M.D.LIV. Rodulphi Pii Cardinalis opera, Societatis
collegium ad Lauretanam ædē institutum est; acciditque, vt do-
mus nostris ad habitadū attributa, lemurū terroribus & fauno-
rū ludibriis admōdum esset infesta; cumque, noctu præsertim,
modò hi modò illi, detractis è cubiculi stragulis, vel insolito quo-
dā cachinno excitati per cæcas tenebras trepidarent; ad eam per-
stem auertendam multa nequicquam experti, denique per e-
pistolam ad sacrificia & preces Ignatii, tamquam ad sacram

anchoram communī consensu confugiunt. Ille te cognita, Deā attēte precatus, rescriptit sociis, bono essent animo, Diuino presidio freti, (quod in tali re fecerat ipse non semel) demonum terribilamenta nihili ducerent. Mirum dictu, recitatis litteris, omnes confessim ea molestia spectrisque non modò in præsens, rerum etiam in posterum liberati sunt. Cām Ignatii defuncti corpus exequiarum causa iacēret in feretro, Bernardina quēdā Romana, filiam strumis iamdiu laborantem, quam arte nulla modici sanare valuerant, ad osculandas mortui manus admouerat vehementer optabat, certam ex eo contactu, filiæ valetudinem sibi pollicita: sed cūm præ turba, impetu sāpe capto, puella numquam ad feretrum accedere potuisset, denique mater, quippe quam filiæ caritas valentiorem audacioremque reddebat, non antè destitit, quām ex Ignatii vestimentis frustulum adeptachid frustulum virginis collo simul atque alligatū, velut præsentis minis ope, morbus euanuit: cuius miraculi rumor cunctis, yrpa est, admirantibus longè lateque manauit. Ac ne prophete quidem insigni dono caruisse putandus Ignatius est, siquidem aliqua partim abdita aperuit, partim longè à cōspectu remota monstrauit, partim etiam multo pōst futura sine villo errore prædicta. In iis Barcinone Ignatium maximè coluere, ac præcipuum eius consuetudine & monitis fructum utilitatemque cepere, iuxta quēdam fuit nomine Agnes, è Paschala familia. hac cetera caritate Ignatium adiuuit, eiusque sustentauit in opere, rum Parisiis proficiscentem ad usque templum S. Andreae mīllia ab urbe passuum officii causa prosecuta est vna cum longe filio, optima spe summæ virtutis ac pietatis adolescentulo. Hūc in digressu cūm oscularetur Ignatius, eiique præcepta in reliquo vitam paterna dare: Cur, inquit ille, cūm alii abs te exculti, tuncque monitis incitati, vel CHRISTI consilia sint sequuti, vel certe in virtute magnos progressus effecerint, me vnum, parens opere, rudem informemque destituis? quid misero mihi te absentem futurum est? Atqui bono animo esto, fili, respondit Ignatius, et quam tibi deerit exercendæ patientiæ deque D e o bēne mōrendi materies, namque ubi adoleueris, vxorem duces, multisq[ue] incommodis afflictaberis, quæ te solui deliciis & in auxilio diuinō implorando torpere minimè patientur. Neque abfuit diuinæ fides; siquidem post aliquot annos ille contracto matrimonio multos suscepit liberos; cumque haud ita diues esset, debitum fraude, quibus non exiguum pecuniae summam crediderat, rei militaris naufragium fecit, hodieque confecta iā ætate senex sepiam

familiamque suam quotidianis laboribus ægre sustentat. Eius deinde Agnetis mortem, Barcinone sanctissimè obitam, Romæ Dei monitu præsens Ignatius, ut litteræ Antonii Araozii, qui morte-
ti viduæ affuerat, nihil ei super illa re noui postmodù attulerint.
Quidam haud ita pridem in Societate versatus, cùm ex imposito
sibi munere tanta molestia afficeretur, vt somnū capere vix pos-
set, ac de repertendo sèculo cogitaret; Ignatius rem diuinitus o-
doratus, adolescentem nocte intempesta è lectulo vocari ad se
iussit, alioqui fratrum necessitatibus mirum in modum parcere
solitus. Is cùm animo valde perturbato venisset, ficta persona
quæsuit ex eodé Ignatius, si quis hac vel illa tentatione solicita-
retur, quidnam ei cōsilii daturus esset? ac per eam sermocinatio-
nem omnes illi obstupescerent sensim ejus animi recessus ac late-
bras patefecit simul, & perturbationes admirabili dexteritate
sedauit; eodemque charitatis officio erga. alios quoque multos
pati perspicacitate perfundens est, qui cùm suos morbos propter
infirmitatem aperire non possent, vltro iis ipsem et ante medicinam
& genus ægritudinis & causas detegebat. Vicetiae, Fabro & Lai-
ne comitibus, dum ex voto finem anni vertentis exspectat, cäte-
ris item Patribus ob id ipsum Veneta ditione dispersis, repente
affertur Simonem Roterigium, Bassani, grauissima febri corre-
ptum, in extremo versari vitæ discrimine; quo nuntio percussus
Ignatius, licet ipse quoque febricula teneretur, tamē illico sur-
git, ac Iacobi Lainis, qui grauius laborabat, cura piis hominibus
demandata, sequente Fabro se pedes in viam dat, eodemque die
passuum octodecim ferè millia confecit ea quidem celeritate, vt
precedentem vix Faber consequi posset. Cumque ex itinere, de
Simone sollicitus, orandi causa paullulum è semita diuertisset,
supplicatione peracta, sensit auditas preces: atque ad Fabrum re-
diens, pro certo affirmauit, Simonè è morbo evasurum; ad quem
utvenit, arctè complexus hominè, lata omnia sperare & certam
sanitatè expectare iussit. Nec sanè frustra: quandoquidem Simon
paulo post, contra omnium opinionem, pristinæ valetudini redi-
ditus est: atque id beneficium hodieque secundum Deum Ignatius
sese acceptum referre testatur. Haud longè à Bassani mœni-
bus loco edito tēplū cernitur beati Martyris Viti, ex quo in sub-
iectam conuallem despectus est cùm cætero cultu visendam, tum
crebris aquarum è Medoaco amne deriuationibus. Id tēplū eo tē-
pore ruebatur solitarius quidā, Antonius nomine, vir doctrina-
rum expers & idiota quidem ille, verumtamen seuerus & grauis,
& ipso totius corporis atque oris habitu venerabilis; ac pro-

IGNATII VITÆ

inde apud illas gentes magna virtutis & sanctitatis opinione. Il
 Ignatium nihil insigne p̄ se ferentem, elato supercilio (vt ipse
 postea fatebatur) contēnere apud se cœpit, ac parui facere; quod
 intentius aliquando supplicanti demonstrare dignatus est Do-
 minus, qui vir & quantus esset Ignatius, quamque multorum ad-
 jumento & saluti diuina prouidentia destinatus; ex quo suā ille
 temeritatē dolenter accusans, Ignatium studiosè deinceps coler-
 atque obseruare instituit. Per eosdem fortè dies quidam ex Igna-
 tii sociis, partim anachoretæ consuetudine partim etiam ipsius
 loci amicinitate captus, ita cogitare cœpit apud se; Hem, Igna-
 comites, vexatis tanto labore, tanta teruō omniū difficultate co-
 poribus, de animorum insuper salute periclitamus; ratiō, quā ex-
 tulimus domo, mentem spiritumque referimus: nimium pul-
 ris sordiumque campestri hoc opere exercitatione colligimus;
 ac cæteris quidem maior forsitan gratia diuinæ fiducia, plus vix
 fuerit ad obuiā quæque superanda: mihi verò meæ infirmitatis
 præclarè concio nōnne conducat, procul negotiis tumultibus
 que cælestem in terris vitam vna cum hoc sancto etemi colore
 transfigere: & abiectis multiplicibus curis vni Deo vacare? Hac
 apud se identidem reputanti occursabant ex altera panelgnati-
 ii caritas, dulcedo sociorum, cepta communia, datæ dexteræ, &
 deserendi nefas. Eiusmodi cogitationum æstibus cum aliquādi
 fluctuasset, denique consultandi caussa ad anachoretam ipsum
 adire constituit, sed nequaquam cessit illi res è sententia; quippe
 vix dum extra oppidū extulerat pedē, cùm ei vni spectrū est ob-
 etum, armatus vir, trucibus oculis, stricto gladio minitans. Exter-
 ruit primò ea species hominē: dein impetu capto cùm nihil omi-
 nus pergeret; iratus ille ac furens in obuium irruevit visus. Tum
 verò peregrinus haud dubie terga dat, ac sine respectu in oppido
 auolat, mirantibus incolis quod tam effusè fugientē aspicerent,
 nemine persequente. At ille a præcipiti curſu non ante destituit,
 quam in ipsis Ignatii diuersorium se se cum insana trepidatione
 coniecit. Cui renidens Pater (totam quippe rē Deo reuelante co-
 gnorat) Siccine titubas? inquit: Modicæ fidēi, quare dubitasti
Quia ille interrogatione, & in præsentia valde cōpunctus, & in
 posterū, ne ab instituto desiceret, magnopere confirmatus est. Ci-
 lio. Ioan. Codurius, è primis patribus unus, è graui morbo in ultimā
 vita periculum esset adductus: ad rē diuinā pro socii salute facio-
 dam Ignatius adē sancti Petri in Monte aureo petiit: cuius & lo-
 ci & Apostoli, ut suprà diximus, præcipua quadā religione ten-
 batur; cùm ad medium ferè peruenisset pontem Ianiculensem, qui

qui Sixti pons hodie dicitur; sublatis intentisq; repente in cælū oculis, retulit pede attonito similis; ac deinde cōuersus ad comitem (is erat Baptista Viola Parmensis, ex quo hæc ipsa cognoui) Domum redeamus, inquit: Codurius noster migravit ē corpore. Creditus est Ignatius ex illo stupore, & si derum intuitu, & repentina reuersione, ut olim Hozii, sic tum Codurij anima vi- disse cælum intrantē: licet iustis fortasse de causis de hoc cela- verit, quod iustas item ob causas de illo non reticuerat; nā & id ipsum alius aspexisse ferebatur, & ex horarum ratione cōpertum est, eo ipso temporis momento Codurium exspirasse: & alioqui non fuit, cur amicissimi viri cognito excessu domum exempli reueteretur, vel ad piaculare sacrum eius causa de more facien- dū rectā pergere omitteret. Id autē accidit anno post Virginis partum M D XLI. quarto Kalend. Septembr. Eodem ferē loco deinde quiddam aliud accidit non absimile. Cū Stephanus Ba- roëlius Nouocomensis, qui viuit adhuc, periculoſo morbo im- plicitus teneretur, & cunctis de illius vita sollicitis, Ignatius pro viri valetudine in eadem illa quam diximus æde sancti Petri in Monte autoe perlitasset; in reditu comitē latō vulnu compellās, (is fuit Petrus Ribadeneria Toletanus, qui hæc ipsa mādauit lit- teris) non moriturum ex eo quidem morbo Stephanum constā- ter asseueravit; nec vana fuit prædictio: siquidem haud ita multo pōst ægrotus non sine magna omnium admiratione conualuit. Cū Patauii nostris ad gymnasium, & reliqua Societatis mune- ra, sanctæ Mariæ Magdalena templum & eius templi vestigalia, tribuisset Andreas Lipomanus egregia pietate vir, cuius metio- nem antea fecimus; de adeunda loci possessione graue certamen à nobilissimis viris iniectū est. Venetiis tū Laines & Salmerō So- cietatis caussam agebant; ii ad rē perficiendam omni cōnatū ne- quicquam adhibito, cū aduersariorum potentia valde preme- rentur, ac pēnè ab incepto desistere decreuissent; postremō (quod vnum reliquum videbatur esse perfugium) per litteras totam rem Ignatio commendant. Ille, cū quinta circiter fe- ria litteras accepisset, postridie (qui dies erat natalis Deiparæ Virginis) re diuina peracta, respondit C H R I S T I caussam, de deserent; eodem adiuuante, voti compotes fore, nec vana fūre promissa: quippe, re in Senatu diu multumque agitata, denique possessio nostris adiudicata est cunctis ferme suffragiis: atque à peritis rerum æstimatoribus non leue miraculum est ha- bitum, in eiusmodi ciuitate, à duobus ignotis & peregrinis ho- mīpibus, clarissimorum ciuiū opes & gratiam superatam fuisse.

132 IGNATII VITÆ LIBER TERTIVS.

Paulo III. Pontifice maximo, cùm inter bellicos tumultus vitæ quidam princeps, qui nuper est mortuus, Collegii Germanici tutelam ac patrocinium, oneris & impendii gravitate defatigatus, abjicere cogitaret, idemque auctor esset Ignatio, vt, ne in se iam desperata ac pænè collapsa diutius operam & oleum perdejet, sanè fortiter Ignatius illi respondit: Faceret ipse quod veller: se quidem, quoad viueret, eam procriptionem numquam esse depositurum; neque verò dubitare se, quin tam præclare inchoari opus diuina prouidentia conseruatura esset; ac datura aliquando Pastorem, qui non modò necessariis, verū etiam copiosis victum cultum que vestigalibus id Collegium instrueret. Per eadem ferè tempora vir quidam pecuniosus, templi nostri misericordie angustias, adem nobis ædificare voluit laxiorem, sed cum descriptionem quandam suam sequeretur, cum dignitate quicquid illam & elegantiā, verū tamē ad religionis nostra usus parum idoneam, Ignatius piam viri voluntatem utique accepit, eoque, vt debuit, gratias rem verò ipsam animo fidenti refecit, quodlibet compertum esse diceret, non defuturum olim, qui templum nostris misericordiis accommodatum exstrueret. Quarum duarum præsensionum alteram Gregorii XIII. Pontificis maximis summa, vt dictum est, pietas atque benignitas, alteram Alexandri Farnesii Cardinalis amplissimi eximia religio & regia plane magnificētia comprobauit. Alia item de Ignatio miranda narrantur quæ quia mihi haud satis explorata sunt, necesse non habui ascribere, præsertim quod clarorum hominum sanctitas non significis atque miraculis, quam caritate in Deum & vitæ innocencia continetur.

IN IGNATII VITAM CAPI-
TVM INDEX.

LIBRI PRIMI.

O RTHVS Ignatii & educatio. Cap. I.	1.
Conuersio eius ad Christum. Cap. II.	7.
Ad Mōtēferratū religionis causa proficiuntur. Cap. III. 10.	
Acta eius in Monteserrato. Cap. IV.	15.
Ardores eiusdem in studio pœnitentia. Cap. V.	16.
Molestia scrupulorum & tentationum eiusdem. Cap. VI.	17.
Ignatii profectus in spiritu. Cap. VII.	21.
De studio collato ad proximos adiuuandos. Cap. VIII.	22.

INDEX IN IGNAT. LOIOLÆ VITAM.

Egravi morbo periclitatur. Cap. IX.	24.
Dein anis gloria viatio superato. Cap. X.	25.
De profectione Hierosolymitana. Cap. XI.	26.
Nauigat in Italiam. Cap. XII.	27.
Nauigat in Palestinam. Cap. XIII.	30.
Palaestina loca sancta perlustrat. Cap. XIV.	32.
In Hispaniam redit. Cap. XV.	34.
Bacchonone ad studia litterarum aggreditur. Cap. XVI.	38.
Eiusdem commoratio Complutensis. Cap. XVII.	41.
Lusitiam proficitur. Cap. XVIII.	48.
Extreme inopia incommoda superat. Cap. XIX.	49.
Variè propter CHRISTVM exercetur. Cap. XX.	51.
De sociis ad Ignatium adiunctis. Cap. XXI.	54.

LIBRI SECUNDI.

A EGE R Hispaniam repetit. Cap. I.	59.
Venetias ingenti labore contendit. Cap. II.	62.
Venetias ad Ignatium socii veniant. Cap. III.	64.
datus in ipsius Ignatius: & de rebus ab eo dem & sociis in Veneta dis- tione gestis. Cap. IV.	68.
Ignatio Romam ap propinquanti CHRISTVS appetet: & unde So- cetas IESV nomen inditum fuerit. Cap. V.	70.
Ignatius Rome Christiana rei dat operam: in Casinatis monte animam Hociculum intrantem videt. Cap. VI.	72.
Romam Patres vnuersi conueniunt: veterem plebis exudienda morem & frequentem usum Confessionis & Eucharistie restituunt. Cap. VII.	75.
Falsi criminibus circumuenitur Ignatius, & absolvitur. Cap.VIII. 75.	
Ignatius & ceteri Patres de constituta Societate deliberat. Cap.IX. 81.	
Patres in varia loca Pontificis iussu discedunt. Cap.X.	83.
Ignatius plebi fame periclitanti succurrit. Cap. XI.	86.
Confirmatur à Pontifice maximo Societas. Cap. XII.	88.
Propositus Generalis creatur Ignatius. Cap. XIII.	89.
Generalis Ignatius denuo Catechista munere fungitur. Cap. XIV.	93.
Societas augetur, distribuuntur prouincie. Cap. XV.	94.
Varia in Ignatium tempestates excitantur. Cap. XVI.	96.
Régimen feminarum à Societate depellit Ignatius. Cap. XVII.	97.
Honoribus in Societate nostrā Ignatius editū obstruit. Cap. XVIII. 98.	
Confirmatur à Iulio III. Societas. Cap. XIX.	104.
Magistratu sese abdicare conatur Ignatius. Cap. XX.	105.
Societas in Hispania valde laboranti succurrit. Cap. XXI.	106.
De Iulii III. obitu, & de Martelli III. in Ignatum nostro fratre beneuolen- ta, Cap. XXII.	108.

MATIV. INDEX IN
Ignatij obitum. Cap. XXII.

LIBRI TERTII.

- D** E orandi assiduitate, & studio pietatis. Cap. I. 109.
 Quod eius fuerit de perfectione iudicium. Cap. II. 112.
 De caritate ipsius in Deum. Cap. III. 115.
 De caritate in proximos. Cap. IV. 116.
 Mansuetudo eiusdem & comitas. Cap. V. 117.
 Grauitas eiusdem & in custodia disciplina severitas. Cap. VI. 118.
 Eiusdem animi submissio, & quid de Virtute obedientia servir. Cap. VII. 120.
 Pauperitas eius & castimonia. Cap. VIII. 121.
 Aequitas animi, & constantia eiusdem. Cap. IX. 122.
 Eiusdem ratio gubernandi. Cap. X. 123.
 Eiusdem ratio proximos adiuuandi. Cap. XI. 124.
 Vita eius quotidiana & domestica. Cap. XII. 125.
 Pietatis opera publicè per eum instituta. Cap. XIII. 126.
 Quedam de Ignatio mira Cap. XIV. 127.
 Eiusdem forma, & statura. & poris. Cap. XV. 128.

IN EANDEM RERUM ME.
MORABILIVM INDEX.

- BDICARE sese Alfonsus Fonseca, Toleratus
 magistratu co- Archiepiscopus. 44
 natura Ignati. 105 Alfonsus Salmeron Toletanus,
 Abstinētia & so- Ignatii socius. 56 ad mortem
 brietas eiusdem Celsum secedit. 69.
 17.19. Ambitio & avaritia, duas perni-
 Accusatoribus quā obseruatio- ciosissimę mortaliū pestes. 105.
 ne aures præbere consue- Andreas Foxius, cognomento
 rit Ignatius. 138. Asparotus. 7.
 Adrianus VI. Pont. Max. 28. Andreas Gritus, Venetorum
 Egrotorū curādorum lex. 143. Dux. 31.
 Ænobarbus Archipirata. 62. Andreas Lipomanus, vir pieta-
 Agni, cœlestis cærea effigies. 114. te & genere nobilis. 120. 151.
 Alexandri Cardin. Farnesi pie- Animorū curatio difficult. 24.
 tas & magnificentia. 94. 152. Antonius Araozius Hispanus.
 Alexáder Petronius medicę ar- præponitur. 95. eius littera.
 tis laude præstantissimus. 147. 149. Apo.

IGNAT. LOIOLÆ VITAM.

- Apostolorum limina & præci- Carcerem in Societatem indu-
pua religionis templo nostri ci nunquam permisit Ignatius. 125.
Romæ obeunt. 67. 125.
Arbensis Epis. Ignatium ad sa- Caritas Ignatii in Deum. 116.
cerdotium euehit. 68. in proximos. 117.
Ardebalus Ignatii præceptor. Castitatis laude insignis Ignatius. 129.
39. 129.
Artiaga se ad Ignatii institutū Castitatis virtutem in Societa-
aggregat. 40. eius mors. 61. te magno studio custodiri vo-
luit Ignatius. 129.
B. 129.
Baison, olim Aquæ Auguste. Catechesi Christianæ operam
60. dat Ignatius. 94.
Baptista Viola Parmen. 151. Catechumenorum ædes, cura-
Barcinone studia litterarum I- te Ignatio, paratae. 145.
gnatius aggreditur. 38. 117. Cazeres Segouiensis Ignatii so-
cius. 40. in patriam reuertit-
Barptolemæus. Guidicionius tur. 61.
Card. 88. Christus temptationum iustissi-
Bassanum, oppidum agri Pata- mus arbiter. 18.
vini. 69. Christi patientiæ studiosus Ig-
Bellum inter Gallos & Hispa- natius. 36.
nos. 7. inter Venetos & Tur- Circus Flaminius Romæ. 86.
cas. 68. inter Paulum IV. & Claudius Iaius Gebennensis I-
Regem Philippum. 109. gnatii socius 56. Bassanū se-
Benedictus Conuersipus, vrbis cedit. 69. Brixiam abit. 84.
Romanæ gubernator. 78. Tergestinorum Episcopatu-
Bernardina quædam Romana rejicit 99. & seq.
filiam admotam Ignatii de- Collegium Montis acuti Pari-
functi feretro sanat. 148. siis. 49.
Bernardinus Masseius Card. Collegium S. Barbaræ Parisiis
100. 50.
Bertramus Loiola 5. Collegium Hispanicæ nationis
Bilinianum oppidum 90. Bononiæ. 63.
Bononiam Ignatius peruenit. Collegium Germanicum RO-
63. mæ. 145. 152.
Bononiam veniunt Xauerius & Collegium Lauretanum. 147.
Bobadilla, 71. Compluti artium curriculum
Brixium mittitur Claudius Ia- init Ignatius. 41.
jus. C. 84. Concionantur Patauii Codu-
C Allistus se ad Ignatii du- riis Hoziusq; Ferrariæ Ro-
ctum aggregat. 40. terigius & Iaius, Bononiæ
Xau-

MAT INDEX IN

- Xauerius & Bobadilla, Senis fessi tradere debent. 82.
 Paschasius & Salmeron 71. Dominicani fratres Salmanticae Ignatii doctrinam expendunt. 45.
 Vicetiae Ignatius, Faber, & Laines. 69.
Concordia nihil valentius ad res arduas moliendas. 82.
Confessio totius anteactae vitae Ignatii 15. iterum iterumque ab eodem repetitur 19. quodtidianae cuiuslibet omissio- nis. 112.
Confessio generalis P. Fabri. 55. & aliorum sociorum Ignatii. 57.
Confessionis frequens usus ab Ignatio & sociis Romae restitutus. 75. commendatur ab Ignatio Barcinone. 113.
Crucem pauci ex animo amplexantur. 60.
 D.
Demon Ignatum ab incen- pro reuocare conatur. 18. Ignatio difficultates re- presentat ibid. & se. Ignatium a litterarum studio remouere nititur. 39.
 Detractiones & susurri animos disiungunt. 92.
 Didacus Guias Cantaber. 63.
 Didacus Lassus Ferdinandi Regis orator. 100.
 Dignitatis gradus perfectos viros requirunt 101. a Societatis instituto valde alieni ibi. Discretio spirituum, consummatae sapientiae virtus. 11.
 Doctrinæ Christianæ præceptis plebem imbuit Ignatius. 40. 60. 63. 75. 87.
 Doctrinam Christianam pro- Exemplum vitae ac morum nihil efficaciam

IGNAT. LOIOLÆ VITAM.

Efficacius ad animos permod
uendos. 102.
Exercitorum spiritualium li
ber ab Ignatio conscriptus.
n. à Rom. Pontifice compo
batu. 24. Salmanticæ exa
minatur. 46. à sacro Inquisi
tore Parisiis receptus. 52. ite Frias, Vicarius Salmanticensis
in Hispania. 132. Episcopi. 46.

Exercitibus spiritualibus perpo
litur Faber. 55. Xauerius. 56.

G Aspar Contarenus Card.

& alii socii Ignatii. 57. item

73. 88.

multi Venetiis. 63. & seq. Ro
mæ. 73. Nouitii probandi.

Gaspar Doctus pro Ignatio &

sociis. 80.

Genuam proficisciatur Ignat

F. tius. 36.

Feminarum regimen à So
cietate depellitur. 97. docttor. 43.

Feminarum consuetudo peri
culosa. 98. be institutum. 145.

Ferdinandus Rex Rom. 99. Giennium vrbs Bæticæ. 43.

Ferrariam venit Ignatius. 35. Grammaticæ rudimenta discit
Roterigius & Iaius. 71. Ignatius. 39. eadem Parisiis

Fiducia diuinæ innixus Ignat

ius. 27. 29. 39. 62. Grana piacularia. 114.

ad Rossam Clodium Ignatius Greg. XIII. Pont. Max. 145. 152.
peruenit. 29. Guipuzcoa prouincia. 5. 62.

Franciscanæ familiæ fratres H.

Hierosolymis. 32. & seq. **H**æreticorum fastus. 76.

Franciscus Borgia Gandiensis
dux Societati se addicit. 103. **H**æretici ab Ignatio cum

Franciscus Mendoza. 46. Rom. Eccl. in gratiam resti
tuti. 55.

Franciscus Michaëlius, vrbis Hercules II. Dux Ferrar. Ignat
prefectus. 96. tii & sociorum innocentia

Franciscus Strata Ignatio se ad
iungit. 74. 114. Hieronymo Arzio ægrotanti

Franciscus Xauerius Cantaber frequens adest Ignatius. 120.

Ignatii socius. 56. 66. pri
mus in Iaponiorum terras 130. 131.

Euangelium intulit 56. Bo
noniam proficisciatur. 71. ad Apostolicus Venetiis. 64.

Hiero

M A T I V I N D E X I N

- H**ierosolymitana profectio ab
Ignatio decernitur. 26. à
Paulo II. imperatur. 67.
Hierosolymam venit Ignatius.
32.
Honoribus in Societatem adi-
tus obstruitur. 98.
Hortatur homines Ignatius ad
odium peccatorum, amore-
que probitatis. 45.60.
Hospitium S.Iacobi Parisis.50.
ad Hospitalem domum di-
uertit Ignatius. 41.60.
Hozius Hispanus Venetiis I-
gnatio iungitur. 63. Tarui-
fum secedit. 69. Patarium
proficiscitur 71. eius mortui
animam cælos penetrantem
videt Ignatius. 74.
Humilitas Christiana virtutū
parens. 16.
Humilitatis spiritū profitetur
Societas. 99.
- I.
- I**acobus Gouea Lusitanus.
§ 2.84.
- I**acobus Laines Ignatii socius.
56. Romæ sacras litteras pro-
fitetur 74. cum Petro Fabro
Parmam contendit. 83. Ita-
liae prouincialis. 95.
Ieiunium P. Fabri 55. F.Xauerii
56. & aliorum Ignatii socio-
rum. 57.
Iesu nomen vnde Societati
inditum. 72.
Ignatius etiam ante conuersio-
nem ab omni impietate at-
que auaritia alienus. 6. in
Pompeloni obsidione vul-
neratus 8. grauiter ægrotat.
Inquisitorem Parisis defer-
24. vrbanæ munditiæ appi-
me deditus. 9. lectione libro-
rū spiritualium conuersus.
9. ad Montem serratum pro-
ficiuntur. 12. singulis nocti-
bus se acerrimè verberat 13.
singulis diebus ter sese flagel-
lis cædit 17. Mariæ virginis
voto castitatis obstringit. 13.
in Maurum quandam irrita-
tus, ibid. & seq. de peregrina-
tione Hierosolymitana soli-
citus. 14.26. quo anno mili-
tia Christianæ nomen dedi-
rit. 15. excessu quodā rapto.
22. magnam rerum spiritu-
liū peritiā naectus. 23. corin-
ter dū ab aliis ad prandiu-
nitatus accederet. 24. inanē
gloriam superat. 25. à divina
prouidentia pendens. 27. in
Italiā nauigat. 27. Ro-
mam ingreditur. 28. Adriani
VI. pedes exosculatur. ibid.
Venetias ire parat. 29. à co-
mitibus destitutus; ibid. Ve-
netias perductus. ibi. nauigat
in Palæstinā. 30. Palæstine lo-
ca S. perlustrat. 32. in Hispa-
niā redit. 34. ab Hispanis mi-
litibus cōtumelia affect⁹. 36.
& se. arriū curriculū init Cō-
pluti. 41. in carcere cōjicitur
43.46. Salmanticæ examina-
tur 46. extreham inopiam
superat 49. Philosophie stu-
dia aggreditur Parisis. 50. sa-
cram Theologiam amplecti-
tur. 51. varie Christum exer-
cetur ibid. & seq. ad facrum

IGNAT. LOIOLÆ VITAM.

var 52. ab eodem Inquisitore
 absolvitur ibid. virgarum pe-
 riculo liberatus 53. multos à
 turpi vita conuertit 55. æger
 Hispaniam repetit 59. Vene-
 tias contendit 62. sacriss ini-
 tiatur. 68. plebi Romæ peri-
 clitanti succurrit. 86. & seq.
 in culinæ ministeriis versa-
 tur 91. Generalatu se abdica-
 reconatur 9. prophetiæ do-
 no præditus. 148.
 Ignati ortus & educatio. 5.
 acta in Monteserrato 15.
 Minoreffæ. 17. in Gui-
 puzcoa 60. Venetiis. 63.
 Vicetia. 69. Romæ. 72.
 & sequent. animi altitu-
 do 39. submissio 125. & seq.
 æquitas 42. & seq. ardor in
 studio pænitentiae 16. ca-
 ritas in Deū 116. in proximos
 133. & seq. castimonia 132.
 & seq. cautio in negotiis ge-
 rendis 6. constantia 130. cō-
 uersio ad Christum 7. & seq.
 Confessarius Dominicanus
 Salmanticæ 45. alter ex ordi-
 ne Minorum Romæ 90. cle-
 mentia & lenitas 91. fiducia
 in Deo 62. forma & statura
 153. grauitas & in custodia
 disciplina seueritas 122. & s.
 gubernandi ratio 135. man-
 ifuetudo & comitas 121. ma-
 turitas ac dexteritas in tra-
 standis hominum ingenii 6. Ioannes Codurius Ignatii so-
 Opera. liber Exercitorum
 libellus de rebus CHRISTI
 & sanctorum præclarè gestis
 liber de Trinitate 22. epi-
 stola ad socios Lusitanos de
 Obedientia 126. epistola ad
 Præpositum prouinciae Lusi-
 taniae 136. commentarii de
 religione 130. catmina Hi-
 spanica de B. Petri laudibus 9.
 scripta de spirituum discre-
 tione, & de moderandis affe-
 ctibus 141. paupertas 129.
 persecutio Lutetiæ 52. Rome
 76. & seq. pietatis studium
 112. profectus in spiritu 21. &
 seq. ratio proximos adiuuandi
 140. scrupuli 17. & seque-
 fermo de contemptu rerum
 humanarum 46. studium ad
 proximos iuuandos 23. 41.
 44. 55. virtutes 91. & seq. vita
 quotidiana & domestica 141.
 & seq.
 Ignatio nocte vigilanti Maria
 virgo vnâ cum paruulo Iesu
 fœse palam ostendit 11. ei-
 dem Romam appropinquan-
 ti Christus appetet. 72.
 Ignatum socii omnes vt pa-
 rentem diligunt ac reueren-
 tur. 58.
 Inanis gloriae vitium superat I-
 gnatius. 25.
 Indica expeditio nostroru stu-
 diis apta. 84.
 Innocentii III. Papæ lex de cu-
 randis ægrotis. 143.
 Ioannes Borgia Philippi Regis
 legatus. 113.
 Ioannes Codurius Ignatii so-
 cius 56. Patauium proficiisci-
 tur 71. Taruissum secedit 69.
 graui morbo laborat 150.
 Ioannes Crucius, rei domesti-
 cæ

INDEX IN

- cæ curator 134. Mariæ virginis patrocinium.
Ioannes Figheroa Vicarius Ar- 39. 57.
 chiepiscopi Tolet. 42. 80. Mariæ virginis ad Niues, ædes
Ioannes Gallus Ignatii socius 10. Romæ. 70.
 40. monasticæ se vitæ addi- S. Mariæ à Strata templum. 93.
 cit 61. in Mariæ virginis honoré fab-
Ioannes Moronus Card. 145. bata obseruat Ignatius. 43.
Ioannes III. Lusitaniæ Rex 56. Marrinus Garzia Ignatii fra-
Ioannis Tertii Lusitaniæ Regis 12.
 curæ. 84. Martinus Luther hæresiarcha,
Ioannes Penna Ignatii in phi- 15.
 losophia præceptor 51. Martinus Olauius excellenti
Ioannes Siliceus Toletanus Ar- vir ingenio. 109. 112.
 chiepiscopus, nostrorum in Matthæus Ori, Dominicadus
 sectator. 106. 52.
Ioannes Vega Hispanus. 95. Medicis valde dicto obedien-
Iulius III. Pont. Max. Societa- Ignatius. 126. & seq.
 té cōfirmat 104. ei⁹ mors. 108. Mendicitas maximum affer-
 L. detrimentum studiis. 49.
Loiolarum familia. 5. Meretriculas ab impunitate a-
Ludit trudiculis Ignatius. uocat Ignatius. 117.
 121. Michaël quidam Hispanus.
Ludouicus Consalus domus 147.
 Romanæ minister. 123. Michaël Hispanus Romæ no-
Lusitani Brasilicam & Indicam stros accusat. 77. & seq. idem
 oram aperiunt. 84. exilio multatur. 78. 81.
Lutetiam proficiscitur Ignatius. Michaël Turrianus in Lusita-
 niam destinatur. 136.
Lutetiæ Parisiorum descriptio. Minoressa oppidū, hodie Ma-
 resfa. 16.
 M. Mira de Ignatio. 146. & seq.
Magnates in Hispania qui Miſlæ sacrificium Ignatii faci-
 vocentur. 6. Vicetiae primum faciunt. 70.
 Malè nuptiarum cœnobium ab Ignatius autem postea Ro-
 Ignatio institutum. 144. mæ. ibid. 141.
Marcelli II. Pont. electio atque Missionis Pontificiæ exordium
 obitus. 108. & seq. nostris. 83.
Margarita Austriaca, Octavii Modestiam scholasticis nostris
 Farnesii vxor. 87. 103. commendat Ignatius. 124.
Maria Virgo Ignatio noctu ap- Monserratus. 14. & seq.
 paret. 11. Mons aureus Romæ. 131.
 Mons

IGNAT. LOIOLÆ VITAM.

Mons Casinas.	73. Obedientię præclarum exem-
Mons Celsus, vicus agri Pata-	plum. 128.
uini.	69. Oliuetus mons. 33. & seq.
Mons Martyrum extra Lute-	Orationi multum temporis tri-
tiam.	buit Ignatius. 38.
Montis acuti Collegium Pari	Orandi assiduitas in Ignatio.
sis.	49. 112. & seq.
Mores nouos in Societatē in-	Orium, vt omnium vitiorum
ducinon est passus Ignatius.	fomité, detestatur Ignatius.
124.	124.

P.

Palæstinæ loca sancta perlustrat.

N	Egligentem in quodā mi-	Funariis instituit Ignatius.
	nisterio quendā arguit	144.
Ignatius.	124.	Paschasius Broetus, Ignatii so-
Neophytorū ædes Romæ.	145.	ciius 56. Veronam tendit. 69.
Nicolaus Bobadilla Palentinus		Senas. 83. Gallie prouincia-
Ignatii socius. 56. Veronam		lis. 95.
profiscitur. 69. Ænariam		Patauium ingreditur Ignatius.
insulam petit. 84. in Brutios	29.	
discedit. 89. in Indiaim desti-		Pauli III. Pont. Max. laudes. 67.
natus impeditus ischiade. 85.		Paulus IV. Pont. Max. 109. 152.
Nouitii Societatis quibus ex-		in D. Pauli æde, extra vrbē, no-
ercitationibus probandi. 83.		stri solēni professione suę re-
Nouitios quosnam legere sole-		ligionis vota suscipiunt. 91.
tet Ignatius.	139.	Paupertas voluntaria religio-

O. nis murus est. 129.

O	Bediēs apprime magistra- tibus Ignatius. 42.	Paupertatis spiritum profitetur Societas.	99.
mo Pontifici.	126.	Paupertatis amor summus in	
Obedientiæ sacrificio nullum		Ignatio.	91.
Deo suauius est.	82.	Peregrinatione probandi no-	
Obedientiæ nexus nostri Chri-		uitii.	83.
sti Vicario mancipati.	84.	Peregrinationis initium Socie-	
Obedientiæ virtutem cæteris		tati.	83.
omnibus antefest Ignatius.		Perfectionis studium.	114.
116.		Peruigilium armorum quid.	15.

MATIV INDEX OINTANDI

- Petronius Pisauensis tres ger- nam in patrimonio suec-
manos fratres ad Societatem dant. 135. Q.
- Pefducit. 135.
- Petrus Apostolus Ignatio sani- Væstorum sacra tribu-
tatem affert. 139. naliam,
- Petrus Canisius Germanic Pro- Querimonia suorum perben-
uincialis. 93. gne audit Ignatius,
- Petrus Colletius Laudensis no- Quirinus Garzonius Romal-
men dat Societati. 93. Procu- gnatium & socios recto re-
rator domus professus Romæ. pit. 143. R.
- Petrus Contarenus nobilis Ve- Auerne quid acciderit
netus. 64. R. dam ex Ignati sociis;
- Petrus Faber Allobrogi Ignati Realdus Columbus egregius
primus sequitur. 55. alius locis natomia magister.
- præponitur ab Ignatio. 59. Regulas prescribit Ignatius.
- Theologiam Romæ profite Rodulphus Pius Carpels Cardi-
tur. 73. in Germaniam duci- Societatis protector 104. 147.
tur. 143. 89. Romavb, totius aequisp-
- Petrus Faber & Laines rerum tens,
- Spiritualem administri, En Romam ingreditur Ignatius
mo Verulano Card. dati. 83. 28. 74.
- Petrus Malcarenias, Regis Lusi. Roman Patres vniuersi con-
tanciæ orator. 85. niunt.
- Petrus Ortizius, Cæsaris Lega- Romæ Faber & Laines faci-
tus, Ignati & socios ad Pon- tificem maximum introduc- Romæ Confessionis & Eucha-
titum. 67. Petrum Fabrum in ristiae frequens usus est reli-
Germaniam dicit. 89. exer- citatus. 143. S.
- citissim spiritualibus ab ignatio eruditur. 73. Almanticam ad sua prole-
Petrus Ribdeneriq Toleranus. S. quæda migrat Ignatius. 141. Salmanticam in carcere comp-
- Philippus Archintus, Salassio- citur. 46.
- rum Episcopus. 94. 96. Scrupulorum molestiis agita-
Pietatis opera publicè per 1. tur. 17.
- gnatum instituta. 142. Seminarium clericorum in
Pontifici Romano suam operâ be conditum. 144.
- desert Ignatius. 72. Senas proficiuntur Pascha-
- Præpositus Generalis creatur. 90. sius & Salmeron. 71.
- Principum Hispanorū filii qui Septem Yrbis templo Ignatius

& Socii obeunt.	Stephanus Guia Cantaber.
Sequana fluvius.	Submissio platinum valer ad
Simon Roterigius Lusitanus I-	conciliandos homines.
gnatii socius.	Sudarium sacrinum in oppido
Iecedit.	Giennio celebratum.
in indiam desti-	43.
natus.	Tarvisium secedunt Codu-
in Lusitaniam pro- ficebitur.	mus & Hoziusq. 69.
item Fetratam.	Tentatur a cœmone variis arti-
Lusitanæ prouincialis.	bus Ignatius. 17. & seq.
Basiliæ grauissima febril correptus.	Tentatione patriæ ac domesti-
Sine ultimi.	corum nulla ferè periculosa.
Sobrietas moderata animū vegetati.	Teretium in scholis nostris ex- plicari vetat Ignatius. 129.
Soci priores Ignatii. 40. incon-	Theodosius, frater ex ordine
stantes.	Minorum, à confessionibus
Socii posteriores Parisis ad I- gnatium adiuncti.	Ignatio Romæ. 90.
cumque pluri. & absolu-	Theologiam Maestrum Ignatius
tur.	Ministrum, à confessionibus
76. & seq. 78. & seq. 21. 30. 31.	Romæ aggreditur. 51.
Socii & Ignatius de constitu- da Societate deliberant.	Timore humano agitatur I-
menti.	gnatius. 37.
de Trinitate liber Ignatii.	22.
Socii varia loca Pôtificis mis- su discendi.	Trinitatis misterium Ignatio diuinitus innotescit ibid.
Societas i e s u p vnder dicta 721.	2.
minima ab ignatio vocatur.	V Aletrudinarij publici mini-
ibid. confirmator a Paulo III.	steris probandi nobilità
Pont. Maximo. 89. itē à lumen 83.	2.
lio III. 104. augetur, & distri-	Venetias Ignatius perducitur
buitur prouinciae 94. & seq.	29. redit.
humilitatis & paupertatis Venetiarum descriptio.	35.
spiritum profitetur. 99. qui Verba suspensa & ambigua, vi-	ta, semper est detestatus I-
bus artibus conseruanda. 101.	gnatius.
varii locis exercetur. 106. &	149.
seq.	Societas dignitati in posterū Veronam contendunt Pascha-
prouider Ignatius.	suis & Bobadilla.
Spectaculis publicis adesse nō	69.
stros nō facilè permittit.	Vicétiam Ignatii socii conue-
Stephanus Baroëlius Nouoco-	niunt.
mensis.	Vicétiam petunt Ignatius, Fa-
	ber.

253 INDEX IN VIGNAT. OLIOL. VITAM.
ber, & Laines. 69. Vorum Ignatii perpetua casti.
Vicetinorum liberalitati erga tatis & paupertatis nuncupata.
Ignatium & socios. 70. Itum Venetiis. 68.
Vigilia immoderata vires frangit. 25.
Vincentius Negosantius Fanesis. 68.
Virtutis pulchritudo & virtus
foeditas explicatur ab Ignatio. 45. 96.
Visionibus diuinis illustratus. 48.
Ignatius. 21, & seq. 41.
Voto se obstringunt Ignatius & socii. 57. 68. 91.
Votum idem renouant. 57. di nouitii.
X Enodochium publicum dicitur
ueritatem Ignatius. 41. 60.
Xenodochii ministeriis probatur. 83.
Indicium. FINS. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 617. 618. 619. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 647. 648. 649. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 667. 668. 669. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 677. 678. 679. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 686. 687. 688. 688. 689. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 696. 697. 698. 698. 699. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 717. 718. 719. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 727. 728. 729. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 737. 738. 739. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 746. 747. 748. 748. 749. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 757. 758. 759. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 767. 768. 769. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 777. 778. 779. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 787. 788. 789. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 796. 797. 798. 798. 799. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 806. 807. 808. 808. 809. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 816. 817. 818. 818. 819. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 826. 827. 828. 828. 829. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 836. 837. 838. 838. 839. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 845. 846. 847. 847. 848. 848. 849. 849. 850. 851. 852. 853. 853. 854. 855. 855. 856. 856. 857. 857. 858. 858. 859. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 865. 866. 867. 867. 868. 868. 869. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 875. 876. 877. 877. 878. 878. 879. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 885. 886. 887. 887. 888. 888. 889. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 894. 895. 896. 896. 897. 897. 898. 898. 899. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 904. 905. 906. 906. 907. 907. 908. 908. 909. 909. 910. 911. 912. 913. 913. 914. 914. 915. 915. 916. 916. 917. 917. 918. 918. 919. 919. 920. 920. 921. 921. 922. 922. 923. 923. 924. 924. 925. 925. 926. 926. 927. 927. 928. 928. 929. 929. 930. 930. 931. 931. 932. 932. 933. 933. 934. 934. 935. 935. 936. 936. 937. 937. 938. 938. 939. 939. 940. 940. 941. 941. 942. 942. 943. 943. 944. 944. 945. 945. 946. 946. 947. 947. 948. 948. 949. 949. 950. 950. 951. 951. 952. 952. 953. 953. 954. 954. 955. 955. 956. 956. 957. 957. 958. 958. 959. 959. 960. 960. 961. 961. 962. 962. 963. 963. 964. 964. 965. 965. 966. 966. 967. 967. 968. 968. 969. 969. 970. 970. 971. 971. 972. 972. 973. 973. 974. 974. 975. 975. 976. 976. 977. 977. 978. 978. 979. 979. 980. 980. 981. 981. 982. 982. 983. 983. 984. 984. 985. 985. 986. 986. 987. 987. 988. 988. 989. 989. 990. 990. 991. 991. 992. 992. 993. 993. 994. 994. 995. 995. 996. 996. 997. 997. 998. 998. 999. 999. 1000. 1000. 1001. 1001. 1002. 1002. 1003. 1003. 1004. 1004. 1005. 1005. 1006. 1006. 1007. 1007. 1008. 1008. 1009. 1009. 1010. 1010. 1011. 1011. 1012. 1012. 1013. 1013. 1014. 1014. 1015. 1015. 1016. 1016. 1017. 1017. 1018. 1018. 1019. 1019. 1020. 1020. 1021. 1021. 1022. 1022. 1023. 1023. 1024. 1024. 1025. 1025. 1026. 1026. 1027. 1027. 1028. 1028. 1029. 1029. 1030. 1030. 1031. 1031. 1032. 1032. 1033. 1033. 1034. 1034. 1035. 1035. 1036. 1036. 1037. 1037. 1038. 1038. 1039. 1039. 1040. 1040. 1041. 1041. 1042. 1042. 1043. 1043. 1044. 1044. 1045. 1045. 1046. 1046. 1047. 1047. 1048. 1048. 1049. 1049. 1050. 1050. 1051. 1051. 1052. 1052. 1053. 1053. 1054. 1054. 1055. 1055. 1056. 1056. 1057. 1057. 1058. 1058. 1059. 1059. 1060. 1060. 1061. 1061. 1062. 1062. 1063. 1063. 1064. 1064. 1065. 1065. 1066. 1066. 1067. 1067. 1068. 1068. 1069. 1069. 1070. 1070. 1071. 1071. 1072. 1072. 1073. 1073. 1074. 1074. 1075. 1075. 1076. 1076. 1077. 1077. 1078. 1078. 1079. 1079. 1080. 1080. 1081. 1081. 1082. 1082. 1083. 1083. 1084. 1084. 1085. 1085. 1086. 1086. 1087. 1087. 1088. 1088. 1089. 1089. 1090. 1090. 1091. 1091. 1092. 1092. 1093. 1093. 1094. 1094. 1095. 1095. 1096. 1096. 1097. 1097. 1098. 1098. 1099. 1099. 1100. 1100. 1101. 1101. 1102. 1102. 1103. 1103. 1104. 1104. 1105. 1105. 1106. 1106. 1107. 1107. 1108. 1108. 1109. 1109. 1110. 1110. 1111. 1111. 1112. 1112. 1113. 1113. 1114. 1114. 1115. 1115. 1116. 1116. 1117. 1117. 1118. 1118. 1119. 1119. 1120. 1120. 1121. 1121. 1122. 1122. 1123. 1123. 1124. 1124. 1125. 1125. 1126. 1126. 1127. 1127. 1128. 1128. 1129. 1129. 1130. 1130. 1131. 1131. 1132. 1132. 1133. 1133. 1134. 1134. 1135. 1135. 1136. 1136. 1137. 1137. 1138. 1138. 1139. 1139. 1140. 1140. 1141. 1141. 1142. 1142. 1143. 1143. 1144. 1144. 1145. 1145. 1146. 1146. 1147. 1147. 1148. 1148. 1149. 1149. 1150. 1150. 1151. 1151. 1152. 1152. 1153. 1153. 1154. 1154. 1155. 1155. 1156. 1156. 1157. 1157. 1158. 1158. 1159. 1159. 1160. 1160. 1161. 1161. 1162. 1162. 1163. 1163. 1164. 1164. 1165. 1165. 1166. 1166. 1167. 1167. 1168. 1168. 1169. 1169. 1170. 1170. 1171. 1171. 1172. 1172. 1173. 1173. 1174. 1174. 1175. 1175. 1176. 1176. 1177. 1177. 1178. 1178. 1179. 1179. 1180. 1180. 1181. 1181. 1182. 1182. 1183. 1183. 1184. 1184. 1185. 1185. 1186. 1186. 1187. 1187. 1188. 1188. 1189. 1189. 1190. 1190. 1191. 1191. 1192. 1192. 1193. 1193. 1194. 1194. 1195. 1195. 1196. 1196. 1197. 1197. 1198. 1198. 1199. 1199. 1200. 1200. 1201. 1201. 1202. 1202. 1203. 1203. 1204. 1204. 1205. 1205. 1206. 1206. 1207. 1207. 1208. 1208. 1209. 1209. 1210. 1210. 1211. 1211. 1212. 1212. 1213. 1213. 1214. 1214. 1215. 1215. 1216. 1216. 1217. 1217. 1218. 1218. 1219. 1219. 1220. 1220. 1221. 1221. 1222. 1222. 1223. 1223. 1224. 1224. 1225. 1225. 1226. 1226. 1227. 1227. 1228. 1228. 1229. 1229. 1230. 1230. 1231. 1231. 1232. 1232. 1233. 1233. 1234. 1234. 1235. 1235. 1236. 1236. 1237. 1237. 1238. 1238. 1239. 1239. 1240. 1240. 1241. 1241. 1242. 1242. 1243. 1243. 1244. 1244. 1245. 1245. 1246. 1246. 1247. 1247. 1248. 1248. 1249. 1249. 1250. 1250. 1251. 1251. 1252. 1252. 1253. 1253. 1254. 1254. 1255. 1255. 1256. 1256. 1257. 1257. 1258. 1258. 1259. 1259. 1260. 1260. 1261. 1261. 1262. 1262. 1263. 1263. 1264. 1264. 1265. 1265. 1266. 1266. 1267. 1267. 1268. 1268. 1269. 1269. 1270. 1270. 1271. 1271. 1272. 1272. 1273. 1273. 1274. 1274. 1275. 1275. 1276. 1276. 1277. 1277. 1278. 1278. 1279. 1279. 1280. 1280. 1281. 1281. 1282. 1282. 1283. 1283. 1284. 1284. 1285. 1285. 1286. 1286. 1287. 1287. 1288. 1288. 1289. 1289. 1290. 1290. 1291. 1291. 1292. 1292. 1293. 1293. 1294. 1294. 1295. 1295. 1296. 1296. 1297. 1297. 1298. 1298. 1299. 1299. 1300. 1300. 1301. 1301. 1302. 1302. 1303. 1303. 1304. 1304. 1305. 1305. 1306. 1306. 1307. 1307. 1308. 1308. 1309. 1309. 1310. 1310. 1311. 1311. 1312. 1312. 1313. 1313. 1314. 1314. 1315. 1315. 1316. 1316. 1317. 1317. 1318. 1318. 1319. 1319. 1320. 1320. 1321. 1321. 1322. 1322. 1323. 1323. 1324. 1324. 1325. 1325. 1326. 1326. 1327. 1327. 1328. 1328. 1329. 1329. 1330. 1330. 1331. 1331. 1332. 1332. 1333. 1333. 1334. 1334. 1335. 1335. 1336. 1336. 1337. 1337. 1338. 1338. 1339. 1339. 1340. 1340. 1341. 1341. 1342. 1342. 1343. 1343. 1344. 1344. 1345. 1345. 1346. 1346. 1347. 1347. 1348. 1348. 1349. 1349. 1350. 1350. 1351. 1351. 1352. 1352. 1353. 1353. 1354. 1354. 1355. 1355. 1356. 1356. 1357. 1357. 1358. 1358. 1359. 1359. 1360. 1360. 1361. 1361. 1362. 1362. 1363. 1363. 1364. 1364. 1365. 1365. 1366. 1366. 1367. 1367. 1368. 1368. 1369. 1369. 1370. 1370. 1371. 1371. 1372. 1372. 1373. 1373. 1374. 1374. 1375. 1375. 1376. 1376. 1377. 1377. 1378. 1378. 1379. 1379. 1380. 1380. 1381. 1381. 1382. 1382. 1383. 1383. 1384. 1384. 1385. 1385. 1386. 1386. 1387. 1387. 1388. 1388. 1389. 1389. 1390. 1390. 1391. 1391. 1392. 1392. 1393. 1393. 1394. 1394. 1395. 1395. 1396. 1396. 1397. 1397. 1398. 1398. 1399. 1399. 1400. 1400. 1401. 1401. 1402. 1402. 1403. 1403. 1404. 1404. 1405. 1405. 1406. 1406. 1407. 1407. 1408. 1408. 1409. 1409. 1410. 1410. 1411. 1411. 1412. 1412. 1413. 1413. 1414. 1414. 1415. 1415. 1416. 1416. 1417. 1417. 1418. 1418. 1419. 1419. 1420. 1420. 1421. 1421. 1422. 1422. 1423. 1423. 1424. 1424. 1425. 1425. 1426. 1426. 1427. 1427. 1428. 1428. 1429. 1429. 1430. 1430. 1431. 1431. 1432. 1432. 1433. 14

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

MARI FI

l'atoria 1-

at lenatus

5. 1. 1610

Th
4947